

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STROJNÍHO INŽENÝRSTVÍ
LETECKÝ ÚSTAV

FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING
INSTITUTE OF AEROSPACE ENGINEERING

NÁVRH LETOUNU VUT 081 KONDOR V DVOUSTRUPOVÉ VARIANTĚ

DESIGN OF VUT 081 KONDOR AEROPLANE IN DOUBLE-FUSELAGE VARIANT

DIPLOMOVÁ PRÁCE
MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Bc. Filip Suk

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

prof. Ing. Antonín Píštěk, CSc.

BRNO 2013

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství

Letecký ústav

Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student(ka): Bc. Filip Suk

který/která studuje v magisterském navazujícím studijním programu

obor: Stavba letadel (2301T039)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma diplomové práce:

Návrh letounu VUT 081 Kondor v dvoutrupové variantě

v anglickém jazyce:

Design of VUT 081 Kondor aeroplane in double-fuselage variant

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

Výpočet zatížení, návrh konstrukčního řešení a dimenzí pro hlavní části letounu VUT 081 KONDOR v dvoutrupové variantě. Letoun bude navrhován s respektováním předpisů CS VLA, LSA a ELSA. Letoun by měl splňovat požadavky evropského předpisu ELSA s technologií stavebnicové stavby a víceúčelové použití v provozu.

Cíle diplomové práce:

Základním dokumentem pro řešení diplomové práce je Technická specifikace letounu VUT 081 KONDOR, hmotový rozbor a aerostatické podklady. Pro daný letoun vypočítat zatížení OP a motorového lože. Cílem řešení je detailně navrhnout nosníky trupu ve dvoutrupové variantě společně s kýlovou plochou a zástavbou do konstrukce centroplánu. Pro konstrukci centroplánu využít návrh letounu JA 600 se zatahovacím podvozkem, který bude převzat z tohoto letounu. Navrhnout konstrukci stabilizátoru včetně závěsů na kýlech s respektováním systému řízení výškového i směrového kormidla. Navrhnout způsob uchycení centroplánu na trupovou gondolu s respektováním řešení konstrukce trupu. Schematicky navrhnout motorové lože pro motor ROTAX. Z grafických výstupů zpracovat třípohledový náčrt letounu, detaily konstrukce trupových nosníků, zástavbu do centroplánu a další podle pokynů vedoucího DP.

Seznam odborné literatury:

[1] Jane's: All the World's Aircraft (všech vydání)

[2] časopisecká literatura

[3] Niu, M.C.Y: Airframe Structural design, Conmilit LTD, 1991.

Internetové zdroje

Technická specifikace letounu VUT 081 Kondor

Podle doporučení vedoucího DP

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Antonín Píštěk, CSc.

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2012/2013.

V Brně, dne 22.11.2012

L.S.

---

doc. Ing. Jaroslav Juračka, Ph.D.
Ředitel ústavu

---

prof. RNDr. Miroslav Doupovec, CSc., dr. h. c.
Děkan fakulty

Abstrakt

Cílem diplomového projektu je určit zatížení ocasních ploch a motorového lože pro motor ROTAX 912iS letounu VUT 081 KONDOR. Dále provést návrh nosníků, stabilizátoru a kýlových ploch, návrh uchycení nosníků k centroplánu s uvážením systému řízení. Při návrhu jsou uplatněny předpisy CS-VLA s respektováním předpisu ELSA pro stavebnicovou konstrukci.

Klíčová slova

Dvoutrupový letoun, ROTAX, hmotnostní rozbor, aerostatické podklady, obálka zatížení, výpočet zatížení ocasních ploch, výpočet zatížení motorového lože, návrh nosníků, návrh ocasních ploch.

Abstract

The aim of the diploma thesis is to determine loads of the empennages and the engine mount for the engine ROTAX 912iS of the VUT 081 Kondor aircraft. Further the thesis deals with a design of a stabilizer and of beams of empennage with fins. I also present a design of mountings for beams to the center wing box. The design is presented with regard to CS-VLA regulations and the ELSA regulation for modular construction.

Keywords

Double – fuselage aircraft, ROTAX, weight analysis, aerostatic documents, load envelope, the empennage load calculation, the engine mount load calculation, beams of empennage design, empennage design.

Bibliografická citace mé práce:

SUK, F. *Návrh letounu VUT 081 Kondor v dvoutrupové variantě*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2013. 184 s. Vedoucí diplomové práce prof. Ing. Antonín Pištěk, CSc..

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma „Návrh letounu VUT 081 Kondor v dvoutrupové variantě“ jsem zpracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury na konci práce.

V Brně dne 21. 05. 2013

.....
Bc. Filip Suk

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu diplomové práce prof. Ing. Antonínu Píšťkovi, CSc. za odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práce. Dále bych rád poděkoval Ing. Františku Vaňkovi, Ph.D. za poskytnutí cenných rad týkajících se zatížení ocasních ploch, které mi pomohly ve vypracování tohoto projektu.

V neposlední řadě děkuji mým rodičům za velkou podporu během mého vysokoškolského studia.

Obsah

1.	ÚVOD.....	- 12 -
1.1.	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	- 13 -
1.2.	PŘEDPISOVÁ BÁZE	- 15 -
1.3.	POUŽITÝ SOUŘADNICOVÝ SYSTÉM	- 15 -
1.4.	POPIS LETOUNU	- 16 -
1.5.	ZÁKLADNÍ GEOMETRICKÉ CHARAKTERISTIKY LETOUNU	- 17 -
1.6.	LETOUNY, Z KTERÝCH LETOUN KONDOR VYCHÁZÍ.....	- 18 -
1.7.	KONCEPCE USPOŘÁDÁNÍ OCASNÍCH PLOCH.....	- 19 -
1.8.	POROVNÁNÍ LETOUNŮ VUT – 001 MARABU A VUT – 081 KONDOR.....	- 20 -
1.9.	LETOUNY V DVOUTRUPOVÉ VARIANTĚ.....	- 20 -
2.	HMOTOVÝ ROZBOR LETOUNU VUT 081 KONDOR [16].....	- 22 -
2.1.	VÝSTROJ	- 22 -
2.2.	POHONNÁ SOUSTAVA.....	- 22 -
2.3.	KONSTRUKCE DRAKU	- 23 -
2.4.	PODVOZKOVÁ SKUPINA.....	- 23 -
2.5.	PRÁZDNÁ HMOTNOST	- 23 -
2.6.	UŽITEČNÉ ZATÍŽENÍ.....	- 24 -
2.7.	HMOTNOSTNÍ KONFIGURACE, POLOHA TĚŽIŠTĚ A CENTRÁŽE	- 24 -
2.8.	ROZSAHY HMOTNOSTÍ A CENTRÁŽÍ.....	- 26 -
2.9.	OBÁLKA CENTRÁŽÍ	- 27 -
2.10.	VÝPOČET STŘEDNÍ AERODYNAMICKÉ TĚTIVY.....	- 28 -
3.	AEROSTATICKÉ PODKLADY LETOUNU VUT 081 KONDOR [17]	- 29 -
3.1.	KŘÍDLO	- 29 -
3.2.	VZTLAKOVÉ ČÁRY	- 31 -
3.3.	AERODYNAMICKÁ POLÁRA LETOUNU	- 33 -
4.	LETOVÉ VÝKONY LETOUNU VUT - 081 KONDOR.....	- 34 -
4.1.	VÝPOČET ODHADU MAXIMÁLNÍ RYCHLOSTI LETOUNU V HORIZONTÁLNÍM LETU	- 34 -
4.2.	STOUPAVÝ LET A DOSTUP LETOUNU.....	- 34 -
4.3.	KLOUZAVÝ LET LETOUNU	- 36 -
4.4.	HODNOCENÍ PÁDOVÝCH RYCHLOSTÍ	- 38 -
4.5.	DÉLKA VZLETU A PŘISTÁNÍ	- 39 -
5.	OBÁLKA ZATÍŽENÍ LETOUNU VUT 081 KONDOR	- 44 -
5.1.	ZÁKLADNÍ VSTUPNÍ HODNOTY VÝPOČTU	- 44 -
5.2.	VÝPOČET OBÁLKY ZATÍŽENÍ	- 44 -
5.3.	VÝSLEDNÉ HODNOTY VÝPOČTU	- 47 -
5.4.	OBÁLKA ZATÍŽENÍ	- 48 -
6.	ZATÍŽENÍ KŘÍDLA A MOTOROVÉHO LOŽE	- 48 -
7.	ZATÍŽENÍ OCASNÍCH PLOCH	- 49 -
7.1.	VSTUPNÍ HODNOTY PRO VÝPOČET PŘÍPADŮ ZATÍŽENÍ VOP A SOP	- 49 -
7.2.	ZATÍŽENÍ VODOROVNÉ OCASNÍ PLOCHY (VOP).....	- 50 -
7.3.	ZATÍŽENÍ SVISLÝCH OCASNÍCH PLOCH (SOP).....	- 61 -
8.	PRŮBĚHY ZATÍŽENÍ VOP.....	- 67 -
8.1.	GEOMETRIE VOP PRO VÝPOČET PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ	- 67 -
8.2.	VZTAHY PRO VÝPOČET PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ.....	- 68 -
8.3.	VYVAŽOVACÍ ZATÍŽENÍ VOP	- 69 -

8.4.	ZATÍŽENÍ VOP OD PORYVU	- 71 -
8.5.	ZATÍŽENÍ VOP OD MANÉVRU	- 73 -
8.6.	SOUHRN ZATÍŽENÍ VOP	- 75 -
8.7.	PRŮBĚHY ZATÍŽENÍ	- 78 -
8.8.	NESYMETRICKÉ ZATÍŽENÍ VOP	- 81 -
8.9.	ZATÍŽENÍ VYVAŽOVACÍ PLOŠKY NA VK	- 82 -
9.	PRŮBĚHY ZATÍŽENÍ SOP	- 84 -
9.1.	GEOMETRIE SOP PRO VÝPOČET PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ	- 84 -
9.2.	PORYVOVÉ ZATÍŽENÍ SOP	- 85 -
9.3.	MANÉVROVACÍ ZATÍŽENÍ SOP	- 86 -
9.4.	ROZDĚLENÍ SPOJITÉHO ZATÍŽENÍ NA KÝL A SMĚROVÉ KORMIDLO	- 87 -
9.5.	NEKOMBINOVANÉ ZATÍŽENÍ SMĚROVÝCH KORMIDEL	- 88 -
9.6.	KOMBINOVANÁ ZATÍŽENÍ OCASNÍCH PLOCH	- 90 -
9.7.	PRŮBĚH POSOUVAJÍCÍ SÍLY NA KÝLECH	- 91 -
10.	ZATÍŽENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 95 -
10.1.	VSTUPNÍ HODNOTY A PARAMETRY VÝPOČTU	- 95 -
10.2.	PRŮBĚHY ZATÍŽENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ - KOMBINACE	- 97 -
10.3.	MAXIMÁLNÍ HODNOTY PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 99 -
10.4.	PRŮBĚHY MOMENTŮ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 99 -
11.	ZATÍŽENÍ PODVOZKU	- 102 -
11.1.	ZÁKLADNÍ VSTUPNÍ DATA VÝPOČTU	- 102 -
11.2.	PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY POZEMNÍHO ZATÍŽENÍ	- 103 -
11.3.	STATICKE REAKCE NA JEDNOTLIVÉ PODVOZKOVÉ NOHY	- 104 -
11.4.	VODOROVNÉ PŘISTÁNÍ	- 105 -
11.5.	ZATÍŽENÍ PŘI PŘISTÁNÍ S PŘEDNÍM KOLEM TĚSNĚ NAD ZEMÍ	- 107 -
11.6.	ZATÍŽENÍ PŘI PŘISTÁNÍ S VELKÝM ÚHLEM NÁBĚHU	- 108 -
11.7.	ZATÍŽENÍ PŘI PŘISTÁNÍ NA JEDNO KOLO	- 108 -
11.8.	ZATÍŽENÍ PŘI PŘISTÁNÍ S BOČNÍM VĚTREM	- 109 -
11.9.	ZATÍŽENÍ PŘI BRZDĚNÍ	- 110 -
11.10.	DODATEČNÉ PODMÍNKY PRO PŘÍĐOVÉ PODVOZKY	- 112 -
11.11.	PŘEHLED VÝPOČTENÝCH VÝSLEDKŮ POZEMNÍHO ZATÍŽENÍ	- 112 -
12.	NÁVRH A PEVNOSTNÍ VÝPOČET STABILIZÁTORU	- 114 -
12.1.	VSTUPNÍ GEOMETRICKÉ PARAMETRY DO PEVNOSTNÍHO VÝPOČTU	- 114 -
12.2.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA PÁSNIC NOSNÍKU	- 115 -
12.3.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA POTAHU	- 116 -
12.4.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA STOJINY	- 118 -
12.5.	KONTROLA NÝTOVÝCH SPOJŮ	- 119 -
12.6.	KONTROLA ZÁVĚSOVÉHO ŽEBRA	- 120 -
12.7.	NÁVRH A KONTROLA ZÁVĚSŮ STABILIZÁTORU	- 121 -
12.8.	PŘEHLED VÝPOČTENÝCH SOUČINITELŮ REZERVY KONSTRUKČNÍCH PRVKŮ STABILIZÁTORU	- 125 -
13.	NÁVRH A PEVNOSTNÍ VÝPOČET VÝŠKOVÉHO KORMIDLA	- 126 -
13.1.	VSTUPNÍ GEOMETRICKÉ PARAMETRY PRO PEVNOSTNÍ VÝPOČET	- 126 -
13.2.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA PÁSNIC NOSNÍKU	- 127 -
13.3.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA POTAHU	- 128 -
13.4.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA STOJINY	- 130 -
13.5.	KONTROLA NÝTOVÝCH SPOJŮ	- 131 -
13.6.	NÁVRH A KONTROLA ŽEBER	- 132 -
13.7.	NÁVRH VYVAŽOVACÍ PLOŠKY	- 133 -
13.8.	KONTROLA ZÁVĚSŮ VÝŠKOVÉHO KORMIDLA A PÁKY ŘÍZENÍ	- 134 -

13.9.	PŘEHLED VYPOČTENÝCH SOUČINITELŮ REZERVY KONSTRUKČNÍCH PRVKŮ VÝŠKOVÉHO KORMIDLA.....	- 137 -
14.	NÁVRH A PEVNOSTNÍ VÝPOČET SMĚROVÉHO KORMIDLA	- 138 -
14.1.	SYSTÉMOVÝ MODEL SMĚROVÉHO KORMIDLA A VSTUPNÍ GEOMETRICKÉ PARAMETRY VÝPOČTU	- 138 -
14.2.	ZATĚŽOVACÍ HODNOTY ZATÍŽENÍ PRO PEVNOSTNÍ KONTROLU	- 139 -
14.3.	PEVNOSTNÍ KONTROLA V POLOZE ŘEZ 1	- 139 -
14.4.	PEVNOSTNÍ KONTROLA V POLOZE ŘEZ 2	- 140 -
14.5.	PEVNOSTNÍ KONTROLA V POLOZE ŘEZ 3	- 141 -
14.6.	KONTROLA ZÁVĚSŮ SK	- 143 -
14.7.	PŘEHLED SOUČINITELŮ REZERVY KONSTR. PRVKŮ SK.....	- 144 -
15.	NÁVRH A PEVNOSTNÍ KONTROLA KÝLŮ	- 145 -
15.1.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA PÁSNÍK KÝLOVÝCH NOSNÍKŮ	- 145 -
15.2.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA POTAHU KÝLU	- 147 -
15.3.	PEVNOSTNÍ NÁVRH A KONTROLA STOJINY	- 149 -
15.4.	NÁVRH A KONTROLA HORNÍHO ZÁVĚSU SMĚROVÉHO KORMIDLA	- 150 -
15.5.	NÁVRH A KONTROLA ZÁVĚSŮ K STABILIZÁTORU	- 151 -
15.6.	PŘEHLED VYPOČTENÝCH SOUČINITELŮ REZERVY PRO KÝLOVÉ PLOCHY	- 153 -
16.	NÁVRH A PEVNOSTNÍ KONTROLA TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 154 -
16.1.	ROZHODUJÍCÍ HODNOTY ZATÍŽENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 154 -
16.2.	GEOMETRICKÉ CHARAKTERISTIKY	- 154 -
16.3.	ZATÍŽENÍ KONSTRUKCE OD MOMENTU M_{OI}	- 155 -
16.4.	ZATÍŽENÍ OD MOMENTU M_{OII}	- 155 -
16.5.	KONTROLA POTAHU	- 156 -
16.6.	NÁVRH DOLNÍHO ZÁVĚSU SMĚROVÉHO KORMIDLA	- 157 -
16.7.	PŘEHLED SOUČINITELŮ REZERVY PRO TRUPOVÉ NOSNÍKY	- 157 -
16.8.	VÝPOČET VELIKOSTI DEFORMACE TRUPOVÉHO NOSNÍKU	- 158 -
16.9.	NÁVRH A KONTROLA UCHYCENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ K CENTROPLÁNU	- 162 -
17.	SYSTÉM ŘÍZENÍ.....	- 166 -
18.	ILUSTRACE NÁVRHU	- 169 -
19.	TECHNOLOGICKÉ ZPRACOVÁNÍ	- 172 -
19.1.	ZÁKLADNÍ POJMY	- 172 -
19.2.	ČÍSLICOVĚ ŘÍZENÝ VÝROBNÍ STROJ – CNC	- 172 -
19.3.	DĚLENÍ MATERIÁLU PRO PLOŠNÉ TVÁŘENÍ POMOCÍ STROJŮ CNC	- 173 -
19.4.	VÝROBA DÍLCŮ S LEMY A PROLISY – TVÁŘENÍ NEPEVNÝM NÁSTROJEM.....	- 174 -
20.	ZÁVĚR	- 176 -
21.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 177 -
22.	SEZNAM OBRÁZKŮ	- 179 -
23.	SEZNAM TABULEK.....	- 181 -
	SEZNAM PŘÍLOH	- 184 -

1. Úvod

Malé lehké letouny dnes nemusejí sloužit pouze k účelům rekreačního létání. Z důvodu stále se zvyšujících cen fosilních paliv je společnost nucena stále více omezovat investice do drahých a neekonomických létajících zařízení. Právě letoun VUT 081 KONDOR by se mohl stát levnější alternativou, která by mohla nahradit užívání drahých a neekonomických strojů s rotujícími rotory, mezi které patří helikoptéry a dnes velice populární vírníky. Helikoptéry se široce uplatňují při různých pozorovacích činnostech. Mohou sledovat provoz na dálnicích a jiných pozemních komunikacích, pozorovat změny charakteru přírodních útvarů, kontrolovat plynovody a ropovody na rozsáhlém území. Tyto činnosti by díky nízké pádové rychlosti mohl s úspěchem provádět také letoun vyvíjený leteckým ústavem VUT. Pohonná jednotka letounu KONDOR je v tlačném uspořádání. Tato koncepce nejenom umožňuje pilotovi velice dobrý výhled z kabiny letounu, ale dává také příležitost umístit různá vybavení přímo do špičky letounu. Letoun VUT 081 bude vybaven motorem ROTAX 912iS, který by měl zaručit vysokou ekonomickou výhodu letounu a v neposlední řadě také nízký ekologický dopad na životní prostředí.

Tato práce si klade za cíl detailně navrhnout ocasní plochy a trupové nosníky, které jsou uchyceny do centroplánu letounu *Skyleader 600*. Samotné uchycení bude v tomto projektu navrženo také. Při návrhu bude respektován systém řízení. Samotnému konstrukčnímu návrhu musí předcházet výpočet zatížení ocasních ploch a trupových nosníků, který vychází z hmotnostního rozboru letounu a z aerostatických podkladů. Tyto vstupní data budou převzata ze zpráv, které jsou vydány na půdě leteckého ústavu.

V práci budou dále zpracovány výpočty základních výkonů letounu KONDOR, výpočet letové obálky letounu, výpočet zatížení motorového lože pro motor ROTAX 912iS a výpočet přistávacího zatížení.

1.1. Seznam použitých symbolů a zkratek

C_{Lmax-0}	[-]	Maximální součinitel vztlaku letounu, klapky 0°
$C_{Lmax-35}$	[-]	Maximální součinitel vztlaku letounu, klapky 35°
C_{Lmin}	[-]	Minimální součinitel vztlaku letounu
$C_L^{\alpha-0}$	$[rad^{-1}]$	Sklon vztlakové čáry, klapky 0°
$C_L^{\alpha-35}$	$[rad^{-1}]$	Sklon vztlakové čáry, klapky 35°
c_{SGT}	[m]	Střední geometrická tětíva
g	$[m.s^{-2}]$	Tíhové zrychlení
K_g	[-]	Zmírňující součinitel poryvu
m	[kg]	Hmotnost letounu
n	[-]	Násobek
S	$[m^2]$	Plocha křídla
U_{de}	$[m.s^{-1}]$	Odvozená intenzita poryvů
V_A	$[km.h^{-1}]$	Návrhová obrátová rychlost
V_C	$[km.h^{-1}]$	Návrhová cestovní rychlost
V_D	$[km.h^{-1}]$	Návrhová rychlost strmého sestupného letu
V_F	$[km.h^{-1}]$	Návrhová rychlost s vysunutými vztlakovými klapkami
V_G	$[km.h^{-1}]$	Rychlost v bodě "G" obrátové obálky
V_S	$[km.h^{-1}]$	Pádová rychlost
V_{SF}	$[km.h^{-1}]$	Pádová rychlost s vysunutými vztlakovými klapkami
μ_g	[-]	Hmotnostní poměr letounu
ρ	$[kg.m^{-3}]$	Hustota vzduchu
G_1	[N]	Zatížení motorového lože setrvačnými silami v případě maximálního kladného násobku
G_2	[N]	Zatížení motorového lože setrvačnými silami v případě maximálního záporného násobku
F_B	[N]	Bočná síla na motorové lože
n_b	[-]	Boční násobek, $n_b = 1,33$
i	[-]	Převodový poměr reduktoru
n_{vrt}	$[ot.min^{-1}]$	Otáčky vrtule
M_{K-trv}	[Nm]	Krouticí moment od motoru při maximálním trvalém výkonu
$M_{K-motor}$	[Nm]	Krouticí moment od motoru dle CS-VLA 361
c_{SAT}	[m]	Střední aerodynamická tětíva křídla
$\bar{x}_{A\ kř-tr}$	[-]	Poměrná poloha A.S. letounu bez VOP na c_{SAT}
$\bar{l}_{VOP}$	[m]	Vzdálenost A.S. letounu bez VOP a A.S. VOP

$C_{m0kr-tr-0}$	[-]	Součinitel klopivého momentu letounu bez VOP, klapky 0°
$C_{m0kr-tr-35}$	[-]	Součinitel klopivého momentu letounu bez VOP, klapky 35°
S_{VOP}	[m ²]	Plocha VOP
$C_L^{\alpha}_{vop}$	[-]	Sklon vztlakové čáry VOP
$d\epsilon/d\alpha$	[-]	Derivace úhlu zešikmění v místě VOP, klapky 0°
K_{VOP}	[-]	Součinitel snížení dynamického tlaku na VOP
τ_{VK}	[-]	Účinnost výškového kormidla
$\delta_{VK min}$	[°]	Výchylka VK nahoru
$\delta_{VK max}$	[°]	Výchylka VK dolů
S_{SOP}	[m ²]	Plocha SOP
C_{SGTSOP}	[m]	Střední geometrická tětíva SOP
$C_L^{\beta}_{SOP}$	[-]	Sklon vztlakové čáry SOP
$d\epsilon/d\beta$	[-]	Derivace úhlu zešikmění proudu na SOP od vybočení
K_{SOP}	[-]	Součinitel snížení dynamického tlaku na SOP
τ_{SK}	[-]	Účinnost směrového kormidla
δ_{SK}	[°]	Výchylka SK
L_{SOPt}	[m]	Vzdálenost těžiště letounu a A.S. SOP, $x_T = 19,26 \% C_{SAT}$
L_{SOPt}	[m]	Vzdálenost těžiště letounu a A.S. SOP, $x_T = 29,06 \% C_{SAT}$
b	[m]	Rozpětí křídla
C	[%]	Centráž
T	[N]	Posouvající síla v daném řezu
M_O	[N.m]	Ohybový moment v daném řezu
M_k	[N.m]	Kroutící moment v daném řezu
E	[MPa]	Modul pružnosti v tahu
t	[mm]	Tloušťka plechu potahu
σ_{DOV}	[MPa]	Dovolené napětí
q_K	[Nmm ⁻¹]	Smykový tok od kroutícího momentu
q_S	[Nmm ⁻¹]	Smykový tok od posouvající síly
q_V	[Nmm ⁻¹]	Výsledný smykový tok ve stojině
η	[-]	Součinitel rezervy
F_h, F_d	[N]	Síly v pásnicích nosníku
τ	[MPa]	Smykové napětí
σ	[MPa]	Napětí
A_p	[mm ²]	Průřezová plocha pásnice
R_{NH}	[mm]	Poloměr náběžné hrany

Tabulka 1.1 - Seznam použitých symbolů

VOP	Vodorovné ocasní plochy
VK	Výškové kormidlo
SOP	Svislé ocasní plochy
SK	Směrové kormidlo
A.S.	Aerodynamický střed
$AS_{kř-tr}$	Aerodynamický střed křídlo-trupu
AS_{VOP}	Aerodynamický střed vodorovné ocasní plochy
AS_{SOP}	Aerodynamický střed svislé ocasní plochy
MSA	Mezinárodní standartní atmosféra
SAT	Střední aerodynamická těživa
ZRT	Základní rovina trupu

Tabulka 1.2 - Seznam použitých zkratk

1.2. Předpisová báze

ELSA = Experimental Light Sport Aircraft

ELSA je kategorie amatérsky postavených letadel s maximální vzletovou hmotností 600 kg. Technický předpis pro ELSA je založen na ASTM F2245, který je používán také pro LSA v USA.

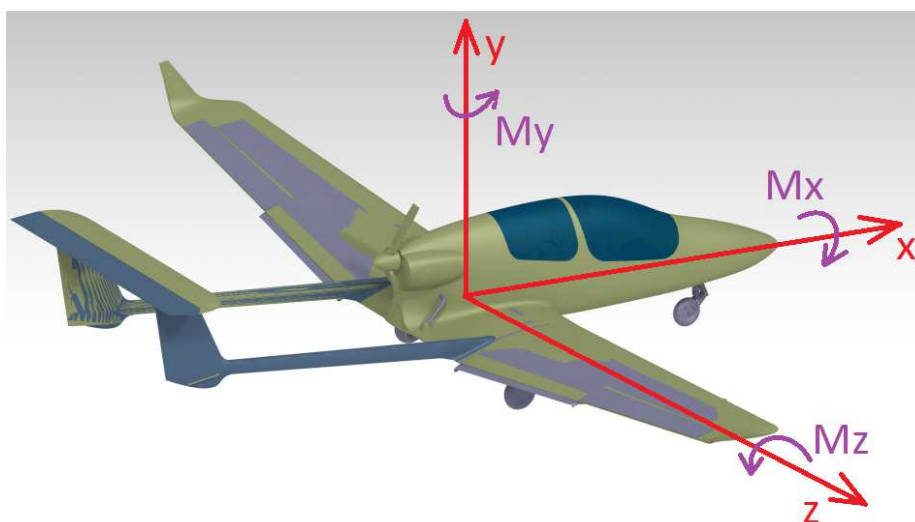
LSA = Light Sport Aircraft

Americká kategorie letadel o hmotnosti do 600 kg.

CS-VLA = Certification Specification for Very Light Aircraft

Kategorie VLA byla vydána agenturou ELSA v roce 2003. Zahrnuje jednomotorová letadla o hmotnosti až 750 kg a s maximálně dvěma sedadly.

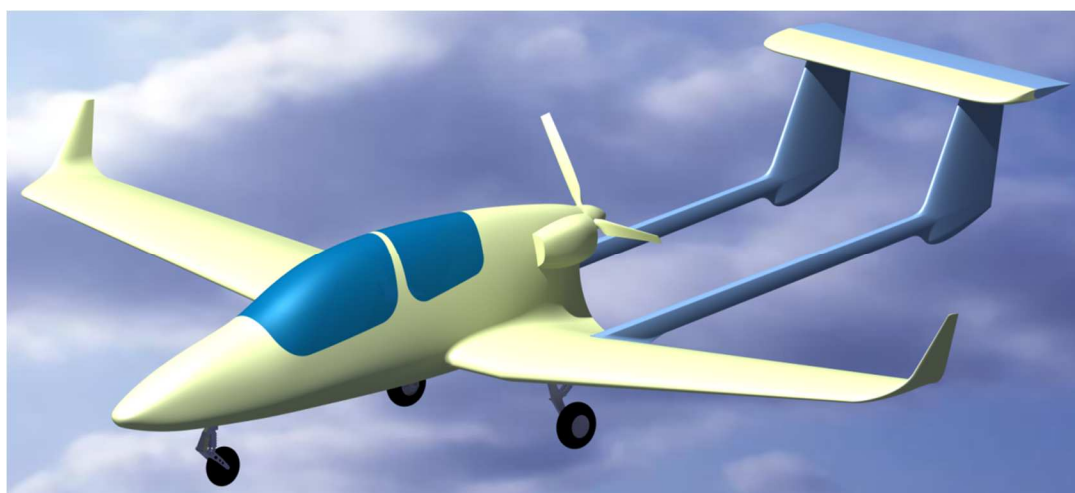
1.3. Použitý souřadnicový systém

Obrázek 1.1 - Použitý souřadnicový systém

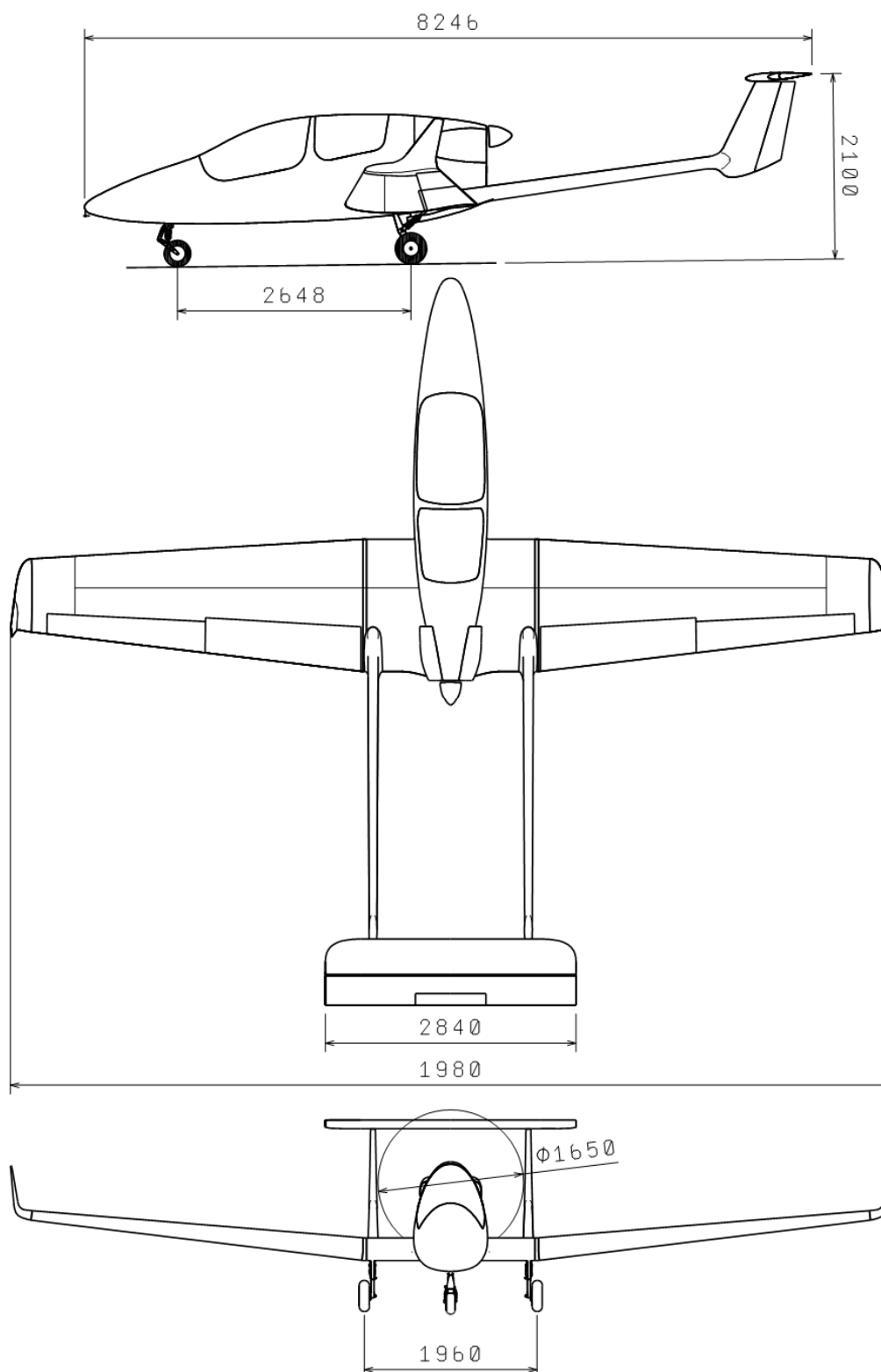
1.4. Popis letounu

Letoun VUT 081 KONDOR je letoun vyvíjený Leteckým ústavem VUT v Brně. KONDOR patří do rodiny letounů, jako jsou VUT 001 MARABU, VUT 051 RAY, VUT 061 TURBO. Oproti předešlým typům je letoun KONDOR dvoutrupový. Tato modifikace je zacílena na zlepšení aerodynamických parametrů letounu oproti dosavadním verzím. Snížila se zejména výška letounu. Pro pohon letounu je použit motor ROTAX 912iS o výkonu 100 *hp*, který vyniká svým ekologickým chodem a nízkou spotřebou paliva. Letoun je vyvíjen jako stavebnicová konstrukce. Základem konstrukce je celokovový centropoplán se zatahovacím podvozkem, vycházející z letounu SKYLEADER 600 z produkce firmy Jihlavan Airplanes. K centropoplánu je napojena kabina z kompozitních materiálů a kovové nosníky ocasních ploch. Kovové jsou také kýlové plochy, stabilizátor a také výškové kormidlo a směrová kormidla. Letoun je připravován ve dvou modifikacích – sledovací verze a komerční verze. Nejvýraznější odlišnost sledovací verze od verze komerční je v příslušenství, které letoun nese. Letoun ve sledovací verzi je vybaven fotonaplínou a sledovací aparaturou o hmotnosti 30 *kg*. Letoun bude schopný nést až 120 *l* paliva, tudíž jeho výdrž ve vzduchu bude vysoká.

Obrázek 1.2 - VUT 081 KONDOR – CAD model

1.5. Základní geometrické charakteristiky letounu

Obrázek 1.3 - Základní geometrické charakteristiky letounu (převzato z [17])

1.6. Letouny, z kterých letoun KONDOR vychází

1.6.1. VUT 001 MARABU

Letoun VUT 001 MARABU je lehký dolnoplošník smíšené konstrukce s pohonnou jednotkou v tlačném uspořádání. Trup letounu je vyrobený z kompozitních materiálů, křídlo a vodorovná ocasní plocha jsou kovové. Pohon letounu zajišťuje pístový motor s vrtulí v tlačném uspořádání. Mimo této pohonné jednotky je na letounu nainstalován i malý proudový motor, umístěný asymetricky nad levou polovinou křídla.

Letoun byl vyvíjen k experimentálnímu ověřování vybavení a instalací vyvíjených primárně pro bezpilotní letouny. Letoun by mohl v budoucnu sloužit především ke sledování vedení elektrické sítě, plynovodů, ropovodů, ale také například stav dopravy na dálnicích.

Obrázek 1.4 - Letoun VUT 001 MARABU [4]

Základní rozměry	
Rozpětí	9,9 m
Délka	8,1 m
Výška	2,4 m

Prázdná hmotnost	380 kg

Tabulka 1.3 - Základní rozměry a prázdná hmotnost letounu MARABU

1.6.2. Skyleader 600 [5]

Skyleader 600 je dvousedadlový celokovový dolnoplošník kategorie LSA s lichoběžníkovým křídlem. Letoun je vybaven třínohým zatahovacím podvozkem, který se zatahuje do centroplánu a předního trupu. Prázdná hmotnost letounu SKYLEADER 600 je 320 kg, maximální vzletová hmotnost je 600 kg.

Podvozek:

Podvozek je zatahovací. Hlavní podvozek se zatahuje do centroplánu kolmo na směr letu letounu. Pohon zatahovacího mechanismu je zajištěn elektromechanickou vzpěrou. Přední podvozek se zatahuje proti směru letu do předního trupu pomocí elektromechanické vzpěry.

Pohonná jednotka:

Letoun je vybaven motory značky ROTAX v kombinaci s dvou- nebo s tří- listou vrtulí. Motor je dodáván v několika výkonnostních variantách: Rotax 912UL (80 hp), Rotax 912ULS (100 hp), Rotax 914UL (115 hp - přeplňovaný) a nově také motor s přímým vstřikováním Rotax 912iS.

Obrázek 1.5 - Skylander 600 [5]

Rozměry		
Rozpětí křídla	9,9	m
Délka	7,1	m
Výška	2,46	m
Plocha křídla	11,85	m ²
Šířka kabiny	1,78	m

Tabulka 1.4 - Skylander 600 [5]

1.7. Koncepce uspořádání ocasních ploch

V letectví se lze setkat s různými druhy uspořádání ocasních ploch. Liší se od sebe polohou vodorovných ploch vůči těžišti, vzájemnou polohou vodorovných a svislých ocasních ploch, i počtem SOP nebo tvarem VOP a SOP. Ve většině případů jsou tyto plochy součástí zadní neboli ocasní části trupu. Odtud také plyne jejich název, ocasní plochy.

Uspořádání se svislými ocasními plochami:

- Ocasní plochy s jednou SOP
- Ocasní plochy s dvojitými SOP, dále dělené na jednotrupové a dvoutrupové
- Ocasní plochy s trojitými SOP

1.7.1. Výhody a nevýhody dvoutrupové koncepce

Výhody:

- Nižší stavební výška letounu, speciálně pokud je PJ v tlačném uspořádání
- Zvýšení účinnosti výškového kormidla vlivem snížení indukovaného odporu na ocasních plochách

Nevýhody:

- Složitější ovládací mechanismus, zejména pro směrová kormidla, roste hmotnost, nízká stavební výška nosníků, komplikuje se přístup k řídicím mechanismům a v neposlední řadě je také složitější údržba.

1.7.2. Důvody pro zvolení dvoutrupového konstrukčního uspořádání

- Možnost navrhnout vrtulový letoun s tlačným uspořádáním pohonné jednotky, nebo proudový letoun s motorem umístěným v záďové části trupu. (např. letouny: Bell XP-52, De Havilland Vampire)
- Výhoda volného výhledu, například při střelení směrem dopředu. (např. letoun: Focke-Wulf Fw 189)
- Použití dvoutrupové koncepce pro zvýšení pevnosti a tuhosti konstrukce. (např. letouny: Rutan Voyager, Scaled Composites Grizzly, Virgin Atlantic GlobalFlyer, Transavia PL-12 Airtruk)

1.8. Porovnání letounů VUT 001 MARABU a VUT 081 KONDOR.

Základním rozdílem mezi letouny MARABU a KONDOR je ve změně koncepce. MARABU je letoun smíšené konstrukce, tedy s trupem a kýlovou plochou vyrobených z kompozitních materiálů a s plechovým křídlem a stabilizátorem. Letoun KONDOR má kabinu vyrobenou z kompozitních materiálů, která se bude montovat ke kovovému centroplánu z produkce firmy Jihlavan Airplanes. Ostatní části letounu KONDOR, tedy nosníky ocasních ploch, kýly, směrová kormidla, stabilizátor, výškové kormidlo budou také převážně kovové

Změna koncepce by měla přinést zlepšení aerodynamických parametrů letounu a to především díky níže umístěné pohonné jednotce. Právě dvoutrupová koncepce toto umístění umožňuje. Další zlepšení aerodynamických parametrů přináší použití zatahovacího podvozku z letounu SKYLEADER 600. Další rozdíl spočívá v tom, že letoun KONDOR by měl splňovat požadavky předpisu *ELSA* pro stavebnicovou konstrukci.

Oba letouny jsou vybaveny motory značky ROTAX, v letounu KONDOR bude instalován nový motor ROTAX 912iS, který vyniká především nízkou spotřebou a ekologií provozu díky technologii přímého vstřikování paliva. Oproti letounu MARABU je také zvětšený výkon pohonné jednotky na 73,5 kW.

1.9. Letouny v dvoutrupové variantě

SONG [8]

Song je jednomístný celokompozitový ultralehký letoun dvoutrupové koncepce. Tento letoun je konstruován dle českého předpisu *UL-2*, který je obdobou německého *LTF-UL*. Letoun je v základní verzi vybaven záchranným padákovým systémem. Drak letounu je vyroben jako kompozitní konstrukce na bázi uhlík-epoxy, který je vyztužen sendvičovým materiálem s jádrem z PVC pěny. Spotřeba paliva letounu je velice nízká, dosahuje hodnoty 3 l/hod letu.

Rozpětí letounu:	11,2 m
Délka:	5,6 m
Výška:	1,9 m
Profil křídla:	UAG 88-143/20
Motor:	Bailey V5
Prázdná hmotnost:	113 kg
Maximální vzletová hmotnost	235 kg
Objem palivové nádrže:	25 l
Cestovní rychlost:	80 - 100 km/h
Nepřekročitelná rychlost:	143 km/h
Stoupavost letounu:	2 m/s

Obrázek 1.6 - Letoun SONG [8]

Sparrow ML [10]

Letoun Sparrow ML je nový letoun belgické společnosti Wolfsberg Aircraft corporation, která odstartovala produkci letounu Sparrow ML v jejich české pobočce. Sparrow ML užívá netradiční dvoutrupové koncepce. Je to dvousedadlový letoun, cestující sedí v tandemovém uspořádání. O pohon letounu se stará dvoudobý motor ROTAX 582 v tlačném uspořádání. Výkon pohonné jednotky je pouze 64 *hp*, přesto letoun dosahuje maximální rychlosti kolem 180 *km/h*. Unikátní jsou vstupní dveře letounu, které se otevírají na stejném principu jako dveře automobilů.

Rozpětí letounu:	9,2 <i>m</i>
Plocha křídla:	11,5 <i>m</i> ²
Motor:	Rotax 582
Prázdná hmotnost:	265 <i>kg</i>
Maximální vzletová hmotnost:	450 <i>kg</i>
Objem palivové nádrže:	56 <i>l</i>
Cestovní rychlost:	140 <i>km/h</i>
Maximální rychlost:	180 <i>km/h</i>
Stoupavost letounu:	4,2 <i>m/s</i>

Obrázek 1.7 - Sparrow ML [10]

Cessna 336 Skymaster [11]

Cessna 336 Skymaster je dvumotorový osobní a nákladní letoun celokovový hornoplošník s tažným a tlačným motorem Continental GO-300-C o výkonu po 175 *hp*. Rozpětí letounu je 11,58 *m* a plocha křídla je 18,7 *m*². Skymaster dosahuje rychlosti až 320 *km/h* a jeho dolet činí 1553 *km*.

Obrázek 1.8 - Cessna 336

Virgin Atlantic Global Flyer [12]

Virgin Atlantic Global Flyer je jednoproudový letoun se středovou trupovou gondolou a dvěma nosníky řídicích ploch. Stroj byl poháněn jediným proudovým motorem Williams FJ44. S tímto pohonem byl stroj schopný letět rychlostí až 450 *km/h* při dostupu až do 17 000 *m*. Letoun byl postaven na zakázku Steva Fosseta, který jím od 1. do 3. března 2005 bez mezipřistání a bez tankování obletěl zeměkouli. Vytvořil tak osm nových světových rekordů. Délka letu byla 36 898 *km* a let trval 67 *h* 2 *min* 38 *s*.

Obrázek 1.9 - Virgin Atlantic Global Flyer

2. Hmotový rozbor letounu VUT 081 KONDOR [16]

Hmotový rozbor byl převzat ze zprávy LU59-2012-081.W

Pro každou jednotlivou položku letounu jsou stanoveny následující parametry:

- m [kg] - Předpokládaná hmotnost položky.
- X [mm] - Vzdálenost těžiště položky od počátku souřadnic celého letounu v ose x
- Y [mm] - Vzdálenost těžiště položky od počátku souřadnic celého letounu v ose y

2.1. Výstroj

Skupina	Položka	m	X	Y
		[kg]	[mm]	[mm]
Výstroj + systémy	Přístrojová deska předního pilota	8,7	1470	526
	Přístrojová deska zadního pilota	1,5	2615	679
	Plynová páka + lanko + ovládání vrtule	2,55	2420	660
	Radiostanice	2,9	1470	326
	Kabeláž	4	2420	660
	Baterie	5,7	3632	356
	Brzdová soustava	1,2	2750	415
	Řízení	14	3085	225

Tabulka 2.1 - Hmotnostní rozbor - výstroj

2.2. Pohonná soustava

Skupina	Položka	m	X	Y
		[kg]	[mm]	[mm]
Pohonná soustava	Vrtule	11,2	4634	898
	Motor	87,3	4300	847
	Kapotáž	2,5	4148	777
	Požární stěna + příslušenství	1,5	3765	675
	Palivový systém	2,9	3457	349
	Motorové lože	2	3891	646

Tabulka 2.2 - Hmotnostní rozbor - pohonná skupina

2.3. Konstrukce draku

Skupina	Položka	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>
		[kg]	[mm]	[mm]
Trup	Kužel	1,7	543	175
	Potah trupu	8,2	2338	262
	Překryt - přední	6,8	1990	744
	Překryt - zadní	5,4	2967	1060
	Rám kabin	3,3	2456	640
	Sedačka - přední	3,8	2201	337
	Sedačka - zadní	3,7	3335	416
	Přechod křídlo-trup	3,8	3590	62
	Přepážky interiéru	11,8	2500	250
	Nátěr	4	3355	393
	Kužel	1,7	543	175
	Potah trupu	8,2	2338	262
Zadní část trupu	Nosníky trupu	13,5	5277	480
	Kompozitní nadstavba	0,15	7385	504
	Kýly levý + pravý	4	7585	1003
Ocasní plochy	Stabilizátor	4,2	7727	1565
	VK	3,2	8005	1574
	SK levé + pravé	1,5	7765	900
Křídlo	Centropoplán + zástavba	32,7	3607	169
	Vnější křídla + klapky + křídélka	66,5	3600	283

Tabulka 2.3 - Hmotnostní rozbor - konstrukce draku

2.4. Podvozková skupina

Skupina	Položka	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>
		[kg]	[mm]	[mm]
Vysunutý podvozek	NHP	9,9	3642	-151
	Kolo HP + brzda	4,2	3689	-367
	NPP	7,5	960	-163
	Kolo PP	2	1046	-428
Zasunutý podvozek	NHP	9,9	3642	108
	Kolo HP + brzda	4,2	3687	90
	NPP	7,5	1295	-20
	Kolo PP	2	1518	63

Tabulka 2.4 - Hmotnostní rozbor- podvozková skupina

2.5. Prázdná hmotnost

Prázdná hmotnost	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>I_x'</i>	<i>I_y'</i>
	[kg]	[mm]	[mm]	[kg.m]	[kg.m]
	350	3690	490	1294,195	178,015

Tabulka 2.5 - Prázdná hmotnost letounu

2.6. Užitečné zatížení

Užitečná zátěž	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>
	[kg]	[mm]	[mm]
Pilot 1 (95 kg)	95	2081	481
Pilot 1 (75 kg)	75	1932	481
Pilot 2 (95 kg)	95	3053	550
Pilot 2 (75 kg)	75	3092	550
Měřicí aparatura (30 kg)	30	3633	354
Palivo - vnější křídla (2x65 l)	90	3231	120
Minimální palivo (10 min.)	3	3231	0
Kartografické zařízení	15	648	26
Přídavný alternátor	3	4505	898

Tabulka 2.6 - Užitečné zatížení

2.7. Hmotnostní konfigurace, poloha těžiště a centráže

Jednotlivé hmotnostní konfigurace jsou uvažovány pro komerční variantu letounu a sledovací a kartografickou variantu letounu (se speciálním zařízením) a pro letovou resp. přistávací konfiguraci letounu (s vysunutým resp. zasunutým podvozkem).

2.7.1. Komerční verze letounu

Přistávací konfigurace				
Hmotnostní případy	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Centráž</i>
	[kg]	[mm]	[mm]	[% C_{SAT}]
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo	427,8	3378,5	485,2	27,8
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo, 30 kg zavazadla	457,8	3395,3	397,8	29,1
Pilot 1 (75 kg) + max. palivo	514,8	3353,6	424,1	25,8
Pilot 1 (75 kg) + max. palivo, 30 kg zavazadla	544,8	3369,0	354,1	27,0
Pilot 1 (95 kg) + 10 min. palivo	447,8	3345,5	485,0	25,2
Pilot 1 (95 kg) + 10 min. palivo, 30 kg zavazadla	477,8	3363,6	476,8	26,6
Pilot 1 (95 kg) + max. palivo	534,8	3326,9	426,3	23,7
Pilot 1(95 kg) + max. palivo, 30 kg zavazadla	564,8	3343,2	422,4	25,0
Piloti (75 kg + 75 kg) + 10 min palivo	502,8	3330,0	494,8	23,9
Piloti (75 kg + 75 kg) + max. palivo	589,8	3315,4	440,2	22,8
Piloti (95 kg + 75 kg) + 10 min palivo	522,8	3303,6	494,3	21,9
Piloti (95 kg + 75 kg) + max. palivo	609,8	3293,2	441,5	21,1
Piloti (75 kg + 95 kg) + 10 min palivo	522,8	3319,4	496,9	23,1
Piloti (75 kg + 95 kg) + max. palivo	609,8	3306,8	443,8	22,1
Piloti (95 kg + 95 kg) + 10 min palivo	542,8	3294,3	496,4	21,1
Piloti (95 kg + 95 kg) + max. palivo	629,8	3285,6	444,9	20,5

Tabulka 2.7 - Hm. konfigurace - komerční verze letounu - přistávací konfigurace

Letová konfigurace				
Hmotnostní případy	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Centráž</i>
	[kg]	[mm]	[mm]	[% C _{SAT}]
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo	427,8	3386,6	500,4	28,4
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo, 30 kg zavazadla	457,8	3402,7	412,0	29,7
Pilot 1 (75 kg) + max. palivo	514,8	3360,3	436,8	26,3
Pilot 1 (75 kg) + max. palivo, 30 kg zavazadla	544,8	3375,3	366,1	27,5
Pilot 1 (95 kg) + 10 min palivo	447,8	3353,2	499,6	25,8
Pilot 1 (95 kg) + 10 min palivo, 30 kg zavazadla	477,8	3370,8	490,4	27,2
Pilot 1 (95 kg) + max. palivo	534,8	3333,4	438,5	24,2
Pilot 1 (95 kg) + max. palivo, 30 kg zavazadla	564,8	3349,3	434,0	25,5
Piloti (75 kg + 75 kg) + 10 min palivo	502,8	3336,8	507,8	24,5
Piloti (75 kg + 75 kg) + max. palivo	589,8	3321,2	451,2	23,3
Piloti (95 kg + 75 kg) + 10 min palivo	522,8	3310,2	506,8	22,4
Piloti (95 kg + 75 kg) + max. palivo	609,8	3298,9	452,2	21,5
Piloti (75 kg + 95 kg) + 10 min palivo	522,8	3326,0	509,4	23,6
Piloti (75 kg + 95 kg) + max. palivo	609,8	3312,4	454,5	22,6
Piloti (95 kg + 95 kg) + 10 min palivo	542,8	3300,7	508,4	21,6
Piloti (95 kg + 95 kg) + max. palivo	629,8	3291,1	455,3	20,9

Tabulka 2.8 - Hm. konfigurace - komerční verze letounu - letová konfigurace

2.7.2. Sledovací verze letounu

Přístávací konfigurace				
Hmotnostní případy	<i>m</i>	<i>X</i>	<i>Y</i>	<i>Centráž</i>
	[kg]	[mm]	[mm]	[% C _{SAT}]
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo + fotoplošina	445,8	3294,2	471,6	21,1
Pilot 1 (75 kg) + 10 min palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	475,8	3315,6	388,4	22,8
Pilot 1 (75 kg) + max palivo, fotoplošina	532,8	3283,9	414,9	20,3
Pilot 1 (75 kg) + max palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	562,8	3302,5	347,5	21,8
Pilot 1 (95 kg) + 10 min palivo, fotoplošina	465,8	3266,1	472,0	18,9
Pilot 1 (95 kg) + 10 min palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	495,8	3288,3	464,9	20,7
Pilot 1 (95 kg) + max palivo, fotoplošina	552,8	3260,6	417,3	18,5
Pilot 1 (95 kg) + max palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	582,8	3285,7	414,0	20,5
Pilot (75 kg + 75 kg) + 10 min palivo + fotoplošina	520,8	3259,5	482,9	18,4
Pilot (75 kg + 75 kg) + max palivo, fotoplošina	607,8	3255,4	431,5	18,1
Pilot (95 kg + 75 kg) + 10 min palivo, fotoplošina	540,8	3236,6	482,8	16,6
Pilot (95 kg + 75 kg) + max palivo, fotoplošina	627,8	3235,8	433,1	16,6
Pilot (75 kg + 95 kg) + 10 min palivo + fotoplošina	540,8	3251,9	485,4	17,8
Pilot (75 kg + 95 kg) + max palivo, fotoplošina	627,8	3249,0	435,3	17,6
Pilot (95 kg + 95 kg) + 10 min palivo, fotoplošina	560,8	3230,0	485,2	16,1
Pilot (95 kg + 95 kg) + max palivo, fotoplošina	647,8	3230,2	436,7	16,1

Tabulka 2.9 - Hm. konfigurace - sledovací verze letounu - přístávací konfigurace

Letová konfigurace				
Hmotnostní případy	m	X	Y	Centráž
	[kg]	[mm]	[mm]	[% C_{SAT}]
Pilot 1 (75 kg) +10 min palivo + fotoplošina	445,8	3302,0	486,3	21,7
Pilot 1 (75 kg) +10 min palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	475,8	3322,9	402,1	23,4
Pilot 1 (75 kg) +max palivo, fotoplošina	532,8	3290,4	427,1	20,8
Pilot 1 (75 kg) +max palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	562,8	3308,7	359,1	22,3
Pilot 1 (95 kg) +10 min palivo, fotoplošina	465,8	3273,5	486,1	19,5
Pilot 1 (95 kg) +10 min palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	495,8	3295,3	478,1	21,2
Pilot 1 (95 kg) +max palivo, fotoplošina	552,8	3266,9	429,1	19,0
Pilot 1 (95 kg) +max palivo, 30 kg aparatura, fotoplošina	582,8	3285,7	425,2	20,5
Pilot (75 kg + 75 kg) +10 min palivo + fotoplošina	520,8	3266,1	495,5	18,9
Pilot (75 kg + 75 kg) +max palivo, fotoplošina	607,8	3261,1	442,3	18,5
Pilot (95 kg + 75 kg) +10 min palivo, fotoplošina	540,8	3243,0	494,9	17,1
Pilot (95 kg + 75 kg) +max palivo, fotoplošina	627,8	3241,3	443,5	17,0
Pilot (75 kg + 95 kg) +10 min palivo + fotoplošina	540,8	3258,2	497,5	18,3
Pilot (75 kg + 95 kg) +max palivo, fotoplošina	627,8	3254,5	445,7	18,0
Pilot (95 kg + 95 kg) +10 min palivo, fotoplošina	560,8	3236,2	496,9	16,6
Pilot (95 kg + 95 kg) +max palivo, fotoplošina	647,8	3235,5	446,8	16,5

Tabulka 2.10 - Hm. konfigurace - sledovací verze letounu - letová konfigurace

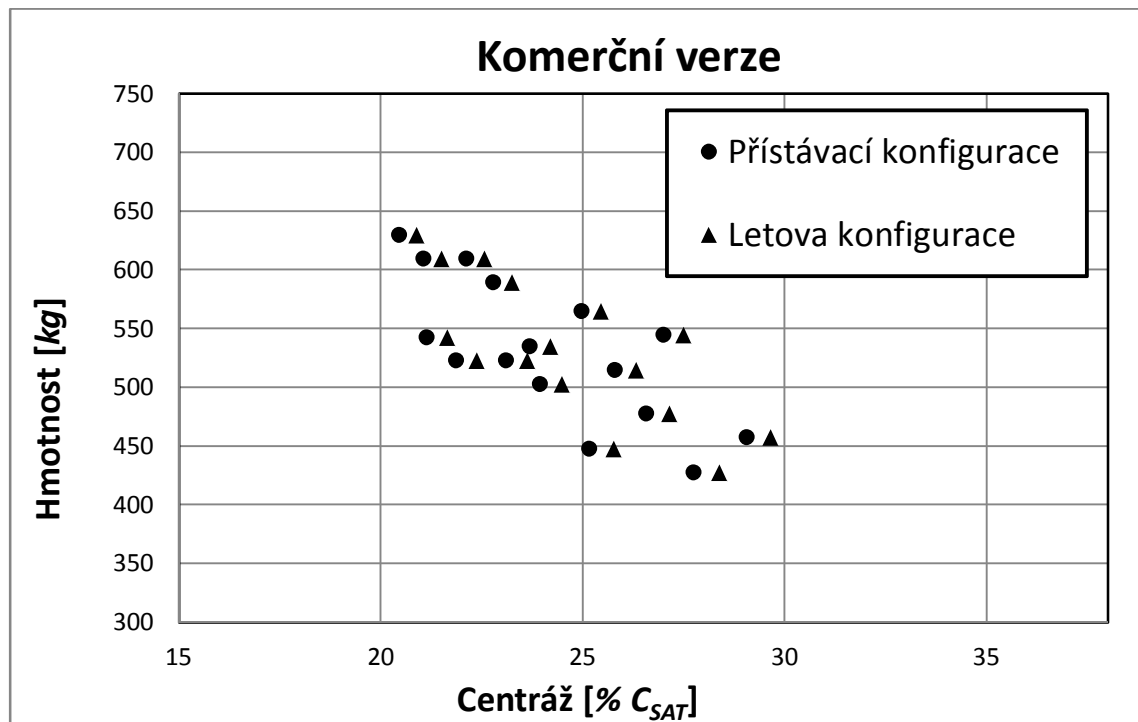
2.8. Rozsahy hmotností a centrází

Verze letounu a konfigurace		Maximální hmotnost m_{max} [kg]	Minimální hmotnost m_{min} [kg]	Přední mezní centráž [% C_{SAT}]	Zadní mezní centráž [% C_{SAT}]
Komerční verze letounu	Přístávací konfigurace	630	446	20,5	29,1
	letová konfigurace			20,9	29,7
Sledovací verze letounu	Přístávací konfigurace	648	446	16,1	22,8
	letová konfigurace			16,5	23,4

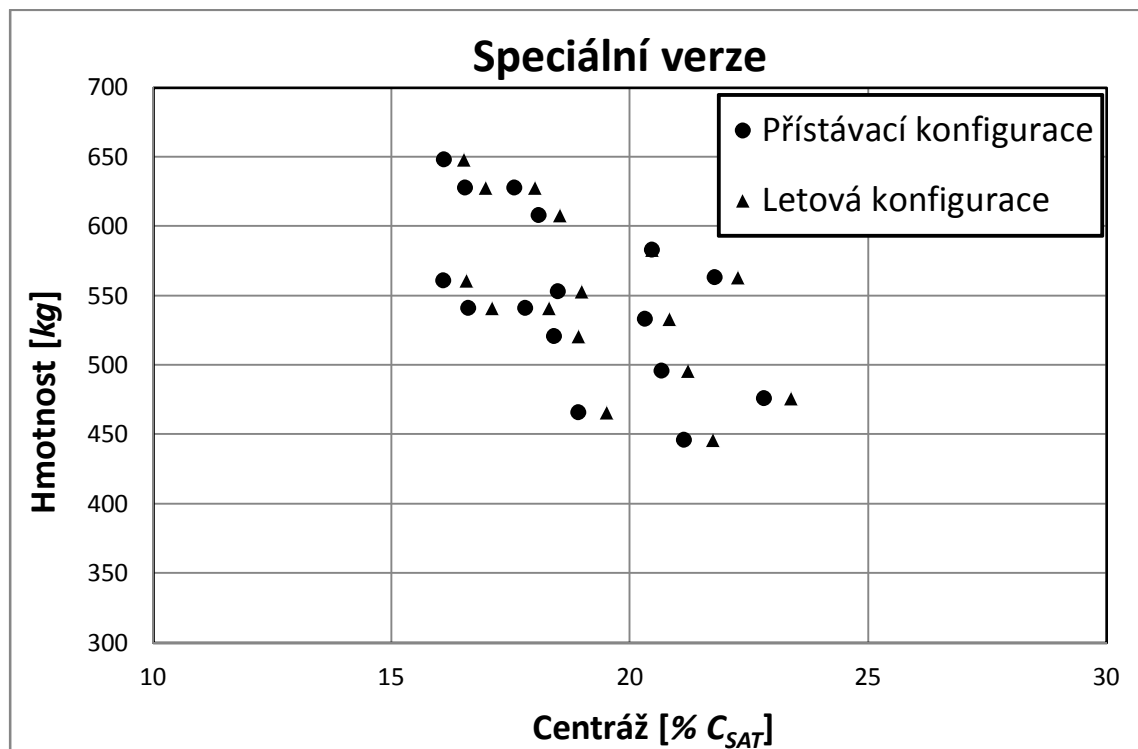
Tabulka 2.11 - Rozsahy hmotností a centrází

Ve výše uvedené tabulce je zobrazen přehled maximálních a minimálních hmotností a rozsah centrází pro jednotlivé verze letounu a jejich konfigurace. Pro výpočet zatížení ocasních ploch však byla brána maximální hmotnost letounu 600 kg.

2.9. Obálka centrází

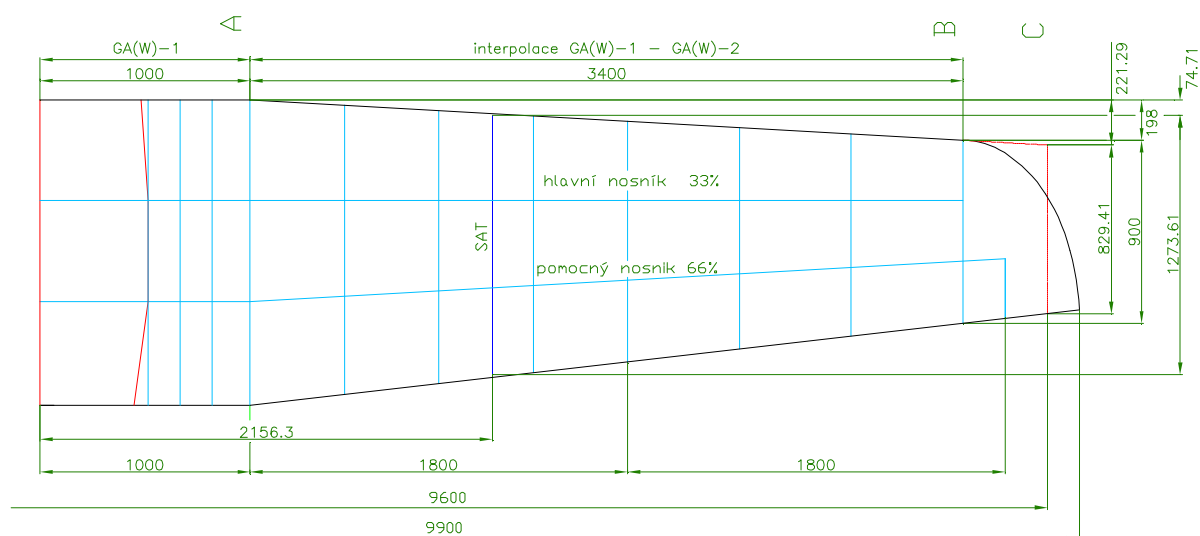

Obrázek 2.1 - Centráže v % SAT pro komerční verzi VUT 081 [16]

Obrázek 2.2 - Centráže v % SAT pro speciální verzi letounu VUT 081 [16]

2.10. Výpočet střední aerodynamické tětiny

Obrázek 2.3 - Systémový výkres křídla letounu VUT – 081 KONDOR [16]

Vstupní hodnoty pro výpočet SAT		
$S_1 = 1,5 \text{ m}^2$		$b_1 = 2 \text{ m}$
$S_2 = 4,42588 \text{ m}^2$		$b_2 = 7,6 \text{ m}$
$S = 11,85 \text{ m}^2$		$b = 9,9 \text{ m}$
$x_K^I = 0 \text{ m}$		$b_{ef} = 9,6 \text{ m}$
$x_K^{II} = 0,22129 \text{ m}$		$c_0 = 1,5 \text{ m}$
$c_K = 0,82941 \text{ m}$		$c_1 = 1,5 \text{ m}$

Tabulka 2.12 - Vstupní hodnoty pro výpočet SAT

SAT centroplán: $c_A^I = c_0 = 1,5 \text{ m}$

$$\text{SAT vnější křídlo: } c_A^{II} = \frac{2}{3} \cdot \frac{c_1^2 + c_1 \cdot c_K + c_K^2}{c_1 + c_K} = \frac{2}{3} \cdot \frac{1,5^2 + 1,5 \cdot 0,82941 + 0,82941^2}{1,5 + 0,82941} = 1,19688 \text{ m}$$

SAT celého křídla: $c_A = \frac{c_A^I \cdot S_1 + c_A^{II} \cdot S_2}{S_1 + S_2} = \frac{1,5 \cdot 1,5 + 1,19688 \cdot 4,42588}{1,5 + 4,42588} = 1,27361 \text{ m}$

Délka střední aerodynamické tětiny je **1,27361 m**.

3. Aerostatické podklady letounu VUT 081 KONDOR [17]

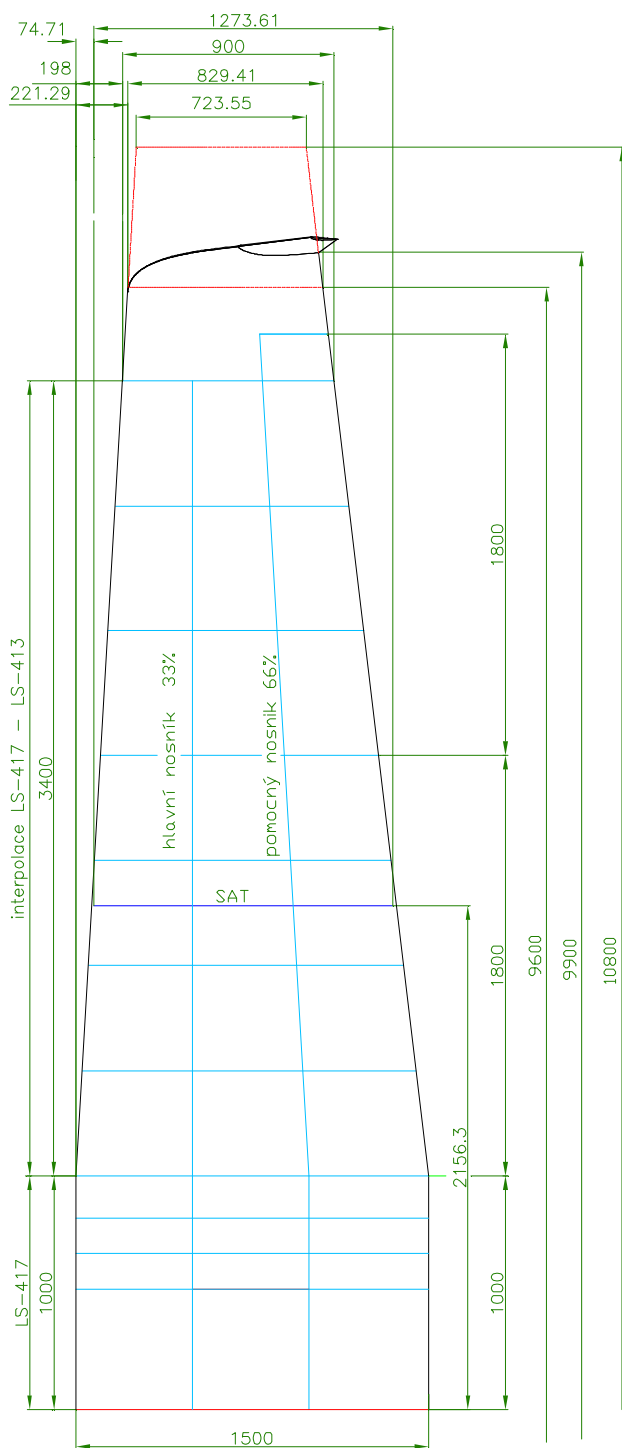
Aerostatické podklady byly převzaty ze zprávy: LU57-2012-081.AD

3.1. Křídlo

Letoun VUT 081 KONDOR má křídlo geometricky shodné s letounem VUT 001 MARABU. Aerodynamické výpočty byly provedeny s uvažováním vlivu wingletů a vztaženy na plochu původního křídla bez wingletů. Na centroplánu křídla je použit profil LS-0417, který v lichoběžníkové části křídla přechází na profil LS-0413. Koncový profil křídla navazuje přechodovým obloukem na profil wingletu Epler 205. Vztlakové klapky křídla jsou Fowlerova typu.

3.1.1. Specifikace křídla

Plocha křídla	$S = 11,85 \text{ m}^2$
Rozpětí celkové	$b = 9,90 \text{ m}$
Rozpětí efektivní	$b_{ef} = 9,60 \text{ m}$
Štíhlost křídla	$Ar = 7,78$
Zúžení centroplánu	$\eta_{cent} = 1$
Zúžení vnějšího křídla	$\eta_{kr} = 0,552 (1,811)$
Úhel zkroucení koncového profilu	$\alpha_{zkr} = -1^\circ$
Úhel vzepětí centroplánu	$\Gamma_{cent} = 0^\circ$
Úhel vzepětí vnějšího křídla	$\Gamma_{kr} = 6^\circ$
Úhel šípů centroplánu	$\chi_{cent} = 0^\circ$
Úhel šípů vnějšího křídla (k 25 %)	$\chi_{kr} = 0,8^\circ$
Úhel nastavení kořenového profilu (k ZRT)	$\phi_{koř} = 0^\circ$
Hloubka centroplánu	$c_0 = 1,5 \text{ m}$
Hloubka koncového profilu	$c_k = 0,8294 \text{ m}$
Hloubka střední geometrické tětiny křídla	$c_{SGT} = 1,234 \text{ m}$
Hloubka střední aerodynamické tětiny křídla	$c_{SAT} = 1,2736 \text{ m}$
Poloha počátku SAT	$x_{SAT} = 0,29 \text{ m}$
	$y_{SAT} = 3,024 \text{ m}$
Poloha hlavního nosníku	$x_{HN} = 33 \%$
Poloha zadního nosníku	$x_{ZN} = 66 \%$

Obrázek 3.1 - Systémový výkres křídla [17]

3.1.2. Specifikace vztlakové klapky

Plocha klapky

$$S_{kl} = 0,7 \text{ m}^2$$

Poměrná hloubka klapky

$$c_{kl}' = 0,29$$

Rozpětí klapky

$$b_{kl} = 1,8 \text{ m}$$

Kořenová hloubka klapky
Koncová hloubka klapky
Výchylky klapky pro vzlet
Výchylky klapky pro přistání

$$c_{kl\ 0} = 0,435\ m$$

$$c_{kl\ k} = 0,34288\ m$$

$$\eta_{kl} = 10^0$$

$$\eta_{kl} = 35^0$$

3.1.3. Specifikace křídélka

Plocha křídélka
Rozpětí
Poměrná hloubka křídélka
Hloubka křídélka – kořenová
Hloubka křídélka – koncová
Vzdálenost osy otáčení – kořenová
Vzdálenost osy otáčení – koncová
Výchylka křídélka – dolů
Výchylka křídélka – nahoru

$$S_{křid} = 0,5527\ m^2$$

$$b_{křid} = 1,8\ m$$

$$c_{křid\ pom} = 0,30$$

$$c_{křid\ 0} = 0,35473\ m$$

$$c_{křid\ k} = 0,25941\ m$$

$$c_{00\ 0\ křid} = 0,04915\ m$$

$$c_{00\ k\ křid} = 0,03045\ m$$

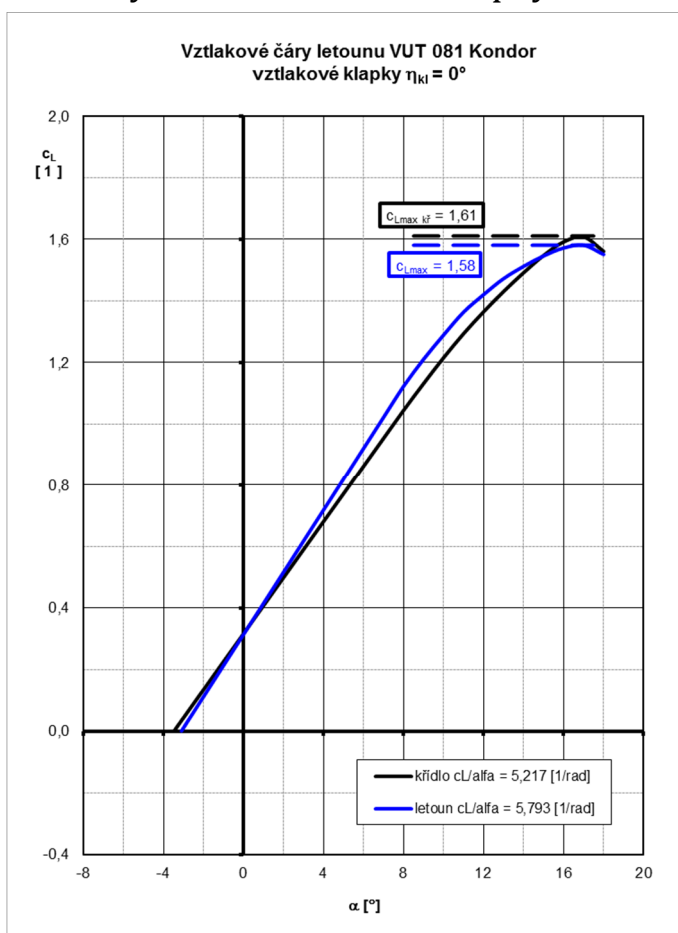
$$\xi_{křid\ d} = 16^0$$

$$\xi_{křid\ n} = -24^0$$

Specifikace ocasních ploch jsou uvedeny v kapitole zatížení ocasních ploch.

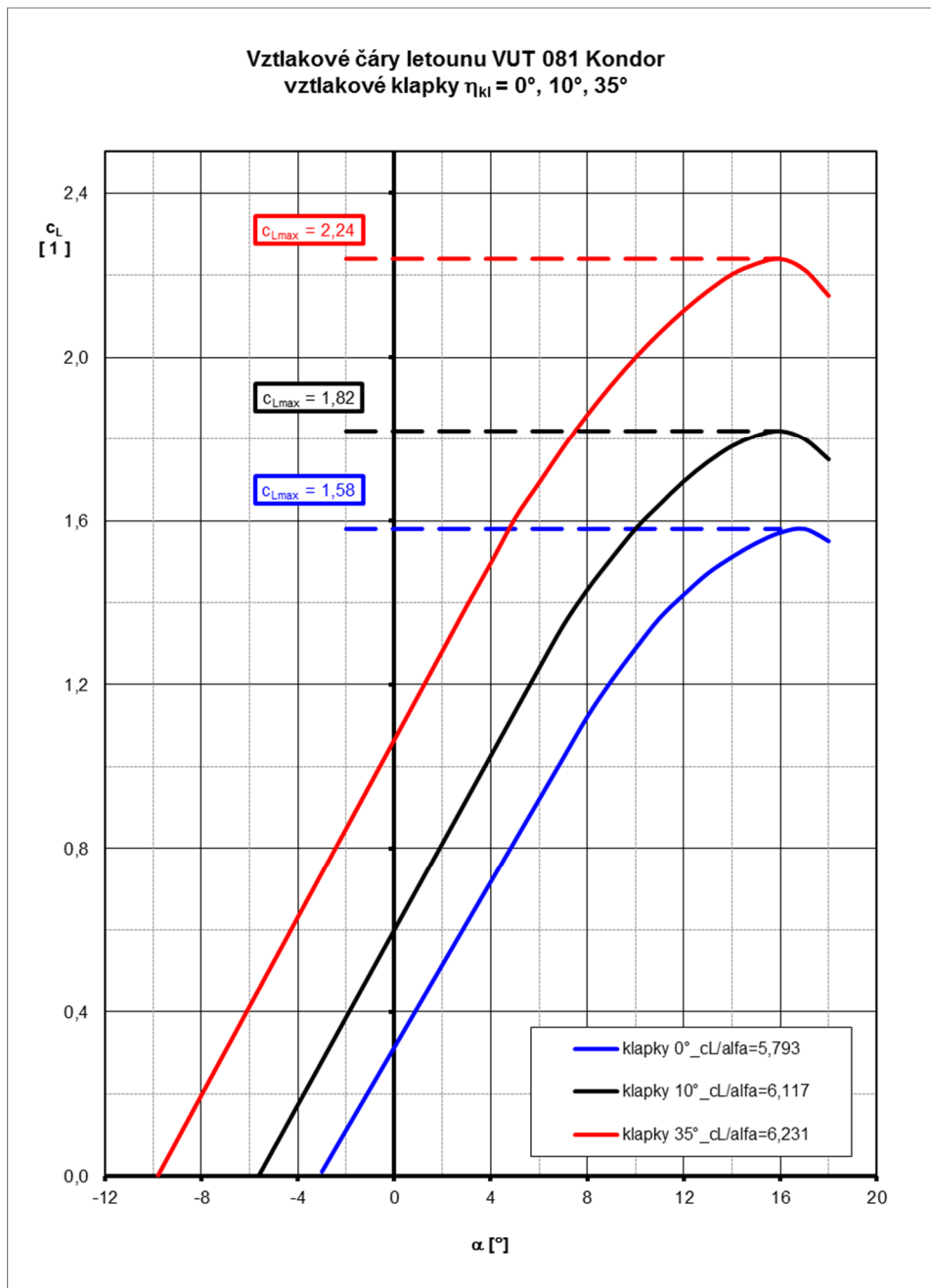
3.2. Vztlakové čáry

3.2.1. Vztlakové čáry křídla a letounu – klapky zasunuty

Obrázek 3.2 - Vztlakové čáry letounu VUT 081 Kondor [17]

3.2.2. Vztlková čára křídla a letounu

Obrázek 3.3 - Vztlková čára letounu VUT 081 KONDOR - klapky vysunuty [17]

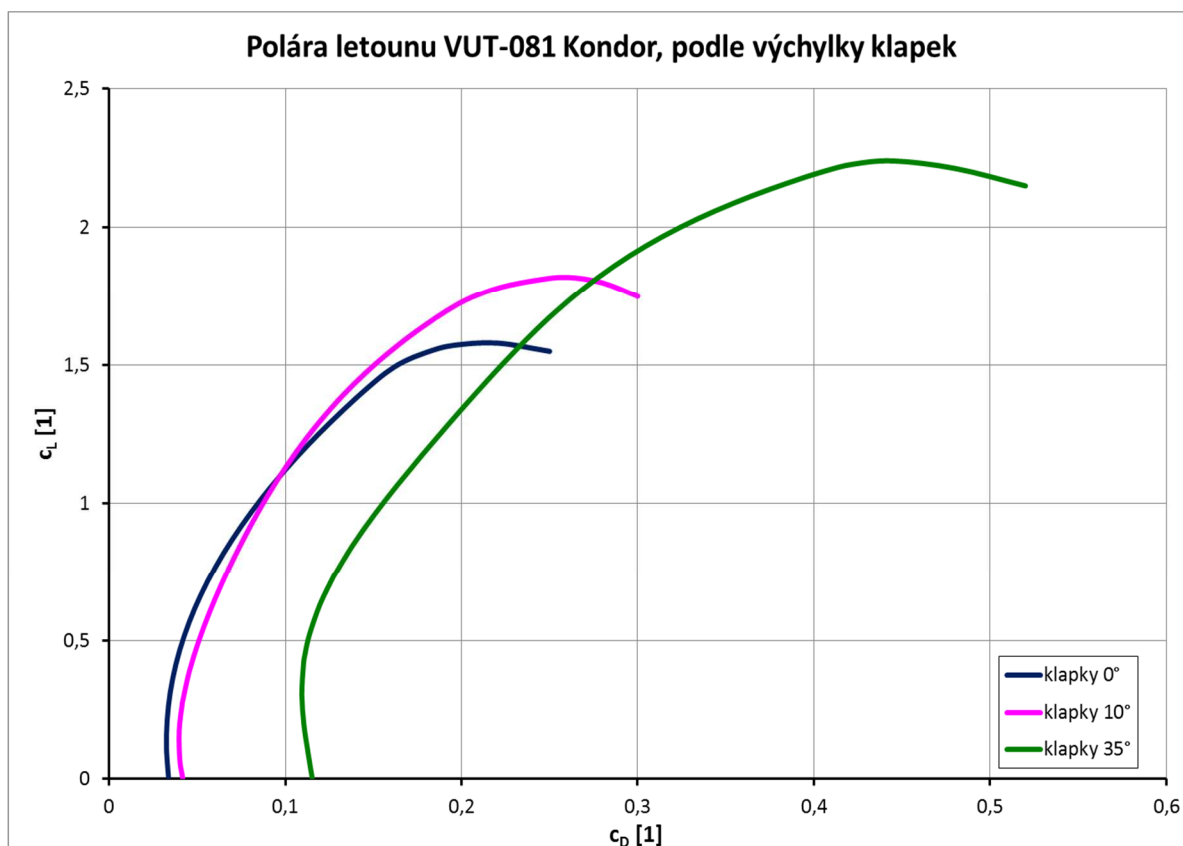
Sklon vztlkové čáry:

Klapky 0° : $\frac{dc_L}{d\alpha} = 5,793 \text{ rad}^{-1}$

Klapky 10° : $\frac{dc_L}{d\alpha} = 6,117 \text{ rad}^{-1}$

Klapky 30° : $\frac{dc_L}{d\alpha} = 6,231 \text{ rad}^{-1}$

3.3. Aerodynamická polára letounu

Obrázek 3.4 - Aerodynamická polára letounu dle výchylek klapky [17]

4. Letové výkony letounu VUT - 081 KONDOR

Letové výkony byly vypočteny s pomocí metodiky popsané v [15]. Vstupní hodnoty jsou brány z [12],[13], [16] a [17].

4.1. Výpočet odhadu maximální rychlosti letounu v horizontálním letu

Pro letouny s pístovými a turbovrtulovými motory lze odhad maximální rychlosti letounu v horizontálním letu vypočíst dle následujícího vztahu (viz literatura [14]):

$$V_{max} = \sqrt[3]{\frac{2\eta P_M}{C_{D0}\rho S}} [m.s^{-1}]$$

η ... Účinnost vrtule; $\eta = 0,85$ (hodnota byla odečtena z grafu 4-17 [15])

P_M ... Výkon motoru (příkon na vrtuli); $P_M = 73,5 \text{ kW}$ (ROTAX 912iS) [12]

C_{D0} ... Součinitel odporu při nulovém vztlaku; $C_{D0} = 0,0336$

ρ ... Hustota vzduchu; $\rho = 1,225 \text{ kg.m}^3$

S ... Plocha křídla; $S = 11,85 \text{ m}^2$

$$V_{max} = \sqrt[3]{\frac{2\eta P_M}{C_{D0}\rho S}} = \sqrt[3]{\frac{2 \cdot 0,85 \cdot 73500}{0,0336 \cdot 1,225 \cdot 11,85}} = 63,51 \text{ m.s}^{-1} = 228,64 \text{ km.h}^{-1}$$

Maximální rychlost letounu v horizontálním letu byla výpočtem odhadnuta na hodnotu **228,64 km.h⁻¹**.

4.2. Stoupavý let a dostup letounu

V této kapitole jsou vypočteny úhly stoupání a závislosti stoupací rychlosti na rychlosti letu pro výšky 0 m až 4000 m MSA. Z grafu maximálních stoupacích rychlostí v závislosti na výšce letu jsou odečteny teoretický a praktický dostup letounu.

4.2.1. Stoupací rychlosti a gradienty stoupání

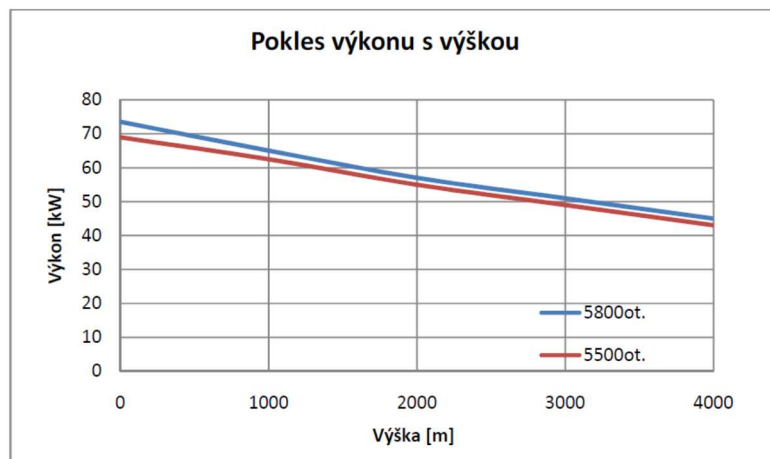
Stoupací rychlost:

$$v_z = \frac{T - D}{G} \cdot V [m.s^{-1}]$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

T ... Tah pohonné jednotky; $T = \frac{P_v}{V}$

P_v ... Využitelný výkon; využitelný výkon byl odečten z diagramu poklusu výkonu s výškou a byl vynásoben účinností vrtule.

Obrázek 4.1 - Pokles výkonu motoru s výškou letu [12]

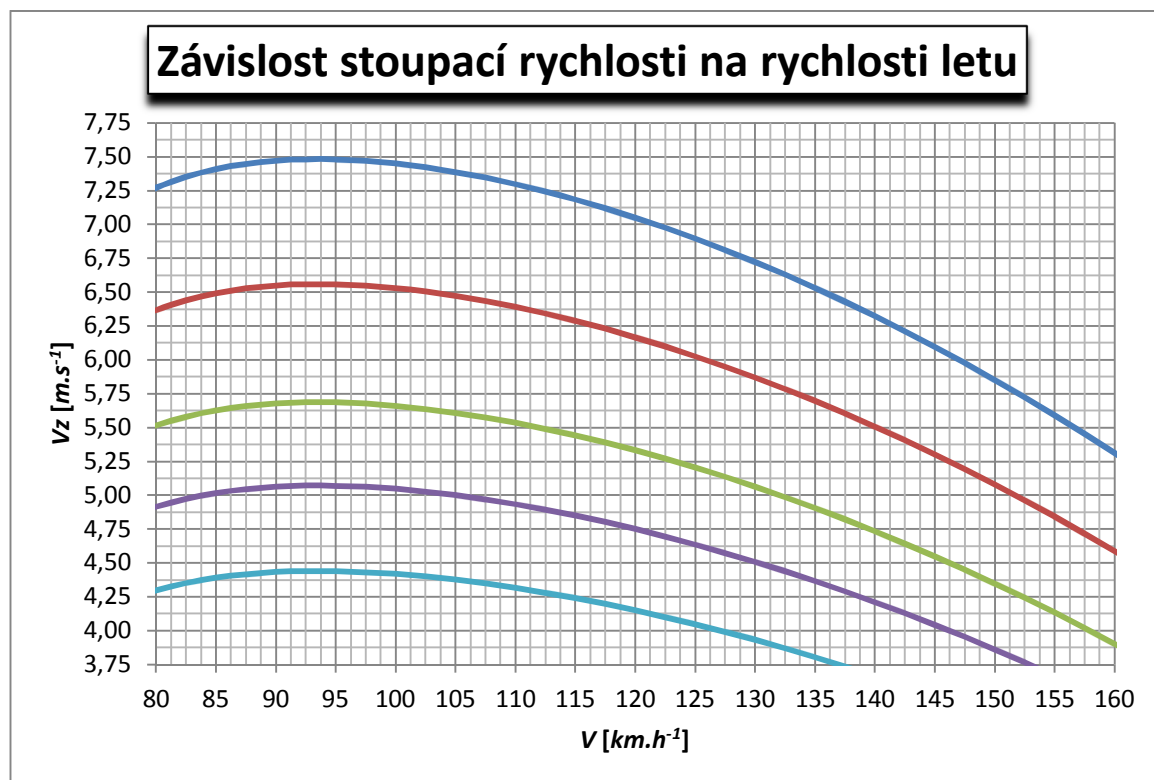
D ... Odpor letounu; vypočtený ze známého vzorce, součinitel odporu byl nalezen pomocí náhradní poláry.

V ... Rychlost letu

Úhel stoupání:

$$\gamma = \arcsin\left(\frac{T - D}{G}\right) [rad]$$

Vypočtené hodnoty v tabulkách jsou uvedeny v příloze.

Obrázek 4.2 - Závislost stoupací rychlosti na rychlosti letu

Hodnoty maximální stoupací rychlosti:

Výška [m] MSA	V [km.h ⁻¹]	V_z [m.s ⁻¹]
0	94	7,48
1000	94,25	6,56
2000	94,5	5,62
3000	94,75	5,07
4000	95	4,39

Tabulka 4.1 - Hodnoty dosažení maximální stoupací rychlosti V_z při rychlosti letu V

4.2.2. Teoretický a praktický dostup

Teoretický dostup a praktický dostup je vypočtený na základě vypočtených maximálních stoupacích rychlostí, které je schopen letoun dosáhnout v dané výškové hladině.

Tato závislost byla vynesena do grafu a byla proložena lineární křivkou:

$$H = -1289 \cdot V_z + 9506,9 \text{ [m]}$$

Z této závislosti byla vypočtena hodnota teoretického a praktického dostupu:

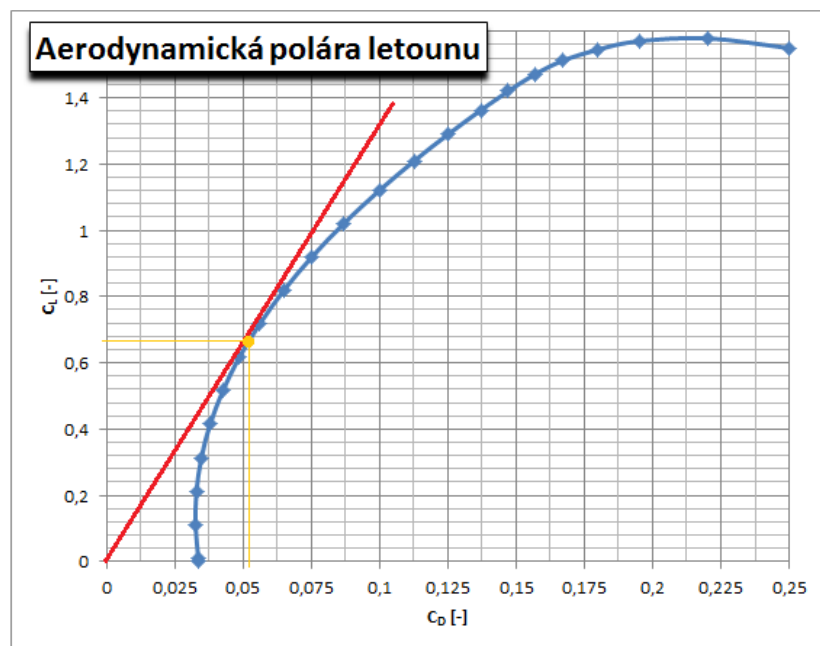
$$H_{\text{teoretický}} = -1291,4 \cdot V_z + 9680,8 = -1289,0 + 9506,9 = 9506,9 \text{ m}$$

$$H_{\text{praktický}} = -1291,4 \cdot V_z + 9680,8 = -1289,0,5 + 9680,8 = 8862,4 \text{ m}$$

4.3. Klouzavý let letounu

4.3.1. Klouzavost

Klouzavost je jedna ze základních aerodynamických charakteristik. Je vyjádřena jako poměr součinitele vztlaku a součinitele odporu.

Obrázek 4.3 - Určení klouzavosti letounu KONDOR

$$K = \frac{C_L}{C_D} = \frac{0,67}{0,0525} = 12,76$$

Maximální klouzavost letounu VUT 081 KONDOR je **12,76**.

4.3.2. Rychlostní polára letounu VUT – 081 KONDOR v klouzavém letu s vysazeným motorem

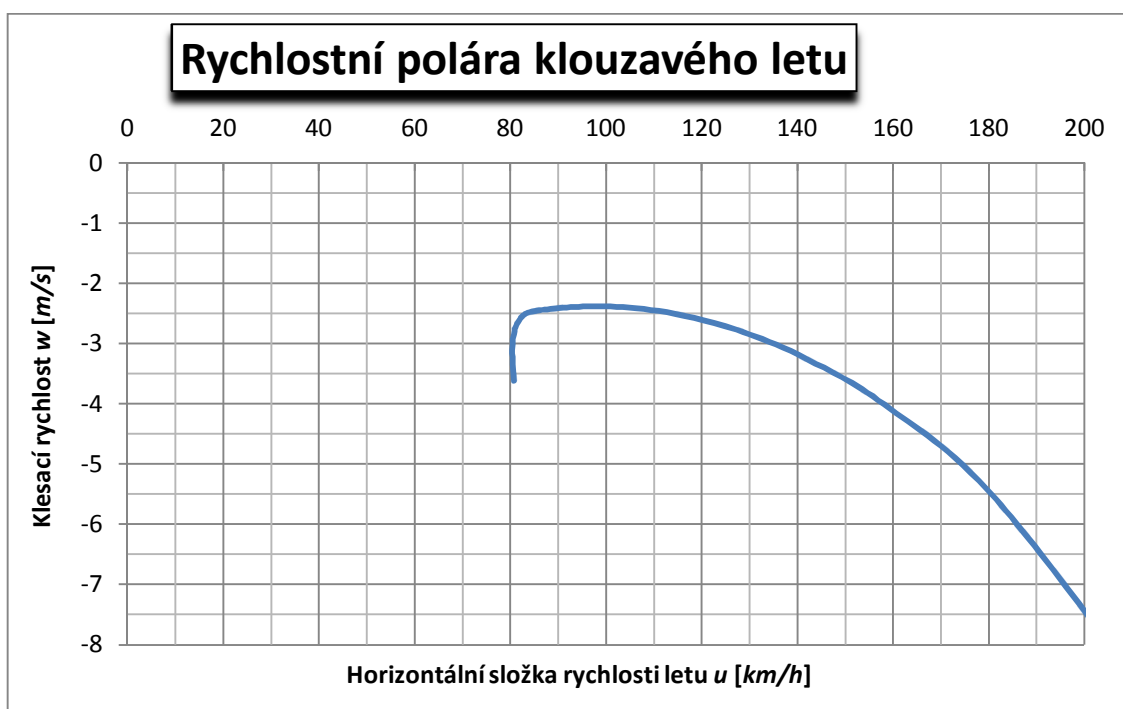
Součinitel výsledné aerodynamické síly draku [15]:

$$C_R^A = (C_L^2 + C_D^2)^{\frac{1}{2}}$$

Složky výsledné rychlosti klouzavého letu [15]:

$$w = -\frac{C_D}{C_R^A} \sqrt{\frac{2G}{C_R^A \rho S}}$$

$$u = -w \cdot \frac{C_L}{C_D}$$

Obrázek 4.4 - Rychlostní polára klouzavého letu

4.3.3. Režim minimálního úhlu klouzání

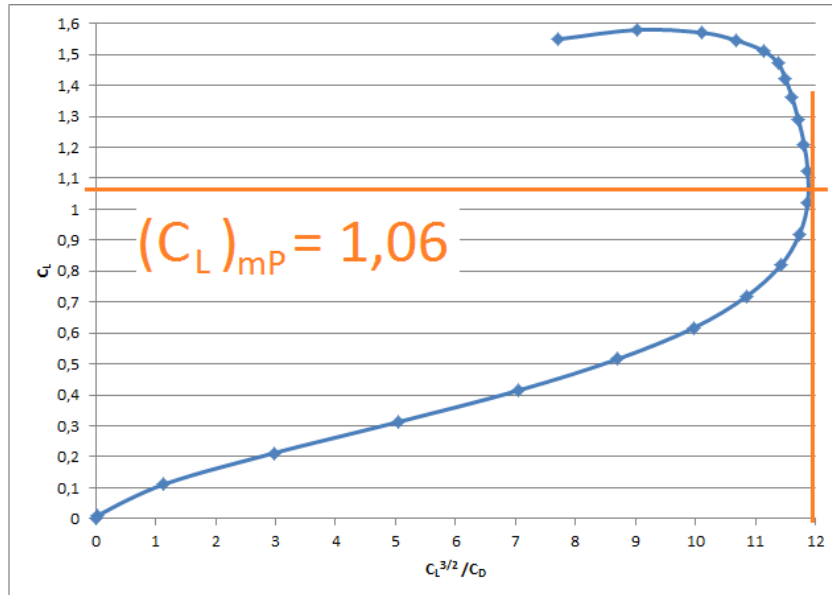
Pro úhel klouzání platí rovnice:

$$\bar{\gamma} = \arctg\left(\frac{1}{K}\right) = 4,48^\circ$$

Minimální úhel, který svírá přímočará dráha letounu s horizontální rovinou při klouzavém letu je $4,48^\circ$.

4.3.4. Režim minimální klesací rychlosti

Pro výpočet minimální klesací rychlosti je třeba znát součinitel vztlaku při minimálním potřebném výkonu $(C_L)_{mP}$, určený z následujícího diagramu:

Obrázek 4.5 - Graf pro určení $(C_L)_{mP}$

$$(C_L)_{mP} = 1,06 \gg (C_D)_{mP} = 0,091 \gg \left(\frac{C_D}{C_L^2} \right)_{\min} = 0,083383974$$

Minimální klesací rychlost [15]:

$$w_{\min} = -\frac{C_D}{C_L^2} \cdot \sqrt{\frac{2}{\rho} \cdot \left(\frac{G}{S} \right)} = 0,083383974 \cdot \sqrt{\frac{2}{1,225} \cdot \left(\frac{600 \cdot 9,81}{11,85} \right)} = 2,37 \frac{m}{s}$$

Minimální klesací rychlost je **2,37 m/s**.

4.4. Hodnocení pádových rychlostí

Vztah pro vypočtení pádové rychlosti pro daný maximální součinitel vztlaku:

$$V_S = \sqrt{\frac{2G}{C_{Lmax} \rho S}} [m \cdot s^{-1}]$$

Maximální součinitele vztlaku [17]:

Klapky 0°: $C_{Lmax0^\circ} = 1,58$

Klapky 10°: $C_{Lmax10^\circ} = 1,82$

Klapky 30°: $C_{Lmax30^\circ} = 2,24$

Byly vypočteny pádové rychlosti letounu VUT 081 KONDOR pro výšky 0 m, 1000 m, 2000 m, 3000 m, 4000 m MSA pro všechny tři polohy vztlakových klapek a pro hmotnost letounu $m = 600 \text{ kg}$.

4.4.1. Pádové rychlosti pro maximální hmotnost letounu

$m = 600 \text{ kg}$

Hmotnost letounu $m = 600 \text{ kg}$	Klapky 0°	Klapky 10°	Klapky 30°
	$V_{S-0^\circ-600} [\text{km.h}^{-1}]$	$V_{S-10^\circ-600} [\text{km.h}^{-1}]$	$V_{S-30^\circ-600} [\text{km.h}^{-1}]$
$h_1 = 0 \text{ m MSA}$	81,6	76,0	68,5
$h_2 = 1000 \text{ m MSA}$	85,6	79,8	71,9
$h_3 = 2000 \text{ m MSA}$	90,0	83,8	75,6
$h_4 = 3000 \text{ m MSA}$	94,7	88,2	79,5
$h_5 = 4000 \text{ m MSA}$	99,7	92,9	83,8

Tabulka 4.2 - Pádové rychlosti pro hmotnostní konfiguraci $m = 600 \text{ kg}$, pro různé výšky MSA

4.5. Délka vzletu a přistání

4.5.1. Délka vzletu

Délka pozemní části vzletu

Byla vytvořena analytická polára letounu s vytaženým podvozkem.

$$C_D = C_{D0} + C_{D\text{podvozek}} + \frac{C_L^2}{\pi A e} [-]$$

$$C_{D\text{podvozek}} = 0,05$$

Optimální součinitel vztlaku [15]:

$$C_{L\text{opt}} = \frac{f \cdot \pi \cdot A \cdot e}{2} [-]$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

f ... Součinitel tření; pro travnaté plochy: $f = 0,08$; pro betonové plochy $f = 0,03$

A ... Štíhlost křídla; $A = 8,27$

e ... Oswaldův opravný koeficient; $e = 0,5$

$$C_{L\text{opt trava}} = 0,52$$

$$C_{D\text{opt trava}} = 0,072$$

$$C_{L\text{opt beton}} = 0,19$$

$$C_{D\text{opt beton}} = 0,060$$

Výpočet zrychlení během rozjezdu [15]:

$$a_x = g \left[\frac{F_v}{G} - f - (C_{Dopt} - f \cdot C_{Lopt}) \cdot \frac{\rho V^2 S}{2G} \right] [m \cdot s^{-2}]$$

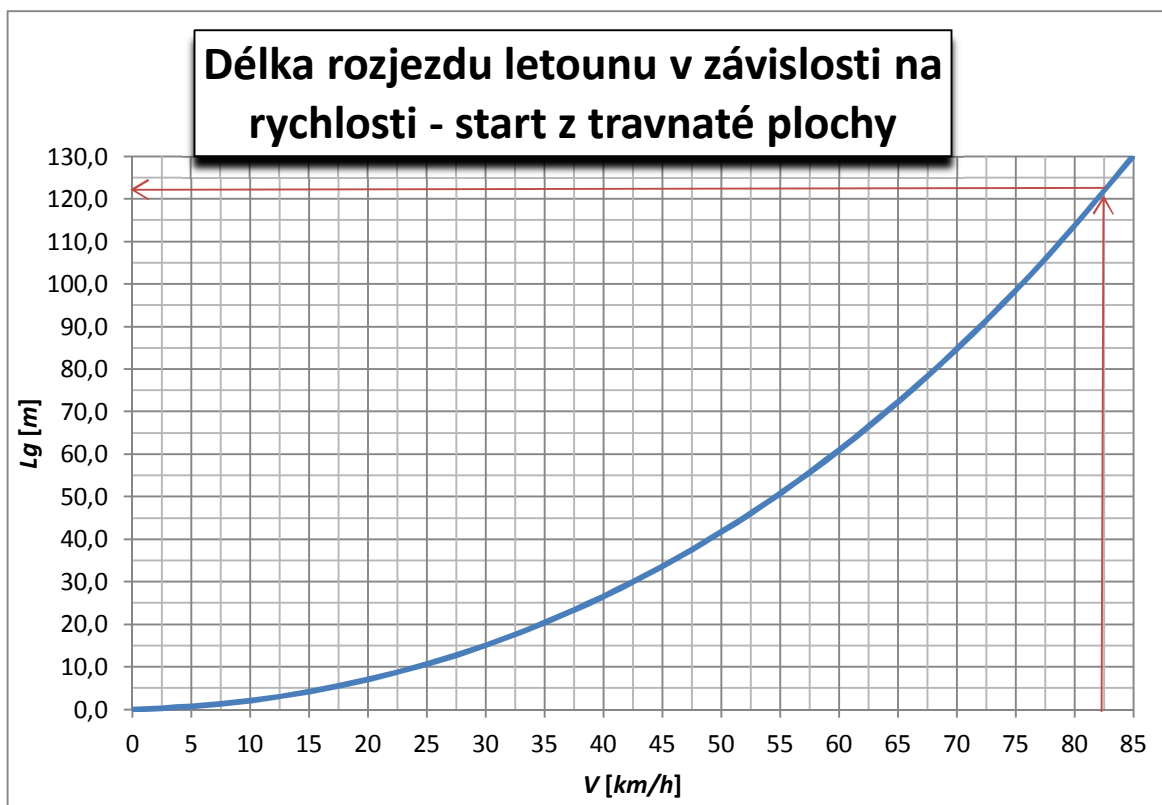
Výpočet rychlosti odpoutání [15]:

$$V_{S\,vzlet} = \sqrt{\left(\frac{2mg}{\rho C_{L\,max10} S} \right)} = \sqrt{\frac{2 \cdot 600 \cdot 9,81}{1,225 \cdot 1,82 \cdot 11,85}} = 21,11 \, m \cdot s^{-1}$$

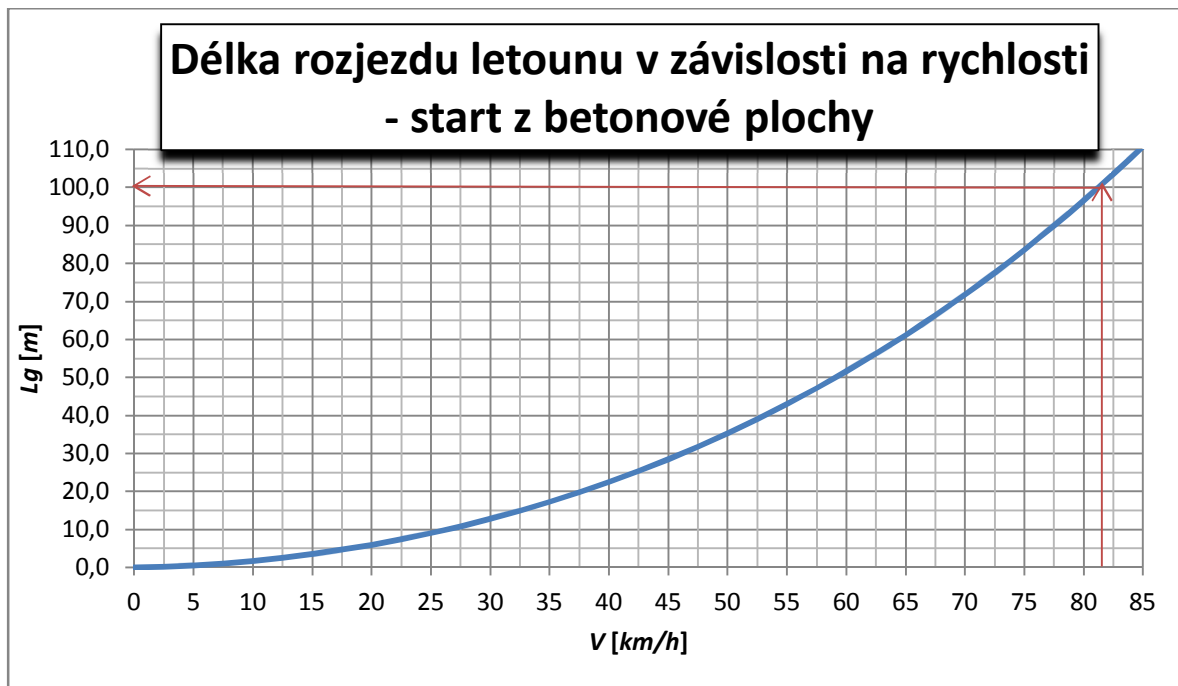
$$V_{lof} = 1,1 \cdot V_{S\,vzlet} = 1,1 \cdot 21,11 = 23,22 \, m \cdot s^{-1} = 83,6 \, km \cdot h^{-1}$$

$$L_G = \frac{1}{g} \int_0^{V_{lof}} \frac{V dV}{a_x}$$

Tabulky s výpočtem délky rozjezdu na travnaté ploše a na betonové ploše jsou uvedeny v příloze.

Obrázek 4.6 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z travnaté plochy

Obrázek 4.7 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z betonové plochy

Délka pozemní části vzletu z travnaté plochy:

$$L_{g \text{ tráva}} = 122 \text{ m}$$

Délka pozemní části vzletu z betonové plochy:

$$L_{g \text{ beton}} = 103 \text{ m}$$

Výpočet vzdušné části vzletu:

Rychlost V_2 :

$$V_2 = 1,2 \cdot V_{s \text{ vzlet}} = 1,2 \cdot 23,11 = 27,86 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$$

Výpočet střední rychlosti:

$$V_{stř} = \frac{V_{lof} + V_2}{2} = \frac{23,22 + 27,86}{2} = 25,55 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1} = 91,96 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$$

Hodnota využitelného tahu pro rychlost $V_{stř}$:

$$F_{stř} = 1950 \text{ N}$$

Pro danou hodnotu $V_{stř}$ byly odečteny součinitele vztlaku a odporu:

$$C_{Lstř} = 1,24$$

$$C_{Dstř} = 0,17$$

Hodnota odporu letounu při rychlosti $V_{stř}$:

$$D = \frac{1}{2} \rho C_D S V_{stř}^2 = \frac{1}{2} \cdot 1,225 \cdot 0,17 \cdot 11,85 \cdot 25,55^2 = 805,5 \text{ N}$$

Výpočet vzdušné části vzletu:

$$L_a = \frac{m \cdot g}{F_{stř} - D_{stř}} \cdot \left(\frac{V_2^2 - V_{lof}^2}{2g} + h_s \right) = \frac{600 \cdot 9,81}{1144,5} \cdot \left(\frac{27,86^2 - 23,22^2}{2 \cdot 9,81} + 15 \right) = 139,3 \text{ m}$$

Celková délka vzletu:

Pro travnaté přistávací plochy: $L_{trav} = 122 + 139 = 261 \text{ m}$

Pro betonové přistávací plochy: $L_{beton} = 103 + 139 = 242 \text{ m}$

Výše byla výpočtem odhadnuta délka vzletu letounu VUT 081 KONDOR. Ve výpočtu byl použit odhad tahu motoru v závislosti na rychlosti, dále byl odhadnut koeficient smykového tření pro travnaté plochy a pro betonové plochy (viz [15]). Z výpočtu plyne, že délka vzletu z travnaté plochy je 261 m, délka vzletu z betonové plochy je 242 m.

4.5.2. Délka přistání

Délka vzdušné části přistání:

Délka vzdušné části přistání je vypočítána energetickou metodou [15]:

$$S_A = \frac{G}{D_{stř}} \left(\frac{(V_{ref}^2 - V_p^2)}{2g} + h_p \right) [m]$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

G ... Tíhová síla

$D_{stř}$ ... Odporová síla pro střední rychlost

V_{ref} ... Rychlost přiblížení na přistání; $V_{ref} = 1,3V_{S0} = 19,03 \cdot 1,3 = 24,74 \text{ m/s}$

V_p ... Přistávací rychlost; $V_p = 1,15V_{S0} = 1,15 \cdot 19,03 = 21,88 \text{ m/s}$

g ... Tíhové zrychlení; $g = 9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$

h_p ... Výška překážky; $h_p = 15 \text{ m}$

$$C_{Lstř} = \frac{2mg}{\rho V_{stř}^2 S} = \frac{2 \cdot 600 \cdot 9,81}{1,225 \cdot 23,31^2 \cdot 11,85} = 1,49$$

$$C_{Dstř} = 0,23$$

$$D_{stř} = \frac{1}{2} \rho V_{stř}^2 C_{Dstř} \cdot S = \frac{1}{2} \cdot 1,225 \cdot 0,23 \cdot 23,31^2 \cdot 11,85 = 907 \text{ N}$$

$$S_A = \frac{G}{D_{stř}} \left(\frac{(V_{ref}^2 - V_p^2)}{2g} + h_p \right) = \frac{600 \cdot 9,81}{907} \left(\frac{(24,74^2 - 21,88^2)}{2 \cdot 9,81} + 15 \right) = 141,5 \text{ m}$$

Délka pozemní části přistání:

Pro výpočet pozemní části přistání je zaveden předpoklad, že pohonná jednotka nevyvíjí žádný tah a podvozková kola nejsou brzděna.

$$S_G = \frac{1}{g} \int_0^{V_p} \frac{V dV}{f + (C_D - f C_L) \frac{\rho V^2 S}{2G}} [m]$$

Travnaté přistávací dráhy:

$$C_{Lopt1} = \frac{f \cdot \pi \cdot A \cdot e}{2} = 0,5194$$

$$C_{Dopt1} = 0,135$$

Betonové přistávací dráhy:

$$C_{Lopt2} = \frac{f \cdot \pi \cdot A \cdot e}{2} = 0,1948$$

$$C_{Dopt2} = 0,125$$

Travnaté přistávací dráhy			Betonové přistávací dráhy		
$V [m/s]$	$\Delta S [m]$	$S_G [m]$	$V [m/s]$	$\Delta S [m]$	$S_G [m]$
21,88	0,0	0,0	21,88	0,0	0,0
16,88	80,1	80,1	16,88	116,0	116,0
11,88	70,6	150,7	11,88	121,4	237,3
6,88	53,0	203,8	6,88	111,4	348,7
1,88	27,2	230,9	1,88	68,0	416,7
0	2,2	233,2	0	6,0	422,7

Tabulka 4.3 - Pozemní délka přistání

Celková délka přistání:

$$S = S_a + S_g$$

Celková délka přistání na travnatých plochách:

$$S_{tráva} = 141,5 + 233,2 = 374,7 \text{ m}$$

Celková délka přistání na betonových plochách:

$$S_{beton} = 141,5 + 422,7 = 564,2 \text{ m}$$

Délka přistání byla vypočtena pro travnaté a betonové vodorovné přistávací dráhy. Celková délka přistání se skládá ze vzdušné a pozemní části. Při přistání na betonové přistávací plochy může celková délka přistání nebrzděného letounu dosáhnout až 564 m. Na travnatých plochách, které budou pro tento letoun dominantní, může celková délka přistání dosáhnout délky 375 m.

5. Obálka zatížení letounu VUT 081 KONDOR

5.1. Základní vstupní hodnoty výpočtu

Základní vstupní data pro výpočet byly převzaty z letounu VUT 001 MARABU, jehož křídlo je téměř totožné.

Základní vstupní data	
Maximální vzletová hmotnost	$m = 600 \text{ kg}$
Plocha křídla	$S = 11,85 \text{ m}^2$
Střední geometrická tětíva	$c_{SGT} = 1,234 \text{ m}^2$
Maximální součinitel vztlaku letounu ($\delta_{KL} = 0^\circ$)	$C_{Lmax-0} = 1,58$
Maximální součinitel vztlaku letounu ($\delta_{KL} = 35^\circ$)	$C_{Lmax-35} = 2,24$
Minimální součinitel vztlaku letounu	$C_{Lmin} = -1,2$
Sklon vztlakové čáry ($\delta_{KL} = 0^\circ$)	$C_L^a -0 = 5,217 \text{ 1/rad}$
Sklon vztlakové čáry ($\delta_{KL} = 35^\circ$)	$C_L^a -35 = 5,576 \text{ 1/rad}$
Přistávací výchylka vztlakových klappek	$\delta_{KL} = 35^\circ$
Maximální horizontální rychlost	$V_H = 240 \text{ km/h}$

Tabulka 5.1 - Základní vstupní data pro výpočet obálek zatížení

5.2. Výpočet obálky zatížení

1. Obratová obálka

CS-VLA 335 Návrhové rychlosti

Znění předpisu pro výpočet návrhových rychlostí je obsažen v příloze.

a) Návrhová cestovní rychlost V_C

- Nesmí být nižší než:

$$V_{C1} = 2,4 \cdot \sqrt{\frac{mg}{S}} = 2,4 \cdot \sqrt{\frac{600 \cdot 9,81}{11,85}} = 53,49 \text{ m/s} = 192,56 \text{ km/h}$$

- Nesmí být vyšší než:

$$V_{C2} = 0,9 \cdot V_H = 0,9 \cdot 240 = 216 \text{ km/h}$$

Zvoleno:

$$V_C = 216 \text{ km/h}$$

b) Návrhová rychlost strmého sestupného letu V_D

- Nesmí být nižší než:

$$V_{D1} = 1,25 \cdot V_C = 1,25 \cdot 216 = 270 \text{ km/h}$$

- Nesmí být nižší než:

$$V_{D1} = 1,4 \cdot V_{Cmin} = 1,4 \cdot 192,56 = 269,6 \text{ km/h}$$

Zvoleno:

$$V_D = 270 \text{ km/h}$$

c) Návrhová obrátová rychlost V_A

- Nesmí být nižší než $V_S \cdot \sqrt{n}$

Pádová rychlost se zataženými vztlakovými klapkami V_S :

$$V_S = \sqrt{\frac{2 \cdot m \cdot g}{C_{Lmax} \cdot \rho \cdot S}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 600 \cdot 9,81}{1,58 \cdot 1,225 \cdot 11,85}} = 22,66 \text{ m/s} \\ = 81,56 \text{ km/h}$$

$$V_A = V_S \cdot \sqrt{n_1} = 22,66 \cdot \sqrt{3,8} = 44,17 \text{ m/s} = 159,02 \text{ km/h}$$

Zvoleno:

$$V_A = 160 \text{ km/h}$$

d) Návrhová obrátová rychlost V_G

Pádová rychlost na zádech V_{SG} :

$$V_{SG} = \sqrt{\frac{2 \cdot m \cdot g}{|C_{Lmin}| \cdot \rho \cdot S}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 600 \cdot 9,81}{|-1,2| \cdot 1,225 \cdot 11,85}} = 26 \text{ m/s} \\ = 93,6 \text{ km/h}$$

$$V_G = V_{SG} \cdot \sqrt{n_2} = 26 \cdot \sqrt{|-1,5|} = 31,84 \text{ m/s} = 114,64 \text{ km/h}$$

Zvoleno:

$$V_G = 115 \text{ km/h}$$

CS VLA 337 Maximální provozní násobky při obratech

- Kladný maximální provozní násobek zatížení při obratech nesmí být větší než **3,8**
- Záporný maximální provozní násobek zatížení při obratech nesmí být menší než **-1,5**

2. Poryvová obálka

CS-VLA 341 Násobky zatížení při poryvu

Hmotnostní poměr letounu:

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{2 \cdot 600}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,217} = 12,84076$$

Zmírňující součinitel poryvu:

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 12,84076}{5,3 + 12,84076} = 0,6229$$

Poryv při V_C :

$$n = 1 \pm \frac{\frac{1}{2} \cdot \rho_0 \cdot V_C \cdot C_L^\alpha \cdot K_G \cdot U_{de}}{m \cdot \frac{g}{S}} = 1 \pm \frac{0,5 \cdot 1,225 \cdot 216 / 3,65 \cdot 217 \cdot 0,6229 \cdot 15,24}{600 \cdot 9,81 / 11,85} = 1 \pm 3,7$$

$$n_1 = 4,7$$

$$n_2 = -2,7$$

Poryv při V_D :

$$n = 1 \pm \frac{\frac{1}{2} \cdot \rho_0 \cdot V_D \cdot C_L^\alpha \cdot K_G \cdot U_{de}}{m \cdot \frac{g}{S}} = 1 \pm \frac{0,5 \cdot 1,225 \cdot 270 / 3,65 \cdot 217 \cdot 0,6229 \cdot 7,62}{600 \cdot 9,81 / 11,85} \\ = 1 \pm 2,2901$$

$$n_1 = 3,3$$

$$n_2 = -1,3$$

3. Obratová obálka při vysunutých vztlakových klapkách

Návrhová rychlost V_F :

Pádová rychlost s vysunutými vztlakovými klapkami:

$$V_{S0} = \sqrt{2 \cdot m \cdot \frac{g}{C_{Lmaxkl} \cdot \rho \cdot S}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 600 \cdot 9,81}{2,24 \cdot 1,225 \cdot 11,85}} = 19,027 \text{ m/s} = 68,5 \text{ km/h}$$

$$V_{F1} \geq 1,8 \cdot V_{S0}$$

$$V_{F1} = 1,8 V_{S0} = 1,8 \cdot 68,5 = 123,3 \text{ km/h}$$

$$V_{F2} \geq 1,4 \cdot V_S$$

$$V_{F2} = 1,4 \cdot V_S = 1,4 \cdot 81,6 = 114,24 \text{ km/h}$$

Zvoleno:

$$V_F = 124 \text{ km/h}$$

4. Poryvová obálka při vysunutých vztlakových klapkách

Poryv při V_F :

Hmotnostní poměr letounu:

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{2 \cdot 600}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,576} = 12,0141$$

Zmírňující součinitel poryvu:

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 12,0141}{5,3 + 12,0141} = 0,6106$$

$$n = 1 \pm \frac{\frac{1}{2} \cdot \rho_0 \cdot V_F \cdot C_L^\alpha \cdot K_G \cdot U_{de}}{m \cdot \frac{g}{S}} = 1 \pm \frac{0,5 \cdot 1,225 \cdot 124 / 3,6 \cdot 5,576 \cdot 0,6106 \cdot 7,62}{600 \cdot 9,81 / 11,85} = 1 \pm 1,102$$

$$n_1 = 2,1$$

$$n_2 = -0,1$$

5.3. Výsledné hodnoty výpočtu

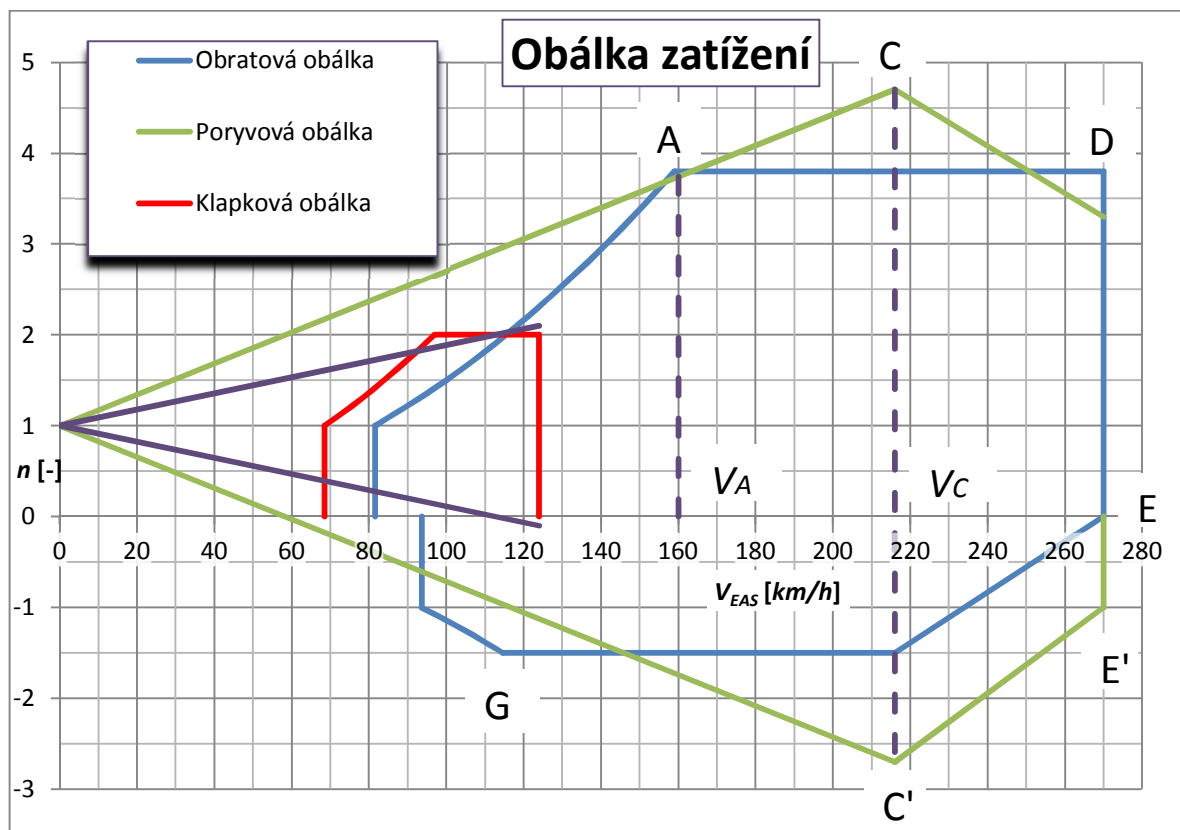
Návrhové rychlosti		
Název	Označení	Hodnota
Pádová rychlost se zataženými vztlakovými klapkami	V_S	81,6 km/h
Pádová rychlost s vysunutými vztlakovými klapkami	V_{SO}	68,5 km/h
Maximální horizontální rychlost	V_H	240 km/h
Návrhová obrátová rychlost manévru	V_A	160 km/h
Návrhová cestovní rychlost	V_C	216 km/h
Návrhová rychlost strmého sestupu	V_D	270 km/h
Návrhová rychlost s vysunutými klapkami	V_F	124 km/h

Tabulka 5.2 - Návrhové rychlosti

Násobky zatížení		
Název	Označení	Hodnota
Maximální kladný obrátový násobek	n_1	3,8
Maximální záporný obrátový násobek	n_2	-1,5
Kladný poryvový násobek při V_C	n	4,7
Záporný poryvový násobek při V_C	n	-2,7
Kladný poryvový násobek při V_D	n	3,3
Záporný poryvový násobek při V_D	n	-1,3
Kladný poryvový násobek při V_F	n	2,1
Záporný poryvový násobek při V_F	n	-0,1

Tabulka 5.3 - Násobky zatížení

5.4. Obálka zatížení

Obrázek 5.1 - Obálka zatížení

Obálka zatížení letounu VUT 081 KONDOR je spočtena na základě předpisu CS-VLA. Vstupní aerodynamické a geometrické parametry výpočtu byly převzaty z letounu VUT 001 MARABU, jehož křídlo je totožné s letounem KONDOR. Obálka je spočteny pro maximální hmotnost letounu $m_{max} = 600 \text{ kg}$. Návrhová horizontální rychlost V_H byla stanovena odhadem na hodnotu $V_H = 240 \text{ km/h}$.

6. Zatížení křídla a motorového lože

Zatížení křídla

Vnější křídlo letounu VUT 081 KONDOR je stejné konstrukce jako křídlo letounu VUT 001 nebo křídlo letounu SKYLEADER 600. V této práci nebude proto výpočet zatížení křídla zahrnut.

Zatížení motorového lože

Z rozhodnutí vedoucího projektu bylo konstrukční řešení uspořádání pohonné jednotky změněno tak, že celá zástavba pohonné jednotky bude součástí trupu a ne centroplánu. Proto nebyl návrh motorového lože proveden. Výpočet zatížení motorového lože není v hlavní části práce uveden, avšak je k nalezení v příloze na konci této práce.

7. Zatížení ocasních ploch

Zatížení ocasních ploch bylo stanoveno stejnou metodikou jako zatížení ocasních ploch letounu MARABU. Bylo vycházeno z propůjčené zprávy LU26-2007-001.L. [19].

7.1. Vstupní hodnoty pro výpočet případů zatížení VOP a SOP

Název vstupní hodnoty	Hodnota
Plocha křídla	$S = 11,85 \text{ m}^2$
Střední geometrická tětíva křídla	$c_{SGT} = 1,234 \text{ m}$
Střední aerodynamická tětíva křídla	$c_{SAT} = 1,2736 \text{ m}$
Poměrná poloha A.S. letounu bez VOP na c_{SAT}	$\overline{x_{A \text{ kř-tr}}} = 0,1869 \text{ -}$
Vzdálenost A.S. letounu bez VOP a A.S. VOP	$\overline{l_{VOP}} = 4,4158 \text{ m}$
Součinitel klopivého momentu letounu bez VOP, klapky 0°	$c_{m0kr-tr-0} = -0,087 \text{ -}$
Součinitel klopivého momentu letounu bez VOP, klapky 35°	$c_{m0kr-tr-35} = -0,354 \text{ -}$
Sklon vztlakové čáry křídla, klapky 0°	$C_L^\alpha_{-0} = 5,217 \text{ 1/rad}$
Sklon vztlakové čáry křídla, klapky 35°	$C_L^\alpha_{-35} = 5,576 \text{ 1/rad}$
Plocha VOP	$S_{VOP} = 2,0925 \text{ m}^2$
Sklon vztlakové čáry VOP	$C_L^\alpha_{vop} = 3,7 \text{ 1/rad}$
Derivace úhlu zešikmění v místě VOP, klapky 0°	$d\epsilon/d\alpha = 0,3221 \text{ -}$
Součinitel snížení dynamického tlaku na VOP	$K_{VOP} = 1 \text{ -}$
Účinnost výškového kormidla	$\tau_{VK} = 0,6320 \text{ -}$
Výchylka VK nahoru	$\delta_{VK \min} = -30^\circ$
Výchylka VK dolů	$\delta_{VK \max} = 25^\circ$
Plocha SOP	$S_{SOP} = 0,616 \text{ m}^2$
Střední geometrická tětíva SOP	$c_{SGTSOP} = 0,5929 \text{ m}$
Sklon vztlakové čáry SOP	$C_L^\beta_{SOP} = 2,858 \text{ 1/rad}$
Derivace úhlu zešikmění proudu na SOP od vybočení	$d\epsilon/d\beta = -0,0091 \text{ -}$
Součinitel snížení dynamického tlaku na SOP	$K_{SOP} = 1 \text{ -}$
Účinnost směrového kormidla	$\tau_{SK} = 0,6114 \text{ -}$
Výchylka SK	$\delta_{SK} = 30^\circ$
Vzdálenost těžiště letounu a A.S. SOP, $x_T = 18 \% c_{SAT}$	$L_{SOPt} = 4,2438 \text{ m}$
Vzdálenost těžiště letounu a A.S. SOP, $x_T = 35 \% c_{SAT}$	$L_{SOPt} = 4,0273 \text{ m}$

Tabulka 7.1 - Vstupní hodnoty pro výpočet případů zatížení VOP a SOP: převzaty převážně z [17]

7.2. Zatížení vodorovné ocasní plochy (VOP)

7.2.1. Vyvažovací zatížení

Znění předpisu CS-VLA pro výpočet vyvažovacího zatížení je uveden v příloze.

Vyvažovací zatížení vodorovné ocasní plochy bylo pro dále uvedené krajní body obrátové a klapkové obálky stanoveno ze vztahu:

$$F_{VOP} = F_{vyvaž1} + F_{vyvaž2} + F_{setr}$$

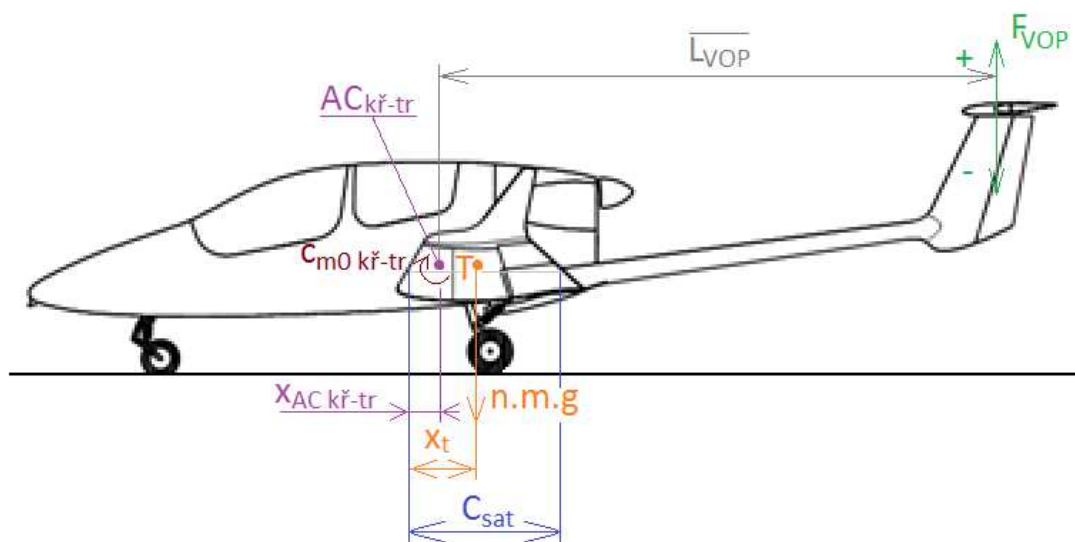
Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vyvaž1}$ ... vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letounu.

$F_{vyvaž2}$ ... vyvážení momentu od tahu motoru

F_{setr} ... setrvačná síla od hmotnosti vodorovné ocasní plochy

1. Vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letoun

Obrázek 7.1 - Vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letounu

$$F_{vyvaž1} = \frac{\frac{\rho v^2}{2} \cdot S \cdot c_{SAT} \cdot c_{m0 \text{ kř-tr-0}} + n \cdot m \cdot g \cdot (\bar{x}_t - \bar{x}_{A \text{ kř-tr}}) \cdot c_{SAT}}{\bar{l}_{VOP}}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

ρ ... hustota vzduchu [$\text{kg} \cdot \text{m}^{-3}$]

v ... rychlost letu [$\text{m} \cdot \text{s}^{-1}$]

S ... plocha křídla [m^2]

c_{SAT} ... střední aerodynamická třetina křídla [m]

$c_{m0\ kř-tr-0}$ ... součinitel klopivého momentu letounu bez vodorovných ocasních ploch, klapky zasunuté [-]

n ... letový násobek zatížení [-]

m ... hmotnost letounu [kg]

g ... tíhové zrychlení [$m \cdot s^{-2}$]

$\bar{x}_t$ ... poměrná poloha těžiště letounu k c_{SAT} [-]

$\bar{x}_{A\ kř-tr}$ ... poměrná poloha aerodynamického středu letounu bez vodorovných ocasních ploch k c_{SAT} [-]

$\bar{l}_{VOP}$ ... vzdálenost aerodynamického středu letounu bez VOP k aerodynamickému středu VOP [m]

2. Vyvážení momentu od tahu motoru

$$F_{vyvaž2} = - \frac{F_{tah} \cdot y_{tah}}{\bar{l}_{VOP}}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

F_{tah} ... tah motoru [N]

y_{tah} ... svislá vzdálenost působíště tahu motoru a těžiště letounu [m]

$\bar{l}_{VOP} = \bar{l}_{VOP} - (\bar{x}_t - \bar{x}_{A\ kř-tr}) \cdot c_{SAT}$ ... vzdálenost těžiště letounu od aerodynamického středu vodorovných ocasních ploch.

Vzhledem k tomu, že křivka závislosti tahu F_{tah} na rychlosti v není známá, a protože hodnota $F_{vyvaž2}$ je zanedbatelná a výsledek vyvažovacího zatížení výrazně neovlivní, nebude se tato složka uvažovat.

3. Setrvačná síla od hmotnosti vodorovné ocasní plochy

$$F_{setr} = -n \cdot m_{VOP} \cdot g$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

n ... letový násobek [-]

m_{VOP} ... hmotnost VOP [kg]

g ... tíhové zrychlení [$m \cdot s^{-2}$]

7.2.2. Výsledné hodnoty vyvažovacího zatížení

Maximální hmotnost: $m = 600 \text{ kg}$				
Případ	Centráž	$F_{vyvaž1}$	F_{setr}	F_{VOP}
	[-]	[N]	[N]	[N]
$V_A = 160 \text{ km/h}, n = 3,8$	0,18	-404,26	-354,14	-758,40
	0,35	692,41	-354,14	338,27
$V_D = 270 \text{ km/h}, n = 3,8$	0,18	-1068,96	-354,14	-1423,10
	0,35	27,71	-354,14	-326,43
$V_D = 270 \text{ km/h}, n = 0$	0,18	-1024,45	0,00	-1024,45
	0,35	-1024,45	0,00	-1024,45
$V_C = 216 \text{ km/h}, n = -1,5$	0,18	-638,08	139,79	-498,28
	0,35	-1070,97	139,79	-931,18
$V_G = 115 \text{ km/h}, n = -1,5$	0,18	-168,28	139,79	-28,49
	0,35	-601,17	139,79	-461,38
$V_F = 124 \text{ km/h}, n = 2$	0,18	-902,63	-186,39	-1089,02
	0,35	-325,44	-186,39	-511,83

Tabulka 7.2 - Vyvažovací zatížení pro maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$

Minimální hmotnost: $m = 427 \text{ kg}$				
Případ	Centráž	$F_{vyvaž1}$	F_{setr}	F_{VOP}
	[-]	[N]	[N]	[N]
$V_A = 160 \text{ km/h}, n = 3,8$	0,18	-391,43	-354,14	-745,57
	0,35	389,04	-354,14	34,89
$V_D = 270 \text{ km/h}, n = 3,8$	0,18	-1056,13	-354,14	-1410,27
	0,35	-275,66	-354,14	-629,80
$V_D = 270 \text{ km/h}, n = 0$	0,18	-1024,45	0,00	-1024,45
	0,18	-1024,45	0,00	-1024,45
$V_C = 216 \text{ km/h}, n = -1,5$	0,18	-643,14	139,79	-503,35
	0,35	-951,22	139,79	-811,43
$V_G = 115 \text{ km/h}, n = -1,5$	0,18	-173,34	139,79	-33,55
	0,35	-481,42	139,79	-341,63
$V_F = 124 \text{ km/h}, n = 2,1$	0,18	-895,88	-186,39	-1082,27
	0,35	-485,11	-186,39	-671,50

Tabulka 7.3 - Vyvažovací zatížení pro minimální hmotnost $m = 439 \text{ kg}$

Z výsledků výpočtu vyvažovacího zatížení vodorovné ocasní plochy lze spatřit, že maximální zatížení bude při rychlosti V_D s násobkem $n = 3,8$. Maximální vyvažovací síla na vodorovnou ocasní plochu je **-1423,1 N**.

7.2.3. Poryvová zatížení

Znění předpisu CS-VLA pro poryvové zatížení je obsaženo v příloze.

Poryvové zatížení vodorovných ocasních ploch bylo stanoveno ze vztahu:

$$F_{VOP} = F_{vyvaž} + \Delta F_{VOP} + F_{SETR}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vyvaž}$ ... vyvažovací síla na vodorovné ocasní plochy pro násobek $n = 1$

ΔF_{VOP} ... přírůstek zatížení VOP od poryvu

F_{SETR} ... setrvačná síla od hmotnosti VOP

1. Vyvažovací síla na vodorovné ocasní plochy

Výchozí stav před vletem do poryvu je ustálený horizontální let:

$$F_{vyvaž} = F_{vyvaž1} + F_{vyvaž2}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vyvaž1}$ ... vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letounu.

$F_{vyvaž2}$ ... vyvážení momentu od tahu motoru

2. Přírůstek zatížení vodorovných ocasních ploch od poryvu:

Dle CS-VLA 425 (d)

$$\Delta F_{VOP} = \frac{K_g U_{de} V c_{L VOP}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

K_g ... zmírňující součinitel poryvu definovaný v CS-VLA 341

U_{de} ... rychlost poryvu [$m.s^{-1}$]

V ... EAS – ekvivalentní rychlost letu [$m.s^{-1}$]

$c_{L VOP}^\alpha$ ... sklon vztahové čáry vodorovné ocasní plochy [$1/rad$]

S_{VOP} ... plocha VOP [m^2]

$\left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right)$ ... srázový činitel

Poryv při V_c

Hmotnostní poměr letounu:

$m = 600 \text{ kg}$

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{\frac{2 \cdot 600}{11,85}}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,217} = 12,84076$$

$m = 427 \text{ kg}$

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{\frac{2 \cdot 427}{11,85}}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,217} = 9,13834$$

Zmírňující součinitel poryvu:

$m = 600 \text{ kg}$

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 12,84076}{5,3 + 12,84076} = 0,6229$$

$m = 427 \text{ kg}$

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 9,13834}{5,3 + 9,13834} = 0,5570$$

Přírůstek zatížení vodorovných ocasních ploch od poryvu:

$m = 600 \text{ kg}$

$$\begin{aligned} \Delta F_{VOP} &= \frac{K_g U_{de} V C_{L VOP}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) \\ &= \frac{0,6229 \cdot 15,24 \cdot 216}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925 \\ &\quad \cdot \frac{1}{16,3} \cdot (1 - 0,3221) \\ \Delta F_{VOP} &= 183,4 \text{ daN} = 1834 \text{ N} \end{aligned}$$

$m = 427 \text{ kg}$

$$\begin{aligned} \Delta F_{VOP} &= \frac{K_g U_{de} V C_{L VOP}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) \\ &= \frac{0,5570 \cdot 15,24 \cdot 216}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925 \\ &\quad \cdot \frac{1}{16,3} \cdot (1 - 0,3221) \\ \Delta F_{VOP} &= 164 \text{ daN} = 1640 \text{ N} \end{aligned}$$

Poryv při V_D

Přírůstek zatížení vodorovných ocasních ploch od poryvu:

$$m = 600 \text{ kg}$$

$$\Delta F_{VOP} = \frac{K_g U_{de} V c_{L VOP}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) = \frac{0,6229 \cdot 7,62 \cdot 270}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925}{16,3} \cdot (1 - 0,3221)$$

$$\Delta F_{VOP} = 114,63 \text{ daN} = 1146,3 \text{ N}$$

$$m = 427 \text{ kg}$$

$$\Delta F_{VOP} = \frac{K_g U_{de} V c_{L VOP}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) = \frac{0,5570 \cdot 7,62 \cdot 270}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925}{16,3} \cdot (1 - 0,3221)$$

$$\Delta F_{VOP} = 102,50 \text{ daN} = 1025 \text{ N}$$

Poryv při V_F

Hmotnostní poměr letounu:

$$m = 600 \text{ kg}$$

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{2 \cdot 600}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,576} = 12,014$$

$$m = 427 \text{ kg}$$

$$\mu_G = \frac{2 \cdot \frac{m}{S}}{\rho \cdot c_{SGT} \cdot C_L^\alpha} = \frac{2 \cdot 427}{1,225 \cdot 1,234 \cdot 5,576} = 8,550$$

Zmírňující součinitel poryvu:

$$m = 600 \text{ kg}$$

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 12,014}{5,3 + 12,014} = 0,6106$$

$$m = 427 \text{ kg}$$

$$K_g = \frac{0,88 \cdot \mu_G}{5,3 + \mu_G} = \frac{0,88 \cdot 8,550}{5,3 + 8,550} = 0,5432$$

Přírůstek zatížení vodorovných ocasních ploch od poryvu:

$$m = 600 \text{ kg}$$

$$\Delta F_{VOP} = \frac{K_g U_{de} V c_{L_{VOP}}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) = \frac{0,6106 \cdot 7,62 \cdot 124}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925}{16,3} \cdot (1 - 0,3221)$$

$$\Delta F_{VOP} = 51,6 \text{ daN} = 516 \text{ N}$$

$$m = 427 \text{ kg}$$

$$\Delta F_{VOP} = \frac{K_g U_{de} V c_{L_{VOP}}^\alpha S_{VOP}}{16,3} \cdot \left(1 - \frac{d\varepsilon}{d\alpha}\right) = \frac{0,5432 \cdot 7,62 \cdot 124}{3,6} \cdot 3,7 \cdot 2,0925}{16,3} \cdot (1 - 0,3221)$$

$$\Delta F_{VOP} = 45,9 \text{ daN} = 459 \text{ N}$$

3. Setrvačná síla od hmotnosti VOP

$$\begin{aligned} F_{setr} &= -m_{VOP} \cdot \Delta n_{trans} \cdot g + m_{VOP} \cdot \varepsilon_z \cdot l_{VOP} - \widetilde{m_{VOP}} \cdot g = \\ &= -m_{VOP} \cdot \left(g + \frac{\Delta F_{VOP}}{m} \cdot \frac{1}{g} \cdot g + \Delta F_{VOP} \cdot \frac{l_{VOP}}{J_z} \cdot l_{VOP} \right) = \\ &= -m_{VOP} \cdot \left(g + \frac{\Delta F_{VOP}}{m} + \Delta F_{VOP} \cdot \frac{(l_{VOP})^2}{J_z} \right) \end{aligned}$$

7.2.4. Výsledné hodnoty zatížení vodorovné ocasní plochy od poryvu

Maximální hmotnost: $m = 600 \text{ kg}$, $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$					
Případ	Centráž	$F_{vyvaž}$	ΔF_{VOP}	F_{SETR}	F_{VOP}
	[-]	[N]	[N]	[N]	[N]
$V_C = 216 \text{ km/h}$, $U = 15,24 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-667,36	1834,00	-444,02	722,62
	0,35	-378,76	1834,00	-413,29	1041,94
$V_C = 216 \text{ km/h}$, $U = -15,24 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-667,36	-1834,00	257,63	-2243,73
	0,35	-378,76	-1834,00	226,90	-1985,86
$V_D = 270 \text{ km/h}$, $U = 7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-1036,16	1146,30	-312,47	-202,33
	0,35	-747,56	1146,30	-293,27	105,47
$V_D = 270 \text{ km/h}$, $U = -7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-1036,16	-1146,30	126,08	-2056,38
	0,35	-747,56	-1146,30	106,88	-1786,99
$V_F = 124 \text{ km/h}$, $U = 7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-890,92	516,00	-191,90	-566,82
	0,35	-602,32	516,00	-183,26	-269,58
$V_F = 124 \text{ km/h}$, $U = -7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-890,92	-516,00	5,51	-1401,41
	0,35	-602,32	-516,00	-3,13	-1121,45

Tabulka 7.4 - Výsledné hodnoty zatížení VOP od poryvu, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$,
 $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$

Minimální hmotnost: $m = 427 \text{ kg}$, $J_z = 863 \text{ kg.m}^2$					
Případ	Centráž	$F_{vyvaž}$	ΔF_{VOP}	F_{SETR}	F_{VOP}
	[-]	[N]	[N]	[N]	[N]
$V_C = 216 \text{ km/h}$, $U = 15,24 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-362,54	1640,00	-483,11	794,35
	0,35	-157,15	1640,00	-449,37	1033,48
$V_C = 216 \text{ km/h}$, $U = -15,24 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-362,54	-1640,00	296,72	-1705,81
	0,35	-157,15	-1640,00	262,98	-1534,17
$V_D = 270 \text{ km/h}$, $U = 7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-561,77	1025,00	-336,89	126,33
	0,35	-356,39	1025,00	-315,80	352,81
$V_D = 270 \text{ km/h}$, $U = -7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-561,77	-1025,00	150,50	-1436,27
	0,35	-356,39	-1025,00	129,41	-1251,97
$V_F = 124 \text{ km/h}$, $U = 7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-887,54	459,00	-202,32	-630,86
	0,35	-682,16	459,00	-192,88	-416,04
$V_F = 124 \text{ km/h}$, $U = -7,62 \text{ m.s}^{-1}$	0,18	-887,54	-459,00	15,93	-1330,61
	0,35	-682,16	-459,00	6,49	-1134,66

Tabulka 7.5 - Výsledné hodnoty zatížení VOP od poryvu, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}$, $J_z = 863 \text{ kg.m}^2$

Z výsledků výpočtu poryvového zatížení vodorovné ocasní plochy lze spatřit, že maximální zatížení bude při rychlosti V_c se záporným poryvem:

$U = -15,24 \text{ m/s}$, konfigurace maximální hmotnost. Maximální síla od poryvu na vodorovnou ocasní plochu je **-2243 N**.

7.2.5. Manévrovací zatížení

Znění předpisu CS-VLA pro manévrovací zatížení je obsaženo v příloze.

Výpočet dle CS-VLA 423 (c):

Zatížení VOP od manévru bylo stanoveno ze vztahu:

$$F_{VOP}(t) = F_{vyvaž} + \Delta F_{vzdman}(t) + F_{setr}(t)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vyvaž}$ ... vyvažovací síla na VOP pro výchozí stav manévru, $n = 1$

$\Delta F_{vzdman}(t)$ ... přírůstek vzdušného zatížení VOP od manévru

$F_{setr}(t)$ ... setrvačná síla od hmotnosti VOP, součet setrvačné síly výchozího stavu manévru a setrvačné síly během manévru

1. Vyvažovací síla na VOP pro výchozí stav manévru

Výchozí stav před manévrem je ustálený horizontální let, potom:

$$F_{vyvaž} = F_{vyvaž1} + F_{vyvaž2}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vyvaž1}$ ... vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letounu.

$F_{vyvaž2}$ ... vyvážení momentu od tahu motoru

2. Přírůstek vzdušného zatížení VOP od manévru

Přírůstek vzdušného zatížení VOP od manévru byl stanoven za předpokladu, že letoun během manévru nemění svoji polohu, takže vzdušná síla na VOP se skládá ze síly od výchylky VK a síly od tlumení která vyplývá z úhlové rychlosti klopení letounu vzniklé výchylkou VK.

$$F_{vzdman}(t) = F_{delta}(t) + F_{tlum}(t)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{delta}(t)$ ... vzdušná síla od výchylky VK

$F_{tlum}(t)$ ... vzdušná síla od tlumení

Síla od výchylky VK:

$$F_{delta}(t) = \frac{\rho \cdot v^2}{2} K_{VOP} \cdot S_{VOP} \cdot \tau_{VK} \cdot \delta_{VK}(t) \cdot c_{L_{VOP}}^{\alpha}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$K_{VOP} = 1$ ... součinitel snížení dynamického tlaku na VOP

τ_{VK} ... účinnost výškového kormidla

$\delta_{VK}(t)$ ... výchylka VK, nahoru záporná [rad]

Byl uvažován lineární náběh na stanovenou výchylku VK s dobou náběhu $t = 0,2$ s.

Síla od tlumení:

$$F_{tlum}(t) = \frac{\rho \cdot v^2}{2} K_{VOP} \cdot S_{VOP} \cdot c_{L_{VOP}}^\alpha \cdot \frac{\omega(t) \cdot L_{VOP} t}{v}$$

$\omega(t)$ ... úhlová rychlost klopení letounu v daném čase

$L_{VOP} t$ ... Vzdálenost těžiště letounu a A. S. VOP

$$L_{VOP} t = \overline{L_{VOP}} - (\bar{x}_t - \bar{x}_{AC\ kř-tr}) \cdot c_{SAT}$$

Přírůstek úhlové rychlosti:

$$d\omega(t) = \varepsilon(t) dt$$

Úhlové zrychlení:

$$\varepsilon(t) = \frac{F_{vzdman}(t) \cdot L_{VOP} t}{J_Z}$$

3. Setrvačná síla od hmotnosti VOP

$$F_{setr}(t) = F_{setrvych} + F_{setrman}(t)$$

$$F_{setrvych} = -m_{VOP} \cdot g$$

$$F_{setrman}(t) = -m_{VOP} \cdot \Delta n_{trans}(t) \cdot g + m_{VOP} \cdot \varepsilon_z(t) \cdot L_{VOP} t$$

$$F_{setrman}(t) = -m_{VOP} \cdot \left(\frac{F_{vzdman}(t)}{m} \cdot \frac{1}{g} \cdot g + F_{vzdman}(t) \cdot \frac{L_{VOP} t}{J_Z} \cdot L_{VOP} t \right)$$

$$F_{setrman}(t) = -m_{VOP} \cdot \left(\frac{F_{vzdman}(t)}{m} + F_{vzdman}(t) \cdot \frac{L_{VOP}^2 t}{J_Z} \right)$$

Byl řešen časový průběh tohoto zatížení numerickou integrací pohybové rovnice ve směru klopení (momentová rovnováha kolem osy z) v časovém kroku dt .

Časový průběh pro rozhodující případ zatížení při V_D , výchylka: 1/3, $m = 600$ kg, přední centráž je obsažen v příloze.

7.2.6. Výsledné hodnoty zatížení vodorovné ocasní plochy od manévru

Případ minimální hmotnosti: $m = 427 \text{ kg}$, $J_z = 863 \text{ kg.m}^2$								
Případ	Centráž	δ_{VK}	$F_{vyvaž}$	$F_{setrvych}$	F_{vzdnam}	$F_{setrman}$	F_{man}	F_{VOP}
	[-]	[°]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
$V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	-30	-368,087	93,195	-2024,82	481,4102	-1543,41	-1818,31
	0,35	-30	-162,702	93,195	-2103,52	456,8403	-1646,68	-1716,18
$V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	25	-368,087	93,195	1687,354	-401,175	1286,179	1011,29
	0,35	25	-162,702	93,195	1752,932	-380,7	1372,231	1302,72
$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	-10	-1032,78	93,195	-1484,42	352,9272	-1131,49	-2071,08
	0,35	-10	-827,399	93,195	-1573,03	341,6304	-1231,4	-1965,61
$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	8,34	-1032,78	93,195	1238,008	-294,341	943,6663	4,08
	0,35	8,34	-827,399	93,195	1311,911	-284,92	1026,991	292,79

Tabulka 7.6 - Zatížení VOP od manévru, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}$

Případ maximální hmotnosti: $m = 600 \text{ kg}$, $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$								
Případ	Centráž	δ_{VK}	$F_{vyvaž}$	$F_{setrvych}$	F_{vzdnam}	$F_{setrman}$	F_{man}	F_{VOP}
	[-]	[°]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
$V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	-30	-371,465	-93,195	-2181,92	417,3745	-1764,55	-2229,21
	0,35	-30	-82,8672	-93,195	-2252,56	393,1544	-1859,41	-2035,47
$V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	25	-371,465	-93,195	1818,268	-347,812	1470,456	1005,80
	0,35	25	-82,8672	-93,195	1877,135	-327,629	1549,506	1373,44
$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	-10	-1036,16	-93,195	-1664,18	318,3378	-1345,85	-2475,20
	0,35	-10	-747,564	-93,195	-1748,76	305,2219	-1443,53	-2284,29
$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$	0,18	8,34	-1036,16	-93,195	1387,93	-265,494	1122,436	-6,92
	0,35	8,34	-747,564	-93,195	1458,463	-254,555	1203,908	363,15

Tabulka 7.7 - Zatížení VOP od manévru, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$

Z vypočtených hodnot lze spatřit, že maximální zatížení VOP od manévru nastane při maximální hmotnosti letounu $m = 600 \text{ kg}$, rychlosti $V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$, výchylky výškového kormidla $\delta_{VK} = -10^\circ$, přední centráži.

7.2.7. Výsledné hodnoty zatížení VOP

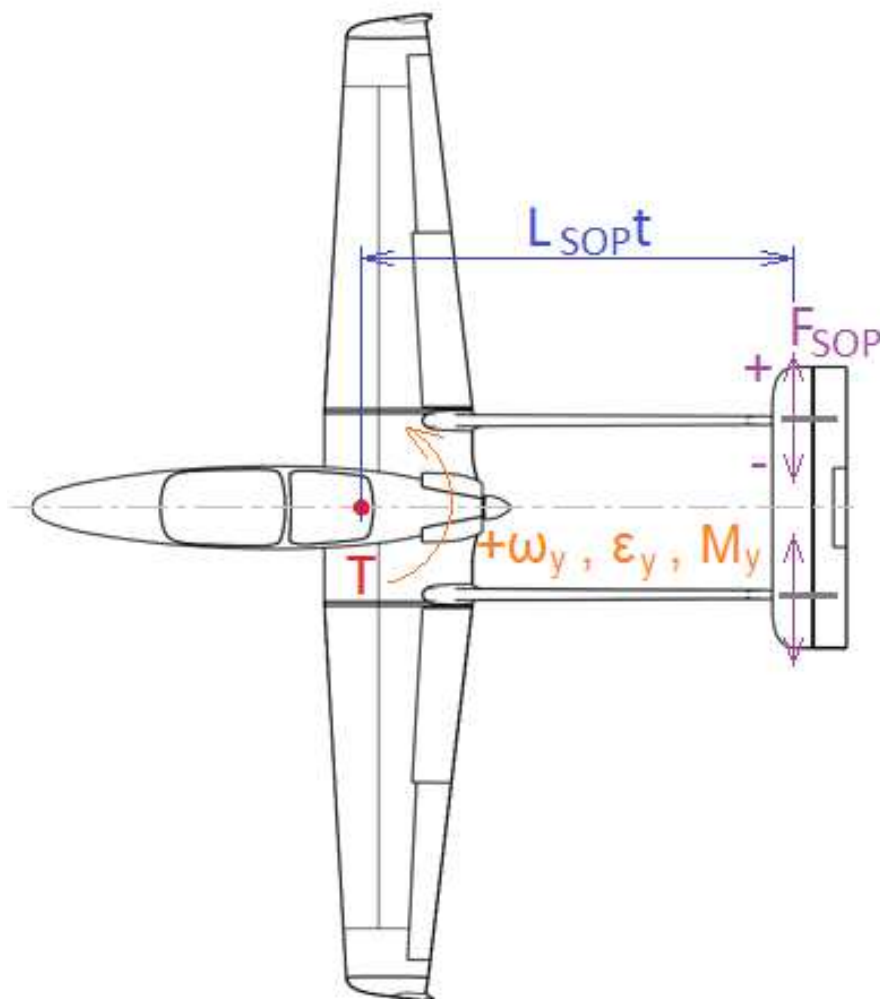
Typ zatížení	Letová konfigurace	Hodnota provozního zatížení
Vyvažovací	$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$, $n = 3,8$, $m = 600 \text{ kg}$, přední centráž	-1423 N
Poryvové	$V_C = 216 \text{ km.h}^{-1}$, $U = -15,24 \text{ m.s}^{-1}$, $m = 600 \text{ kg}$, $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$, přední centráž	-2244 N
Manévrovací	$V_D = 270 \text{ km.h}^{-1}$, $m = 600 \text{ kg}$, $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$, $\delta_{VK} = -10^\circ$, přední centráž	-2475 N

Tabulka 7.8 - Výsledné hodnoty zatížení VOP

7.3. Zatížení svislých ocasních ploch (SOP)

7.3.1. Poryvové zatížení

Znění předpisu CS – VLA pro poryvové zatížení SOP je obsaženo v příloze.

Obrázek 7.2 - Zatížení SOP

Poryvové zatížení svislých ocasních ploch bylo stanoveno ze vztahu:

$$F_{SOP} = \Delta F_{SOP} + F_{SETR}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

ΔF_{SOP} ... přírůstek zatížení SOP od poryvu

F_{SETR} ... setrvačná síla od hmotnosti svislých ocasních ploch

1. Přírůstek zatížení od poryvu

Dle CS-VLA 443 (b)

$$\Delta F_{SOP} = \frac{K_{gt} U_{de} V c_{L\,SOP}^{\alpha} S_{SOP}}{16,3}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$$K_{gt} = \frac{0,88 \cdot \mu_{gt}}{5,3 + \mu_{gt}} \dots \text{zmírňující součinitel}$$

$$\mu_{gt} = \frac{2m}{\rho \cdot c_{sgt\,SOP} \cdot c_{L\,SOP}^{\beta} \cdot S_{SOP}} \cdot \left(\frac{i_y}{l_{SOP}} \right) \dots \text{stranový hmotnostní poměr}$$

m ... hmotnost letounu

$c_{sgt\,SOP}$ ... střední geometrická třetina svislé ocasní plochy [m]

i_y ... poloměr setrvačnosti kolem svislé osy letounu

$\widetilde{l_{SOP}}$ ... vzdálenost těžiště letounu a působíště síly na SOP [m]

U_{de} ... rychlost poryvu [$m \cdot s^{-1}$]

V ... EAS – ekvivalentní rychlost letu [$m \cdot s^{-1}$]

$c_{L\,SOP}^{\beta}$ ... sklon vztlačkové čáry svislé ocasní plochy [$1/rad$]

S ... plocha SOP [m^2]

2. Setrvačná síla od hmotnosti SOP

$$\begin{aligned} F_{setr} &= -m_{SOP} \cdot \Delta n_{trans} \cdot g - m_{SOP} \cdot \varepsilon_y \cdot \widetilde{l_{SOP}} \\ &= -m_{SOP} \cdot \left(\frac{\Delta F_{SOP}}{m} \cdot \frac{1}{g} \cdot g + \Delta F_{SOP} \cdot \frac{\widetilde{l_{SOP}}}{J_y} \cdot \widetilde{l_{SOP}} \right) = \\ &= -m_{SOP} \cdot \left(\frac{\Delta F_{SOP}}{m} + \Delta F_{SOP} \cdot \frac{(\widetilde{l_{SOP}})^2}{J_y} \right) \end{aligned}$$

J_y ... moment setrvačnosti letounu kolem svislé osy

Výpočet poloměrů setrvačnosti kolem svislé osy letounu:

$$i_y = \sqrt{\frac{J_y}{m}}$$

Poloměr setrvačnosti pro hmotnost $m = 427 \text{ kg}$: $i_y = 1,7354 \text{ m}$

Poloměr setrvačnosti pro hmotnost $m = 600 \text{ kg}$: $i_y = 1,5658 \text{ m}$

7.3.2. Výsledné hodnoty zatížení od poryvu

$m = 427 \text{ kg}, J_y = 1286 \text{ kg.m}^2, i_y = 1,7354 \text{ m}, V = V_c = 216 \text{ km.h}^{-1}, U_{de} = 15,24 \text{ m.s}^{-1}$						
Centráž	$l_{sop} \text{ t}$	μ_{gt}	K_{gt}	ΔF_{SOP}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[-]	[-]	[N]	[N]	[N]
0,18	4,2438	111,69	0,8401	829,74	-115,29	714,45
0,35	4,0273	127,51	0,8449	834,43	-106,06	728,36

Tabulka 7.9 - Poryvové zatížení, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}, V_c = 216 \text{ km.h}^{-1}$

$m = 600 \text{ kg}, J_y = 1471 \text{ kg.m}^2, i_y = 1,5658 \text{ m}, V = V_c = 216 \text{ km.h}^{-1}, U_{de} = 15,24 \text{ m/s}$						
Centráž	$l_{sop} \text{ t}$	μ_{gt}	K_{gt}	ΔF_{SOP}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[-]	[-]	[N]	[N]	[N]
0,18	4,2438	127,76	0,8449	834,49	-98,66	735,83
0,35	4,0273	141,87	0,8483	837,81	-90,39	747,42

Tabulka 7.10 - Poryvové zatížení, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}, V_c = 216 \text{ km.h}^{-1}$

7.3.3. Manévrovací zatížení

Znění předpisu CS – VLA pro manévrovací zatížení SOP je obsaženo v příloze.

Podmínky bodu (1) [18]:

Byla použita úvaha, že letoun během vykchýlení kormidla nemění svoji polohu, takže vzdušná síla na SOP se skládá ze síly od výchylky SK a síly od tlumení plynoucí z úhlové rychlosti zatáčení letounu vzniklé výchylkou SK. Byl řešen časový průběh tohoto zatížení numerickou integrací pohybové rovnice zatáčení (momentová rovnováha kolem svislé osy) v časovém kroku dt . Byl uvažován lineární náběh na stanovenou výchylku SK s dobou náběhu $t = 0,3 \text{ s}$. Výchylka SK doleva.

Celková síla na SOP:

$$F_{SOP}(t) = F_{vzdman}(t) + F_{setr}(t)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{vzdman}(t)$ ... přírůstek zatížení SOP od manévru

$F_{setr}(t)$ ... setrvačná síla od hmotnosti SOP

1. Přírůstek vzdušného zatížení SOP od manévru

$$F_{vzdman}(t) = F_{delta}(t) + F_{tlum}(t)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$F_{delta}(t)$ ... vzdušná síla od výchylky SK

$F_{tlum}(t)$ ... vzdušná síla od tlumení

Síla od výchylky SK:

$$F_{delta}(t) = \frac{\rho \cdot v^2}{2} K_{SOP} \cdot S_{SOP} \cdot \tau_{SK} \cdot \delta_{SK}(t) \cdot c_{L_{SOP}}^{\beta}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$K_{SOP} = 1$ ... součinitel snížení dynamického tlaku na VOP

τ_{SK} ... účinnost směrového kormidla

$\delta_{SK}(t)$ ... výchylka SK, nahoru záporná [rad]

Byl uvažován lineární náběh na stanovenou výchylku SK s dobou náběhu $t = 0,3$ s.

Síla od tlumení:

$$F_{tlum}(t) = \frac{\rho \cdot v^2}{2} K_{SOP} \cdot S_{SOP} \cdot c_{L_{SOP}}^{\beta} \cdot \frac{\omega(t) \cdot L_{SOP} t}{v}$$

$\omega(t)$ ... úhlová rychlost zatáčení letounu v daném čase

$L_{SOP} t$ ... Vzdálenost těžiště letounu a A. S. SOP

$$L_{SOP} t = \overline{L_{SOP}} - (\bar{x}_t - \bar{x}_{AC\ kř-tr}) \cdot c_{SAT}$$

Přírůstek úhlové rychlosti:

$$d\omega(t) = \varepsilon(t) dt$$

Úhlové zrychlení:

$$\varepsilon(t) = \frac{F_{vzdman}(t) \cdot L_{SOP} t}{J_y}$$

2. Setrvačná síla od hmotnosti SOP

$$F_{setr}(t) = -m_{SOP} \cdot \Delta n_{trans}(t) \cdot g + m_{SOP} \cdot \varepsilon_y(t) \cdot L_{SOP} t$$

$$F_{setr}(t) = -m_{SOP} \cdot \left(\frac{F_{vzdman}(t)}{m} \cdot \frac{1}{g} \cdot g + F_{vzdman}(t) \cdot \frac{L_{SOP} t}{J_y} \cdot L_{SOP} t \right)$$

$$F_{setr}(t) = -m_{SOP} \cdot \left(\frac{F_{vzdman}(t)}{m} + F_{vzdman}(t) \cdot \frac{L_{SOP}^2 t}{J_y} \right)$$

Podmínky bodu (2) [17]:

Poloha letounu odpovídá dynamickému vybočení, úhlová rychlost zatáčení je rovna nule.

Celková síla na SOP:

$$F_{SOP} = F_{vzdman} + F_{setr}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

F_{vzdman} ... vzdušné zatížení SOP od manévru

F_{setr} ... setrvačná síla od hmotnosti SOP

Síla od výchylky směrového kormidla:

$$F_{delta} = \frac{\rho v^2}{2} \cdot K_{SOP} \cdot S_{SOP} \cdot c_{L_{SOP}}^{\beta} \cdot \tau_{SK} \cdot \delta_{SK}$$

Síla od vybočení:

$$F_{beta} = \frac{\rho v^2}{2} \cdot K_{SOP} \cdot S_{SOP} \cdot c_{L_{SOP}}^{\beta} \cdot \beta \cdot \left(1 - \frac{\partial \sigma}{\partial \beta}\right)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

β ... úhel vybočení v letounu [rad]

$\frac{\partial \sigma}{\partial \beta}$ ... derivace úhlu zešikmení proudu na SOP od vybočení

Podmínky bodu (3) [17]:

Statické vybočení odpovídá podmínkám v bodu (2), výchylka SK je v neutrální poloze.

7.3.4. Výsledné hodnoty zatížení SOP od manévru

Podmínky bodu (1) [17]:

$m = 427 \text{ kg}, J_y = 1286 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{tlum}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,18	4,2438	704,85	-64,49	640,37	-88,98	551,39
0,35	4,0273	704,85	-58,43	646,43	-82,17	564,26

Tabulka 7.11 - Manévrové zatížení SOP (1); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, minimální hmotnost

$m = 600 \text{ kg}, J_y = 1471 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{tlum}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,19	4,2438	704,85	-56,81	648,04	-76,62	571,42
0,35	4,0273	704,85	-51,44	653,42	-70,49	582,92

Tabulka 7.12 - Manévrové zatížení SOP (1); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, maximální hmotnost

Podmínky bodu (2):

$m = 427 \text{ kg}, J_y = 1286 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{beta}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,19	4,2438	-704,85	731,53	26,67	-3,71	22,97
0,34	4,0273	-704,85	731,53	26,67	-3,39	23,28

Tabulka 7.13 - Manévrové zatížení SOP (2); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, $\theta = 19,5^\circ$, minimální hmotnost

$m = 600 \text{ kg}, J_y = 1471 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{beta}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,19	4,2438	-704,85	731,53	26,67	-3,15	23,52
0,34	4,0273	-704,85	731,53	26,67	-2,88	23,79

Tabulka 7.14 - Manévrové zatížení SOP (2); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, $\theta = 19,5^\circ$, maximální hmotnost

Podmínky bodu (3):

$m = 427 \text{ kg}, J_y = 1286 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{beta}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,19	4,2438	0	562,71	562,71	-78,19	484,53
0,34	4,0273	0	562,71	562,71	-71,53	491,19

Tabulka 7.15 - Manévrové zatížení SOP (3); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 0^\circ$, $\theta = 15^\circ$, minimální hmotnost

$m = 600 \text{ kg}, J_y = 1471 \text{ kg.m}^2, V = V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$						
Centráž	l_{sop}	F_{delta}	F_{beta}	F_{vzdman}	F_{setr}	F_{SOP}
[-]	[m]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,19	4,2438	0	562,71	562,71	-66,53	496,18
0,34	4,0273	0	562,71	562,71	-66,53	496,18

Tabulka 7.16 - Manévrové zatížení SOP (3); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 0^\circ$, $\theta = 15^\circ$, maximální hmotnost

7.3.5. Výsledné hodnoty zatížení SOP

Typ zatížení	Letová konfigurace	Hodnota provozního zatížení
Poryvové	$V_C = 216 \text{ km.h}^{-1}$, $U_{de} = 15,24 \text{ m.s}^{-1}$, $m = 600 \text{ kg}$, zadní centráž	747 N
Manévrovací	$V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, maximální výchylka SK = 30° , $m = 600 \text{ kg}$, zadní centráž	583 N

Tabulka 7.17 - Výsledné hodnoty zatížení SOP

8. Průběhy zatížení VOP

8.1. Geometrie VOP pro výpočet průběhů zatížení

Geometrické údaje VOP	
Profil VOP	NACA 0012
Plocha VOP	$S_{VOP} = 2,0925 \text{ m}^2$
Rozpětí celkové	$b_{VOP} = 2,840 \text{ m}$
Rozpětí efektivní	$b_{VOPef} = 2,79 \text{ m}$
Štíhlost VOP	$Ar_{VOP} = 3,855$
Zúžení VOP	$\eta_{\zeta O\Pi} = 1$
Úhel šípu k 25 %	$\chi_{\zeta O\Pi} = 0^\circ$
Úhel vzepětí VOP	$\Gamma_{\zeta O\Pi} = 0^\circ$
Úhel nastavení VOP k ZRT	$\varphi_{\zeta O\Pi} = -4^\circ$
Hloubka kořenového řezu	$c_{0 VOP} = 0,75 \text{ m}$
Hloubka koncového řezu (efektivní)	$c_{k VOP} = 0,75 \text{ m}$
Hloubka střední geometrické tětiny VOP	$c_{SGT VOP} = 0,75 \text{ m}$
Hloubka střední aerodynamické tětiny VOP	$c_{SAT VOP} = 0,75 \text{ m}$
Poloha SAT po hloubce kořenového profilu	$x_{SAT VOP} = 0 \text{ m}$
Poloha SAT po rozpětí VOP	$y_{SAT VOP} = 0 \text{ m}$
Kořenová hloubka stabilizátoru	$c_{stab 0} = 0,4 \text{ m}$
Koncová hloubka stabilizátoru	$c_{stab k} = 0,4 \text{ m}$
Poloha závěsu VK	$Z_{VK} = 0,88 \text{ m}$
Poloha závěsu stabilizátoru	$Z_{STAB} = 0,88 \text{ m}$

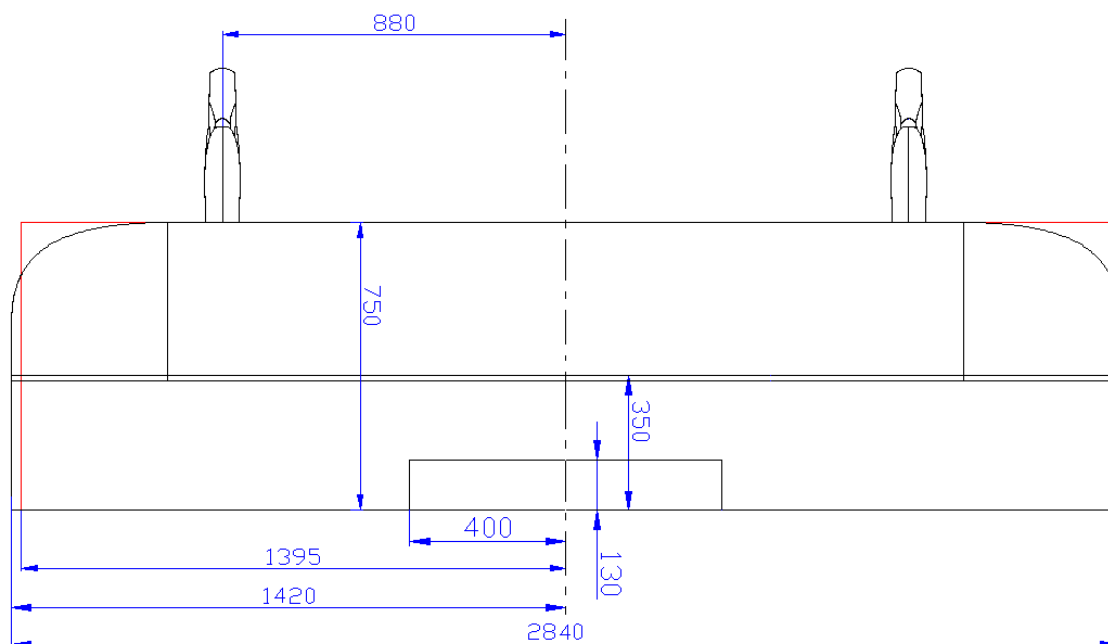
Tabulka 8.1 - Geometrické údaje VOP, převzato z [17]

Geometrické údaje výškového kormidla	
Plocha VK	$S_{VK} = 0,994 \text{ m}^2$
Poměrná hloubka kormidla	$c_{VK pom} = 0,4667$
Hloubka VK – kořenový řez	$c_{0 VK} = 0,35 \text{ m}$
Hloubka VK – koncový řez	$c_{k VK} = 0,35 \text{ m}$
Vzdálenost osy otáčení – kořenový řez	$c_{00 0 VK} = 0,04 \text{ m}$
Vzdálenost osy otáčení – koncový řez	$c_{00 k VK} = 0,04 \text{ m}$
Výchylka VK nahoru	$\eta_{VK min} = -30^\circ$
Výchylka VK dolů	$\eta_{VK max} = 25^\circ$

Tabulka 8.2 - Geometrické údaje VK, převzato z [17]

Geometrické údaje vyvažovací plošky	
Plocha vyvažovací plošky	$S_{trim\ VOP} = 0,104\ m^2$
Rozpětí	$b_{trim\ VOP} = 0,8\ m$
Hloubka vyvažovací plošky	$c_{trim\ VOP} = 0,13\ m$
Výchylka vyvažovací plošky	$\tau_{trim\ \zeta OII} = \pm 30^\circ$

Tabulka 8.3 - Geometrické údaje vyvažovací plošky, převzato z [17]

Obrázek 8.1 - Rozměry a tvar VOP, převzato z [17] a upraveno

8.2. Vztahy pro výpočet průběhů zatížení

Posouvající síla:

$$T = \int_0^z q\ dz$$

Ohybový moment:

$$M_O = \int_0^z T\ dz$$

Kroutící moment:

$$M_K = \int_0^z q \cdot x \cdot dz$$

x ... vzdálenost výslednice od vztažného bodu, ke kterému je kroutící moment počítán.

Pro výpočet byla použita numerická integrace v tabulkovém procesoru MS Excel.

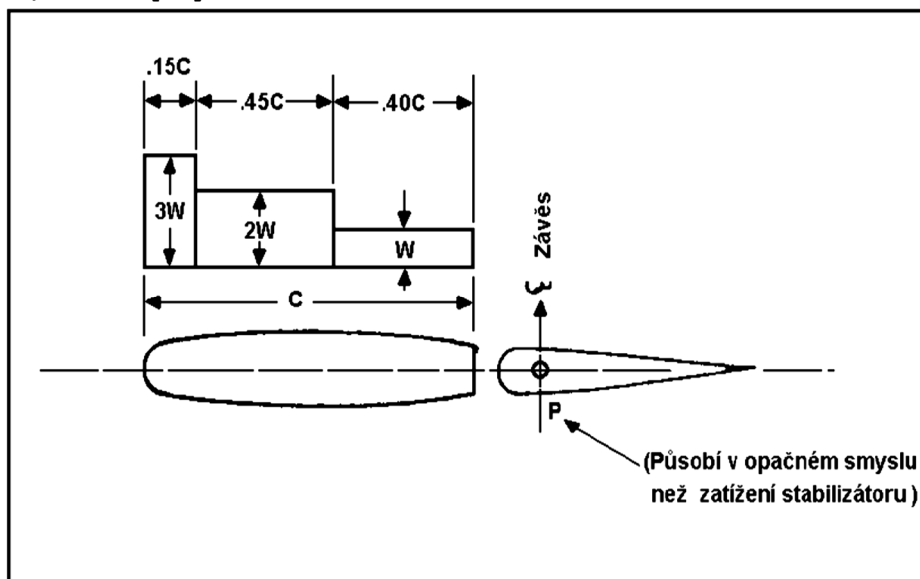
8.3. Vyvažovací zatížení VOP

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 421 Vyvažovací zatížení [17]

(b) Vodorovné ocasní plochy musí být navrženy pro vyvažovací zatížení pro každý bod obálky obrátů a pro podmínky použití vztlakových klapěk určených v CS-VLA 345. Může být použito rozložení zatížení podle obrázku B6 Dodatku B.

Dodatek B, obr. B6 [17]

Obrázek 8.2 - Rozdělení vyvažovacího zatížení, dodatek B [18]

(a) V podmínkách vyvážení podle CS-VLA 421, $P = 40\%$ čistého vyvažovacího zatížení (při zasunutých klapkách); a $P = 0$ (při vysunutých klapkách).

POZN: Podmínky pro vysunuté vztlakové klapky nebudou uvažovány.

(b) V podmínkách podle CS-VLA 441 (a) (2) $P = 20\%$ čistého zatížení ocasních ploch.

POZN: Týká se SOP.

(c) Zatížení stabilizátoru musí být -

(1) 140% čistého vyvažovacího zatížení pro případ zasunutých klapěk podle poznámky (a);

(2) 100% vyvažovacího zatížení pro případ vysunutých klapěk podle poznámky (a); a

(3) 120% vyvažovacího zatížení pro případ podle poznámky (b).

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku:

Poměrné zatížení pro stabilizátor:

$$F_{STAB} = 1,4 \cdot F_{VOP}$$

Poměrné zatížení pro výškové kormidlo:

$$F_{VK} = -0,4 \cdot F_{VOP}$$

Poloha výslednice síly na stabilizátoru:

Poloha výslednice byla nalezena pomocí momentové rovnováhy podle obrázku B6, dodatku B, předpisu CS-VLA:

$$F = 3W \cdot 0,15 + 2W \cdot 0,45 + 1W \cdot 0,4$$

$$F \cdot x = 3W \cdot 0,15 \cdot \frac{0,15}{2} + 2W \cdot 0,45 \cdot \left(0,15 + \frac{0,45}{2}\right) + 1W \cdot 0,4 \cdot \left(0,15 + 0,45 + \frac{0,4}{2}\right)$$

Po úpravách vyjádřeno x:

$$x = \frac{3W \cdot 0,15 \cdot \frac{0,15}{2} + 2W \cdot 0,45 \cdot \left(0,15 + \frac{0,45}{2}\right) + 1W \cdot 0,4 \cdot \left(0,15 + 0,45 + \frac{0,4}{2}\right)}{3W \cdot 0,15 + 2W \cdot 0,45 + 1W \cdot 0,4} \\ = \frac{0,69125}{1,75} = 0,395$$

Výsledná poloha působíště síly na stabilizátoru je v $0,395 \cdot C_{STAB}$
Síla na výškové kormidlo působí v ose otáčení výškového kormidla.

Hodnoty pro rozhodující vyvažovací zatížení VOP (viz předchozí výpočet):

$$F_{VOP} = -1423 \text{ N}$$

Průměrné zatížení:

$$p = \frac{F_{VOP}}{S_{VOP}} = \frac{-1423}{2,0925} = -680,05 \text{ Pa}$$

Spojitě zatížení VOP:

$$q = c(z) \cdot p$$

Spojitě zatížení stabilizátoru:

$$q_s = q \cdot 1,4$$

Spojitě zatížení výškového kormidla:

$$q_{VK} = q \cdot (-0,4)$$

- Kroutící moment výškového kormidla je vztažen k ose otáčení výškového kormidla.
- Kroutící moment stabilizátoru je vztažen k poloze zadního nosníku.

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškové kormidlo - vyvažovací zatížení									
Hloubka			Poměrné zatížení		Poloha výslednice vztažená k náběžné hraně		Spojité zatížení		
C	C_{STAB}	C_{VK}	Stab.	V.k.	F_{STAB}	F_{VYSK}	q	q_s	q_v
[m]	[m]	[m]	[-]	[-]	[-]	[-]	$[N.m^{-1}]$	$[N.m^{-1}]$	$[N.m^{-1}]$
0,75	0,4	0,35	1,4	-0,4	0,211	0,435	-510	-714	204

Tabulka 8.4 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku - vyvažovací zatížení

Tabulky vypočtených hodnot průběhů vyvažovacího zatížení VOP jsou obsaženy v příloze.

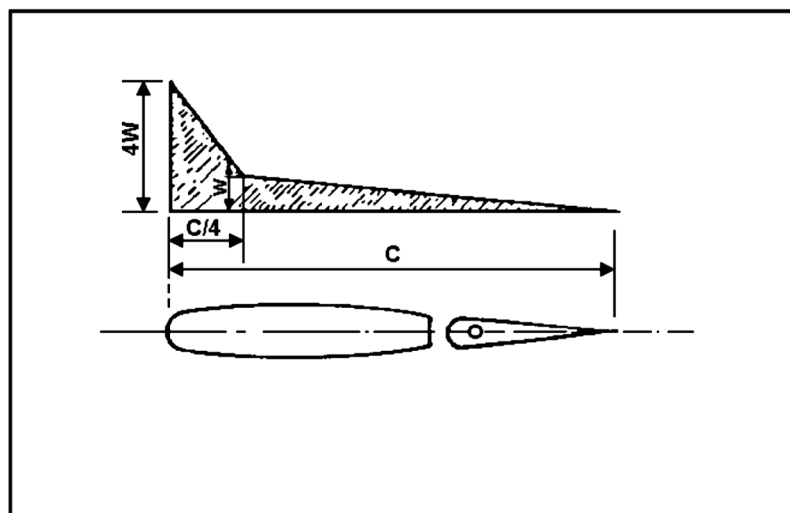
8.4. Zatížení VOP od poryvu

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 425 Zatížení od poryvu [17]

(b) Průměrná zatížení podle obrázku B3 a rozdělení podle obrázku B8 Dodatku B mohou být použity k určení přírůstku poryvového zatížení podle požadavků pododstavce (a), použité podle pododstavce (c) jak pro přírůstky nahoru tak i dolů.

Dodatek B, obr. B8 [17]

Obrázek 8.3 - Rozdělení poryvového zatížení [18]

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškové kormidlo:

Poměrné zatížení:

Poměrné zatížení stabilizátoru:

$$\overline{F}_{stab} = \left(1 - \frac{2}{3} \left(\frac{c_{vk}}{c}\right)^2\right)$$

Poměrné zatížení výškového kormidla:

$$\overline{F}_{vysk} = \frac{2}{3} \left(\frac{c_{vk}}{c}\right)^2$$

Poloha výslednic k náběžné hraně VOP:

Poloha výslednice na stabilizátoru:

$$\frac{1}{c} \cdot \frac{9c^3 - 24c_{vk}^2c + 16}{12 \cdot (3c^2 - 2c_{vk}^2)}$$

Poloha výslednice na výškovém kormidle:

$$\left(c - \frac{2}{3}c_{vk}\right) \cdot \frac{1}{c}$$

Hodnota rozhodujícího poryvového zatížení VOP:

$$F_{VOP} = -2244 \text{ N}$$

Průměrné zatížení:

$$p = \frac{F_{VOP}}{S_{VOP}} = \frac{-2244}{2,0925} = -1072,40 \text{ Pa}$$

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškové kormidlo - poryvové zatížení									
Hloubka			Poměrné zatížení		Poloha výslednice vztahená k náběžné hraně		Spojité zatížení		
c	c_{STAB}	c_{VK}	Stab.	V.k.	F_{STAB}	F_{VYSK}	q	q_s	q_v
$[m]$	$[m]$	$[m]$	$[-]$	$[-]$	$[-]$	$[-]$	$[N.m^{-1}]$	$[N.m^{-1}]$	$[N.m^{-1}]$
0,75	0,4	0,35	0,85	0,15	0,18	0,69	-804,30	-687,53	-116,77

Tabulka 8.5 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku – poryvové zatížení

Tabulky vypočtených hodnot průběhů poryvového zatížení VOP jsou obsaženy v příloze.

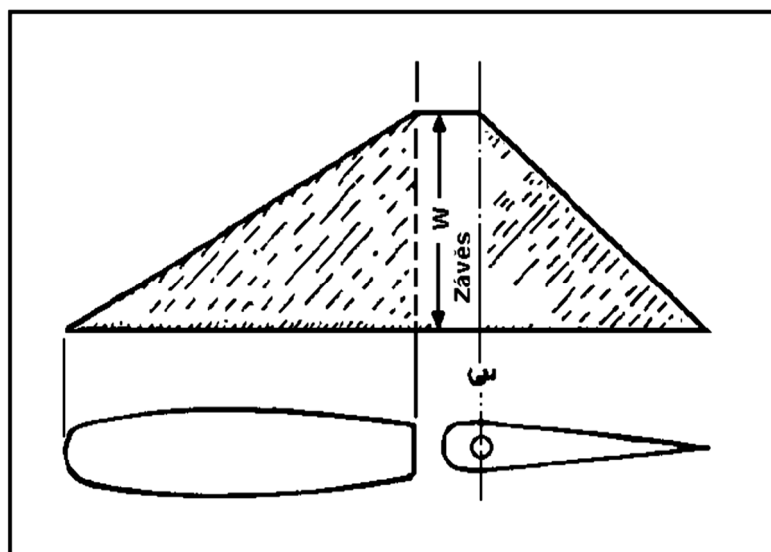
8.5. Zatížení VOP od manévru

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 423 Zatížení při obratech

(a) Náhlé vychýlení řídicího výškovky při rychlosti V_A do (1) maximální výchylky nahoru; a (2) maximální výchylky dolů, dané dorazy nebo silou pilota, podle toho co je rozhodující. Může být použito průměrné zatížení podle B11 v Dodatku B a rozložení podle obrázku B7 v Dodatku B.

Dodatek B, obr. B7 [17]

Obrázek 8.4 - Rozdělení zatížení dle dodatku B [18]

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškové kormidlo:

Poměrné zatížení:

Poměrné zatížení stabilizátoru:

$$\overline{F}_{stab} = \frac{(0,5 \cdot c_{stab})}{0,5 \cdot c_{stab} + cz + 0,5(c_{vk} - cz)}$$

Poměrné zatížení výškového kormidla:

$$\overline{F}_{vysk} = \frac{0,5 \cdot (c_{vk} + cz)}{0,5 \cdot c_{stab} + cz + 0,5(c_{vk} - cz)}$$

Poloha výslednic k náběžné hraně VOP:

Poloha výslednice na stabilizátoru:

$$\frac{2}{3} \cdot \frac{c_{stab}}{c}$$

Poloha výslednice na výškovém kormidle:

$$\frac{1}{3} \cdot \frac{c_z^2 + c_z - c_{vk} + c_{vk}^2}{c_z + c_{vk}} \cdot \frac{1}{c}$$

Hodnota rozhodujícího manévrovacího zatížení VOP:

$$F_{VOP} = -2475 \text{ N}$$

Průměrné zatížení:

$$p = \frac{F_{VOP}}{S_{VOP}} = \frac{-2475}{2,0925} = -1182,80 \text{ Pa}$$

Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškové kormidlo - manévrovací zatížení									
Hloubka			Poměrné zatížení		Poloha výslednice vztažená k náběžné hraně		Spojité zatížení		
c	c_{STAB}	c_{VK}	Stab.	V.k.	F_{STAB}	F_{VYSK}	q	q_s	q_v
[m]	[m]	[m]	[-]	[-]	[-]	[-]	[N.m ⁻¹]	[N.m ⁻¹]	[N.m ⁻¹]
0,75	0,4	0,35	0,51	0,49	0,36	0,56	-887,10	-449,16	-437,93

Tabulka 8.6 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku – manévrovací zatížení

Tabulky vypočtených hodnot průběhů manévrovacího zatížení VOP jsou obsaženy v příloze.

8.6. Souhrn zatížení VOP

Maximální provozní zatížení výškového kormidla								
	Vyvažovací zatížení		Porybové zatížení		Manévrovací zatížení		Maximální zatížení	
Z	T	M _o	T	M _o	T	M _o	T	M _o
[m]	[N]	[Nm]	[N]	[Nm]	[N]	[Nm]	[N]	[Nm]
1,4	0	0	0	0	0	0	0	0
1,34	11,4	0,6	-6,5	-0,4	-24,4	-1,4	-24,4	-1,4
1,28	22,8	1,9	-13	-1,1	-48,9	-4,1	-48,9	-4,1
1,23	34,2	3,8	-19,5	-2,2	-73,3	-8,2	-73,3	-8,2
1,17	45,5	6,4	-26,1	-3,6	-97,8	-13,6	-97,8	-13,6
1,12	56,9	9,5	-32,6	-5,5	-122,2	-20,5	-122,2	-20,5
1,06	68,3	13,3	-39,1	-7,6	-146,6	-28,6	-146,6	-28,6
1	79,7	17,8	-45,6	-10,2	-171,1	-38,2	-171,1	-38,2
0,95	91,1	22,9	-52,1	-13,1	-195,5	-49,1	-195,5	-49,1
0,89	102,5	28,6	-58,6	-16,4	-219,9	-61,4	-219,9	-61,4
0,88	105,1	29,9	-60,1	-17,1	-225,5	-64,2	-225,5	-64,2
0,88	-179,5	30	102,8	-17,1	385,4	-64,2	385,4	-64,2
0,84	-170,8	22,6	97,7	-12,9	366,6	-48,5	366,6	-48,5
0,78	-159,4	13,7	91,2	-7,8	342,1	-29,4	342,1	-29,4
0,73	-148	5,4	84,7	-3,1	317,7	-11,7	317,7	-11,7
0,67	-136,6	-2,2	78,2	1,3	293,2	4,7	293,2	4,7
0,61	-125,2	-9,2	71,7	5,3	268,8	19,7	268,8	19,7
0,56	-113,8	-15,5	65,2	8,9	244,4	33,3	244,4	33,3
0,5	-102,5	-21,2	58,6	12,2	219,9	45,6	219,9	45,6
0,45	-91,1	-26,3	52,1	15,1	195,5	56,5	195,5	56,5
0,39	-79,7	-30,8	45,6	17,6	171,1	66,1	171,1	66,1
0,33	-68,3	-34,6	39,1	19,8	146,6	74,2	146,6	74,2
0,28	-56,9	-37,8	32,6	21,6	122,2	81,1	122,2	81,1
0,22	-45,5	-40,3	26,1	23,1	97,8	86,5	97,8	86,5
0,17	-34,2	-42,2	19,5	24,2	73,3	90,6	73,3	90,6
0,11	-22,8	-43,5	13	24,9	48,9	93,3	48,9	93,3
0,06	-11,4	-44,1	6,5	25,3	24,4	94,7	24,4	94,7
0	0	-44,1	0	25,3	0	94,7	0	94,7

Tabulka 8.7 - Maximální provozní zatížení výškového kormidla – posouvající síla a ohybový moment

z	ΔM_k	M_k	z	ΔM_k	M_k
[m]	[Nm]	[Nm]	[m]	[Nm]	[Nm]
1,395	0,00	0,00	0,000	-2,00	49,89
1,339	-2,00	-2,00	-0,056	-2,00	47,90
1,283	-2,00	-3,99	-0,112	-2,00	45,90
1,228	-2,00	-5,99	-0,167	-2,00	43,90
1,172	-2,00	-7,98	-0,223	-2,00	41,91
1,116	-2,00	-9,98	-0,279	-2,00	39,91
1,060	-2,00	-11,97	-0,335	-2,00	37,92
1,004	-2,00	-13,97	-0,391	-2,00	35,92
0,949	-2,00	-15,97	-0,446	-2,00	33,93
0,893	-2,00	-17,96	-0,502	-2,00	31,93
0,880	-0,46	-18,42	-0,558	-2,00	29,94
0,880	99,78	81,36	-0,614	-2,00	27,94
0,837	-1,54	79,83	-0,670	-2,00	25,94
0,781	-2,00	77,83	-0,725	-2,00	23,95
0,725	-2,00	75,84	-0,781	-2,00	21,95
0,670	-2,00	73,84	-0,837	-2,00	19,96
0,614	-2,00	71,84	-0,893	-2,00	17,96
0,558	-2,00	69,85	-0,949	-2,00	15,97
0,502	-2,00	67,85	-1,004	-2,00	13,97
0,446	-2,00	65,86	-1,060	-2,00	11,97
0,391	-2,00	63,86	-1,116	-2,00	9,98
0,335	-2,00	61,87	-1,172	-2,00	7,98
0,279	-2,00	59,87	-1,228	-2,00	5,99
0,223	-2,00	57,87	-1,283	-2,00	3,99
0,167	-2,00	55,88	-1,339	-2,00	2,00
0,112	-2,00	53,88	-1,395	-2,00	0,00
0,056	-2,00	51,89			

Tabulka 8.8 - Průběhy kroutícího momentu výškového kormidla, případ manévrovacího zatížení,

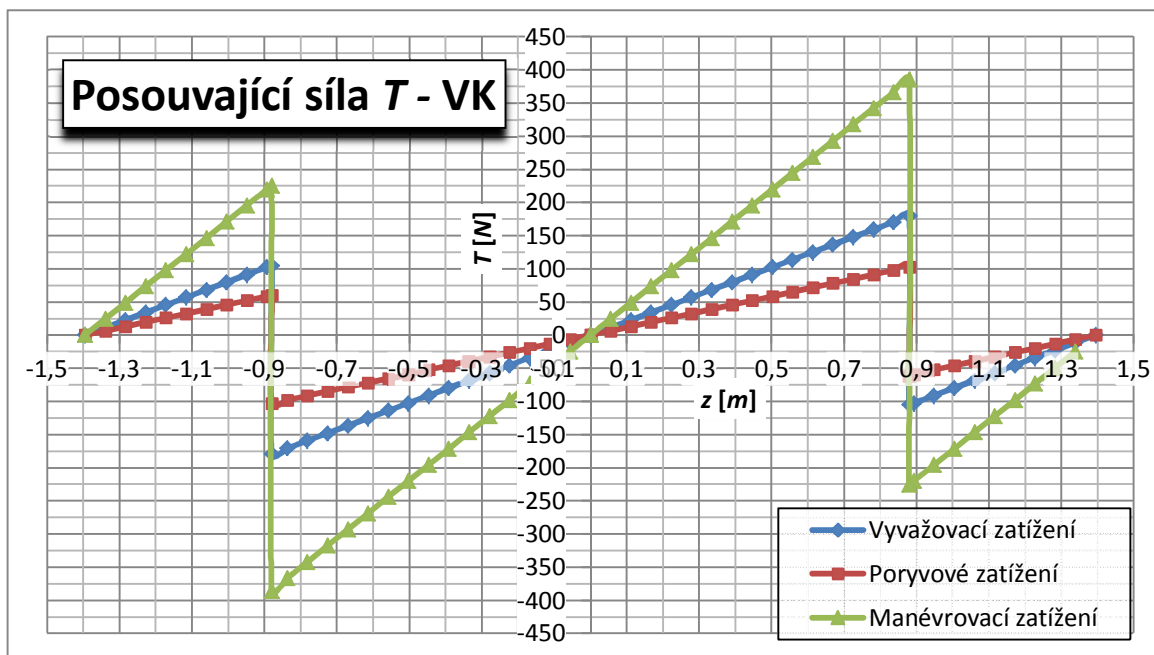
$$F_{VK} = -2475 \text{ N}$$

Maximální provozní zatížení stabilizátoru												
	Vyvažovací zatížení			Poryvové zatížení			Manévrovací zatížení			Maximální zatížení		
Z	T	M _O	M _K	T	M _O	M _K	T	M _O	M _K	T	M _O	M _K
[m]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]
1,40	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1,34	-39,8	-2,2	-8,0	-38,4	-2,1	-8,8	-25,1	-1,4	-2,3	-39,8	-2,2	-8,8
1,28	-79,7	-6,7	-16,1	-76,7	-6,4	-17,5	-50,1	-4,2	-4,7	-79,7	-6,7	-17,5
1,23	-119,5	-13,3	-24,1	-115,1	-12,8	-26,3	-75,2	-8,4	-7,0	-119,5	-13,3	-26,3
1,17	-159,4	-22,2	-32,2	-153,5	-21,4	-35,1	-100,3	-14,0	-9,4	-159,4	-22,2	-35,1
1,12	-199,2	-33,3	-40,2	-191,8	-32,1	-43,8	-125,3	-21,0	-11,7	-199,2	-33,3	-43,8
1,06	-239,1	-46,7	-48,3	-230,2	-45,0	-52,6	-150,4	-29,4	-14,0	-239,1	-46,7	-52,6
1,00	-278,9	-62,3	-56,3	-268,6	-59,9	-61,3	-175,4	-39,2	-16,4	-278,9	-62,3	-61,3
0,95	-318,8	-80,0	-64,4	-306,9	-77,1	-70,1	-200,5	-50,3	-18,7	-318,8	-80,0	-70,1
0,89	-358,6	-100,0	-72,4	-345,3	-96,3	-78,9	-225,6	-62,9	-21,1	-358,6	-100,0	-78,9
0,88	-367,7	-104,8	-74,3	-354,1	-100,9	-80,9	-231,3	-65,9	-21,6	-367,7	-104,8	-80,9
0,88	628,4	-104,8	126,9	605,0	-100,9	138,2	395,3	-65,9	36,9	628,4	-104,8	138,2
0,84	597,7	-79,1	120,7	575,5	-76,1	131,4	376,0	-49,7	35,1	597,7	-79,1	131,4
0,78	557,8	-47,9	112,7	537,1	-46,1	122,7	350,9	-30,1	32,7	557,8	-47,9	122,7
0,73	518,0	-19,0	104,6	498,7	-18,3	113,9	325,8	-12,0	30,4	518,0	-19,0	113,9
0,67	478,1	7,7	96,6	460,4	7,4	105,2	300,8	4,8	28,1	478,1	7,7	105,2
0,61	438,3	32,1	88,5	422,0	30,9	96,4	275,7	20,2	25,7	438,3	32,1	96,4
0,56	398,4	54,3	80,5	383,6	52,3	87,6	250,6	34,2	23,4	398,4	54,3	87,6
0,50	358,6	74,4	72,4	345,3	71,6	78,9	225,6	46,8	21,1	358,6	74,4	78,9
0,45	318,8	92,1	64,4	306,9	88,7	70,1	200,5	58,0	18,7	318,8	92,1	70,1
0,39	278,9	107,7	56,3	268,6	103,7	61,3	175,4	67,7	16,4	278,9	107,7	61,3
0,33	239,1	121,0	48,3	230,2	116,5	52,6	150,4	76,1	14,0	239,1	121,0	52,6
0,28	199,2	132,2	40,2	191,8	127,2	43,8	125,3	83,1	11,7	199,2	132,2	43,8
0,22	159,4	141,1	32,2	153,5	135,8	35,0	100,3	88,7	9,4	159,4	141,1	35,0
0,17	119,5	147,7	24,1	115,1	142,2	26,3	75,2	92,9	7,0	119,5	147,7	26,3
0,11	79,7	152,2	16,1	76,7	146,5	17,5	50,1	95,7	4,7	79,7	152,2	17,5
0,06	39,8	154,4	8,0	38,4	148,7	8,8	25,1	97,1	2,3	39,8	154,4	8,8
0,00	0,0	154,4	0,0	0,0	148,7	0,0	0,0	97,1	0,0	0,0	154,4	0,0

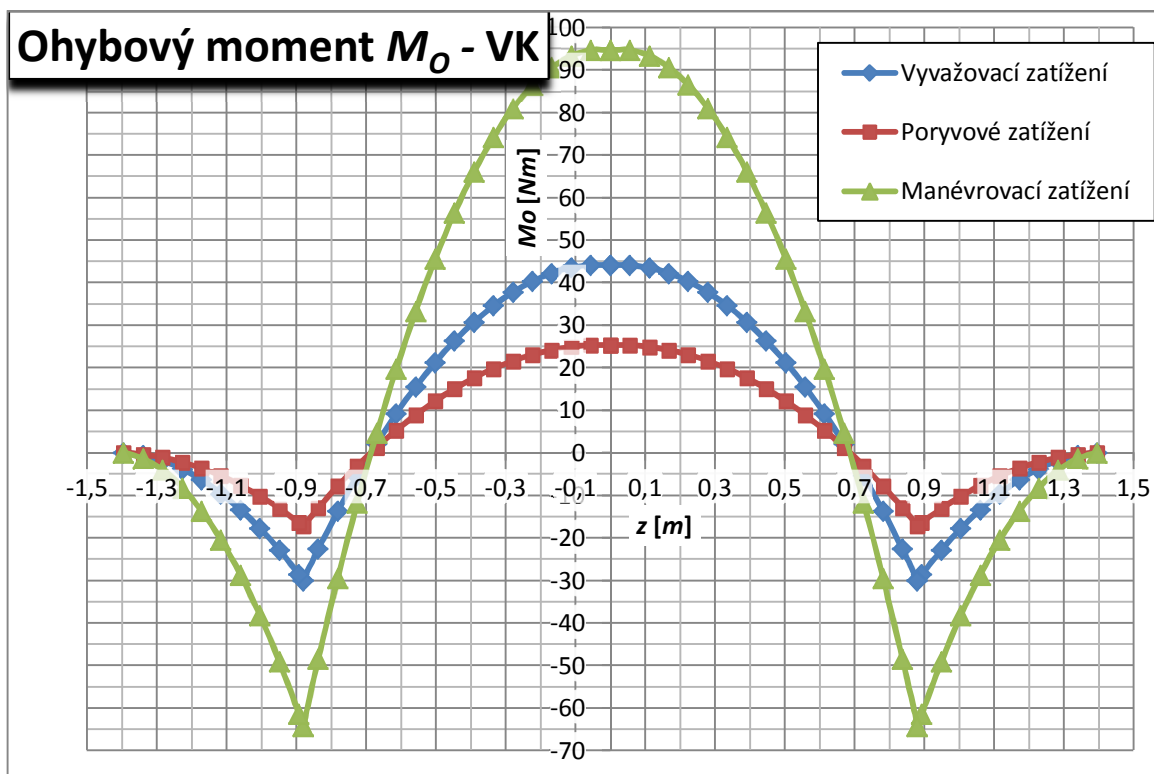
Tabulka 8.9 - Maximální provozní zatížení stabilizátoru

8.7. Průběhy zatížení

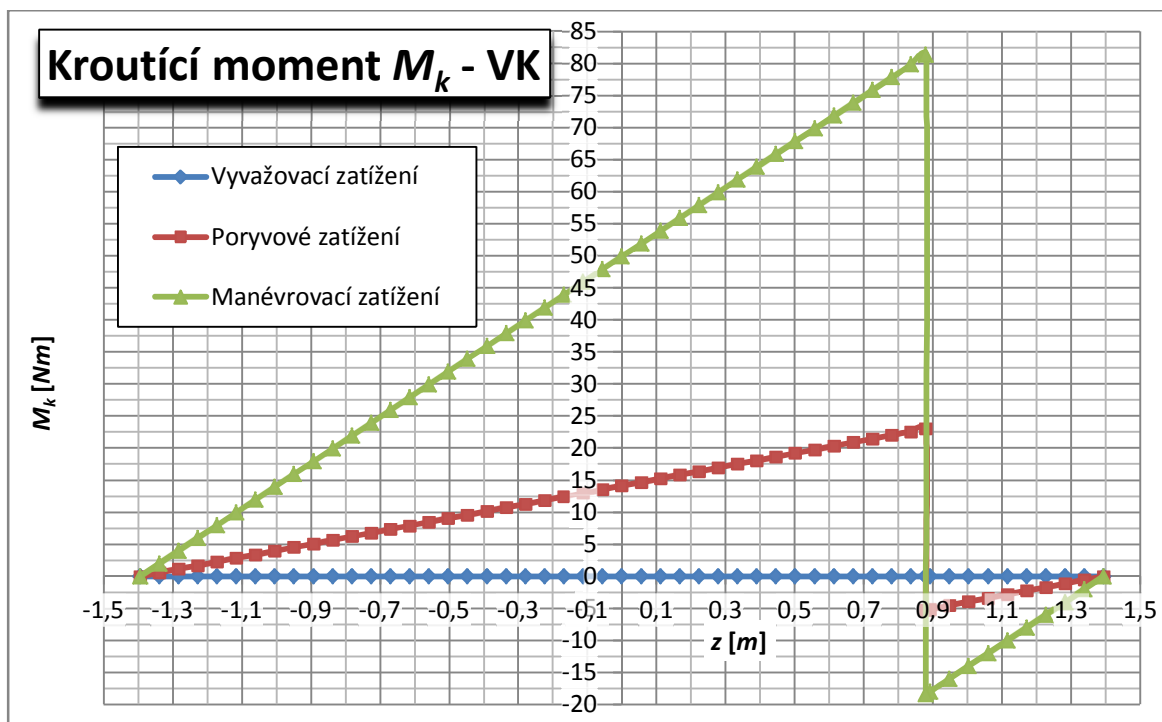
8.7.1. Průběhy zatížení výškového kormidla

Obrázek 8.5 - Průběh posouvající síly na výškovém kormidle

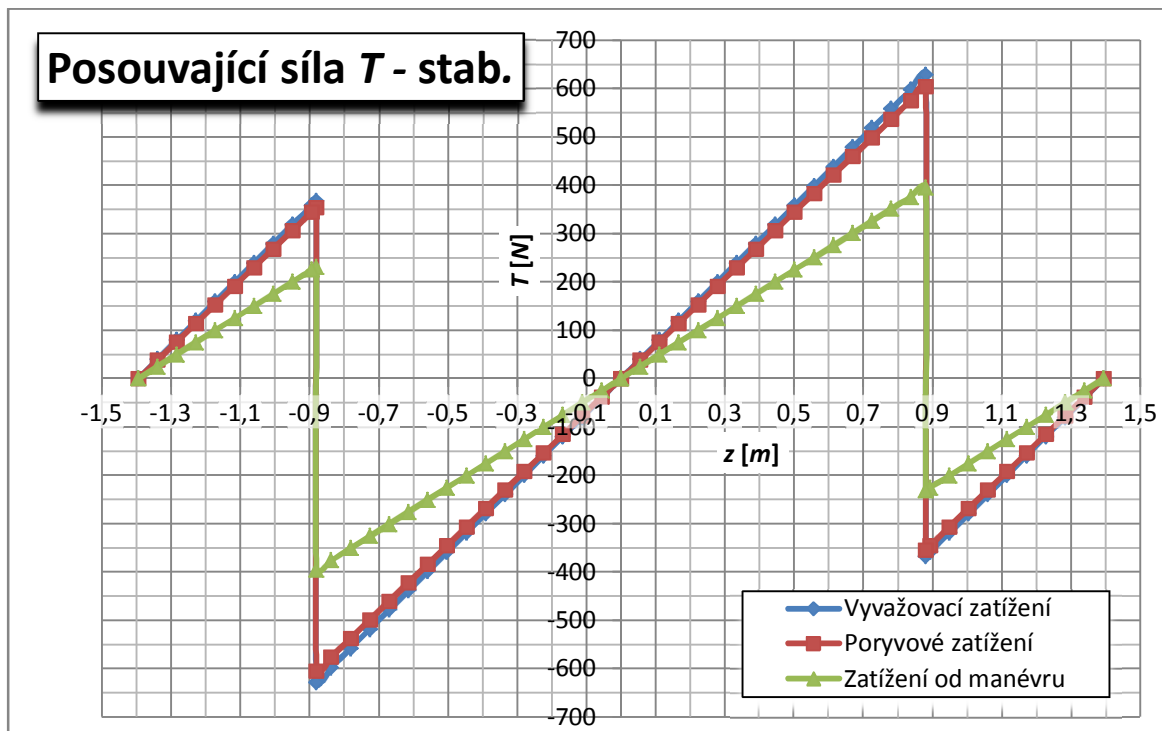
Obrázek 8.6 - Průběh ohybového momentu na výškovém kormidle

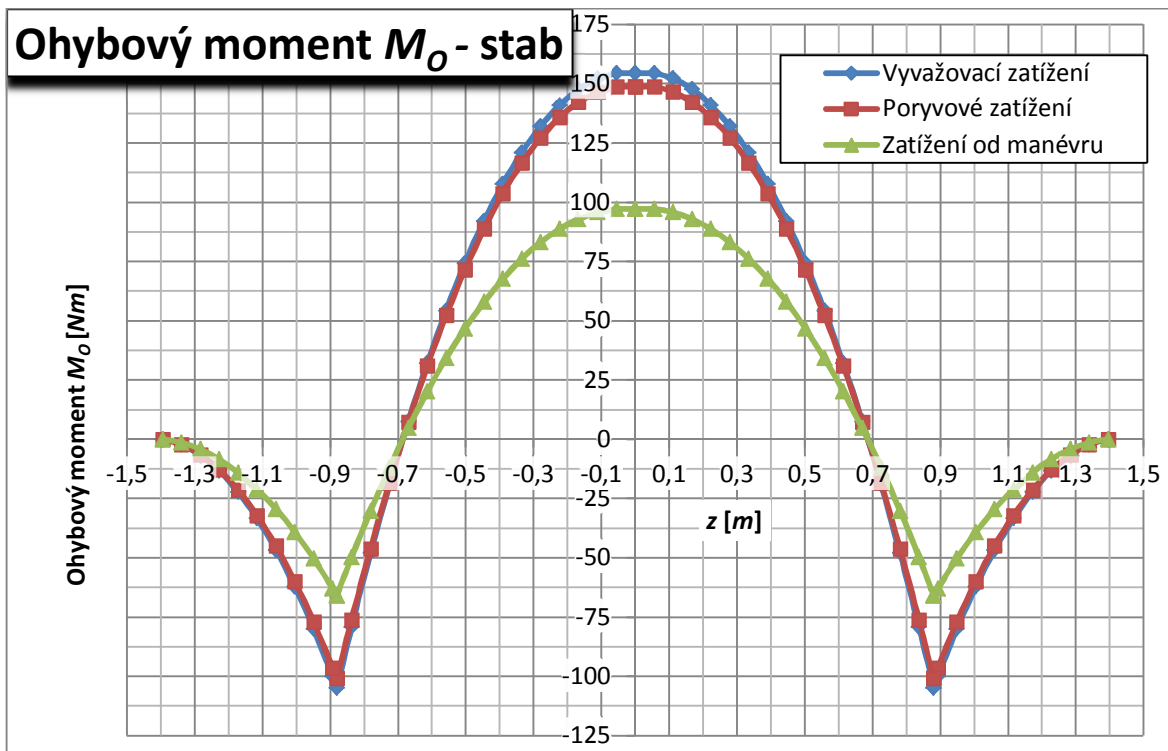
Obrázek 8.7 - Průběh kroutícího momentu na výškovém kormidle

8.7.2. Průběhy zatížení stabilizátoru

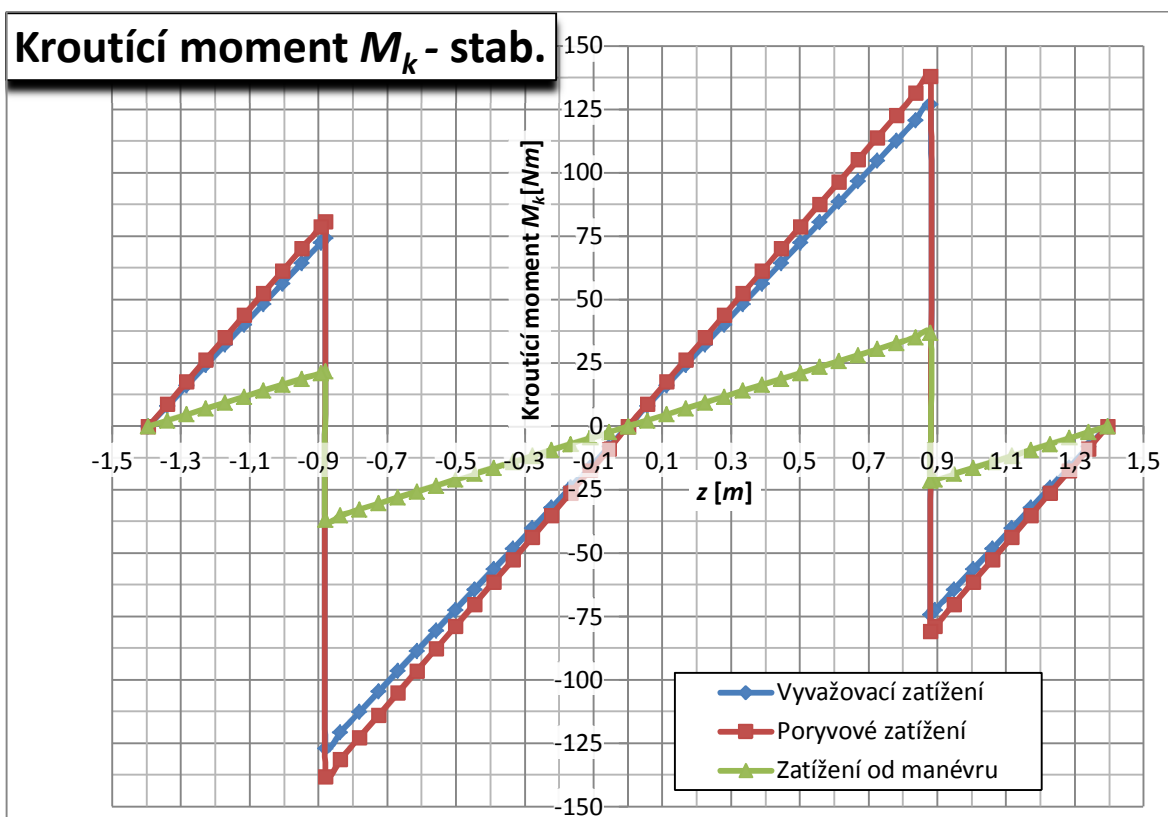
Průběhy na stabilizátoru jsou vykresleny na polorozpětí.

Obrázek 8.8 - Průběh posouvající síly na stabilizátoru

Obrázek 8.9 - Průběh ohybového momentu na stabilizátoru

Obrázek 8.10 - Průběh kroutícího momentu na stabilizátoru

8.8. Nesymetrické zatížení VOP

Znění předpisu:

CS-VLA 427 Nesymetrická zatížení [17]

(a) Vodorovné ocasní plochy a jejich nosná konstrukce musí být navrženy pro nesymetrická zatížení, vznikající vlivem zatáčení a vrtulovým proudem v kombinaci se zatíženími předepsanými pro letové podmínky uvedené v CS-VLA 421 až 425.

(b) Nejsou-li k dispozici přesnější údaje, je možno u letounů, které jsou konvenční vzhledem k umístění motoru, křídel, ocasních ploch a tvaru trupu učinit následující předpoklady:

(1) Na jedné straně roviny symetrie letounu působí 100 % maximálního zatížení vyplývajícího z podmínek symetrického letu; a

(2) Následující procento tohoto zatížení musí být aplikováno na druhé straně: % = $100 - 10(n - 1)$, kde n je stanovený kladný provozní násobek, ale tato hodnota nesmí být větší než 80 %.

$$100 - 10 \cdot (n - 1) = 100 - 10 \cdot (4,7 - 1) = 63 \%$$

Toto zatížení lze rozdělit na 81,5% zatížení symetrického a 18,5 zatížení antisymetrického.

Antisymetrický moment:

$$M_{X \text{ ANTI}} = M_O \cdot 0,185 \cdot 2 = (M_{O \text{ VK}} + M_{O \text{ STAB}}) \cdot 0,37$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

M_O ... ohybový moment v polovině VOP

$M_{O \text{ VK}}$ ... ohybový moment v polovině výškového kormidla od spojitého zatížení

$M_{O \text{ STAB}}$ ... ohybový moment v polovině stabilizátoru od spojitého zatížení

Maximální provozní hodnoty pro jednotlivé typy zatížení VOP:

Vyvažovací zatížení:

$$M_{X \text{ ANTI vyvaž}} = (M_{O \text{ VK}} + M_{O \text{ STAB}})_{\text{vyvaž}} \cdot 0,37 = (44,1 + 154,4) \cdot 0,37 = 73,5 \text{ Nm}$$

Poryvové zatížení:

$$M_{X \text{ ANTI poryv}} = (M_{O \text{ VK}} + M_{O \text{ STAB}})_{\text{poryv}} \cdot 0,37 = (25,3 + 148,7) \cdot 0,37 = 64,4 \text{ Nm}$$

Manévrovací zatížení:

$$M_{X \text{ ANTI manevr}} = (M_{O \text{ VK}} + M_{O \text{ STAB}})_{\text{manevr}} \cdot 0,37 = (94,7 + 98,1) \cdot 0,37 = 71,3 \text{ Nm}$$

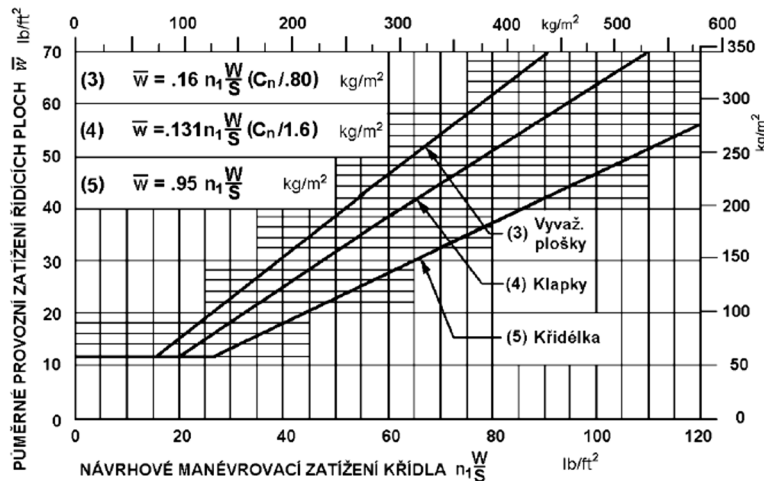
8.9. Zatížení vyvažovací plošky na VK

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA Dodatek A - A11 Zatížení řídicích ploch [17]

(c) Podmínky zatížení od řídicích ploch. Podmínka zatížení každé řídicí plochy musí být vyšetřena takto:

(1) Zjednodušení maximálního provozního zatížení plochy a jeho rozdělení na vodorovnou ocasní plochu, svislou ocasní plochu, křídélka, přistávací klapky a vyvažovací plošky jsou specifikovány v tabulce 2 a obrázcích A4 a A5 tohoto Dodatku. Je-li dáno více než jedno rozložení, musí být prošetřena všechna. Použití obrázku A4 je omezeno na svislé ocasní plochy se štíhlostí menší než 2,5 a na vodorovné ocasní plochy se štíhlostí menší než 5 a na mohutnost ocasních ploch větší než 0,4.

Obrázek 8.11 - Průměrné maximální zatížení řídicích ploch (obr A5, dodatek A [18])

Průměrné provozní zatížení vyvažovací plošky (dle výše uvedeného obrázku):

$$\bar{w} = 0,16 \cdot n_1 \cdot \frac{W}{S} \cdot \frac{c_n}{0,8}$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

n_1 ... kladný provozní násobek při manévru

W ... hmotnost letounu ($W = 600 \text{ kg}$)

S ... Plocha křídla ($S = 11,85 \text{ m}^2$)

$$\bar{w} = 0,16 \cdot n_1 \cdot \frac{W}{S} \cdot \frac{c_n}{0,8} = \frac{0,16 \cdot 3,8 \cdot 600}{11,85} \cdot \left(\frac{0,8}{0,8}\right) = 30,7848 \text{ lb/ft}^2$$

$$\bar{w} = \frac{30,7848 \cdot 0,454}{0,093} \cdot 9,81 = 1474,275 \text{ Pa}$$

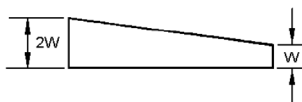
Liniové zatížení:

$$\bar{q}_{trim} = \bar{w} \cdot c_{trim} = 1474,275 \cdot 0,130 = 191,656 \frac{N}{m}$$

Celková síla působící na plošku:

$$F_{trim} = \overline{q_{trim}} \cdot b_{trim} = 191,656 \cdot 0,800 = 153,325 \text{ N}$$

Výpočet působíště síly na vyvažovací plošku:

Obrázek 8.12 - Rozložení zatížení po hloubce vyvažovací plošky [18]

Působíště síly na vyvažovací plošku bylo stanoveno na základě momentové rovnováhy obrazce z obrázku, převzatého z předpisu CS-VLA.

Působíště leží ve 44,44 % hloubky vyvažovací plošky.

$$x_{trim} = 0,4444 \cdot 0,13 = 0,0578 \text{ m}$$

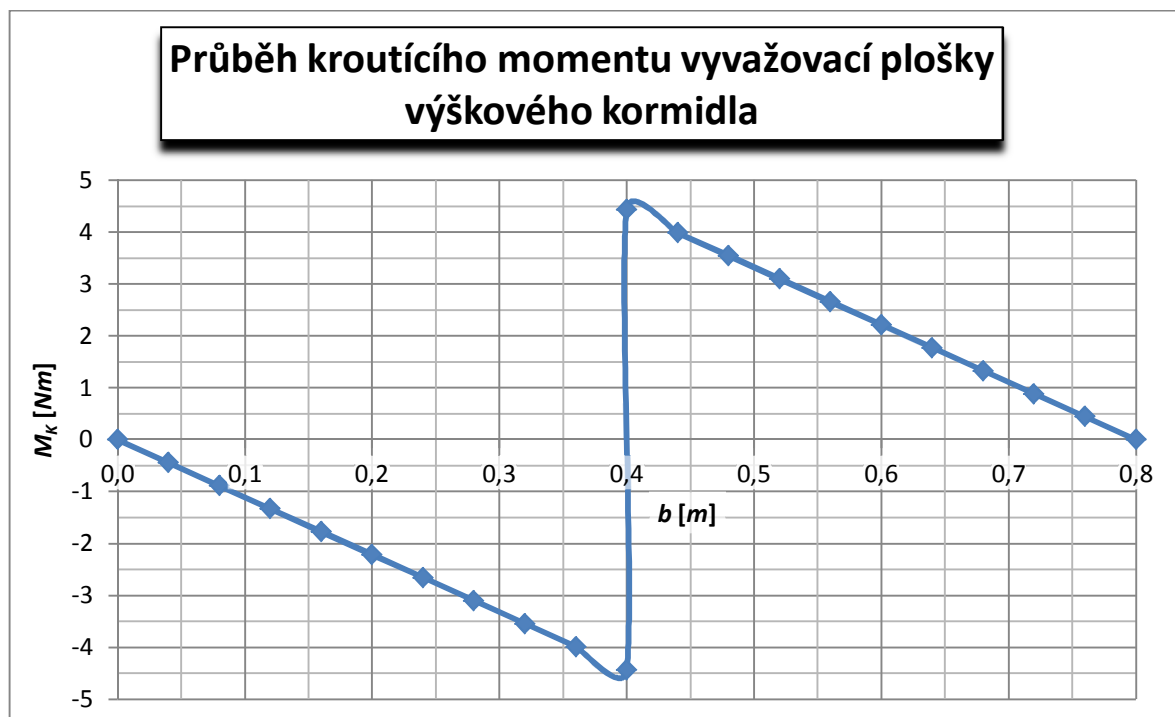
Závěsový moment vyvažovací plošky:

$$M_{zavës} = x_{trim} \cdot F_{trim} = 0,0578 \cdot 153,322 = 8,858 \text{ Nm}$$

Výpočet zatížení vyvažovací plošky					
b [m]	c_{trim} [m]	x_{trim} [m]	Od liniového zatížení		Celkové zatížení
			$\overline{q_{trim}}$ [Nm ⁻¹]	M_K [Nm]	M_K [Nm]
0,80	0,13	0,0578	191,565	0,00	0,00
0,76	0,13	0,0578	191,565	0,44	0,44
0,72	0,13	0,0578	191,565	0,89	0,89
0,68	0,13	0,0578	191,565	1,33	1,33
0,64	0,13	0,0578	191,565	1,77	1,77
0,60	0,13	0,0578	191,565	2,21	2,21
0,56	0,13	0,0578	191,565	2,66	2,66
0,52	0,13	0,0578	191,565	3,10	3,10
0,48	0,13	0,0578	191,565	3,54	3,54
0,44	0,13	0,0578	191,565	3,99	3,99
0,40	0,13	0,0578	191,565	4,43	4,43
0,40	0,13	0,0578	191,565	4,43	-4,43
0,36	0,13	0,0578	191,565	4,87	-3,99
0,32	0,13	0,0578	191,565	5,31	-3,54
0,28	0,13	0,0578	191,565	5,76	-3,10
0,24	0,13	0,0578	191,565	6,20	-2,66
0,20	0,13	0,0578	191,565	6,64	-2,21
0,16	0,13	0,0578	191,565	7,09	-1,77
0,12	0,13	0,0578	191,565	7,53	-1,33
0,08	0,13	0,0578	191,565	7,97	-0,89
0,04	0,13	0,0578	191,565	8,42	-0,44
0,00	0,13	0,0578	191,565	8,86	0,00

Tabulka 8.10 - Průběh kroutícího momentu na vyvažovací plošce výškového kormidla

 ... závës řízení vyvažovací plošky

Obrázek 8.13 - Průběh krouťícího momentu vyvažovací plošky výškového kormidla

9. Průběhy zatížení SOP

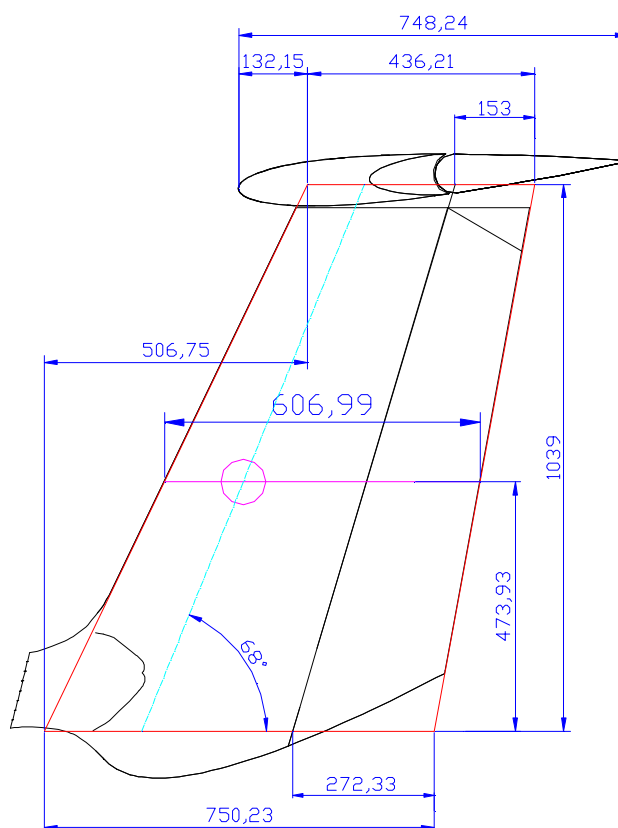
9.1. Geometrie SOP pro výpočet průběhů zatížení

Geometrické údaje SOP	
Profil SOP	NACA 0012
Plocha SOP	$S_{SOP} = 2 \times 0,616 \text{ m}^2$
Výška celková	$b_{SOP} = 1,04 \text{ m}$
Štíhlost SOP	$Ar_{SOP} = 1,752$
Zúžení SOP	$\eta_{SOP} = 0,581$
Úhel šípu k 25 %	$\chi_{SOP} = 22^\circ$
Hloubka kořenového řezu	$c_{0\text{ SOP}} = 0,75 \text{ m}$
Hloubka koncového řezu	$c_{k\text{ SOP}} = 0,436 \text{ m}$
Hloubka střední aerodynamické tětiny SOP	$c_{SAT\text{ SOP}} = 0,60699 \text{ m}$
Kořenová hloubka kýlové plochy SOP	$c_{kyl\ 0} = 0,478 \text{ m}$
Koncová hloubka kýlové plochy SOP	$c_{kyl\ k} = 0,283 \text{ m}$
Vzdálenost počátku SAT od NH kořenového řezu	$x_{SAT\text{ SOP}} = 0,231 \text{ m}$
Svislá vzdálenost SAT od kořenového profilu	$z_{SAT\text{ SOP}} = 0,474 \text{ m}$

Tabulka 9.1 - Geometrické údaje SOP, převzaty z [17]

Geometrické údaje směrového kormidla	
Plocha SK	$S_{SK} = 0,221 \text{ m}^2$
Hloubka SK – kořenový řez	$c_{0SK} = 0,272 \text{ m}$
Hloubka SK – koncový řez	$c_{kSK} = 0,153 \text{ m}$
Vzdálenost osy otáčení – kořenový řez	$c_{000SK} = 0,047 \text{ m}$
Vzdálenost osy otáčení – koncový řez	$c_{00kSK} = 0,030 \text{ m}$
Výchylka SK	$\zeta_{SK} = \pm 30^\circ$

Tabulka 9.2 - Geometrické údaje směrového kormidla, převzaty z [17]

Obrázek 9.1 - Rozměry a tvar SOP [17]

9.2. Poryvové zatížení SOP

Průběhy zatížení SOP byly počítány obdobně jako zatížení VOP.

Průběhy zatížení byly přepočteny ke skloněné ose y_{skl} :

$$y_{skl} = \frac{y}{\cos(22^\circ)}$$

CS-VLA 443 Poryvová zatížení [17]

- (a) Může být použito průměrné zatížení podle obrázku B5 a **rozdělení podle obrázku B8** v Dodatku B (viz AMC VLA 443).

Rozhodující provozní zatížení SOP od poryvu:

$$F_{SOP} = 747 \text{ N}$$

Průměrné poryvové zatížení SOP:

$$p = \frac{F_{SOP}}{S_{SOP}} = \frac{747}{0,616} = 1212,66 \text{ Pa}$$

9.3. Manévrovací zatížení SOP

CS-VLA 441 Zatížení při obratech [17]

- (b) Náhradou za požadavky podle pododstavce a(2), a(1) a (a)(3) tohoto odstavce je možné použít průměrné zatížení podle B 11 Dodatku B, obrázku B1 a rozložení podle obrázků B6, B7 a B8 dodatku B.

Pro výpočet byl uvažován počátek manévru, tvar rozložení je totožný jako pro manévrovací zatížení VOP.

Rozhodující provozní zatížení SOP od manévru:

$$F_{SOP} = 583 \text{ N}$$

Průměrné manévrovací zatížení SOP:

$$p = \frac{F_{SOP}}{S_{SOP}} = \frac{583}{0,616} = 946,43$$

9.4. Rozdělení spojitého zatížení na kýl a směrové kormidlo

						Poměrné zatížení		výslednice k NH		Spojité zatížení		
y	y_{skl}	c	c_{kyl}	c_{SK}	c_z	kyl	SK	kyl	SK	q	q_{kyl}	q_{SK}
[m]	[m]	[m]	[m]	[m]	[m]	[-]	[-]	[-]	[-]	[Nm ⁻¹]	[Nm ⁻¹]	[Nm ⁻¹]
1,04	1,12	0,44	0,28	0,15	0,04	0,92	0,08	0,16	0,77	528,72	485,32	43,41
1,00	1,08	0,45	0,29	0,16	0,04	0,92	0,08	0,16	0,77	543,95	499,10	44,86
0,96	1,03	0,46	0,30	0,16	0,04	0,92	0,08	0,16	0,77	559,18	512,88	46,31
0,91	0,99	0,47	0,31	0,17	0,04	0,92	0,08	0,16	0,76	574,41	526,66	47,76
0,87	0,94	0,49	0,31	0,17	0,04	0,92	0,08	0,16	0,76	589,64	540,43	49,21
0,83	0,90	0,50	0,32	0,18	0,04	0,92	0,08	0,16	0,76	604,88	554,21	50,66
0,79	0,85	0,51	0,33	0,18	0,04	0,92	0,08	0,16	0,76	620,11	567,99	52,11
0,75	0,81	0,52	0,34	0,19	0,04	0,92	0,08	0,16	0,76	635,34	581,77	53,57
0,71	0,76	0,54	0,35	0,19	0,05	0,92	0,08	0,16	0,76	650,57	595,55	55,02
0,66	0,72	0,55	0,35	0,20	0,05	0,92	0,08	0,16	0,76	665,80	609,33	56,47
0,62	0,67	0,56	0,36	0,20	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	681,03	623,10	57,93
0,58	0,63	0,57	0,37	0,21	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	696,26	636,88	59,38
0,54	0,58	0,59	0,38	0,21	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	711,49	650,66	60,83
0,50	0,54	0,60	0,38	0,21	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	726,72	664,44	62,29
0,46	0,49	0,61	0,39	0,22	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	741,96	678,21	63,74
0,42	0,45	0,62	0,40	0,22	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	757,19	691,99	65,20
0,37	0,40	0,64	0,41	0,23	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	772,42	705,77	66,65
0,33	0,36	0,65	0,42	0,23	0,05	0,91	0,09	0,16	0,76	787,65	719,54	68,11
0,29	0,31	0,66	0,42	0,24	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	802,88	733,32	69,56
0,25	0,27	0,67	0,43	0,24	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	818,11	747,09	71,02
0,21	0,22	0,69	0,44	0,25	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	833,34	760,87	72,47
0,17	0,18	0,70	0,45	0,25	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	848,57	774,65	73,93
0,12	0,13	0,71	0,45	0,26	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	863,80	788,42	75,38
0,08	0,09	0,72	0,46	0,26	0,06	0,91	0,09	0,16	0,76	879,03	802,20	76,84
0,04	0,04	0,74	0,47	0,27	0,06	0,91	0,09	0,15	0,76	894,27	815,97	78,29
0,00	0,00	0,75	0,48	0,27	0,06	0,91	0,09	0,15	0,76	909,50	829,75	79,75

Tabulka 9.3 - Rozdělení průměrného zatížení na kýl a směrové kormidlo, poryvový případ

9.5. Nekombinované zatížení směrových kormidel

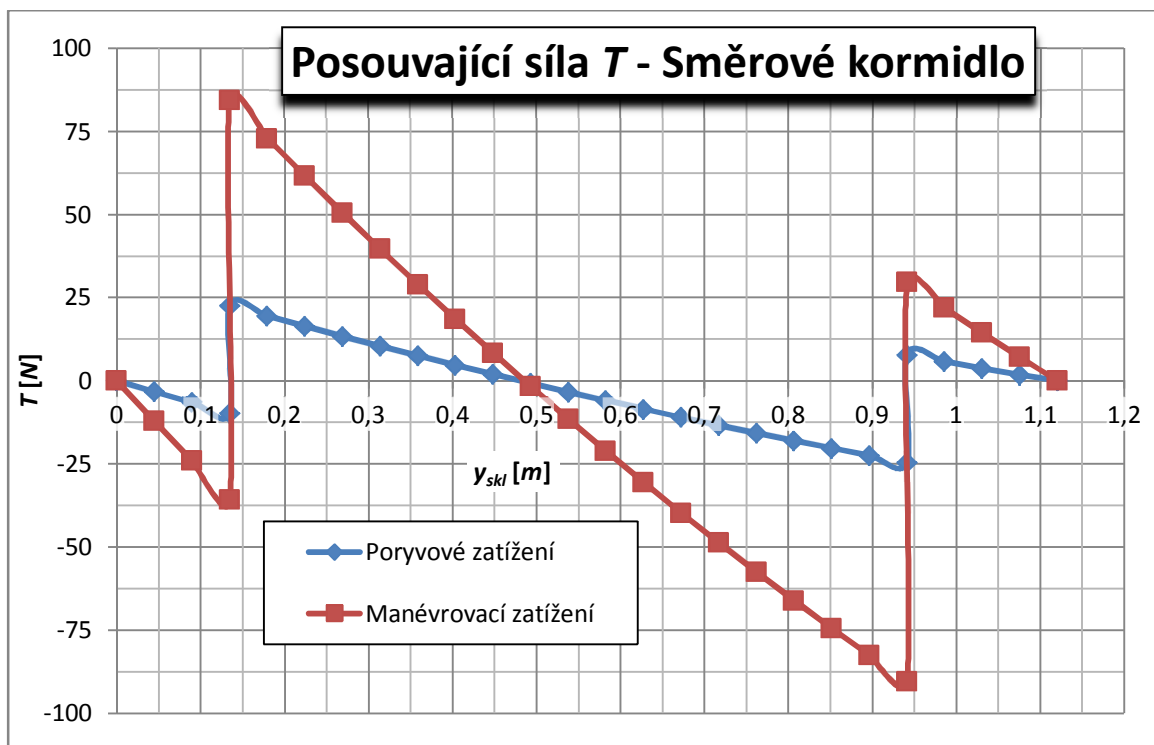
Pro výpočet průběhů zatížení směrových kormidel je uvažováno nekombinované zatížení. Rozhodujícím případem zatížení směrových kormidel je Manévrovací zatížení. Tabulky s výpočtem jsou uvedeny v příloze.

Směrové kormidlo - manévrovací zatížení		
T	M_o	M_k
[N]	[Nm]	[Nm]
0,00	0,00	0,00
7,10	0,30	-1,69
14,41	0,89	-3,46
21,93	1,80	-5,32
29,65	3,04	-7,27
-90,55	3,04	-7,27
-82,61	-0,40	-9,35
-74,47	-3,49	-11,52
-66,11	-6,24	-13,78
-57,54	-8,63	-16,14
-48,76	-10,66	-18,60
-39,78	-12,31	-21,16
-30,58	-13,58	-23,83
-21,17	-14,46	-26,59
-11,56	-14,94	-29,47
-1,73	-15,01	-32,45
8,30	-14,67	-35,55
18,55	-13,90	-38,76
29,01	-12,69	-42,08
39,67	-11,04	-45,52
50,55	-8,94	-49,07
61,63	-6,38	-52,75
72,93	-3,35	-56,55
84,43	0,16	-60,48
-35,77	0,16	10,43
-24,06	0,08	6,32
-12,13	0,04	1,00
0,00	0,00	0,00

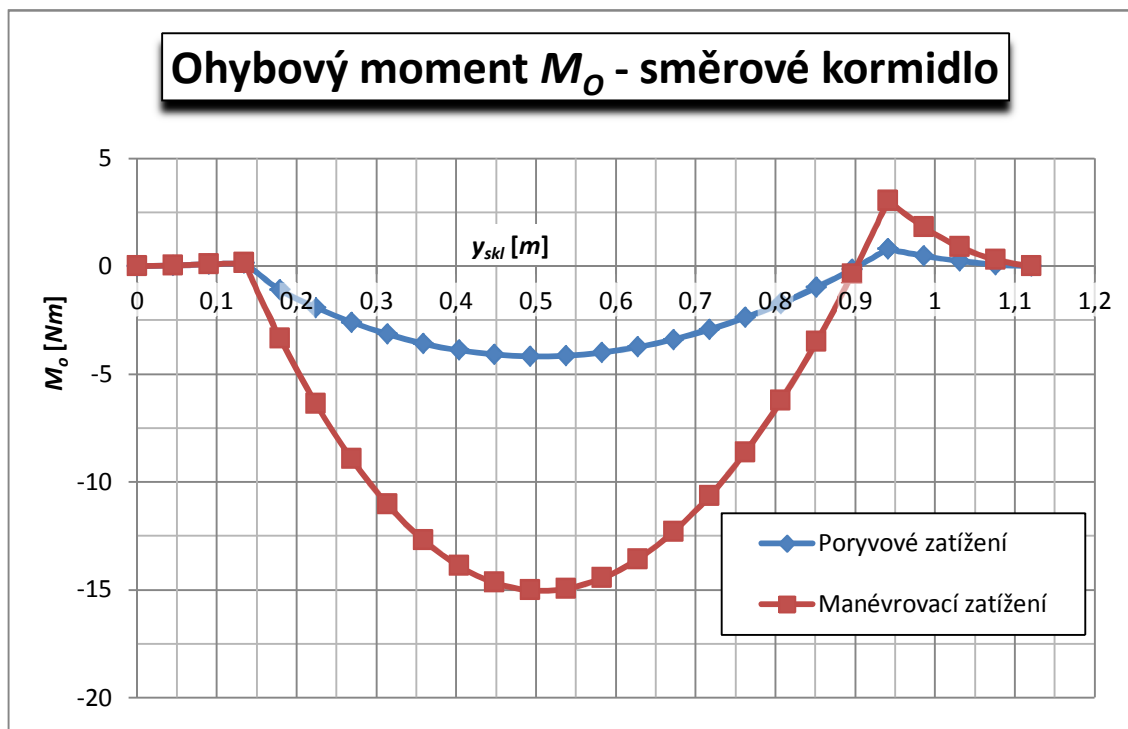
Tabulka 9.4 - Manévrovací zatížení směrového kormidla

Kroutící moment vztažený k ose otáčení směrového kormidla je vyrovnán silami v řízení.

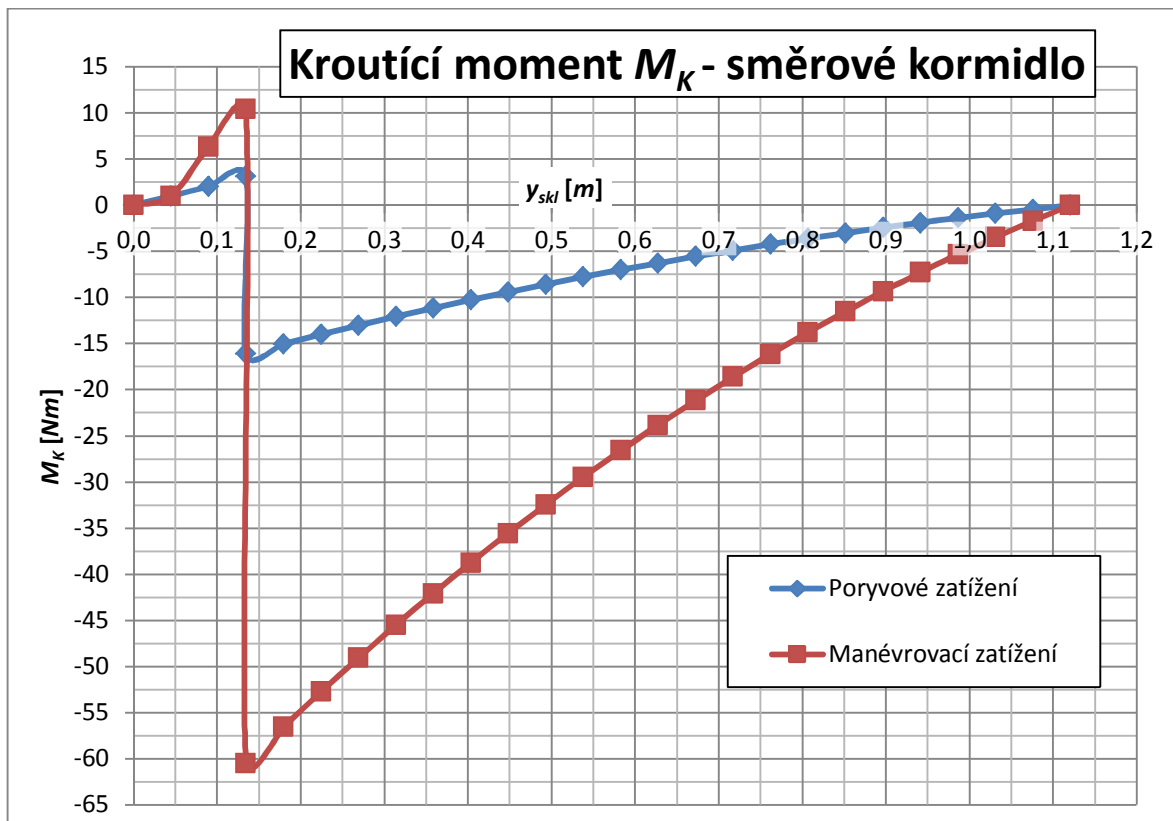
9.5.1. Průběhy zatížení SOP – směrové kormidlo

Obrázek 9.2 - Průběh posouvající síly na směrovém kormidle

Obrázek 9.3 - Průběh ohybového momentu na směrovém kormidle

Obrázek 9.4 - Průběh kroutícího momentu na směrovém kormidle

9.6. Kombinovaná zatížení ocasních ploch

Znění předpisu CS – VLA:

CS-VLA 447 KOMBINOVANÁ ZATÍŽENÍ OCASNÍCH PLOCH

(a) Zatížení vodorovných ocasních ploch letounu v podmínkách odpovídajících bodu A nebo D V-n diagramu (uvažují se ty, které vedou k vyššímu vyvažovacímu zatížení) musí být kombinovány se zatížením svislých ocasních ploch určených v CS-VLA 441.

(b) Musí se předpokládat, že 75 % zatížení podle CS-VLA 423 pro vodorovné ocasní plochy a 75 % zatížení podle CS-VLA 441 pro svislé ocasní plochy působí současně.

Z nekombinovaných samostatných případů zatížení VOP a SOP byly vytvořeny kombinace současného zatížení VOP a SOP, viz tabulka níže.

Kombinace č.1 a 2 - odpovídají požadavkům CS-VLA (a), (b).

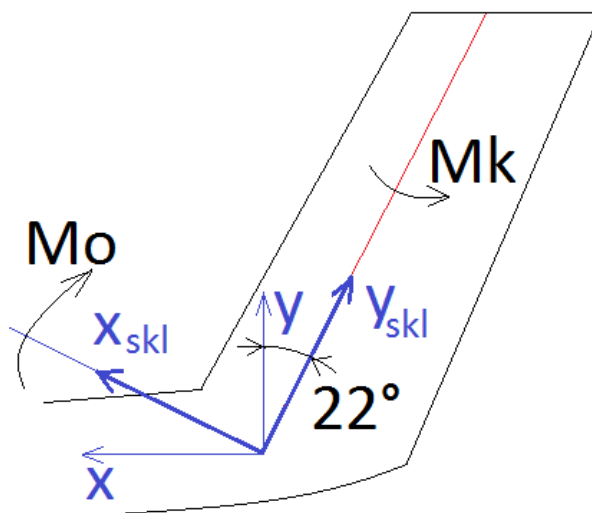
Kombinace č.3 - odpovídá poryvu na SOP dle CS-VLA 443 při ustáleném horizontálním letu při rychlosti V_c . Odpovídající vyvažovací zatížení VOP bylo stanoveno:

$$F_{VOP} = \frac{F_{vyvaž} + F_{SETR}}{2} = \frac{-461 - (8,5,9,81)}{2} = \frac{-544}{2} = -272 \text{ N}$$

Kombinované zatížení VOP + SOP				
Případ	F_{VOP}	F_{SOP}	$Mx_{antisym}$	Popis případu
	[N]	[N]	[Nm]	
Kombinace č. 1	-712	583	73,5	Vyvažovací zatížení VOP (bod D obálky); Manévrovací zatížení SOP, antisymetrický klonivý moment na VOP
Kombinace č. 2	-506	437	53,5	75 % Manévrovacího zatížení VOP; 75 % manévrovacího zatížení SOP; 75 % antisymetrického klonivého momentu na VOP
Kombinace č. 3	-272	747,5	73,5	Vyvažovací zatížení VOP při V_c ; poryvové zatížení SOP; antisymetrický klonivý moment na VOP

Tabulka 9.5 - Kombinované zatížení VOP + SOP

9.7. Průběh posouvající síly na kýlech

Obrázek 9.5 - Skloněný souřadnicový systém

Přepočít momentů ke skloněnému souřadnicovému systému:

$$M_O = M_X \cdot \cos \gamma + M_Y \cdot \sin \gamma$$

$$M_K = -M_X \cdot \sin \gamma + M_Y \cdot \cos \gamma$$

Setrvačná síla VOP pro případy zatížení SOP je vypočtena dle následujícího vztahu:

$$F_{SZ VOP} = -m_{VOP} \cdot (\Delta n_{trans} \cdot g + \varepsilon_y - L_{VOP} t)$$

Vysvětlení jednotlivých symbolů:

$m_{VOP} = 8,5 \text{ kg}$; hmotnost VOP

Δn_{trans} ... boční násobek z případu zatížení SOP

ε_y ... úhlové zrychlení kolem osy y (viz případy zatížení SOP) [rad/s^2]

L_{VOPt} ... vzdálenost těžiště VOP a těžiště letounu [m]

9.7.1. Popis jednotlivých kombinací

Kombinace 1

Zatížení kýlové plochy:

- Spojité zatížení odpovídající $F_{SOP} = 583 \text{ N}$
- Silami v závěsech SK od spojitěho zatížení SK
- Silami a momentem v závěsech stabilizátoru:
  - o $F_{VOP} = -506 \text{ N}$
  - o $M_{xantisym} = 73,5 \text{ Nm}$
- Setrvačnou silou ve směru osy z od hmotnosti VOP: $F_{szVOP} = -61 \text{ N}$

Kombinace 2

Zatížení kýlové plochy:

- Spojité zatížení odpovídající $F_{SOP} = 747,5 \text{ N}$
- Silami v závěsech SK od spojitěho zatížení SK
- Silami a momentem v závěsech stabilizátoru:
  - o $F_{VOP} = -506 \text{ N}$
  - o $M_{xantisym} = 53,5 \text{ Nm}$

Setrvačnou silou ve směru osy z od hmotnosti VOP: $F_{szVOP} = -46 \text{ N}$

Kombinace 3

Zatížení kýlové plochy:

- Spojité zatížení odpovídající $F_{SOP} = 437 \text{ N}$
- Silami v závěsech SK od spojitěho zatížení SK
- Silami a momentem v závěsech stabilizátoru:
  - o $F_{VOP} = -272 \text{ N}$
  - o $M_{xantisym} = 73,5 \text{ Nm}$

Setrvačnou silou ve směru osy z od hmotnosti VOP: $F_{szVOP} = -88 \text{ N}$

Tabulka výpočtu průběhu zatížení na kýlu - kombinace 1, 2, 3 jsou uvedeny v příloze.

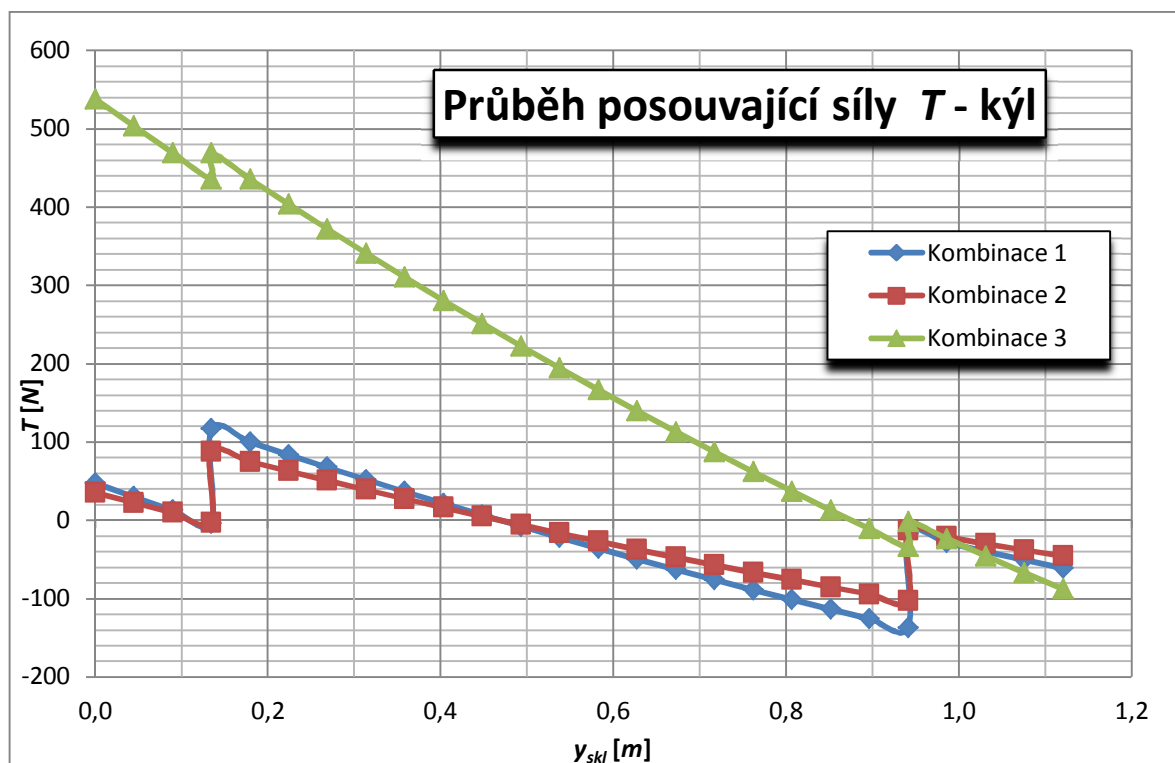
9.7.2. Maximální provozní hodnoty zatížení – kýlová plocha

Zatížení je uvažováno jako kombinované zatížení VOP + SOP

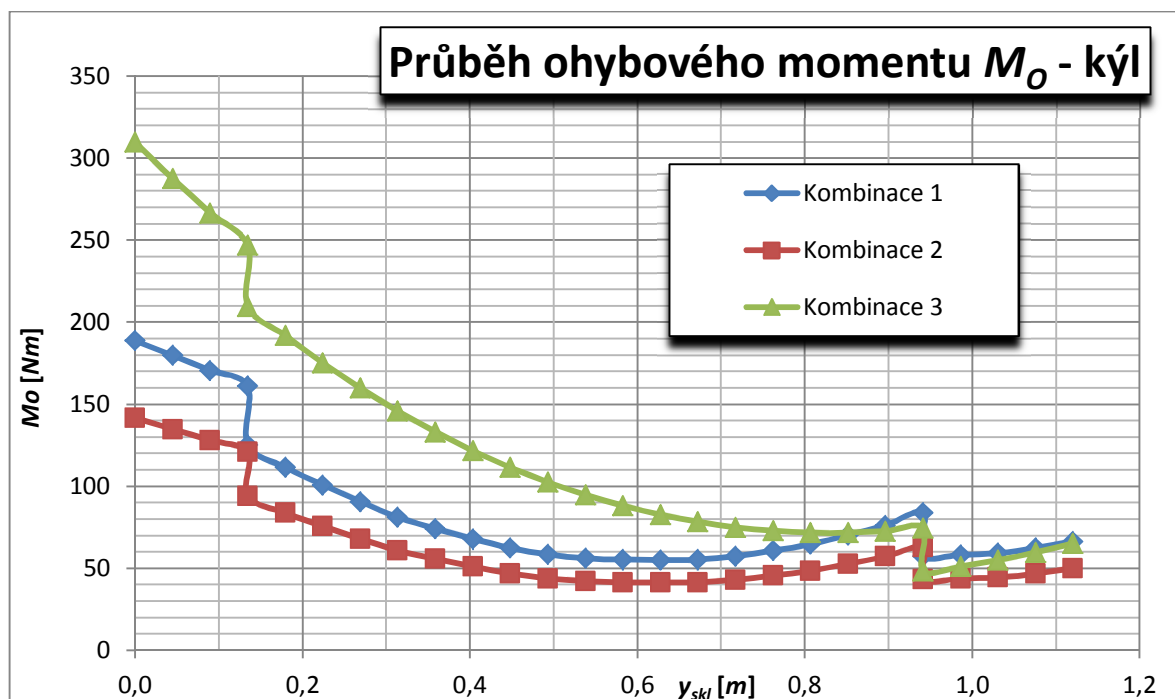
Souřadnice		Kombinace 1			Kombinace 2			Kombinace 3			Maximální hodnoty zatížení		
y	y_{skl}	T	M_O	M_K	T	M_O	M_K	T	M_O	M_K	T	M_O	M_K
[m]	[m]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]
1,039	1,121	-61	66	-32	-46	50	-24	-88	65	-35	-88	66	-35
0,997	1,076	-50	62	-32	-38	47	-24	-67	60	-36	-67	62	-36
0,956	1,031	-40	59	-33	-30	44	-25	-45	55	-36	-45	59	-36
0,914	0,986	-29	58	-34	-21	44	-25	-24	51	-37	-29	58	-37
0,873	0,941	-17	57	-35	-13	43	-26	-2	48	-38	-17	57	-38
0,873	0,941	-137	84	30	-103	63	23	-33	75	27	-137	84	30
0,831	0,896	-126	76	29	-94	57	22	-10	73	27	-126	76	29
0,790	0,852	-114	70	29	-85	53	21	13	72	26	-114	72	29
0,748	0,807	-101	65	28	-76	49	21	37	72	25	-101	72	28
0,707	0,762	-89	61	27	-67	46	20	62	73	25	-89	73	27
0,665	0,717	-76	57	26	-57	43	20	87	75	24	87	75	26
0,623	0,672	-63	55	26	-47	41	19	113	78	23	113	78	26
0,582	0,628	-50	55	25	-37	41	19	140	83	23	140	83	25
0,540	0,583	-36	55	24	-27	41	18	167	88	22	167	88	24
0,499	0,538	-22	56	23	-16	42	17	194	95	21	194	95	23
0,457	0,493	-8	58	22	-6	44	17	223	102	21	223	102	22
0,416	0,448	7	62	22	5	47	16	251	111	20	251	111	22
0,374	0,403	22	68	21	16	51	16	281	122	19	281	122	21
0,332	0,359	37	74	20	28	56	15	311	133	19	311	133	20
0,291	0,314	52	81	19	39	61	15	341	146	18	341	146	19
0,249	0,269	68	91	19	51	68	14	372	160	17	372	160	19
0,208	0,224	84	101	18	63	76	13	404	175	17	404	175	18
0,166	0,179	100	112	17	75	84	13	436	192	16	436	192	17
0,125	0,134	117	125	16	88	94	12	469	210	15	469	210	16
0,125	0,134	-4	161	109	-3	121	82	436	247	108	436	247	109
0,083	0,090	13	171	108	10	128	81	470	267	108	470	267	108
0,042	0,045	30	180	107	23	135	81	504	287	107	504	287	107
0,000	0,000	47	189	107	36	142	80	538	310	106	538	310	107

Tabulka 9.6 - Provozní hodnoty kombinovaného zatížení kýlů

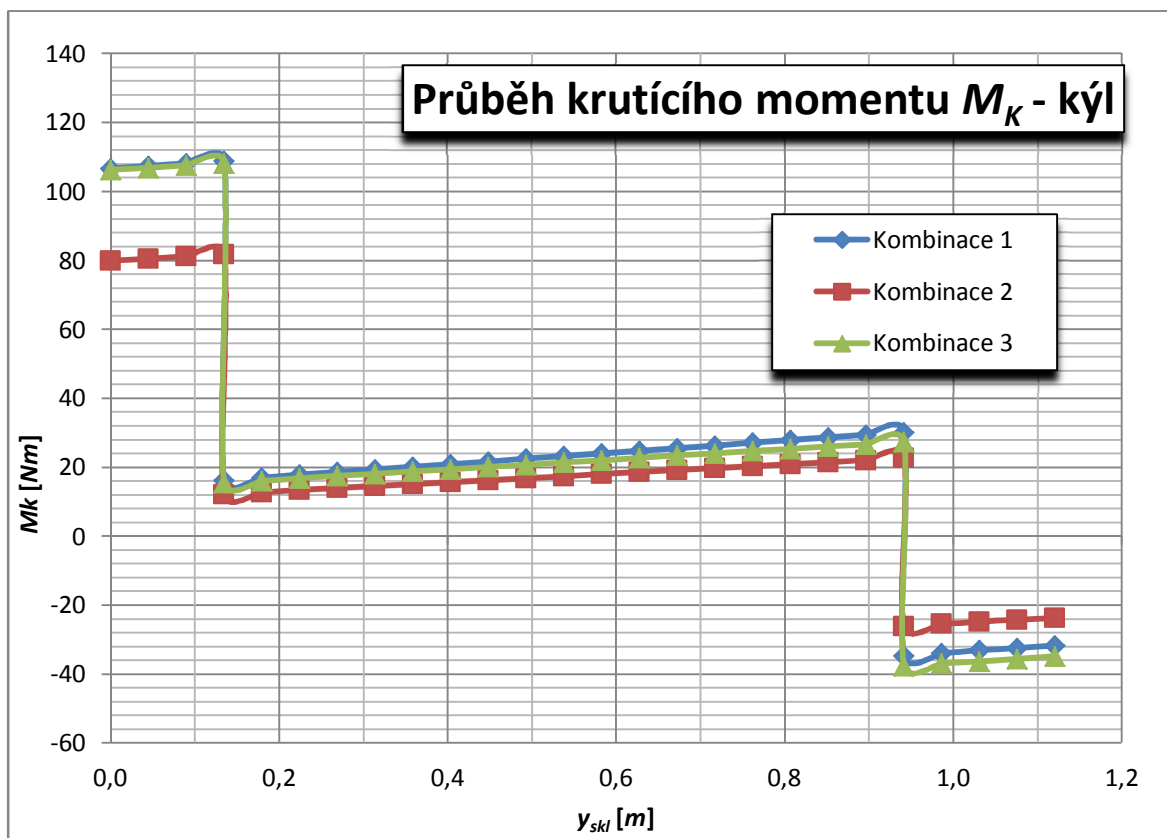
9.7.3. Průběhy zatížení – kýlová plocha

Obrázek 9.6 - Průběh posouvající síly - kýl

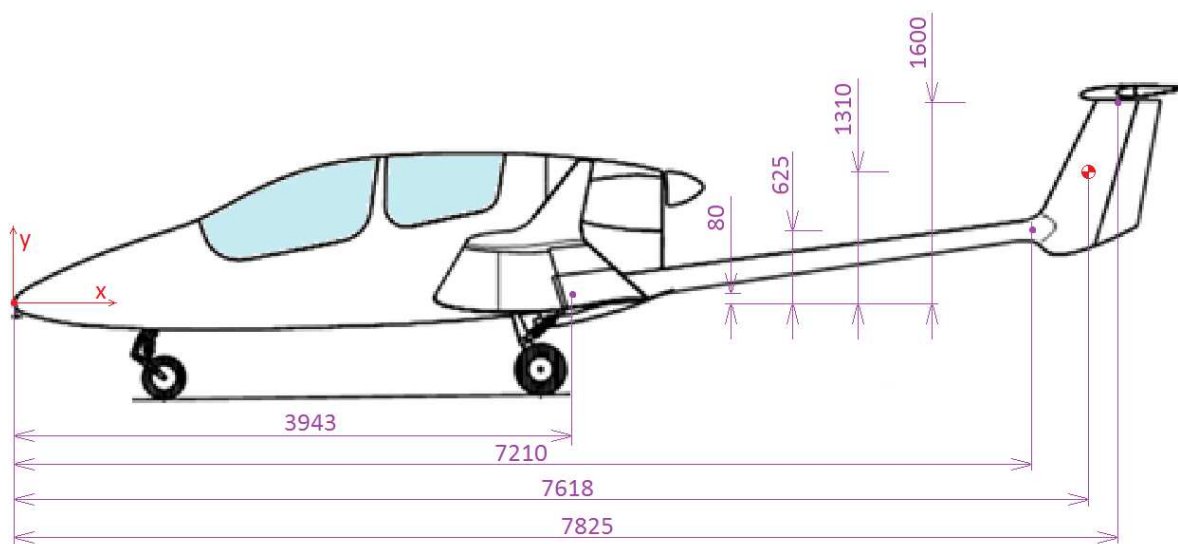
Obrázek 9.7 - Průběh ohybového momentu – kýl

Obrázek 9.8 - Průběh krutícího momentu - kýl

10. Zatížení trupových nosníků

10.1. Vstupní hodnoty a parametry výpočtu

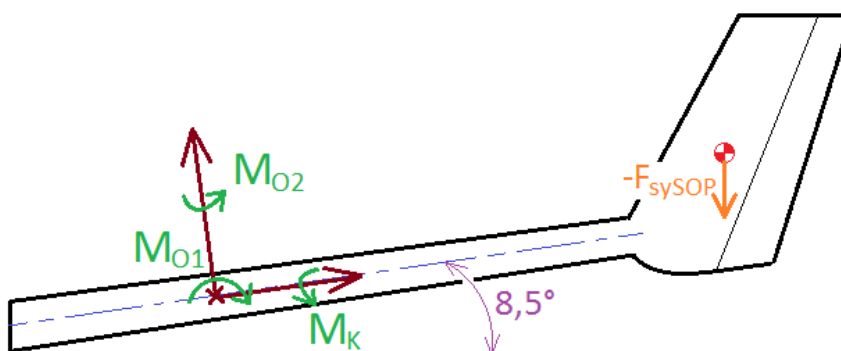

Obrázek 10.1 - Vstupní rozměry pro zatížení trupových nosníků

	x [mm]	y [mm]
Uchycení trupových nosníků do centroplánu	3943	80
Napojení nosníků na kýl	7210	625
Těžiště SOP	7825	1310
Uchycení VOP	7825	1600

Tabulka 10.1 - Poloha vztažená k souřadnicovému systému trupu (odečteno z CAD modelu)

Průběhy zatížení trupových nosníků jsou vypočteny od napojení SOP do koncového řezu, kterým je napojení nosníků k centroplánu. Průběhy jsou přepočteny k ose trupových nosníků (M_{O1} , M_{O2} , M_K).

Obrázek 10.2 - Osa trupového nosníku

Přepočet momentů do osy trupového nosníku:

$$M_{O1} = M_z$$

$$M_{O2} = M_x \sin \gamma + M_y \cos \gamma$$

$$M_K = M_x \cos \gamma - M_y \sin \gamma$$

γ ... Sklon osy trupového nosníku

Při výpočtu je uvažováno kombinované zatížení:

Kombinace 1:

- Vyvažovací zatížení VOP (bod D obálky)
- Manévrovací zatížení SOP

Kombinace 2:

- 75 % manévrovacího zatížení VOP
- 75 % manévrovací zatížení SOP

Kombinace 3:

- Vyvažovací zatížení VOP (při V_C)
- Poryvové zatížení SOP

Kombinace 4:

- Manévrovací zatížení VOP

Setrvačná síla od hmotnosti VOP F_{szVOP} v případech zatížení SOP:
viz zatížení kýlů

Manévr: $F_{szVOP} = -155 \text{ N}$

Poryv: $F_{szVOP} = -110 \text{ N}$

Setrvačná síla od hmotnosti SOP F_{sySOP} v případech zatížení VOP:

Vyvažovací zatížení VOP:

$$F_{sySOP} = -m_{SOP} \cdot n \cdot g$$

m_{SOP} ... Hmotnost SOP; $m_{SOP} = 6 \text{ kg}$

n ... Letový násobek

Kombinace 1:

$$F_{sySOP1} = -m_{SOP} \cdot n \cdot g = -6.3.8.9.81 = 223 \text{ N}$$

Kombinace 3:

$$F_{sySOP3} = -m_{SOP} \cdot n \cdot g = -6.1.9.81 = 59 \text{ N}$$

Manévrovací zatížení VOP:

$$F_{sySOP} = -m_{SOP} \cdot (g \cdot (1 + \Delta n_{trans}) + \varepsilon_z \cdot L_{SOP} t)$$

Δn_{trans} ... Přírůstek letového násobku

ε_z ... Uhlivé zrychlení kolem vodorovné osy z

$L_{SOP} t$ ... Vzdálenost těžiště SOP od těžiště letounu

Kombinace 4:

$$F_{sySOP} = -m_{SOP} \cdot (g \cdot (1 + \Delta n_{trans}) + \varepsilon_z \cdot L_{SOP} t) = -6 \cdot (9.81 \cdot (1 + (-0.3)) + 6.8.4.19) = -206 \text{ N}$$

Kombinace 2:

$$F_{sySOP} = 206.0.75 = -155 \text{ N}$$

10.2. Průběhy zatížení trupových nosníků - kombinace

Kombinace č. 1:

$$F_{VOP} = -712 \text{ N}$$

$$F_{SOP} = 583 \text{ N}$$

$$F_{sySOP1} = -223 \text{ N}$$

$$T_y = F_{VOP} + F_{sySOP1} = -935 \text{ N}$$

$$T_z = F_{SOP} + F_{szVOP} = 583 - 155 = 428 \text{ N}$$

Kombinace č. 2:

$$\begin{aligned}F_{VOP} &= -928 \text{ N} \\F_{SOP} &= 437 \text{ N} \\F_{sySOP2} &= -155 \text{ N}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}T_y &= F_{VOP} + F_{sySOP2} = -1083 \text{ N} \\T_z &= F_{SOP} + F_{szVOP} = 437 - 155 = 282 \text{ N}\end{aligned}$$

Kombinace č. 3:

$$\begin{aligned}F_{VOP} &= -465,5 \text{ N} \\F_{SOP} &= 583 \text{ N} \\F_{sySOP3} &= -59 \text{ N}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}T_y &= F_{VOP} + F_{sySOP3} = -525 \text{ N} \\T_z &= F_{SOP} + F_{szVOP} = 583 - 110 = 473 \text{ N}\end{aligned}$$

Kombinace č. 4:

$$\begin{aligned}F_{VOP} &= -1237 \text{ N} \\F_{SOP} &= 0 \text{ N} \\F_{sySOP3} &= -206 \text{ N}\end{aligned}$$

$$T_y = F_{VOP} + F_{sySOP3} = -1443 \text{ N}$$

Hodnoty výpočtu jednotlivých kombinací jsou uvedeny v příloze.

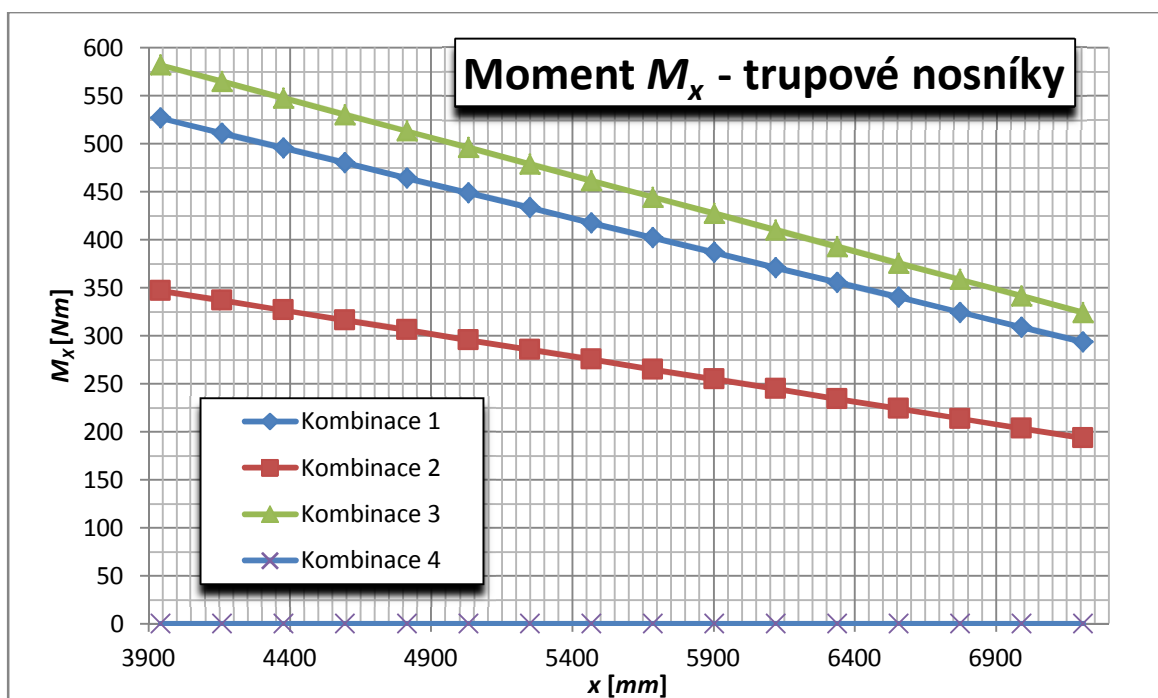
10.3. Maximální hodnoty průběhů zatížení trupových nosníků

Všechny vypočtené hodnoty zatížení jsou **provozní**. Souřadnice **x** a **y** jsou vztaženy k souřadnicovému systému trupu s počátkem ve špičce trupu letounu.

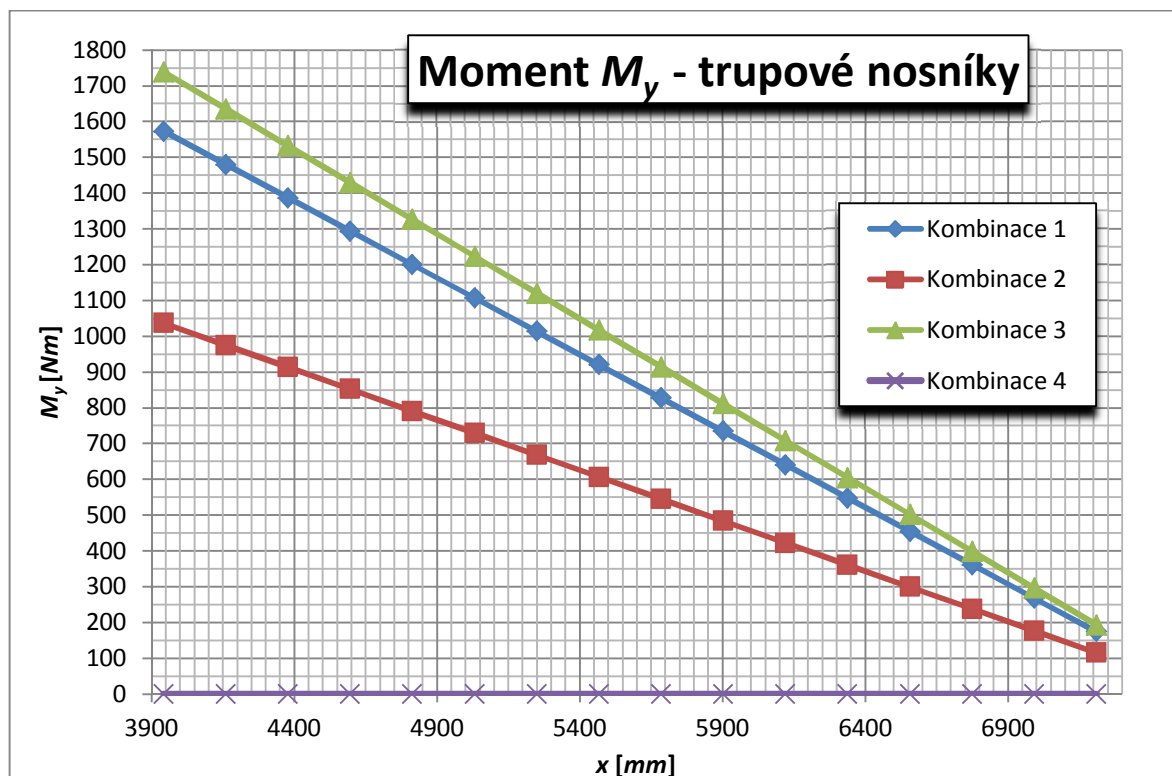
		Kombinace 3		Kombinace 4		Kombinace 4		Kombinace 3	
x [mm]	y [mm]	M_x [Nm]	M_y [Nm]	M_z [Nm]	M_{O1} [Nm]	M_{O2} [Nm]	M_K [Nm]		
7210	625	324,0	193,0	887,4	887,4	238,8	291,9		
6992	589	341,2	296,0	1201,7	1201,7	343,2	293,7		
6774	552	358,4	399,0	1516,0	1516,0	447,6	295,5		
6557	516	375,6	502,0	1830,3	1830,3	552,0	297,2		
6339	480	392,7	605,1	2144,6	2144,6	656,5	299,0		
6121	443	409,9	708,1	2458,9	2458,9	760,9	300,8		
5903	407	427,1	811,1	2773,2	2773,2	865,3	302,5		
5685	371	444,3	914,1	3087,4	3087,4	969,8	304,3		
5468	334	461,5	1017,1	3401,7	3401,7	1074,2	306,1		
5250	298	478,7	1120,2	3716,0	3716,0	1178,6	307,8		
5032	262	495,9	1223,2	4030,3	4030,3	1283,0	309,6		
4814	225	513,0	1326,2	4344,6	4344,6	1387,5	311,4		
4596	189	530,2	1429,2	4658,9	4658,9	1491,9	313,2		
4379	153	547,4	1532,2	4973,2	4973,2	1596,3	314,9		
4161	116	564,6	1635,3	5287,4	5287,4	1700,7	316,7		
3943	80	581,8	1738,3	5601,7	5601,7	1805,2	318,5		

Tabulka 10.2 - Maximální hodnoty průběhů zatížení trupových nosníků

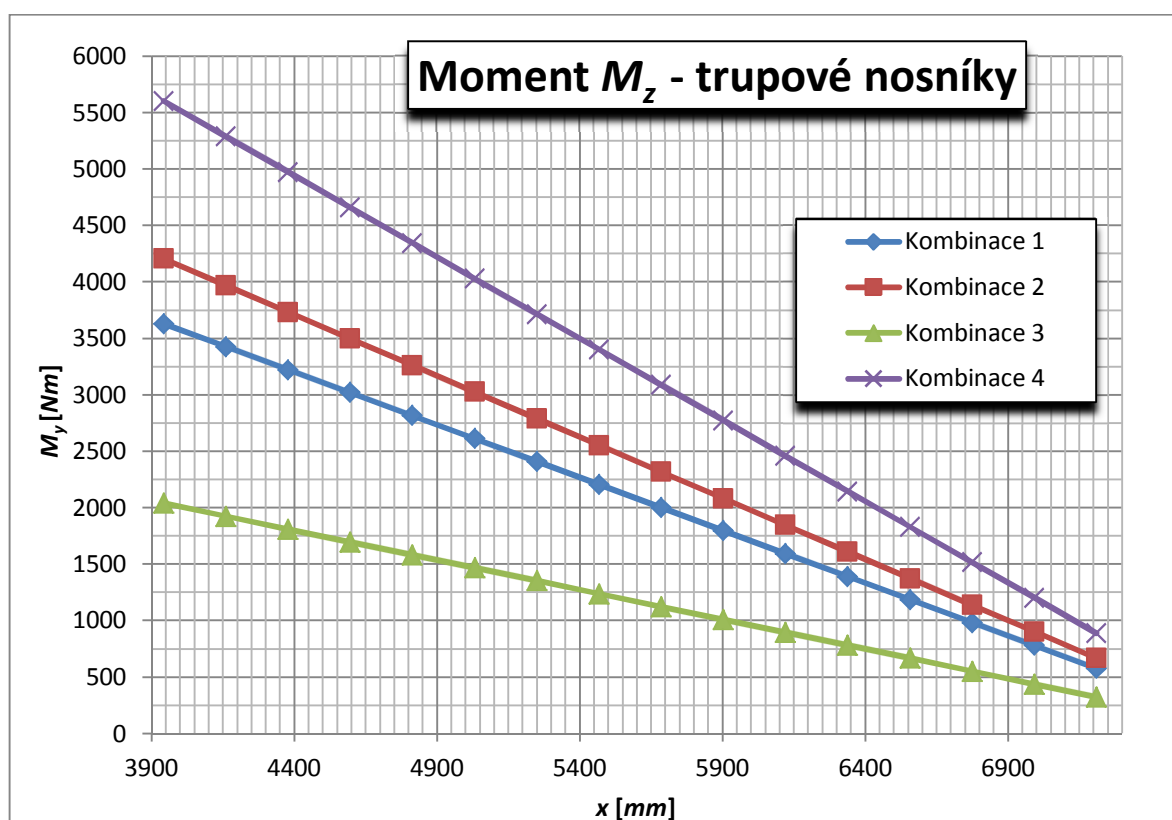
10.4. Průběhy momentů trupových nosníků

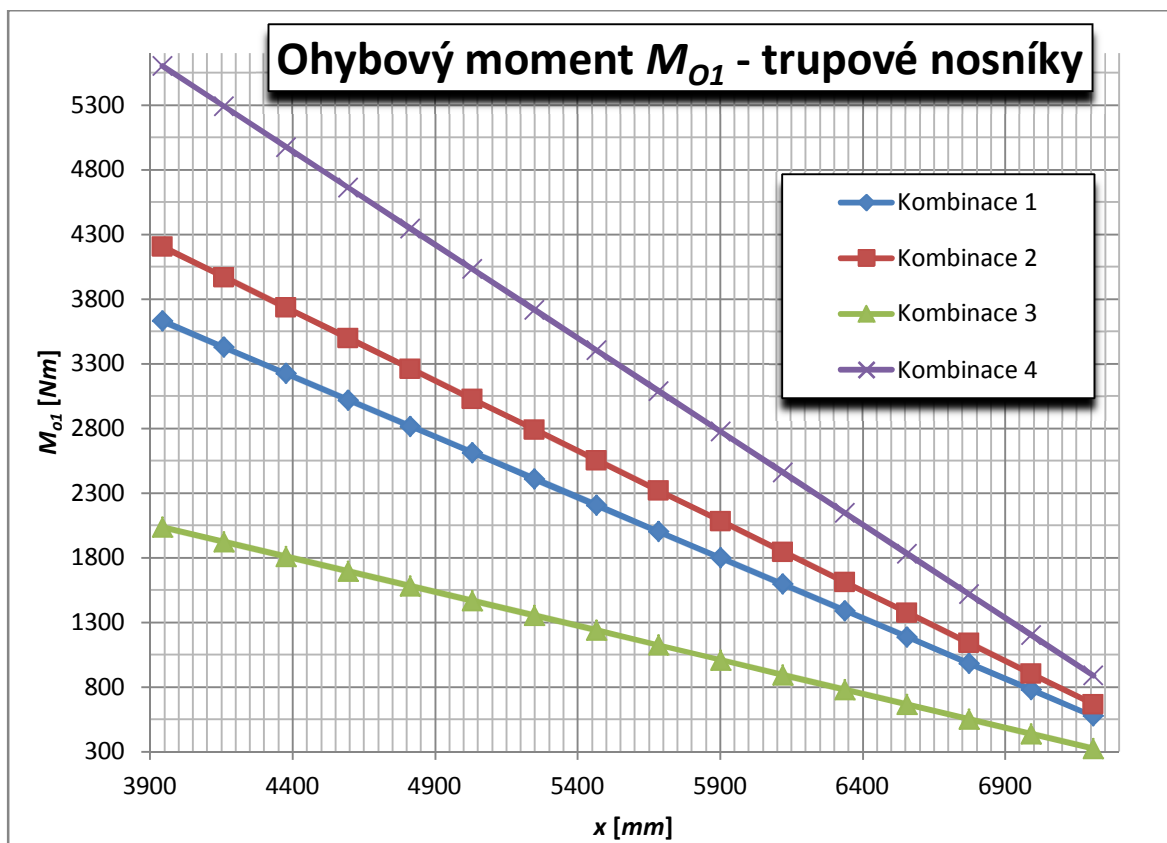
Obrázek 10.3 - Průběh momentu M_x trupového nosníku

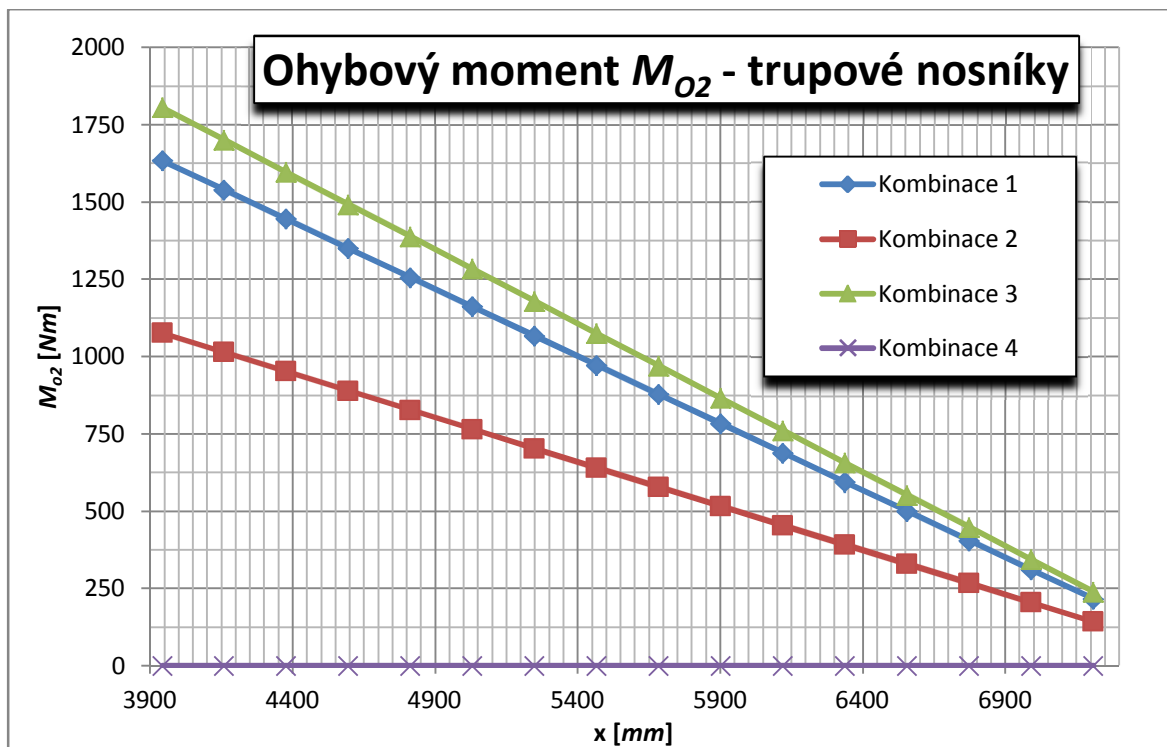
Obrázek 10.4 - Průběh momentu M_y trupového nosníku

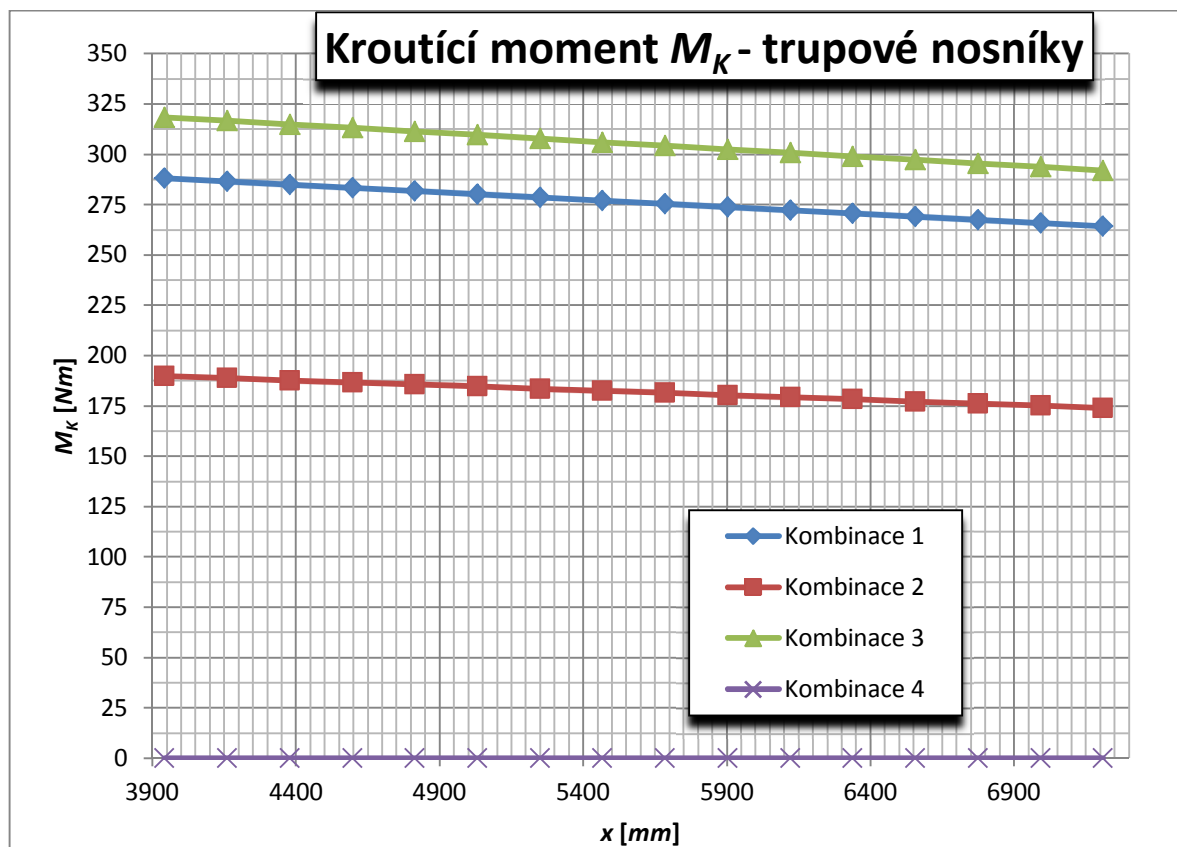
Obrázek 10.5 - Průběh momentu M_z trupového nosníku

Obrázek 10.6 - Ohybový moment M_{O1} trupového nosníku

Obrázek 10.7 - Ohybový moment M_{O2} trupového nosníku

Obrázek 10.8 - Kroutící moment M_K trupového nosníku

Zhodnocení vypočtených výsledků:

Pro moment M_x a M_y je rozhodující kombinace 3, pro moment M_z je rozhodující kombinace 4, stejně tak pro ohybový moment M_{o1} . Pro ohybový moment M_{o2} je rozhodující kombinace 3, stejně tak pro kroutící moment M_K .

11. Zatížení podvozku

11.1. Základní vstupní data výpočtu

Maximální vzletová hmotnost	$m_{max} = 600$	kg
Plocha křídla	$S = 11,85$	m ²
Hloubka střední aerodynamické tětiny	$c_{SAT} = 1,2736$	m
Počátek SAT vzhledem k počátku SS	$x_{SAT} = 3,025$	m
Poloha předového kola k počátku SS	$x_{pp} = 1,045$	m
Poloha hlavního kola k počátku SS	$x_{HP} = 3,693$	m
Stlačení soustavy pneumatika + tlumič	$h_{stlač} = 0,162$	m
Účinnost gumových tlumičů	$\eta = 0,5$	-

Tabulka 11.1 - Základní vstupní data výpočtu pozemního zatížení

Uvažované hmotnostní konfigurace pro výpočet:

- Maximální vzletová hmotnost, přední centráž:
  - $m_{max} = 600 \text{ kg}$
  - $X_T = 3,24 \text{ m}$
  - $Y_T = 0,41 \text{ m}$
  - Centráž: 16,9 %
- Maximální vzletová hmotnost, zadní centráž:
  - $m_{max} = 600 \text{ kg}$
  - $X_T = 3,44 \text{ m}$
  - $Y_T = 0,49 \text{ m}$
  - Centráž: 32,7 %

11.2. Podmínky a předpoklady pozemního zatížení

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 473 Podmínky a předpoklady pozemního zatížení [18]

- (a) Požadavky pozemního zatížení dle této hlavy musí být splněny při maximální návrhové hmotnosti.
- (b) Zvolený maximální provozní násobek svislých setrvačných sil v těžišti letounu pro podmínky pozemního zatížení předepsaný v této hlavě, nesmí být menší než násobek, který by vznikl při přistávání klesací rychlosti:

$$V_{kl} = 0,51 \sqrt{\frac{mg}{S}}$$

Platí podmínka: $2,13 \text{ m/s} < V_{kl} < 3,05 \text{ m/s}$.

- (c) Je možno předpokládat, že vztlak křídla nepřesahující 2/3 hmotnosti letounu existuje po celou dobu přistávacího nárazu a působí v těžišti. Násobek pozemního zatížení může být roven násobku setrvačných sil, zmenšenému o výše uvedený poměr předpokládaného vztlaku křídla k hmotnosti letounu.
- (d) Jestliže se provádí zkoušky absorbované energie ke stanovení maximálních provozních násobků odpovídajících požadovaným provozním klesacím rychlostem, musí být tyto zkoušky provedeny podle CS-VLA 725.
- (e) V žádném případě nesmí být násobek zatížení setrvačnými silami použitý pro návrhové účely nižší než 2,67, rovněž tak maximální provozní násobek pro reakce od země při maximální návrhové hmotnosti nesmí být menší než 2,0; pokud takové nižší hodnoty nebudou překročeny při pojíždění rychlostmi do rychlosti vzletu po tak nerovném terénu, jaký lze v provozu očekávat.

Výpočet klesací rychlosti:

$$V_{kl} = 0,51 \sqrt{\frac{mg}{S}} = 0,51 \sqrt{\frac{600 \cdot 9,81}{11,85}} = 2,41 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$$

Je vyhověna podmínka: $2,13 \text{ m/s} < V_{kl} < 3,05 \text{ m/s}$

Stanovení násobku zatížení:

Násobek zatížení je stanoven energetickou metodou. Energie spotřebovaná pro stlačení tlumiče musí být rovna součtu kinetické a potenciální energie letounu při přistání.

Kinetická energie letounu při klesání:

$$E_k = \frac{1}{2} m V_{kl}^2 = \frac{1}{2} 600 \cdot 2,41^2 = 1739,05 \text{ J}$$

Potenciální energie letounu (předpoklad, že $L = 2/3G$):

$$E_p = \frac{1}{3} m g h_{stlač} = \frac{1}{3} 600 \cdot 9,81 \cdot 0,162 = 317,84 \text{ J}$$

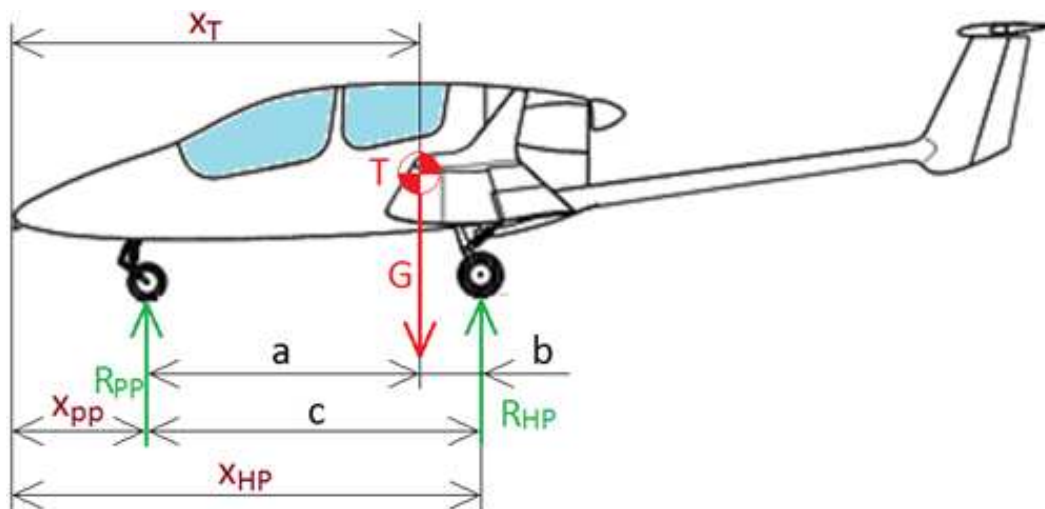
Reakční síla podvozku:

$$F_r = \frac{E_k + E_p}{2 y \eta} = \frac{1739,05 + 317,84}{0,162 \cdot 0,5} = 25393,78 \text{ N}$$

Násobek zatížení od setrvačných sil:

$$(n - n_L) = \frac{F_r}{mg} \Rightarrow n = \frac{F_r}{mg} + n_L = \frac{25393,78}{600 \cdot 9,81} + \frac{2}{3} = 4,98$$

11.3. Statické reakce na jednotlivé podvozkové nohy

Obrázek 11.1 - Statické reakce na podvozek

Poloha přistávacího zařízení:

Poloha předového podvozku ... $x_{PP} = 1045 \text{ mm} = 1,045 \text{ m}$

Poloha hlavního podvozku ... $x_{HP} = 3693 \text{ mm} = 3,693 \text{ m}$

Reakce na jednotlivé podvozkové nohy jsou určeny ze silové a momentové rovnováhy:

$$G = R_{PP} + 2R_{HP}$$

$$a R_{PP} = 2 b R_{HP}$$

Reakce na hlavní podvozek:

$$R_{HP} = \frac{1}{2} G \frac{a}{a+b} = \frac{1}{2} mg \frac{x_T - x_{PP}}{x_{HP} - x_{PP}}$$

Reakce na předový podvozek:

$$R_{PP} = G - 2R_{HP}$$

Výpočet statických reakcí na podvozkové nohy:

Konfigurace: maximální hmotnost, přední centráž:

$$R_{HP} = \frac{1}{2} G \frac{a}{a+b} = \frac{1}{2} mg \frac{x_T - x_{PP}}{x_{HP} - x_{PP}} = \frac{1}{2} 600,9,81 \cdot \frac{3,240 - 1,045}{3,693 - 1,043} = 2440 \text{ N}$$

$$R_{PP} = G - 2R_{HP} = 600,9,81 - 2 \cdot 2440 = 1006 \text{ N}$$

Konfigurace: maximální hmotnost, zadní centráž:

$$R_{HP} = \frac{1}{2} G \frac{a}{a+b} = \frac{1}{2} mg \frac{x_T - x_{PP}}{x_{HP} - x_{PP}} = \frac{1}{2} 600,9,81 \cdot \frac{3,442 - 1,045}{3,693 - 1,043} = 2664 \text{ N}$$

$$R_{PP} = G - 2R_{HP} = 600,9,81 - 2 \cdot 2664 = 558 \text{ N}$$

11.4. Vodorovné přistání

Znění předpisu CS – VLA:

CS-VLA 479 – Vodorovné přistání [18]

(a) Pro vodorovné přistání se předpokládá, že letoun bude v následujících polohách:

- (1) Letouny se záďovými koly, normální poloha vodorovného letu.
- (2) Letouny s předovými koly, polohy ve kterých -
  - (i) Předové a hlavní kola dosedají na zem současně; a
  - (ii) Hlavní kola dosedají na zem, předové kolo je téměř na zemi.

Poloha použitá v pododstavci (a)(2)(i) tohoto odstavce může být použita v analýze požadované v pododstavci (a)(2)(ii) tohoto odstavce.

(b) Složka odporu ne menší než 25 % maximálních svislých reakcí od země (neuvažuje se vztlak) musí být přiměřeně kombinována se svislými reakcemi.

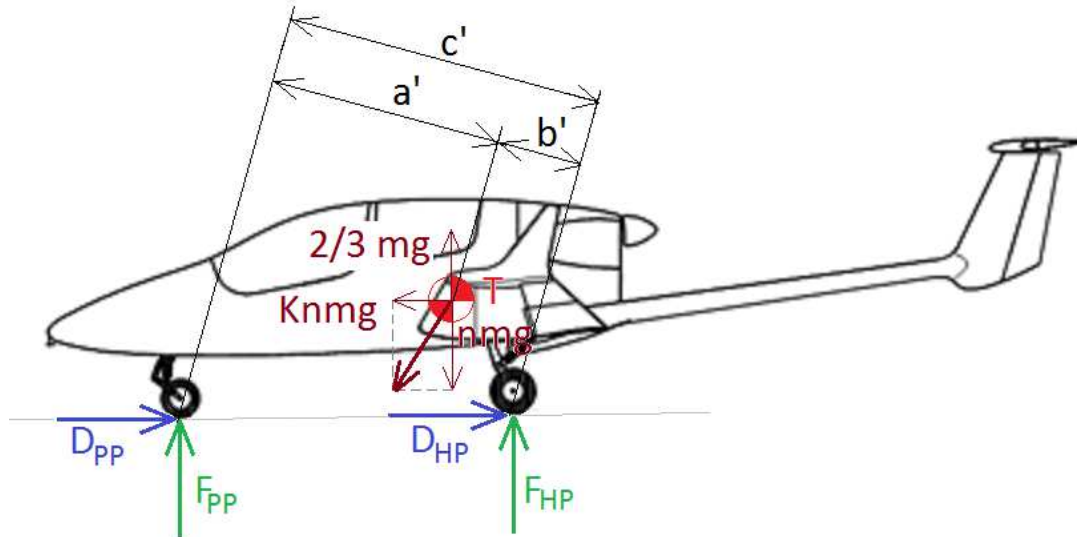
CS-VLA 479 (a)(2)(i) – Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi [18]

Příďové kolo a hlavní kola dosedají na zem současně.

Sklon reakcí plyne z bodu předpisu CS-VLA 479 (b). Poměr svislých a vodorovných reakcí je $K = 0,25$.

Pro úhel reakcí tedy platí:

$$\arctg(K) = 14,04^\circ$$

Obrázek 11.2 - Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi

Zatížení příďového podvozku:

$$F_{PP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{b'}{c'}$$

$$D_{PP} = K n m g \frac{b'}{c'}$$

Zatížení hlavního podvozku:

$$F_{HP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2}$$

$$D_{HP} = K n m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2}$$

Konfigurace maximální hmotnost, přední centráž:

- $a' = 1,89 \text{ m}$
- $b' = 0,68 \text{ m}$
- $c' = 2,57 \text{ m}$

$$F_{PP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{b'}{c'} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot \frac{600 \cdot 9,81 \cdot 0,68}{2,57} = 6717 \text{ N}$$

$$D_{PP} = K n m g \frac{b'}{c'} = 0,25 \cdot 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{0,68}{2,57} = 1939 \text{ N}$$

$$F_{HP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{1,89}{2,57} \cdot \frac{1}{2} = 9335 \text{ N}$$

$$D_{HP} = K n m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2} = 0,25 \cdot 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{1,89}{2,57} \cdot \frac{1}{2} = 2695 \text{ N}$$

Konfigurace maximální hmotnost, zadní centráž:

- $a' = 2,07 \text{ m}$
- $b' = 0,50 \text{ m}$
- $c' = 2,57 \text{ m}$

$$F_{PP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{b'}{c'} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot \frac{600 \cdot 9,81 \cdot 0,5}{2,57} = 4939 \text{ N}$$

$$D_{PP} = K n m g \frac{b'}{c'} = 0,25 \cdot 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{0,5}{2,57} = 1426 \text{ N}$$

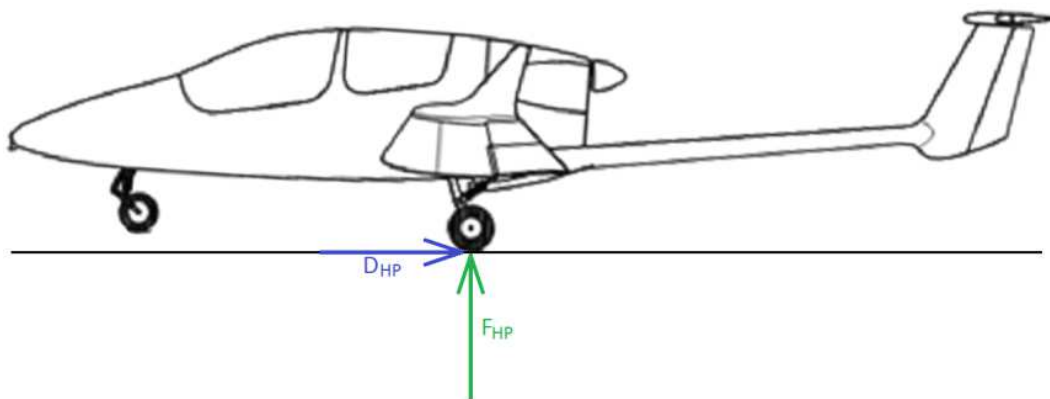
$$F_{HP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{2,07}{2,57} \cdot \frac{1}{2} = 10224 \text{ N}$$

$$D_{HP} = K n m g \frac{a'}{c'} \frac{1}{2} = 0,25 \cdot 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{2,07}{2,57} \cdot \frac{1}{2} = 2898 \text{ N}$$

11.5. Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí

V okamžiku dotknutí se přední kolo nachází těsně nad VPD, zatížení předního podvozku je nulové.

Viz. CS-VLA dodatek C [18].

Obrázek 11.3 - Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí

Zatížení hlavního podvozku – jedna podvozková noha:

$$F_{HP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) m g \cdot \frac{1}{2} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{1}{2} = 12694 \text{ N}$$

$$D_{HP} = K n m g = 0,25 \cdot 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{1}{2} = 3664 \text{ N}$$

11.6. Zatížení při přistání s velkým úhlem náběhu

Znění předpisu:

CS-VLA 481 Podmínky přistání s velkým úhlem náběhu [18]

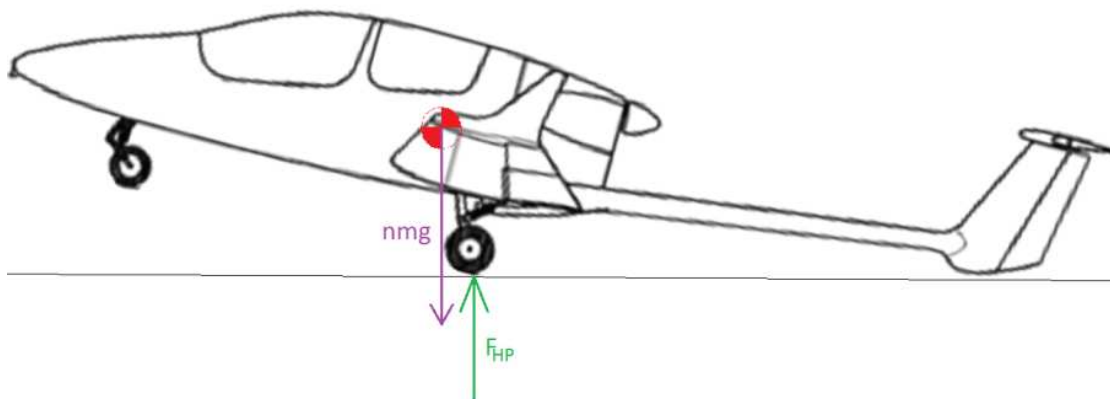
(a) Pro přistání s velkým úhlem náběhu se předpokládá, že letoun bude mít následující polohy:

- (1) Letouny se zádovými koly, poloha, ve které hlavní kola a zádové kolo dosedají na zem současně.
- (2) Letouny s předovými koly, pádová poloha nebo maximální úhel zachovávající určitou světlou výšku kterékoliv části letounu, podle toho, která vzdálenost je menší.

(b) Pro letouny buď se zádovými, nebo s předovými koly se předpokládá, že reakce od země jsou svislé a kola byla urychlena na příslušnou obvodovou rychlost před dosažením maximálního svislého zatížení.

Zatížení předního podvozku je nulové

Viz CS-VLA dodatek C

Obrázek 11.4 - Přistání s velkým úhlem náběhu

Vertikální složka v těžišti:

$$F_T = nmg = 4,98 \cdot 600 \cdot 9,81 = 29312 \text{ N}$$

Zatížení hlavního podvozku pro jednu podvozkovou nohu:

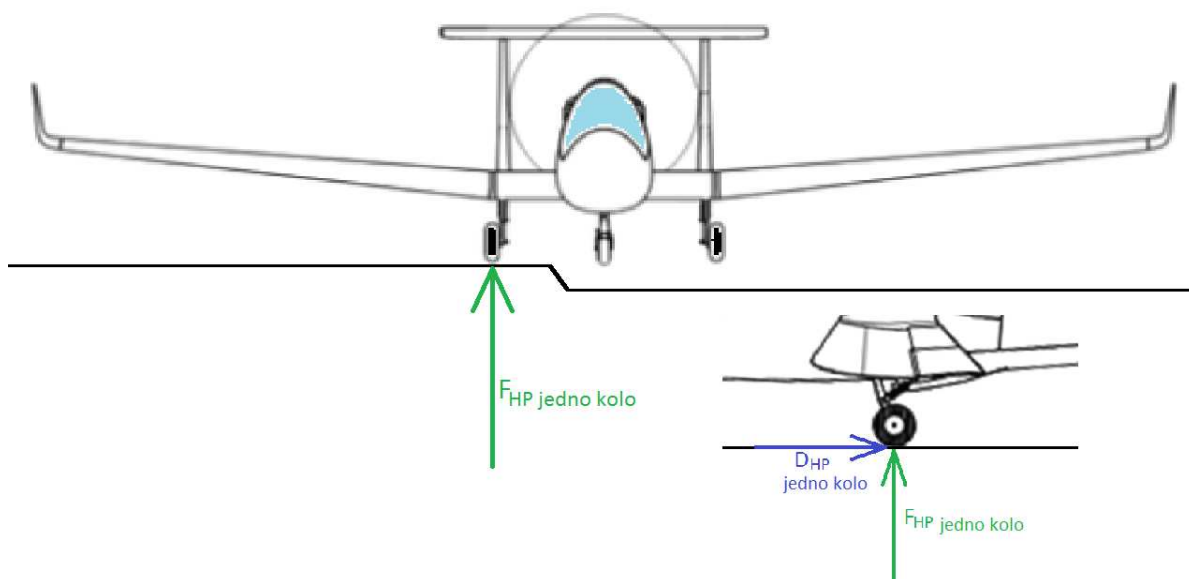
$$F_{HP} = \left(n - \frac{2}{3}\right) \cdot m \cdot g \cdot \frac{1}{2} = \left(4,98 - \frac{2}{3}\right) \cdot 600 \cdot 9,81 \cdot \frac{1}{2} = 12694 \text{ N}$$

11.7. Zatížení při přistání na jedno kolo

Znění předpisu:

CS-VLA 483 Podmínky přistání na jedno kolo [18]

Při přistání na jedno kolo se předpokládá, že letoun je ve vodorovné poloze, jedna strana hlavního podvozku je v dotyku se zemí. V této poloze musí být reakce od země stejné, jako reakce získané podle CS-VLA 479.

Obrázek 11.5 - Zatížení při přistání na jedno kolo

Vertikální složka zatížení podvozku:

Maximální hmotnost, přední centráž:

$$F_{HP \text{ jedno kolo}} = F_{HP \text{ přední}} = 9335 \text{ N}$$

Maximální hmotnost, zadní centráž:

$$F_{HP \text{ jedno kolo}} = F_{HP \text{ přední}} = 10224 \text{ N}$$

Odporová složka zatížení podvozku:

Maximální hmotnost, přední centráž:

$$D_{HP \text{ jedno kolo}} = D_{HP \text{ přední}} = 2695 \text{ N}$$

Maximální hmotnost, zadní centráž:

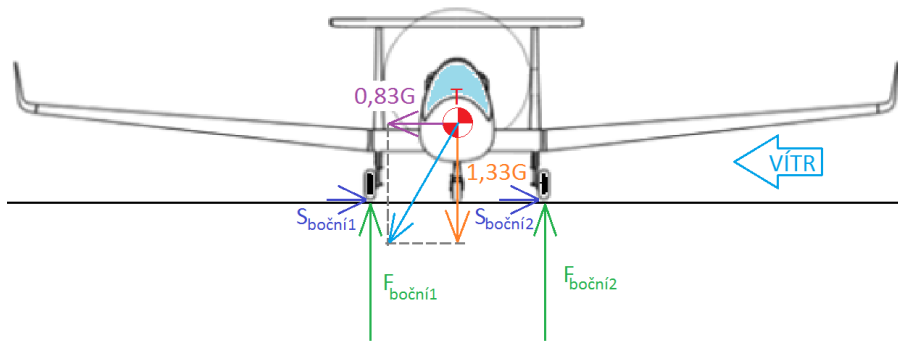
$$D_{HP \text{ jedno kolo}} = D_{HP \text{ přední}} = 2898 \text{ N}$$

11.8. Zatížení při přistání s bočním větrem

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 485 Podmínky bočního zatížení [18]

- (a) Pro boční zatížení se předpokládá, že letoun je ve vodorovné poloze a dotýká se země pouze koly hlavního podvozku, tlumiče a pneumatiky jsou stlačeny staticky.
- (b) Mezní násobek svislého zatížení musí být 1,33 se svislou reakcí od země, rovnoměrně rozdělenou mezi kola hlavního podvozku.
- (c) Mezní násobek bočních setrvačných sil musí být 0,83 s bočními pozemními reakcemi rozdělenými mezi kola hlavního podvozku takto:
  - (1) 0,5 (Mg) působí dovnitř na jedné straně; a
  - (2) 0,33 (Mg) působí vně na straně druhé.

Obrázek 11.6 - Zatížení při přistání s bočním větrem

Vertikální složka zatížení podvozku:

$$F_{boční1} = F_{boční2} = \frac{1,33mg}{2} = \frac{1,33.600.9,81}{2} = 3914 \text{ N}$$

Boční složka zatížení podvozku:

$$S_{boční1} = 0,5mg = 0,5.600.9,81 = 2943 \text{ N}$$

$$S_{boční2} = 0,33mg = 0,33.600.9,81 = 1942 \text{ N}$$

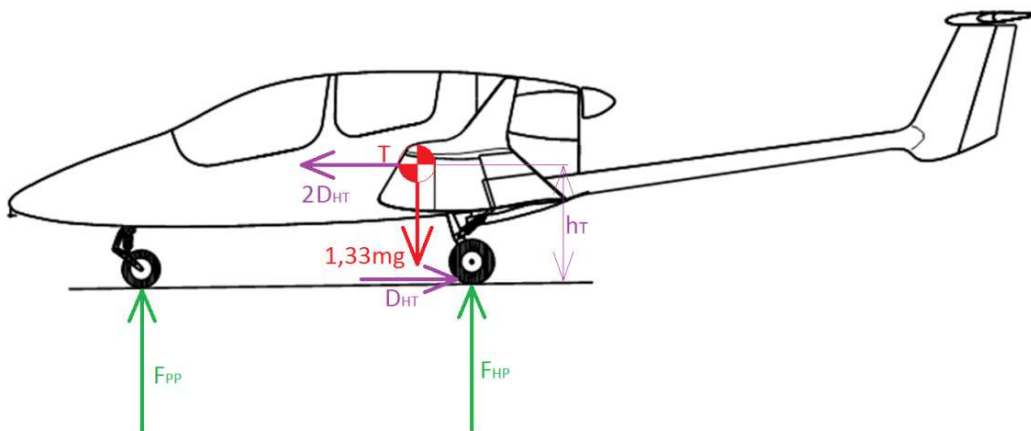
11.9. Zatížení při brzdění

Znění předpisu CS-VLA:

CS-VLA 493 - Podmínky brzdění při pojíždění [18]

Pro podmínky brzdění při pojíždění, kdy jsou tlumiče a pneumatiky stlačeny staticky, platí následující požadavky:

- Provozní násobek svislého zatížení musí být 1,33
- Polohy letounu a dotyky se zemí musí odpovídat CS-VLA 479 pro vodorovná přistání.
- Odporová reakce je rovna svislé reakci na kole násobené součinitelem tření 0,8 a musí být zavedena v době dotyku se zemí do každého kola opatřeného brzdami. Odporová reakce nemusí překročit maximální hodnotu vyplývající z provozního brzdícího momentu.

Obrázek 11.7 - Zatížení při brzdění

Dle CS-VLA 493 (c) platí:

$$D_{HP} = 0,8 F_{HP}$$

Dle obrázku platí momentová rovnováha:

$$F_{PP}(x_{HP} - x_{PP}) = 2D_{HP} h_T + 1,33mg(x_{HP} - x_T)$$

Dále platí následující silová rovnováha:

$$F_{PP} + 2F_{HP} = 1,33mg$$

Po úpravě rovnic lze vyjádřit vertikální reakce na předový a hlavní podvozek:

$$F_{PP} = \frac{1,33mg(0,8h_T + x_{HP} - x_T)}{x_{HP} - x_{PP} + 0,8h_T}$$
$$F_{HP} = \frac{1,33mg - V_{PP}}{2}$$

Výpočet pro jednotlivé konfigurace

Maximální hmotnost, přední centráž:

$$h_T = 0,9555 \text{ m}$$

$$F_{PP} = \frac{1,33mg(0,8h_T + x_{HP} - x_T)}{x_{HP} - x_{PP} + 0,8h_T} = \frac{1,33.600.9,81(0,8.0,9555 + 3,693 - 3,240)}{3,693 - 1,045 + 0,8.0,9555} = 2792 \text{ N}$$

$$F_{HP} = \frac{1,33mg - V_{PP}}{2} = \frac{1,33.600.9,81 - 2792}{2} = 2518 \text{ N}$$

$$D_{HP} = 0,8 F_{HP} = 0,8.2518 = 2015 \text{ N}$$

Maximální hmotnost, zadní centráž:

$$h_T = 1,0406 \text{ m}$$

$$F_{PP} = \frac{1,33mg(0,8h_T + x_{HP} - x_T)}{x_{HP} - x_{PP} + 0,8h_T} =$$
$$= \frac{1,33.600.9,81(0,8.1,0406 + 3,693 - 3,442)}{3,693 - 1,045 + 0,8.1,0406} = 2437 \text{ N}$$

$$F_{HP} = \frac{1,33mg - V_{PP}}{2} = \frac{1,33.600.9,81 - 2437}{2} = 2695 \text{ N}$$

$$D_{HP} = 0,8 F_{HP} = 0,8.2695 = 2156 \text{ N}$$

11.10. Dodatečné podmínky pro příďové podvozky

Znění předpisu:

CS-VLA 499 – Dodatečné podmínky pro příďové podvozky [18]

Pro určení pozemního zatížení příďových kol a jejich uchycení se předpokládá, že tlumiče a pneumatiky jsou ve statické poloze a musí být splněny tyto podmínky:

- (a) Pro zatížení směrem dozadu musí být tyto složky mezní síly na ose kola -
  - (1) Svislá složka 2,25 krát statické zatížení na kolo; a
  - (2) Odporová složka 0,8 krát svislé zatížení.
- (b) Pro zatížení směrem dopředu musí být tyto složky mezní síly při dotyku se zemí:
  - (1) Svislá složka 2,25 krát statické zatížení na kolo; a
  - (2) Odporová složka 0,4 krát svislé zatížení.
- (c) Pro boční zatížení musí být tyto složky mezní síly při styku se zemí:
  - (1) Svislá složka 2,25 krát statické zatížení na kolo; a
  - (2) Odporová složka 0,7 krát svislé zatížení.

Konfigurace	Odstavec předpisu		(a)		(b)		(c)	
	m	Centráž	F_{pp}	D_{pp}	F_{pp}	D_{pp}	F_{pp}	S_{pp}
	[kg]	[%]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
Maximální vzletová hmotnost, přední centráž	600	16,9	2264	1811	2264	-905	2264	1585
Maximální vzletová hmotnost, zadní centráž	600	32,7	1256	1005	1256	-503	1256	879

Tabulka 11.2 - Dodatečné podmínky pro příďové podvozky

11.11. Přehled vypočtených výsledků pozemního zatížení

Použitá zkratka:

PN ... podvozková noha

Statické reakce na jednotlivé podvozkové nohy		
$m = 600 \text{ kg}$; přední centráž	Přední PN	$R_{pp} = 1006 \text{ N}$
	Hlavní PN	$R_{Hp} = 2440 \text{ N}$
$m = 600 \text{ kg}$; zadní centráž	Přední PN	$R_{pp} = 558 \text{ N}$
	Hlavní PN	$R_{Hp} = 2664 \text{ N}$

Tabulka 11.3 - Statické reakce na jednotlivé podvozkové nohy

Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi		
$m = 600 \text{ kg};$ přední centráž	Přední PN	$F_{PP} = 6717 \text{ N}$
		$D_{PP} = 1939 \text{ N}$
	Hlavní PN	$F_{HP} = 9335 \text{ N}$
		$D_{HP} = 2495 \text{ N}$
$m = 600 \text{ kg};$ zadní centráž	Přední PN	$F_{PP} = 4939 \text{ N}$
		$D_{PP} = 1426 \text{ N}$
	Hlavní PN	$F_{HP} = 10224 \text{ N}$
		$D_{HP} = 2898 \text{ N}$

Tabulka 11.4 - Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi

Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí	
Hlavní PN	$F_{HP} = 12694 \text{ N}$
	$D_{HP} = 3664 \text{ N}$
Zatížení při přistání s velkým úhlem náběhu	
Hlavní PN	$F_{HP} = 12694 \text{ N}$
Zatížení při přistání s bočním větrem	
Hlavní PN - strana odkud vane vítr	$F_{boční1} = 3914 \text{ N}$
	$S_{boční1} = 2943 \text{ N}$
Hlavní PN - druhá strana	$F_{boční2} = 3914 \text{ N}$
	$S_{boční2} = 1943 \text{ N}$

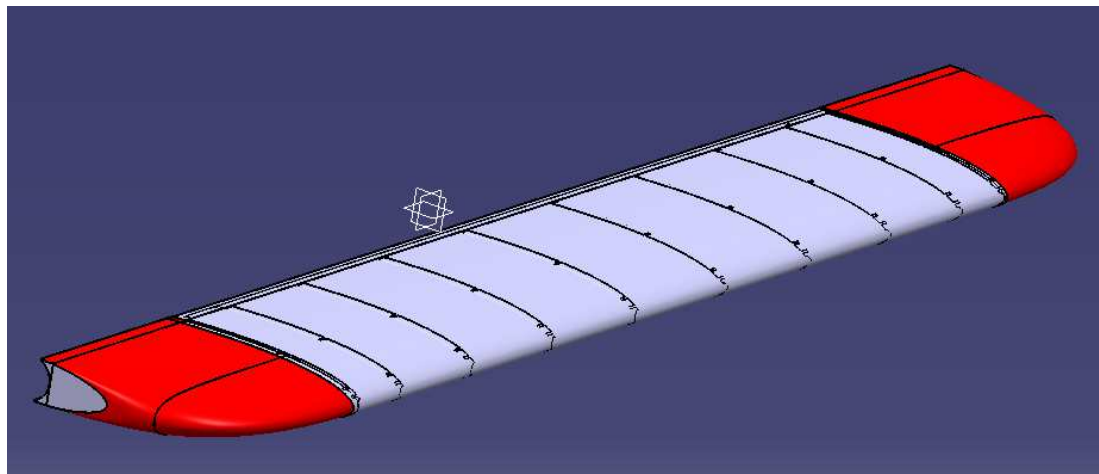
Tabulka 11.5 - Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí, s velkým úhlem náběhu, s bočním větrem

Zatížení při přistání na jedno kolo		
$m = 600 \text{ kg};$ přední centráž	Hlavní PN	$F_{HP} = 9335 \text{ N}$
		$D_{HP} = 2694 \text{ N}$
$m = 600 \text{ kg};$ zadní centráž	Hlavní PN	$F_{HP} = 10224 \text{ N}$
		$D_{HP} = 2898 \text{ N}$

Tabulka 11.6 - Zatížení při přistání na jedno kolo

12. Návrh a pevnostní výpočet stabilizátoru

Stabilizátor je navržen jako jedonosníková, jednodutinová tenkostěnná konstrukce s nosníkem, který uzavírá dutinu. Pro stanovení napětí v základních nosných prvcích jedonosníkové konstrukce jsou použity jednoduché vztahy, plynoucí ze stavební mechaniky leteckých konstrukcí.

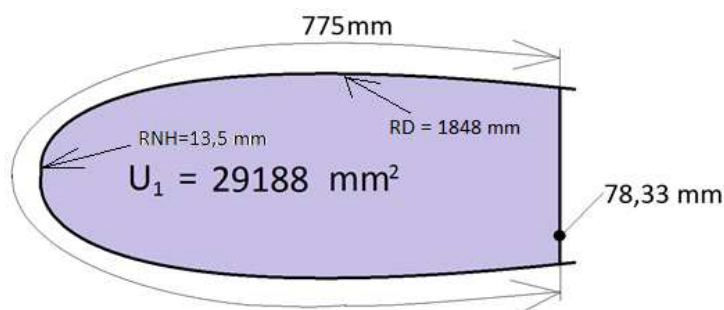

Obrázek 12.1 - Stabilizátor

12.1. Vstupní geometrické parametry do pevnostního výpočtu

		Dutina
Plocha dutiny	$[mm^2]$	29188
Délka potahu dutiny	$[mm]$	773
Tloušťka potahu dutiny	$[mm]$	0,4
Poloměr náběžné hrany	$[mm]$	13,5
Největší poloměr dutiny	$[mm]$	1249
Vzdálenost mezi žebry - kritická	$[mm]$	255

Tabulka 12.1 - Vstupní geometrické parametry pevnostního výpočtu stabilizátoru

Obrázek 12.2 - Geometrické charakteristiky

Maximální provozní zatížení	
Posouvající síla T	$T = 650 \text{ N}$
Ohybový moment M_o	$M_o = 165 \text{ Nm}$
Kroutící moment M_k	$M_k = 140 \text{ Nm}$

Tabulka 12.2 - Hodnoty maximálního provozního zatížení

Maximální posouvající síla působí v místech závěsů ke kýlům, maximální ohybový moment působí v polorozpětí stabilizátoru, maximální kroutící moment působí opět v místech závěsů ke kýlům.

12.2. Pevnostní návrh a kontrola pásnic nosníku

Síly v pásnicích nosníku vyvolané účinkem ohybového momentu:

$$F_h = |F_d| = \frac{M_{o \text{ poč}}}{H_{ef}} [N]$$

$M_{o \text{ poč}}$ ... početní ohybový moment; $M_{o \text{ poč}} = M_o \cdot 1,5 = 165 \cdot 1,5 = 250 \text{ Nm}$

H_{ef} ... efektivní výška nosníku; pro tento výpočet byla použita zjednodušená forma výpočtu: $H_{ef} = 0,9 \cdot h = 0,9 \cdot 78 = 70 \text{ mm}$

$$F_h = |F_d| = \frac{M_{o \text{ poč}}}{H_{ef}} = \frac{250000}{70} = 3572 \text{ N}$$

Návrh průřezu pásnic:

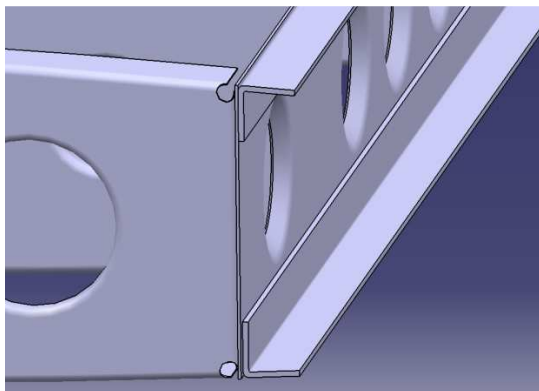
Plocha průřezu pásnic je stanovena na základě dovoleného napětí:

- V tahu (horní pásnice stabilizátoru); $\sigma_{kr} = 0,9R_m$
- V tlaku (dolní pásnice stabilizátoru); zvoleno $\sigma_{kr} = 250 \text{ MPa}$ (pro návrh)

$$\text{Napětí v pásnicích: } \sigma = \frac{F}{A_p} [\text{MPa}]$$

$$\text{Vyjádření plochy pásnice: } A_p = \frac{F}{\sigma_{kr}} = \frac{3572}{250} = 14,3 \text{ mm}^2$$

Zvolený profil pásnice:

Obrázek 12.3 - Pásnice nosníku stabilizátoru

Zvolená pásnice typu L; 15x15x1,5; $A = 43,4 \text{ mm}^2$; $J = 900 \text{ mm}^4$

Průřez pásnice byl zvolen s ohledem na bezproblémovou montáž, přestože vychází prvek jako předimenzovaný.

Součinitel rezervy tažené pásnice:

$$\eta_{taž} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma} = \frac{0,9R_m}{\frac{3572}{43,4}} = \frac{0,9 \cdot 390}{\frac{3572}{43,4}} = 4,26$$

Z důvodů zjednodušení konstrukce, montáže a malých sil do pásnic bude horní i dolní pásnice totožná. U tlačných pásnic je ještě provedena kontrola stability.

Kritické napětí tlačné pásnice (graf 2.6 [20]): $\frac{b}{s} = 10$

$$\sigma_{kr} = 265 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy tlačné pásnice: $\eta_{tlač} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma} = \frac{265}{\frac{3572}{43,4}} = 3,22$

Závěr a vyhodnocení:

Pásnice byly kontrolovány v místě největšího ohybového momentu, tedy v polovině rozpětí stabilizátoru. Pásnice vychází jako předimenzovaná, avšak profil s menší průřezovou plochou by bylo obtížné nýtovat, proto byl s ohledem na montáž zvolen profil 15x15x1,5.

12.3. Pevnostní návrh a kontrola potahu

Pro kontrolu potahu je rozhodující kroutící moment, který je maximální v místech závěsů ke kýlům. Stabilizátor je navrhován jako jednodutinová konstrukce.

K určení smykového napětí v potahu se využívá veličiny konstantní smykový tok q_k , který je pro uzavřenou dutinu vyjádřen pomocí Bredtova vztahu:

$$q_k = \frac{M_{k\text{ poč}}}{2U} [\text{Nm}^{-1}]$$

$M_{k\text{ poč}}$ ... početní kroutící moment; $M_{k\text{ poč}} = M_K \cdot 1,5 = 140 \cdot 1,5 = 210 \text{ Nm}$

U ... průřezová plocha dutiny; $U = 29188 \text{ mm}^2$

$$q_k = \frac{M_{k\text{ poč}}}{2U} = \frac{210000}{2 \cdot 29188} = 3,6 \text{ Nmm}^{-1}$$

12.3.1. Výpočet únosnosti potahu

Dovolené napětí ve smyku: $\tau_{dov} = \frac{R_m}{2}$

Zvolené kritické napětí ve smyku pro návrh: $\tau_{kr} = 150 \text{ MPa}$

Výpočet smykového napětí v potahu: $\tau = \frac{M_K}{2U \cdot t} [\text{MPa}]$

t ... tloušťka potahu (předpokládá se, že tloušťka potahu je konstantní; $t = 0,4 \text{ mm}$)

$$\tau = \frac{210000}{2.29188.0,4} = 9 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy únosnosti potahu: $\eta_{pot} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{150}{9} = 16,7$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že s ohledem na únosnost je předimenzovaný. Rozhodující je však stabilita potahu.

12.3.2. Kontrola poloměru náběžné hrany na ztrátu stability

Kontrola poloměru náběžné hrany je řešena jako kontrola stability válce zatěžovaného smykem.

Poloměr náběžné hrany: $R_{NH} = 13,5 \text{ mm}$

$$\frac{l}{\sqrt{R_{NH} \cdot t_1}} \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} = \frac{255}{\sqrt{13,5.0,4}} \cdot \frac{0,4}{13,5} = 3,25$$

Koeficient $k_{\tau RNH}$ odečtený z grafu [20]: $k_{\tau RNH} = 0,72$

Kritické napětí:

$$\tau_{krNH} = k_{\tau RNH} \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} \cdot \sqrt{\frac{R_{NH} \cdot t_1}{l}} = 0,72.72000 \cdot \frac{0,4}{13,5} \cdot \sqrt{\frac{13,5.0,4}{255}} = 146,63 \text{ MPa}$$

Smykové napětí: $\tau_1 = \frac{|q_1|}{t_1} = \frac{3,6}{0,4} = 9 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy: $\eta_{NH} = \frac{\tau_{krNH}}{\tau_1} = \frac{146,6}{9} = 16,3$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu plyne, že náběžná hrana stabilizátoru není náchylná na ztrátu stability.

12.3.3. Kontrola největšího poloměru dutiny na ztrátu stability

Délka potahu horní části dutiny: $l_{1PD} = \frac{s}{2} = \frac{775}{2} = 387,5 \text{ mm}$

Délka potahu horní části dutiny bez náběžné hrany:

$$l_{pot1} = l_{1PD} - R_{NH} = 387,5 - 13,5 = 374 \text{ mm}$$

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]:

$$\frac{l_{pot1}}{l} = 1,5; k_{\tau PD1} = 35$$

Kritické napětí:

$$\tau_{krPD1} = k_{\tau PD1} \cdot E_1 \cdot \left(\frac{t_1}{l}\right)^2 = 35.72000 \cdot \left(\frac{0,4}{255}\right)^2 = 6,32 \text{ MPa}$$

Vliv zakřivení potahu:

$$\tau_{kr1} = \tau_{krPD1} + 0,1 \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{1D}} = 6,32 + 0,1 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{1249} = 8,5 \text{ MPa}$$

Smykové napětí: $\tau_{1PD} = \frac{|q_1|}{t_1} = 9 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy: $\eta_{1PD} = \frac{\tau_{kr1}}{\tau_{1PD}} = \frac{8,5}{9} = 0,94$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že při maximálním krouťícím momentu může pole potahu ztratit stabilitu (může se zvlnit), avšak nijak výrazně, tento stav není nijak nebezpečný. Při horizontálním letu by ke zvlnění dojít nemělo.

12.4. Pevnostní návrh a kontrola stojiny

Při výpočtu smykového napětí ve stojině je třeba uvážit, že stojina je namáhána současně jak posouvající silou T_y a také krouťícím momentem M_K , neboť je součástí uzavřené dutiny torzní skříně. Pro výpočet smykového napětí ve stojině τ_s je nutno využít výsledného smykového toku:

$$q_v = q_k + q_s \text{ [Nmm}^{-1}\text{]}$$

q_k ... smykový tok od krouťícího momentu; určí se za pomoci Bredtova vztahu

q_s ... smykový tok ve stojině od posouvající síly T_y , je určen ze vztahu:

$$q_s = \frac{T_{y \text{ poč}}}{h_{ef}} \text{ [Nmm}^{-1}\text{]}$$

$T_{y \text{ poč}}$ ... početní hodnota posouvající síly; $T_{y \text{ poč}} = T \cdot 1,5 = 650 \cdot 1,5 = 975 \text{ N}$

h_{ef} ... efektivní výška nosníku; $h_{ef} = 70 \text{ mm}$

$$q_s = \frac{T_{y \text{ poč}}}{h_{ef}} = \frac{975}{70} = 13,9 \text{ Nmm}^{-1}$$

$$q_v = q_k + q_s = 3,6 + 13,9 = 17,5 \text{ Nmm}^{-1}$$

12.4.1. Kontrola na ztrátu stability, zvlnění

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_\tau = 8,05$

Kritické napětí: $\tau_{kr} = k_\tau \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}}\right)^2 = 8,05 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,6}{70}\right)^2 = 42,6 \text{ MPa}$

Smykové napětí ve stojině: $\tau = \frac{q_v}{t} = \frac{17,5}{0,6} = 29,2 \text{ MPa}$

Součinitele rezervy: $\eta = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{42,6}{29,2} = 1,46$

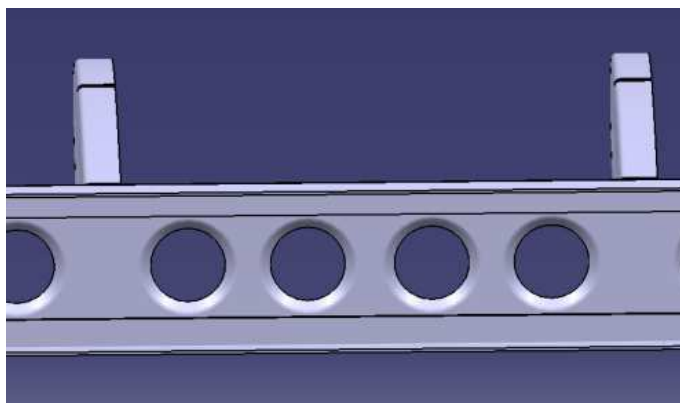
Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu plyne, že stojina je stabilní a nedojde k jejímu zvlnění.

12.4.2. Kontrola na únosnost

Únosnost hladké desky odečtená z grafu [20] pro $t_h = 0,6 \text{ mm}$:

$$q_{pt} = 45 \text{ Nmm}^{-1}$$

Průměr odlehčovacích otvorů
stojiny nosníku:
 $D = 40 \text{ mm}$

Obrázek 12.4 - Stojina s
odlehčovacími otvory

Smykový tok stojiny s otvorem v zadním nosníku:

$$q_{p1} = q_{pt} \cdot \left(1 - \left(\frac{D}{h_{ef}} \right) \right) = 45 \cdot \left(1 - \left(\frac{40}{70} \right) \right) = 19,71 \text{ Nmm}^{-1}$$

Součinitele rezervy: $\eta_1 = \frac{q_{p1}}{q_{v1}} = \frac{19,3}{17,5} = 1,11$

Závěr a vyhodnocení:

Průměr odlehčovacích otvorů ve stojině byl zvolen s ohledem na celkovou únosnost stojiny. Součinitel rezervy pro zvolené parametry vyšel 1,11.

12.5. Kontrola nýtových spojů

12.5.1. Nýtový spoj pásnice a stojiny nosníků

Volba nýtů a rozestup:

Průměr nýtu: $d_n = 2,6 \text{ mm}$

Únosnost nýtu na střih (tabulka 4.1) [19]: $F_{nýt} = 1265 \text{ N}$

Rozestup nýtu: $t_{nýt} = 45 \text{ mm}$

Kontrola na únosnost

Smykový tok ve stojině od posouvající síly: $q = 13,9 \text{ Nmm}^{-1}$

Síla na jeden nýt: $F_{1nýt} = q \cdot t_{nýt} = 13,9 \cdot 45 = 626 \text{ N}$

Součinitel rezervy: $\eta_{nýt stojina} = \frac{F_{nýt}}{F_{1nýt}} = \frac{1265}{626} = 2,02$

12.5.2. Nýtový spoj pásnice a potahu

Volba nýtů a rozestup:

Nýt FABORY: PLUS AL/OC.ZN TRH.NÝT VB 3,0x4 mm (Půlkulatá hlava)

Průměr nýtu: $d_n = 3 \text{ mm}$

Únosnost nýtu na střih (katalog FABORY): $F_{nýt} = 1020 \text{ N}$

Rozestup nýtu: $t_{nýt} = 40 \text{ mm}$

Kontrola na únosnost

Smykový tok v potahu od kroutícího momentu: $q = 3,6 \text{ Nmm}^{-1}$

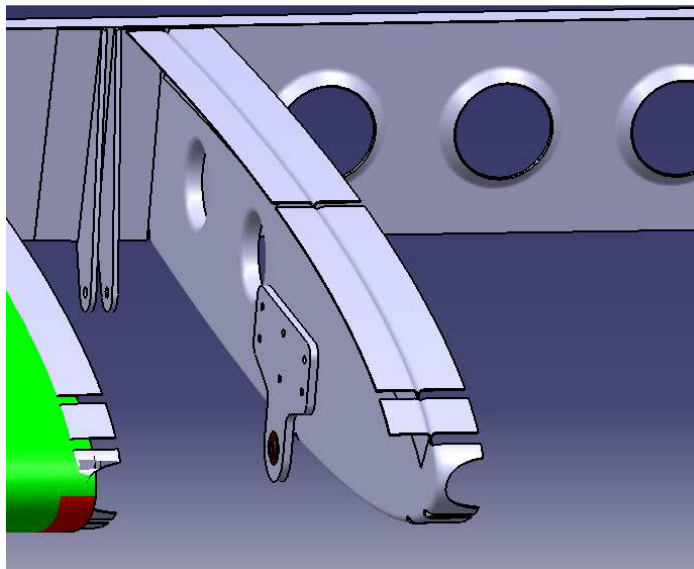
Síla na jeden nýt: $F_{1nýt} = q \cdot t_{nýt} = 3,6 \cdot 40 = 144 \text{ N}$

Součinitel rezervy: $\eta_{nýt \text{ potah}} = \frac{F_{nýt}}{F_{1nýt}} = \frac{1020}{144} = 7,03$

Závěr a vyhodnocení:

Volba nýtů a jejich rozestup byl ověřen pevnostním výpočtem.

12.6. Kontrola závěsového žebra

Obrázek 12.5 - Závěsové žebro

Kontrola na smyk v řezu předního závěsu:

$$\tau = \frac{T_{poč}}{He \cdot s_z} [\text{MPa}]$$

T ... posouvající síla v místě předního závěsu (kritické vyvažovací zatížení);

$T_{poč} = 1,5 \cdot T = 1,5 \cdot 541,7 = 812,5 \text{ N}$

He ... Výška žebra v kritickém řezu; $He = 74 \text{ mm}$

s_z ... tloušťka žebra; $s_z = 0,6 \text{ mm}$

$$\tau = \frac{T_{poč}}{He \cdot s_z} = \frac{812,5}{74 \cdot 0,6} = 18,3 \text{ MPa}$$

Kritické smykové napětí:

$$\tau_{kr} = k_{\tau} \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,25 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,6}{70} \right)^2 = 39,1 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{\text{žebro}} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{39,1}{18,3} = 2,13$$

Kontrola lemu žebra:

Síla do lemu žebra od kroutícího momentu:

$$N_{lem} = \frac{M_k}{He} = \frac{140000}{74} = 1892 \text{ N}$$

Napětí v lemu žebra:

$$\sigma_{lem} = \frac{N_{lem}}{b \cdot s_z} = \frac{1892}{35,0,6} = 90 \text{ MPa}$$

b ... šířka lemu ; závěsové žebro je zesíleno druhým lemem ($19+16 = 35 \text{ mm}$)

Kritické tlakové napětí v lemu (Graf 2.6) [20]: $\sigma_{krLEM} = 190 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{LEM} = \frac{\sigma_{krLEM}}{\sigma_{lem}} = \frac{190}{90} = 2,1$$

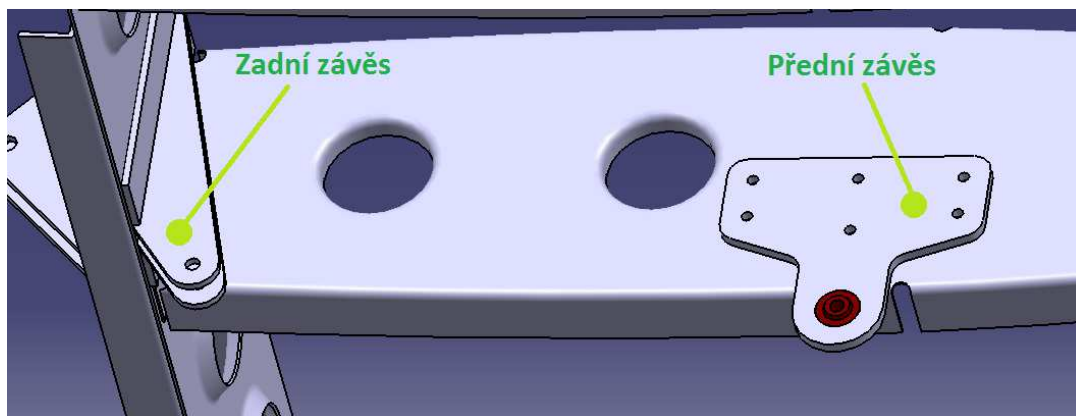
Závěr a vyhodnocení:

Jako kritické bylo vybráno závěsové žebro. Byla provedena kontrola na smyk stojiny žebra, dále byl zkontrolován lem žebra. Pro obě hodnoty vyšel součinitel rezervy >1 . Konstrukční prvek vyhovuje.

12.7. Návrh a kontrola závěsů stabilizátoru

12.7.1. Zatížení kýlových závěsů

Stabilizátor je uchycen ke kýlům na čtyřbodovém závěsu. Síly působící na zadní závěsy lze určit z průběhu posouvající síly manévrovacího případu zatížení podle dodatku B, obr. B7. Pro přední závěsy je rozhodující vyvažovací zatížení dle dodatku B, obr. B6 předpisu CS-VLA.

Obrázek 12.6 - Kýlové závěsy stabilizátoru

Přední závěsy:

Posouvající síla v řezu závěsu – vyvažovací případ (viz průběhy zatížení na stabilizátoru):

$$F_{vyvaž} = 995,4 \text{ N}$$

Síla přepočtená k přednímu závěsu:

$$F_{ZávPřed} = 995,4 \cdot \frac{0,15,3 + 0,45,2}{0,15,3 + 0,45,2 + 0,4,1} = 770 \text{ N}$$

Zadní závěsy:

Posouvající síla v řezu závěsu – manévrovací případ (viz průběhy zatížení na stabilizátoru):

$$F_{manévr} = 626,6 \text{ N}$$

Síla přepočtená k zadnímu závěsu:

$$F_{ZávZAD} = \frac{626,6 \cdot 3}{2} = 939,9 \text{ N}$$

$F_{manévr}$ ... Hodnota manévrovacího zatížení

Početní zatížení závěsů:

Pro závěsy byl zvolen součinitel bezpečnosti **6,67**.

Zatížení závěsů		
Závěsy	Provozní hodnota	Početní hodnota
Přední	770 N	5005 N
Zadní	940 N	6110 N

Tabulka 12.3 - Souhrn zatížení závěsů

12.7.2. Návrh kýlových závěsů a výběr kloubových ložisek

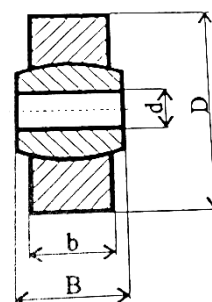
Pevnostní kontrola kloubových ložisek:

Spojení stabilizátoru a kýlů musí dovolovat určitou deformaci, proto byla vybrána kloubová ložiska.

Pro přední závěsy jsou vybrány kloubová ložiska, zadní závěsy jsou typu vidlice.

d [mm]	D [mm]	b [mm]	B [mm]	Radiální únosnost P_r (nepohyblivé spoje) [N]
4	12	3	5	21600

Tabulka 12.4 - Výběr kloubových ložisek [20]

Radiální únosnost platí pro výběr oka (vnější rozměr) $3xD$ a $R_m = 900 \text{ MPa}$, pro zmenšení oka a jiný materiál se tato únosnost musí snížit.

Zvolený vnější průměr oka: 25 mm, materiál: $R_m = 400 \text{ MPa}$

Snižující koeficient: 0,52 (viz tab 4.5 [20])

Radiální únosnost kloubového ložiska: $Pr = 0,52 \cdot 21600 = 11232 \text{ N}$

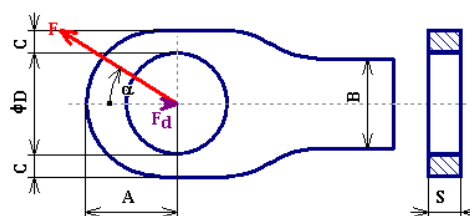
Součinitele rezervy kloubových ložisek:

$$\text{Přední závěs: } \eta_{\text{přední}} = \frac{Pr}{F_{\text{ZávPřed}}} = \frac{11232}{5005} = 2,24$$

Kontrola ok závěsů:

Kontrola ok závěsů připojujících stabilizátor ke kýlům byla provedena pomocí softwaru *MiniStatik*:

Vstupní hodnoty do programu MiniStatik				
Vstupní hodnoty	Přední závěs		Zadní závěs	
Mez pevnosti materiálu	390		[MPa]	
Mez kluzu materiálu	255		[MPa]	
Tahová síla	5005	[N]	3055	[N]
Tlaková síla	5005	[N]	3055	[N]
Úhel α	0	[°]	25	[°]
D	14	[mm]	4	[mm]
C	5,5	[mm]	5	[mm]
A	12	[mm]	14	[mm]
B	25	[mm]	14	[mm]
S	3	[mm]	3	[mm]
Vliv nepřesnosti výroby	1	[-]	1	[-]
Vliv druhu zatížení	1	[-]	1	[-]

Obrázek 12.7 - Ilustrace oka z programu MiniStatik

Tabulka 12.5 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok

Součinitele bezpečnosti s ohledem na deformaci kontrolovaného prvku		
Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka předního závěsu stabilizátoru ke kýlu	Kontrola ok zadních závěsů stabilizátoru ke kýlu
Utržení oka	1,31	1,98
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,13	1,42
Otlačení oka	2,59	1,49

Tabulka 12.6 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok závěsu stabilizátoru ke kýlům

Závěr a vyhodnocení:

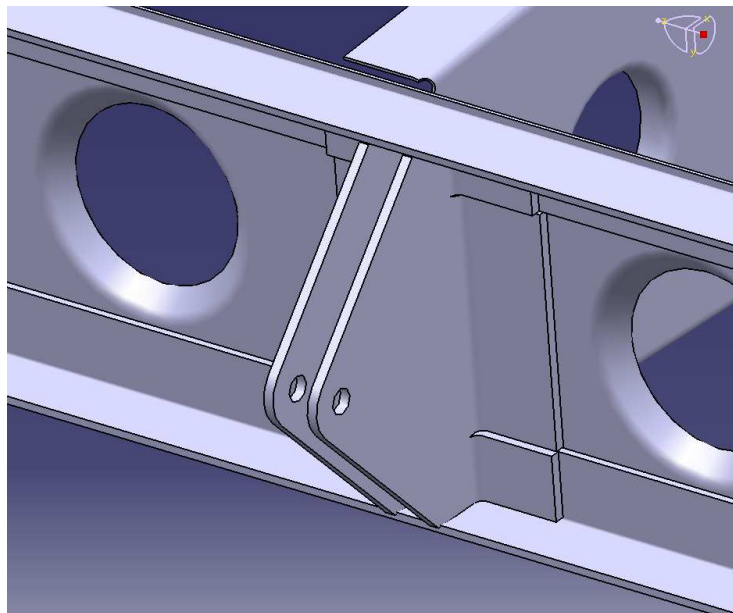
Kloubová ložiska závěsů byla zkontrolována na únosnost a oka závěsů byla zkontrolována na utržení, roztržení a otlačení. Pro všechny prvky je faktor rezervy > 1 . Prvky vyhovují.

12.7.3. Návrh a kontrola závěsů výškového kormidla

Závěsy k výškovému kormidlu jsou vyrobeny ze dvou duralových ohýbaných plechů tloušťky $t = 2 \text{ mm}$ (viz obrázek níže).

Početní síla v závěsu výškového kormidla: $F_{ZávVK} = 611,6,67 = 4070 \text{ N}$

Početní síla do jednoho oka: $F_{oko} = \frac{F_{ZávVK}}{2} = 2035 \text{ N}$

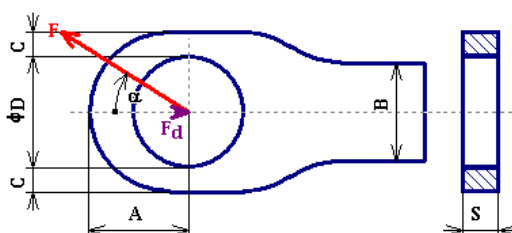
Obrázek 12.8 - Závěs VK

Oka závěsu byly zkontrolovány s pomocí programu *MiniStatik*:

Zvolený materiál: 424201.61

Vstupní hodnoty do programu *MiniStatik*:

Vstupní hodnoty		
Mez pevnosti materiálu	390	[MPa]
Mez kluzu materiálu	255	[MPa]
Tahová síla	2035	[N]
Tlaková síla	2035	[N]
Úhel α	90	[°]
D	5	[mm]
C	10	[mm]
A	7,5	[mm]
B	25	[mm]
S	2	[mm]
Vliv nepřesnosti výroby	1	[-]
Vliv druhu zatížení	1	[-]

Obrázek 12.9 - Ilustrace závěsu v Programu MS

Tabulka 12.7 - Vstupní hodnoty do výpočtu závěsů k VK

Výsledné hodnoty součinitelů bezpečnosti pro oko závěsu VK (s ohledem na deformaci kontrolovaného prvku):

Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka závěsu VK
Utržení oka	3,66
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,36
Otlačení oka	1,63

Tabulka 12.8 - Součinitele bezpečnosti pro závěsy stabilizátoru k VK

Závěr a vyhodnocení:

Závěsy výškového kormidla byly zkontrolovány na utržení, roztržení oka a vysmeknutí čepu a na otlačení oka. Pro všechny případy vyšel koeficient rezervy > 1. Prvek vyhovuje.

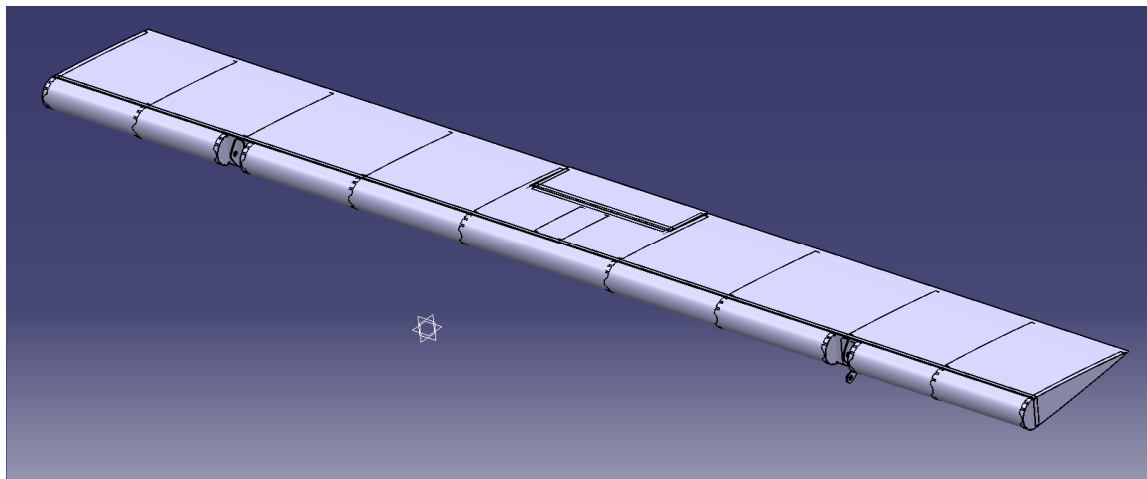
12.8. Přehled vypočtených součinitelů rezervy konstrukčních prvků stabilizátoru

Přehled součinitelů rezervy - stabilizátor		
Konstrukční prvek		Součinitel rezervy
		η [-]
Pásnice nosníku	Tažené	4,26
	Tlačené	3,22
Potah	Únosnost	16,7
	Ztráta stability na náběžné hraně	16,3
	Ztráta stability největší poloměru dutiny	0,94
Stojina	Ztráta stability, zvlnění	1,46
	Únosnost	1,11
Závěsové žebro	Kontrola na smyk	2,13
	Kontrola lemu	2,1
Nýtové spoje	Spoj pásnice a stojiny (plný nýt $\phi 2,6$)	2,02
	Pásnice a potah (nýt FABORY $\phi 3$)	7,03
Přední závěs	Kloubové ložisko přední závěs	2,24
	Utržení oka předního závěsu	1,23
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,15
	Otlačení oka	2,29
Zadní závěs - vidlička	Utržení oka předního závěsu	4,12
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,65
	Otlačení oka	1,72
Závěs VK	Utržení oka	3,66
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,36
	Otlačení oka	1,63

Tabulka 12.9 - Přehled součinitelů rezervy pro stabilizátor

13. Návrh a pevnostní výpočet výškového kormidla

Výškové kormidlo je navrženo jako celokovová tenkostěnná jednonosníková konstrukce.

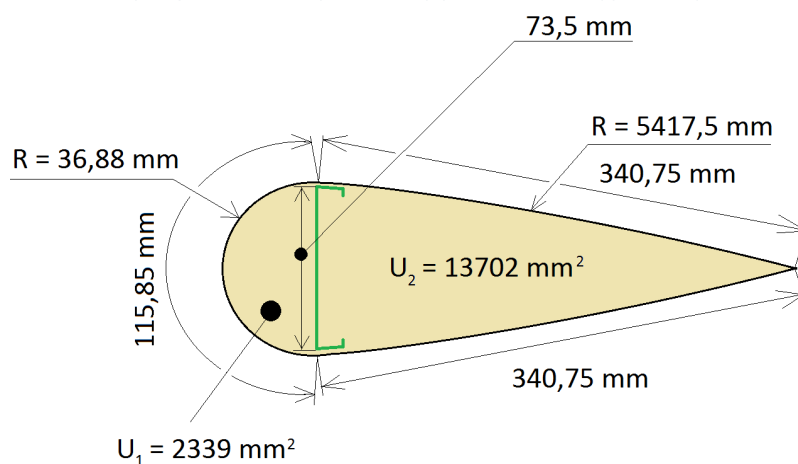

Obrázek 13.1 - Výškové kormidlo

13.1. Vstupní geometrické parametry pro pevnostní výpočet

		Dutina
Plocha přední dutiny	[mm ²]	2339
Plocha zadní dutiny	[mm ²]	13702
Délka potahu přední dutiny	[mm]	115,85
Tloušťka potahu dutiny	[mm]	0,4
Poloměr náběžné hrany	[mm]	13,5
Největší poloměr dutiny	[mm]	1249
Vzdálenost mezi žebry - kritická	[mm]	225

Tabulka 13.2 - Vstupní geometrické parametry pevnostního výpočtu výškového kormidla

Obrázek 13.3 - Geometrické charakteristiky průřezu výškového kormidla

Maximální provozní zatížení	
Posouvající síla T	$T = 375 \text{ N}$
Ohybový moment M_o	$M_o = 95 \text{ Nm}$
Kroutící moment M_k	$M_k = 89 \text{ Nm}$

Tabulka 13.1 - Hodnoty maximálního provozního zatížení

Maximální posouvající síla působí v místech závěsů ke stabilizátoru, maximální ohybový moment působí v polorozpětí výškového kormidla, maximální kroutící moment působí v místě zavedení páky řízení.

13.2. Pevnostní návrh a kontrola pásnic nosníku

Nosník výškového kormidla je navržen z ohýbaného plechu tloušťky $t = 0,6 \text{ mm}$. Je odlehčen otvory, které jsou lemovány. Stojina a pásnice nosníku jsou zkontrolovány pevnostním výpočtem.

Síly v pásnicích nosníku vyvolané účinkem ohybového momentu:

$$F_h = |F_d| = \frac{M_{o \text{ poč}}}{H_{ef}} [N]$$

$M_{o \text{ poč}}$ ... početní ohybový moment; $M_{o \text{ poč}} = M_o \cdot 1,5 = 95 \cdot 1,5 = 143 \text{ Nm}$

H_{ef} ... efektivní výška nosníku; $H_{ef} = 0,973,5 = 66 \text{ mm}$

$$F_h = |F_d| = \frac{M_{o \text{ poč}}}{H_{ef}} = \frac{143000}{66} = 2167 \text{ N}$$

Návrh průřezu pásnic:

Plocha průřezu pásnic je stanovena na základě dovoleného napětí:

- V tahu (horní pásnice stabilizátoru); $\sigma_{kr} = 0,9R_m$
- V tlaku (horní pásnice stabilizátoru); zvoleno $\sigma_{kr} = 250 \text{ MPa}$ (pro první návrh)

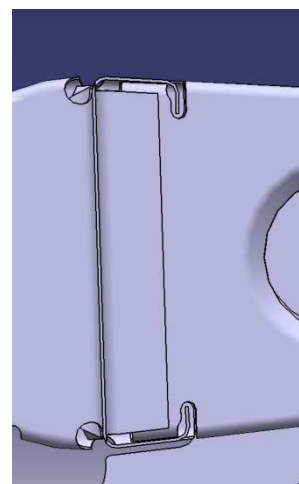
Napětí v pásnicích: $\sigma = \frac{F}{A_p} [\text{MPa}]$

Vyjádření plochy pásnice (návrhová):

$$A_p = \frac{F}{\sigma_{kr}} = \frac{2167}{250} = 8,7 \text{ mm}^2$$

Zvolený profil:

Kvůli malému zatížení výškového kormidla byl zvolen nosník z ohýbaného plechu tloušťky $0,6 \text{ mm}$. Kontrola na taženou část nosníku pozbývá významu. Pro tlačnou část je provedena kontrola stability.

Obrázek 13.4 - Zvolený profil nosníku VK

Lokální stabilita profilů při tlaku:

Deska č. 1: $\frac{b}{s} = \frac{6,5}{0,6} = 10,83$

Graf (2.6) [20]: $\sigma_{kr} = 260 \text{ MPa}$

Deska č. 2: $\frac{b}{s} = \frac{17}{0,6} = 28,3$

Graf (2.6) [20]: $\sigma_{kr} = 260 \text{ MPa}$

Plocha průřezu části nosníku přenášející ohybový moment:

$$A_p = (17 + 2.6)0,6 = 17,4 \text{ mm}^2$$

Součinitel rezervy tlačené pásnice:

$$\eta_{tlač} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma} = \frac{260}{\frac{2167}{17,4}} = 2,09$$

Závěr a vyhodnocení:

Rozhodující profil byl zvolen s ohledem na jednoduchost výroby. Součinitel rezervy tlačené části profilu byl vypočten výše a jeho hodnota je 2,09. Prvek vyhovuje.

13.3. Pevnostní návrh a kontrola potahu

Potah je z plechu tloušťky $t = 0,5 \text{ mm}$, je dělený na spodní a horní část.

K určení smykového napětí v potahu se využívá veličiny konstantní smykový tok q_k , který je pro uzavřenou dutinu vyjádřen pomocí Bredtova vztahu:

$$q_k = \frac{M_{k\text{ poč}}}{2U} [\text{Nm}^{-1}]$$

$M_{k\text{ poč}}$ ... početní kroutící moment; $M_{k\text{ poč}} = M_K \cdot 1,5 = 89.1,5 = 133,5 \text{ Nm}$

U ... plocha dutiny; $U = 13702 \text{ mm}^2$ (Je vybrána plocha zadní dutiny VK, protože v místě největšího kroutícího momentu je přední dutina přerušena.)

$$q_k = \frac{133500}{2 \cdot 13702} = 4,9 \text{ Nmm}^{-1}$$

13.3.1. Výpočet únosnosti potahu

Dovolené napětí ve smyku: $\tau = \frac{R_m}{2}$

Zvolené kritické napětí ve smyku: $\tau_{kr} = 150 \text{ MPa}$

Výpočet smykového napětí v potahu:

$$\tau = \frac{M_K}{2U \cdot t} [\text{MPa}]$$

t ... tloušťka potahu (předpokládá se, že tloušťka potahu je konstantní; $t = 0,4 \text{ mm}$)

$$\tau = \frac{133500}{2 \cdot 13702 \cdot 0,4} = 12,18 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy únosnosti potahu:

$$\eta_{pot} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{150}{12,18} = 12,3$$

13.3.2. Kontrola poloměru náběžné hrany na ztrátu stability

Kontrola poloměru náběžné hrany je řešena jako kontrola válce zatěžovaného smykem. Při kontrole náběžné hrany není přerušení vzato v úvahu.

$$R_{NH} = 36,9 \text{ mm}$$

$$\frac{l}{\sqrt{R_{NH} \cdot t_1}} \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} = \frac{225}{\sqrt{36,9 \cdot 0,4}} \cdot \frac{0,4}{36,9} = 0,634$$

Koeficient $k_{\tau RNH}$ odečtený z grafu (3.2) [20]: $k_{\tau RNH} = 0,74$

Kritické napětí:

$$\tau_{krNH} = k_{\tau RNH} \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} \cdot \sqrt{\frac{R_{NH} \cdot t_1}{l}} = 0,74 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{36,9} \cdot \sqrt{\frac{36,9 \cdot 0,4}{225}} = 75,5 \text{ MPa}$$

Smykové napětí:

$$\tau = \frac{133500}{2.16041 \cdot 0,4} = 10,4 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{NH} = \frac{\tau_{krNH}}{\tau_1} = \frac{75,5}{10,4} = 7,26$$

Závěr a vyhodnocení:

Podobně jako náběžná hrana stabilizátoru vychází náběžná hrana výškového kormidla jako předimenzovaná.

13.3.3. Kontrola největšího poloměru dutiny na ztrátu stability

Kontrola největšího poloměru dutiny je řešena jako kontrola stability zakřivené desky zatížené smykem.

$$\text{Délka potahu horní části dutiny: } l_{1HD} = 340,75 \text{ mm}$$

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_{\tau HD} = 40$

Kritické napětí:

$$\tau_{krPD1} = k_{\tau PD1} \cdot E_1 \cdot \left(\frac{t_1}{l}\right)^2 = 40 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,4}{341}\right)^2 = 9,1 \text{ MPa}$$

Vliv zakřivení potahu:

$$\tau_{kr1} = \tau_{krPD1} + 0,1 \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{1D}} = 9,1 + 0,1 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{5417,5} = 9,63 \text{ MPa}$$

Smykové napětí:

$$\tau_{1HD} = \frac{|q_k|}{t_1} = 12,25 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{1PD} = \frac{\tau_{kr1}}{\tau_{1PD}} = \frac{9,63}{12,25} = 0,79$$

Závěr a vyhodnocení:

Podobně jako u stabilizátoru je největší poloměr dutiny citlivý na ztrátu stability, avšak při horizontálním letu by ke ztrátě stability dojít nemělo.

13.4. Pevnostní návrh a kontrola stojiny

Při výpočtu smykového napětí ve stojině je třeba uvážit, že stojina je namáhána současně jak posouvající silou T_y a také kroutícím momentem M_K , neboť je součástí uzavřené dutiny torzní skříně. Pro výpočet smykového napětí ve stojině τ_s je nutno využít výsledného smykového toku:

$$q_v = q_k + q_s \text{ [Nmm}^{-1}\text{]}$$

q_k ... smykový tok od kroutícího momentu; určí se za pomoci Bredtova vztahu

q_s ... smykový tok ve stojině od posouvající síly T_y , je určen ze vztahu:

$$q_s = \frac{T_{y \text{ poč}}}{h_{ef}} \text{ [Nmm}^{-1}\text{]}$$

$T_{y \text{ poč}}$ ... početní hodnota posouvající síly; $T_{y \text{ poč}} = T \cdot 1,5 = 375,15 = 562,5 \text{ N}$

h_{ef} ... efektivní výška nosníku; $h_{ef} = 66,15 \text{ mm}$

$$q_s = \frac{T_{y \text{ poč}}}{h_{ef}} = \frac{562,5}{66,15} = 8,5 \text{ Nmm}^{-1}$$

$$q_v = q_k + q_s = 4,9 + 8,5 = 13,4 \text{ Nmm}^{-1}$$

13.4.1. Kontrola stojiny na ztrátu stability, zvlnění

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_\tau = 8,06$

Kritické napětí:

$$\tau_{kr} = k_\tau \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,06 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,6}{66,15} \right)^2 = 47,74 \text{ MPa}$$

Smykové napětí ve stojině:

$$\tau = \frac{q_v}{t} = \frac{13,4}{0,6} = 22,3 \text{ MPa}$$

Součinitele rezervy:

$$\eta = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{47,7}{22,3} = 2,14$$

Závěr a vyhodnocení:

Stojina je navržena tak, že nedojde k jejímu zvlnění. Součinitel rezervy je 2,14.

13.4.2. Kontrola stojiny na únosnost

Únosnost hladké desky odečtená z grafu [20] pro $t_h = 0,6 \text{ mm}$:

$$q_{pt} = 52 \text{ Nmm}^{-1}$$

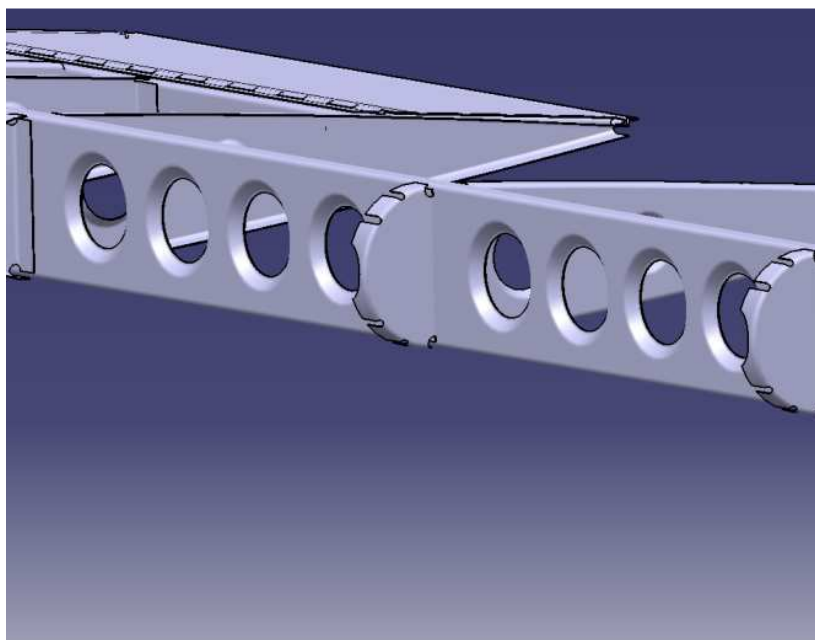
Průměr odlehčovacího otvoru nosníku: $D = 38 \text{ mm}$

Smykový tok stojiny s otvorem v zadním nosníku:

$$q_{p1} = q_{pt} \cdot \left(1 - \left(\frac{D}{h_{ef}}\right)\right) = 52 \cdot \left(1 - \left(\frac{38}{66,15}\right)\right) = 22,13 \text{ Nmm}^{-1}$$

Součinitele rezervy:

$$\eta_1 = \frac{q_{p1}}{q_{v1}} = \frac{22,13}{13,4} = 1,65$$

Obrázek 13.5 - Odlehčovací otvory ve stojině

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že stojina má dostatečnou únosnost a při daném průměru odlehčovacích otvorů faktor rezervy dosahuje hodnoty 1,65.

13.5. Kontrola nýtových spojů

13.5.1. Nýtový spoj pásnice a potahu

Volba nýtů a rozestup:

Nýt FABORY: PLUS AL/OC.ZN TRH.NÝT VB 3,0x4 mm (Půlkulatá hlava)

Průměr nýtu: $d_n = 3 \text{ mm}$

Únosnost nýtu na střih (katalog FABORY): $F_{nýt} = 1020 \text{ N}$

Rozestup nýtu: $t_{nýt} = 40 \text{ mm}$

Kontrola na únosnost

Smykový tok v potahu od kroutícího momentu: $q = 4,9 \text{ Nmm}^{-1}$

Síla na jeden nýt: $F_{1nýt} = q \cdot t_{nýt} = 4,9 \cdot 40 = 196 \text{ N}$

Součinitel rezervy:

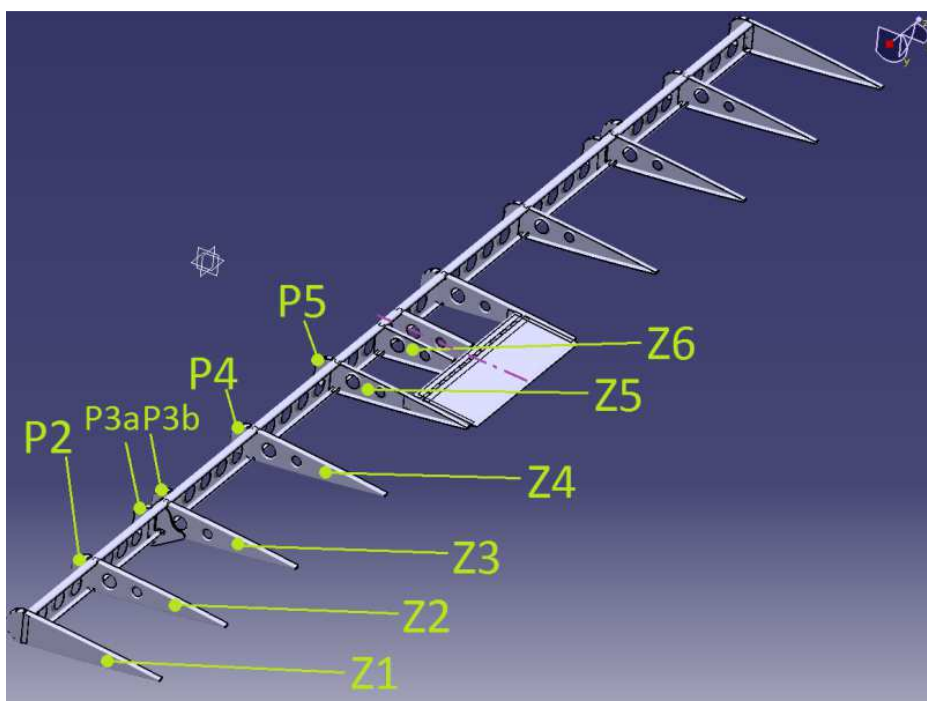
$$\eta_{nýt \text{ potah}} = \frac{F_{nýt}}{F_{1nýt}} = \frac{1020}{196} = 5,2$$

Závěr a vyhodnocení:

Použité nýty a jejich umístění byly zvoleny s ohledem na celkovou únosnost konstrukce.

13.6. Návrh a kontrola žeber

Žebra jsou navržena z plechu o tloušťce 0,4 mm nebo 0,5 mm (viz. následující tabulka). Žebra jsou odlehčena lemovanými otvory.

Obrázek 13.6 - Systém žeber VK

Zadní žebra	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6
Tloušťka plechu t [mm]	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Přední žebra	P2	P3a	P3b	P4	P4	
Tloušťka plechu t [mm]	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	

Tabulka 13.2 - Tloušťka žeber VK

Kontrola na smyk

Na smyk bylo kontrolováno žebro P2, Z2.

$$\tau = \frac{T_{poč}}{He \cdot s_z} [MPa]$$

T ... posouvající síla (kritické manévrovací zatížení);

$$T_{poč} = 1,5 \cdot T = 1,5 \cdot 375 = 562 \text{ N}$$

He ... Výška žebra v kritickém řezu; $He = 73 \text{ mm}$

s_z ... tloušťka žebra

$$\tau = \frac{T_{poč}}{He \cdot s_z} = \frac{562}{73 \cdot 0,5} = 19,3 \text{ MPa}$$

Kritické smykové napětí:

$$\tau_{kr} = k_\tau \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,472000 \cdot \left(\frac{0,5}{73} \right)^2 = 28,4 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

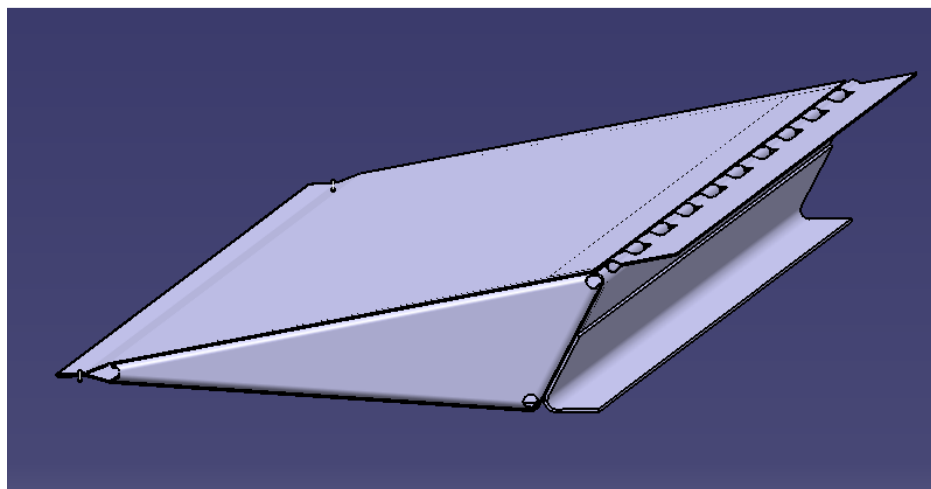
$$\eta_{žebro} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{28,4}{19,3} = 1,47$$

Závěr a vyhodnocení:

Jako kritické bylo vybráno žebro v blízkosti řídicího závěsu. Byla provedena kontrola na smyk stojiny žebra. Součinitel rezervy >1 . Konstrukční prvek vyhovuje.

13.7. Návrh vyvažovací plošky

Vyvažovací ploška byla navržena jako jednodutinová konstrukce, uchycená na klavírovém závěsu. Je ovládána elektromechanickou vzpěrou, pro kterou je vymezen prostor ve výškovém kormidle. Vyvažovací ploška je složená ze dvou uzavíracích žeber a potahu o tloušťce $t = 0,4 \text{ mm}$, který je dále zkontrolován výpočtem.

Obrázek 13.7 - Vyvažovací ploška

Geometrická specifikace:

- Plocha dutiny vyvažovací plošky: $U = 1658 \text{ mm}^2$
- Největší poloměr dutiny: $R = 3936 \text{ mm}$
- Délka příslušná největšímu poloměru: $l = 116 \text{ mm}$

Vyvažovací ploška je zatížena kroutícím momentem: $M_{k_{prov}} = 4,43 \text{ Nm}$

Početní kroutící moment: $M_{k_{poč}} = 1,5 \cdot 4430 = 6645 \text{ Nmm}$

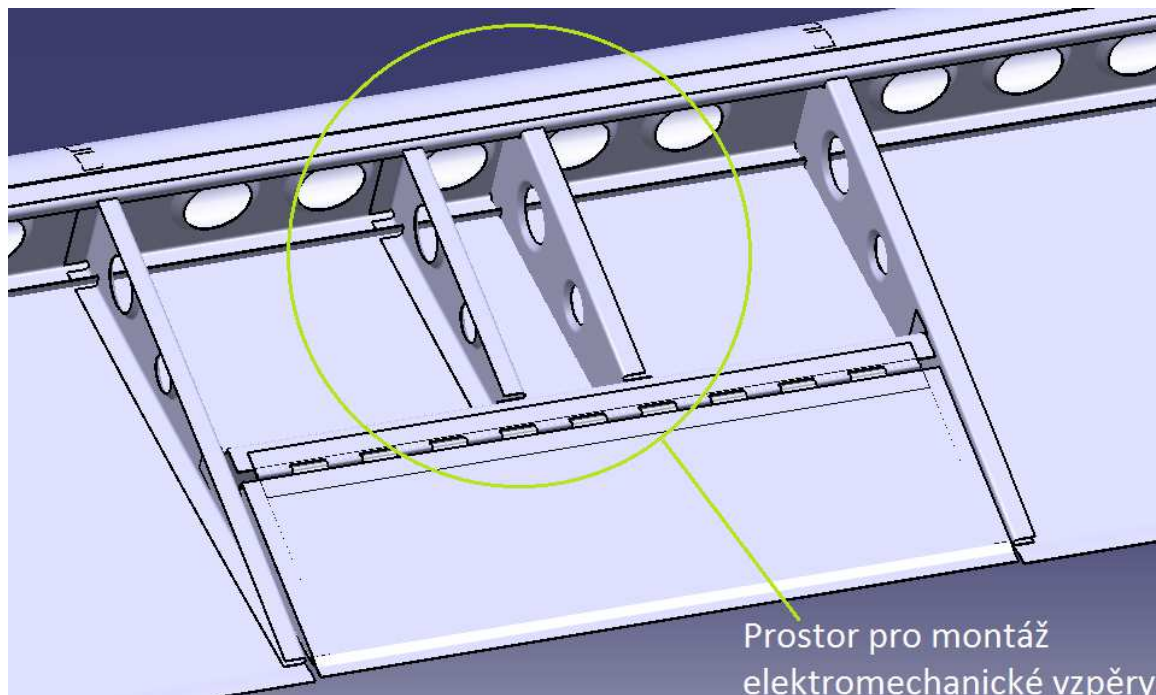
Smykové napětí v potahu vyvažovací plošky: $\tau = \frac{M_{k_{poč}}}{2Ut} = \frac{6645}{2 \cdot 1658 \cdot 0,4} = 5 \text{ MPa}$

Stabilita potahu:

Kritické napětí (viz. graf 3.2 [20]): $\tau_{kr} = 6,5 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy: $\eta_{plošky} = \frac{6,5}{5} = 1,3$

Na následující ilustraci je zobrazen prostor pro montáž elektromechanické vzpěry, která vychyluje vyvažovací plošku a je ovládána elektricky z kabiny letounu.

Obrázek 13.8 - Prostor pro montáž elektromechanické vzpěry pro ovládání trimu na VK

Závěr a zhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že potah vyvažovací plošky neztratí stabilitu.

13.8. Kontrola závěsů výškového kormidla a páky řízení

Provozní zatížení závěsů VK: $F_{Z_{VK}} = 610 \text{ N}$

Početní zatížení závěsů VK: $F_{Z_{poč}} = 6,67 \cdot 610 = 4069 \text{ N}$

13.8.1. Výběr a kontrola ložisek

Výběr ložisek pro závěsy výškového kormidla

(viz tabulka 4.6 [20]):

d [mm]	D [mm]	b [mm]	B [mm]	Radiální únosnost Pr (pohyblivé spoje) [N]
4	12	3	5	10800

Tabulka 13.3 - Únosnost ložisek

Radiální únosnost platí pro výběr oka $3xD$ a $R_m = 900 \text{ MPa}$, pro zmenšení oka a jiný materiál se tato únosnost musí snížit pomocí snižujícího koeficientu.

Zvolený vnější průměr oka: 25 mm , materiál: $R_m = 400 \text{ MPa}$

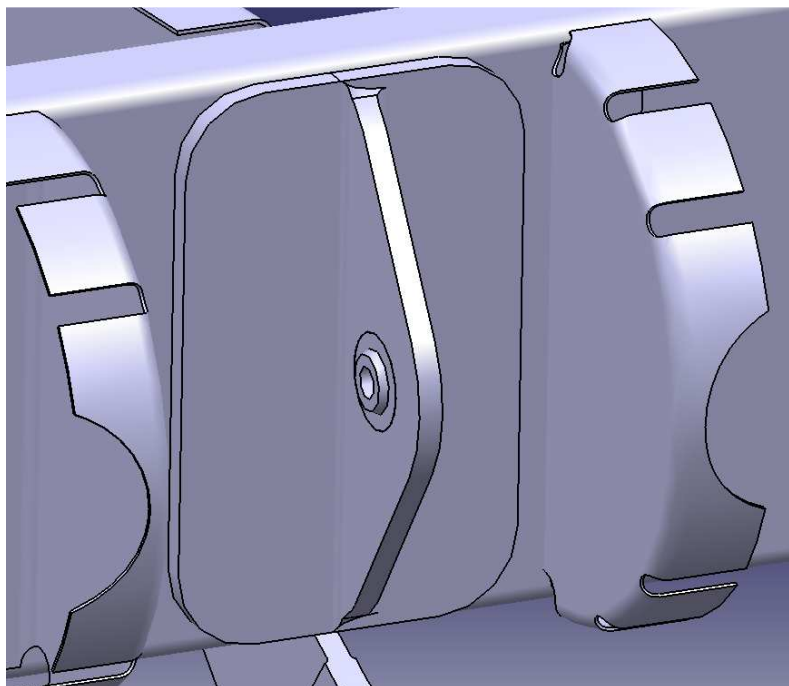
Snižující koeficient: $0,52$ (viz tab 4,5 [20])

Radiální únosnost kloubového ložiska: $Pr = 0,52 \cdot 10800 = 5616 \text{ N}$

Součinitele rezervy kloubového ložiska: $\eta_{zaves} = \frac{Pr}{F_{ZávPřed}} = \frac{5616}{4069} = 1,38$

Závěr a vyhodnocení:

Kloubové ložisko vyhovuje a přenesení početní zatížení s rezervou 1,38.

Obrázek 13.9 - Závěs výškového kormidla

Výběr ložiska pro páku řízení výškového kormidla

Pro páku řízení bude použito stejné kloubové ložisko, jako pro závěs VK.

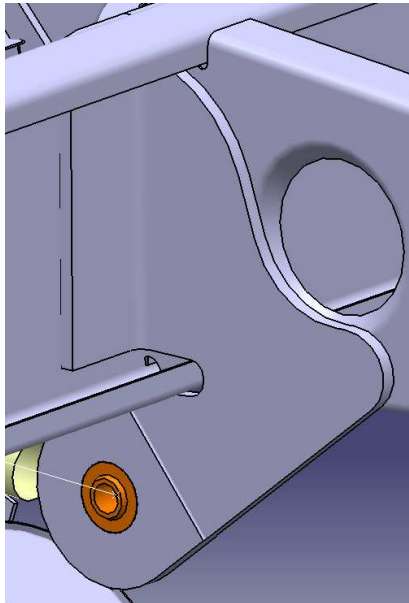
Závěsový moment výškového kormidla (provozní hodnota): $M_{závěs} = 99 \text{ Nm}$

Síla do řízení (provozní hodnota): $F_{řiz} = \frac{M_{závěs}}{l} = \frac{99000}{60} = 1650 \text{ N}$

Početní hodnota síly do řízení (součinitel bezpečnosti dle CS-VLA 657 [18]: $f_z = 6,67$

$$F_{\text{říz}_{\text{poč}}} = 1650 \cdot 6,67 = 11006 \text{ N}$$

(viz tabulka 4.6 [20]):

d [mm]	D [mm]	b [mm]	B [mm]	Radiální únosnost Pr (pohyblivé spoje) [N]
6	14	4	6	18000

Tabulka 13.4 - Únosnost ložisek [20]

Snižující koeficient: 0,63 (viz graf 4,5 [20])

Radiální únosnost kloubového ložiska:

$$Pr = 0,63 \cdot 18000 = 11340 \text{ N}$$

Součinitele rezervy únosnosti kloubového ložiska:

$$\eta_{\text{ložpáka}} = \frac{Pr}{F_{\text{ZávPřed}}} = \frac{11340}{11006} = 1,03$$

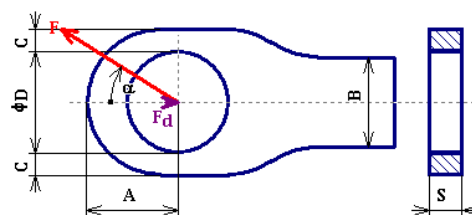
Závěr a vyhodnocení: Kloubové ložisko vyhovuje.

Obrázek 13.10 - Páka řízení VK

13.8.2. Kontrola ok závěsů a páky řízení

Kontrola ok závěsů a oka ovládací páky výškového kormidla byla provedena pomocí softwaru *MiniStatik*:

Vstupní hodnoty do programu <i>MiniStatik</i>			
Vstupní hodnoty	Závěs		Páka řízení
Mez pevnosti materiálu	390		[MPa]
Mez kluzu materiálu	255		[MPa]
Tahová síla	4069	[N]	11006 [N]
Tlaková síla	4069	[N]	11006 [N]
Úhel α	90	[°]	25 [°]
D	12	[mm]	14 [mm]
C	11	[mm]	25 [mm]
A	17	[mm]	14 [mm]
B	30	[mm]	61 [mm]
S	4	[mm]	3 [mm]
Vliv nepřesnosti výroby	1	[-]	1 [-]
Vliv druhu zatížení	1	[-]	1 [-]

Obrázek 13.11 - Ilustrace oka z programu *MiniStatik*

Tabulka 13.5 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok

Součinitele bezpečnosti s ohledem na deformaci kontrolovaného prvku		
Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka ovládací páky VK	Kontrola ok závěsů výškového kormidla
Utržení oka	1,41	6,19
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,19	1,81
Otlačení oka	1,56	2,54

Tabulka 13.6 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok u VK

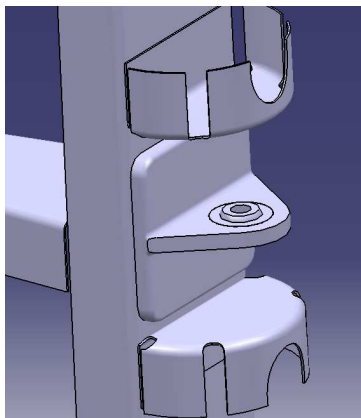
13.9. Přehled vypočtených součinitelů rezervy konstrukčních prvků výškového kormidla

Přehled součinitelů rezervy - výškové kormidlo		
Konstrukční prvek		Součinitel rezervy
		η [-]
Pásnice nosníku	Tlačené	2,09
Potah	Únosnost	12,3
	Ztráta stability na náběžné hraně	7,26
	Ztráta stability největší poloměru dutiny	0,79
Stojina	Ztráta stability, zvlnění	2,14
	Únosnost	1,65
Žebro	Smyk	1,47
Nýtové spoje	Pásnice a potah	5,2
Vyvažovací ploška	Stabilita potahu	1,3
Závěs VK	Únosnost ložiska	1,38
	Kontrola oka na utržení	6,19
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,81
	Otlačení oka	2,54
Páka řízení	Únosnost ložiska	1,03
	Kontrola oka na utržení	1,41
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,19
	Otlačení oka	1,56

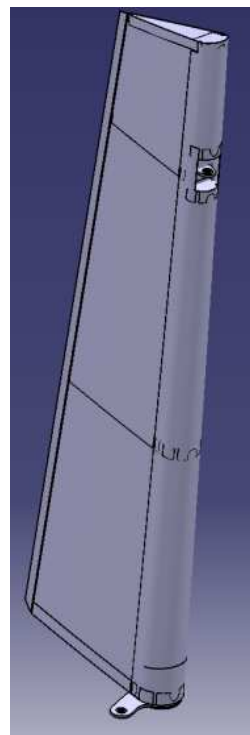
Obrázek 13.12 - přehled součinitelů rezervy konstr. prvků VK

14. Návrh a pevnostní výpočet směrového kormidla

Směrové kormidlo je navrženo jako celokovová tenkostěnná jednonosíková konstrukce. Pevnostní kontrola je provedena ve třech řezech.

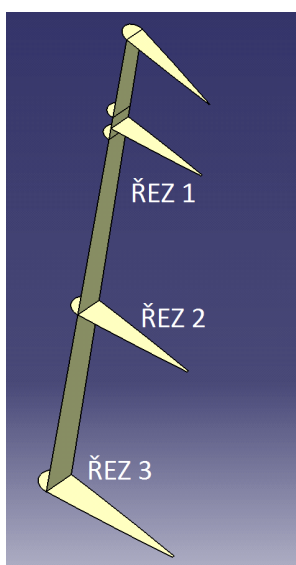

Obrázek 14.1 - Provedení horního závěsu SK

Obrázek 14.2 - Směrové kormidlo

14.1. Systémový model směrového kormidla a vstupní geometrické parametry výpočtu

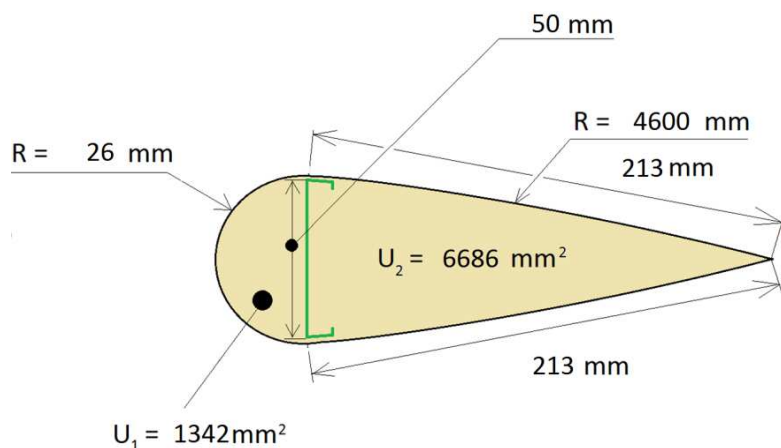
Obrázek 14.3 - Řezy SK

Tabulka 14.1 - geometrické parametry výpočtu

Kontrolní poloha	Plocha přední dutiny	Plocha zadní dutiny	Efektivní výška nosníku
	$U_1 [mm^2]$	$U_2 [mm^2]$	$He [mm]$
Řez I	660	3317	34
Řez II	979	4910	47
Řez III	1342	6686	50

- Tloušťka potahu: $t = 0,4 \text{ mm}$
- Vzdálenost mezi žebry; pole u řezu III = 328 mm

ŘEZ III

Obrázek 14.4 - Průřezové charakteristiky SK

14.2. Zatěžovací hodnoty zatížení pro pevnostní kontrolu

- **Řez I:** Poloha horního závěsu SK (kontrola je zaměřená na kontrolu stojiny)
  - Provozní hodnota posouvající síly: $T_{prov} = 92 \text{ N}$;
  - početní hodnota posouvající síly.: $T_{poč} = 138 \text{ N}$
  - Vliv kroutícího momentu není brán v úvahu.
- **Řez II:** Poloha největšího ohybového momentu SK - střední část SK (Kontrola je zaměřená na kontrolu pásnic nosníku)
  - Provozní hodnota ohybového momentu: $Mo_{prov} = 15 \text{ Nm}$; početní hodnota ohybového momentu: $Mo_{poč} = 23 \text{ Nm}$
- **Řez III:** Poloha dolního závěsu SK (kontrola je zaměřená na kontrolu stojiny a potahu)
  - Provozní hodnota posouvající síly: $T_{prov} = 84 \text{ N}$;
  - početní hodnota posouvající síly: $T_{poč} = 126 \text{ N}$
  - Provozní hodnota kroutícího momentu: $Mk_{prov} = 60 \text{ Nm}$;
  - početní hodnota kroutícího momentu: $Mk_{poč} = 90 \text{ Nm}$

14.3. Pevnostní kontrola v poloze ŘEZ 1

Pevnostní kontrola stojiny na únosnost

V tomto řezu je brána v úvahu pouze posouvající síla, zatížení konstrukce od kroutícího momentu není bráno v úvahu.

Stojina není odlehčena tvory, pro nízkou hodnotu efektivní výšky.

Smykový tok ve stojině od posouvající síly:

$$q_I = \frac{T}{H_{ef}} = \frac{138}{34} = 4,06 \text{ Nmm}^{-1}$$

Únosnost duralové stojiny [20] – tabulka 3.7:

$$\frac{h}{s} = \frac{34}{0,6} = 56,67$$

$$q_p = 72 \text{ Nmm}^{-1}$$

Součinitel rezervy pro ŘEZ I:

$$\eta_I = \frac{q_p}{q_I} = \frac{72}{4,06} = 17,73$$

14.4. Pevnostní kontrola v poloze ŘEZ 2

Pevnostní kontrola pásnic nosníku

Obrázek 14.5 - Nosník SK

Plocha průřezu pásnic nosníku je totožná pro všechny řezy.

Síla do pásnic nosníku:

$$F = \frac{M_{O_{poč}}}{H_{ef}} = \frac{22500}{47} = 479 \text{ N}$$

Plocha průřezu pásnice A_p :

$$A_p = 12 \cdot 0,6 = 7,2 \text{ mm}^2$$

Kontrola v tahu:

Napětí v pásnici (tah):

$$\sigma_{TAH} = \frac{F}{A_p} = \frac{479}{7,2} = 66,5 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy tažené pásnice:

$$\eta_{II \text{ tah}} = \frac{0,9R_m}{66,5} = \frac{0,9 \cdot 430}{66,5} = 5,8$$

Kontrola na ztrátu stability v tlaku [19] tabulka 2.6:

Štíhlost průřezu desky:

$$\frac{b}{s} = \frac{12}{0,6} = 20$$

$$\sigma_{kr} = 200 \text{ MPa}$$

$$\eta_{II \text{ tlak}} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma} = \frac{200}{66,5} = 3$$

Závěr a vyhodnocení:

Tlačené pásnice nosníku směrového kormidla byly zkontrolovány na zatížení v tlaku. Součinitel rezervy je 3 => pásnice je stabilní.

14.5. Pevnostní kontrola v poloze ŘEZ 3

Pevnostní kontrola stojiny na únosnost a pevnostní kontrola potahu

Je předpokládáno, že krut přenáší dutina 2. V dolní třetině stojiny nosníku SK jsou odlehčovací otvory.

14.5.1. Kontrola stojiny na únosnost

Smykový tok od kroutícího momentu:

$$q_k = \frac{M_K}{2U} = \frac{90000}{2.6686} = 6,73 \text{ Nmm}^{-1}$$

Smykový tok od posouvající síly:

$$q_s = \frac{T_{III}}{Hef_{III}} = \frac{126}{50} = 2,52 \text{ Nmm}^{-1}$$

Výsledný smykový tok ve stojině: $q_v = q_k + q_s = 6,73 + 2,52 = 9,3 \text{ Nmm}^{-1}$

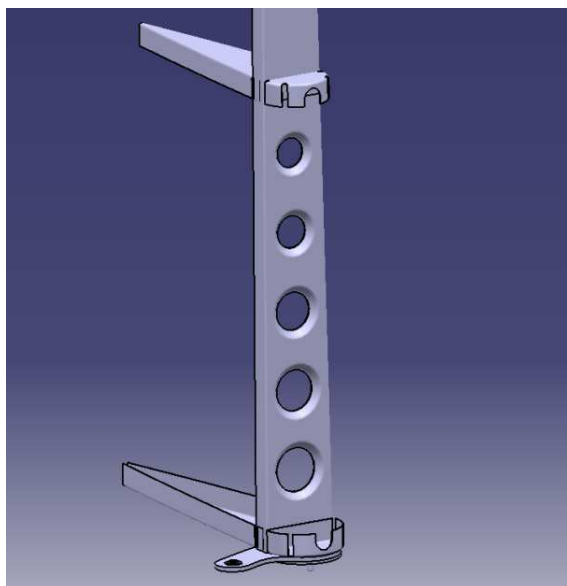
Únosnost hladké desky bez otvorů [19] tabulka: 3.7 $q_p = 62 \text{ Nmm}^{-1}$

Únosnost stojiny s otvory; průměr otvorů $D = 30 \text{ mm}$:

$$q = q_p \left(1 - \frac{D}{h_{ef}}\right) = 62 \left(1 - \frac{35}{50}\right) = 18,6 \text{ Nmm}^{-1}$$

Součinitel rezervy stojiny:

$$\eta_{III \text{ stojina}} = \frac{q_v}{q} = \frac{18,6}{9,3} = 2$$

Obrázek 14.6 - Stojina SK s odlehčovacími otvory

Závěr a vyhodnocení:

Únosnost stojiny je dostatečná s faktorem rezervy 2.

14.5.2. Kontrola stojiny na ztrátu stability, zvlnění

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_{\tau} = 8,06$

Kritické napětí:

$$\tau_{kr} = k_{\tau} \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,06 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,6}{50} \right)^2 = 83,6 \text{ MPa}$$

Smykové napětí ve stojině:

$$\tau = \frac{q_v}{t} = \frac{9,3}{0,6} = 15,5 \text{ MPa}$$

Součinitele rezervy:

$$\eta_{III \text{ zvlnění}} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{83,6}{15,5} = 5,4$$

Závěr: Stojina není citlivá na zvlnění.

14.5.3. Pevnostní kontrola potahu

Výpočet únosnosti potahu

Dovolené napětí ve smyku: $\tau = \frac{R_m}{2}$

Zvolené kritické napětí ve smyku: $\tau_{kr} = 150 \text{ MPa}$

Výpočet smykového napětí v potahu:

$$\tau = \frac{M_K}{2U \cdot t} [\text{MPa}]$$

t ... tloušťka potahu (předpokládá se, že tloušťka potahu je konstantní; $t = 0,4 \text{ mm}$)

$$\tau = \frac{90000}{2 \cdot 6686 \cdot 0,4} = 16,82 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy únosnosti potahu:

$$\eta_{III \text{ pot}} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{150}{16,82} = 8,9$$

14.5.4. Kontrola poloměru náběžné hrany

$R_{NH} = 26 \text{ mm}$

$$\frac{l}{\sqrt{R_{NH} \cdot t_1}} \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} = \frac{328}{\sqrt{26 \cdot 0,4}} \cdot \frac{0,4}{26} = 1,565$$

Koeficient $k_{\tau_{RNH}}$ odečtený z grafu (3.2) [20]: $k_{\tau_{RNH}} = 0,74$

Kritické napětí:

$$\tau_{krNH} = k_{\tau_{RNH}} \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} \cdot \sqrt{\frac{R_{NH} \cdot t_1}{l}} = 0,74 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{26} \cdot \sqrt{\frac{26 \cdot 0,4}{328}} = 81,3 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{NH} = \frac{\tau_{krNH}}{\tau} = \frac{81,3}{16,82} = 4,83 \Rightarrow \text{náběžná hrana není citlivá na ztrátu stability.}$$

Zatížení směrového kormidla je menší než zatížení výškového kormidla. Rozteč nýtů by měla být stejná, proto kontrola nýtových spojů nebyla provedena. Je předpokládáno, že součinitele rezervy nýtových spojů u směrového kormidla jsou větší než u výškového kormidla.

14.6. Kontrola závěsů SK

Horní závěs směrového kormidla

Provozní zatížení horního závěsu SK: $F_{prov} = 120 \text{ N}$

Početní zatížení horního závěsu SK: $F_{poč} = 6,67 \cdot 120 = 800 \text{ N}$

Výběr kloubového ložiska (viz 4.5 [20]):

$d \text{ [mm]}$	$D \text{ [mm]}$	$b \text{ [mm]}$	$B \text{ [mm]}$	Radiální únosnost P_r (pohyblivé spoje) [N]
4	12	3	5	10800

Tabulka 14.2 - Únosnost kloubového ložiska

Snižující koeficient: 0,35 $\rightarrow P_r = 0,35 \cdot 10800 = 3780 \text{ N}$

Součinitel bezpečnosti: $\eta_{lož} = \frac{3780}{800} = 4,7$

Závěr: ložisko vyhovuje.

Kontrola oka závěsu

Oko bylo zkontrolováno programem *MiniStatik* obdobně jako výše závěsy VK. Kontrola proběhla s ohledem na deformaci prvku.

Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka horního závěsu SK
Utržení oka	3,78
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	3,92
Otlačení oka	12,92

Tabulka 14.3 - Výsledné hodnoty součinitelů rezervy pro kontrolu oka horního závěsu SK

Závěr: Oko horního závěsu SK je bezpečné.

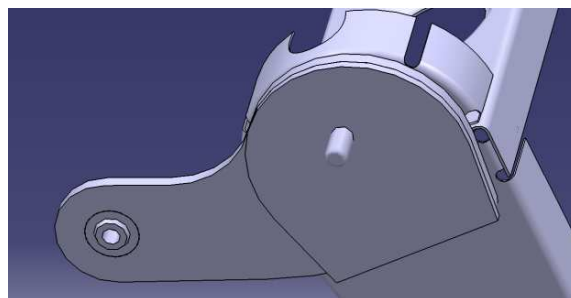
Kontrola dolního závěsu

Dolní závěs je typu ocelového čepu $\phi 4 \text{ mm}$. Je provedena jednoduchá kontrola na smyk:

$$F_{poč} = 800 \text{ N} \rightarrow \tau = \frac{F}{\frac{\pi r^2}{4}} = 254 \text{ MPa}$$

Materiál čepu: L-ROL.6 – $R_m = 640 \text{ MPa}$

$$\tau_{kr} = \frac{R_m}{2} = 320 \text{ MPa}$$

Obrázek 14.7 - Dolní závěs SK

Součinitel rezervy: $\eta = \frac{320}{254} = 1,26 \Rightarrow$ Dolní závěs **vyhovuje**.

14.7. Přehled součinitelů rezervy konstr. prvků SK

<i>Přehled součinitelů rezervy - směrové kormidlo</i>		
Konstrukční prvek		Součinitel rezervy
		$\eta [-]$
Únosnost stojiny v poloze ŘEZ I		17,73
Pevnostní kontrola pásnic - ŘEZ II - tažené		5,8
Pevnostní kontrola pásnic - ŘEZ II - tlačené		3
Únosnost stojiny v poloze ŘEZ III		2
Kontrola stojiny na zvlnění v poloze ŘEZ III		5,4
Únosnost potahu - ŘEZ III		8,9
Kontrola poloměru náběžné hrany - ŘEZ III		4,83
Horní závěs směrového kormidla	Únosnost kloubového ložiska	4,7
	Utržení oka závěsu	3,78
	Roztržení oka a vysmeknutí čepu	3,92
	Otlačení oka	12,92
Kontrola čepu dolního závěsu na smyk		1,26

Tabulka 14.4 - Přehled součinitelů rezervy konstrukčních prvků směrového kormidla

15. Návrh a pevnostní kontrola kýlů

Kýly jsou navrženy jako dvounosníková konstrukce. Byla provedena pevnostní kontrola pásnic nosníků a stojen v místě maximálního ohybového momentu a maximální posouvající síly. Potah byl zkontrolován v místě řezu 1 (viz obrázek 15.2 níže).

15.1. Pevnostní návrh a kontrola pásnic kýlových nosníků

Nosníky jsou takřka totožné. Liší se pouze efektivní výškou H_{ef} a tloušťkou stojiny t . Pro pásnice je použit profil 15x15x1, jehož průřezová plocha je $29,4 \text{ mm}^2$.

15.1.1. Síly v pásnicích nosníků vyvolané účinkem ohybového momentu

Kontrola pásnic nosníku je provedena v nejnižším místě kýlu, kde působí maximální ohybový moment.

Kvadratické momenty průřezu jednotlivých nosníků:

$$J_x = H_{ef}^2 \cdot \frac{A_p}{2}$$

Zadní nosník:

H_{efZAD} ... Efektivní výška zadního nosníku; $H_{efZAD} = 0,9 \cdot h_{ZAD} = 0,9 \cdot 66 = 60 \text{ mm}$
($h_{ZAD} = 66 \text{ mm}$: z 3D modelu)

A_p ... Plocha pásnice 15 x 15 x 1; $A_p = 29,4 \text{ mm}^2$ [20]

$$J_{xZAD} = H_{efZAD}^2 \cdot \frac{A_p}{2} = 60^2 \cdot \frac{29,4}{2} = 26463 \text{ mm}^4$$

Přední nosník:

$H_{efPRED} = 0,9 \cdot h_{PRED} = 0,9 \cdot 80 = 72 \text{ mm}$

($h_{PRED} = 80 \text{ mm}$: z 3D modelu)

$$J_{xPRED} = H_{efPRED}^2 \cdot \frac{A_p}{2} = 72^2 \cdot \frac{29,4}{2} = 38880 \text{ mm}^4$$

Síly do pásnic nosníků

$M_{O\text{poč}}$ ... početní ohybový moment; $M_{O\text{poč}} = M_O \cdot 1,5 = 310 \cdot 1,5 = 465 \text{ Nm}$

Zadní nosník:

$$F_{ZAD} = \frac{M_{O\text{poč}} \cdot \frac{J_{xZAD}}{\sum J_x}}{H_{efZAD}} = \frac{465 \cdot \frac{26463}{65343}}{60} = 3170 \text{ N}$$

Přední nosník:

$$F_{PRED} = \frac{M_{O\text{poč}} \cdot \frac{J_{xPRED}}{\sum J_x}}{H_{efPRED}} = \frac{465 \cdot \frac{38880}{65343}}{72} = 3843 \text{ N}$$

Napětí v pásnicích nosníku

Zadní nosník:

$$\sigma_{ZAD} = \frac{F_{ZAD}}{A_p} = \frac{3170}{29,4} = 108 \text{ MPa}$$

Přední nosník:

$$\sigma_{Před} = \frac{F_{Před}}{A_p} = \frac{3843}{29,4} = 131 \text{ MPa}$$

Kritické napětí v tlaku pro profil 15x15x1 odečteno z grafu 2.6 [20]:

$$\sigma_{KR} = 230 \text{ MPa}$$

Součinitele rezervy pro namáhání pásnic v tlaku

Zadní nosník:

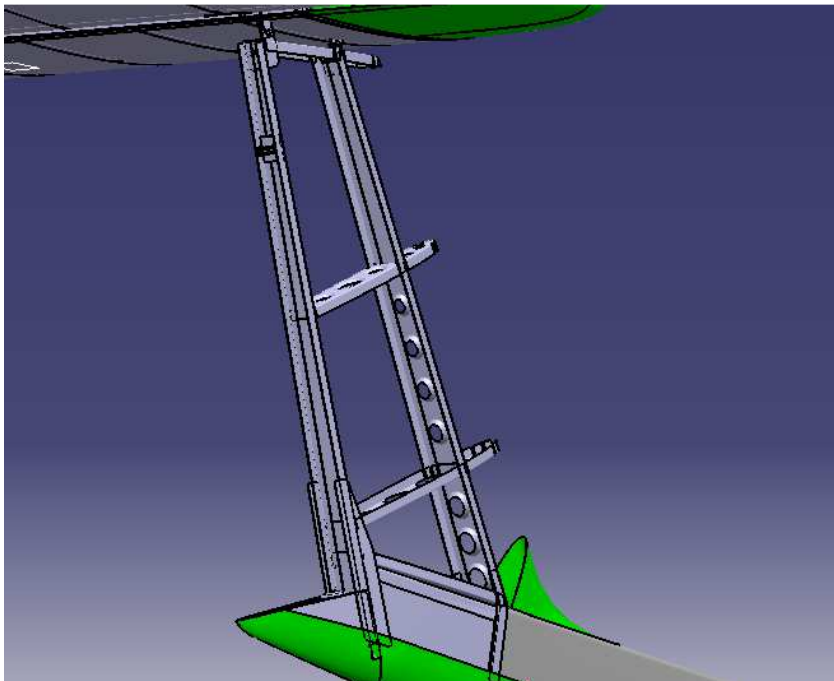
$$\eta_{ZAD} = \frac{230}{108} = 2,13$$

Přední nosník:

$$\eta_{Před} = \frac{230}{131} = 1,75$$

Závěr a vyhodnocení:

Pásnice namáhané ohybovým momentem byly zkontrolovány na stabilitu v tlaku. Součinitele rezervy > 1. Pásnice vyhovují.

Obrázek 15.1 - Nosníky kýlu

15.2. Pevnostní návrh a kontrola potahu kýlu

Pro kontrolu potahu je rozhodující krouticí moment, který je maximální v místě uchycení k nosníkům.

$M_{K\text{poč}}$ ... početní krouticí moment; $M_{K\text{poč}} = M_K \cdot 1,5 = 110,1,5 = 165 \text{ Nm}$

U ... plocha dutiny; $U = 24847 \text{ mm}^2$

$$q_K = \frac{M_{K\text{poč}}}{2U} = \frac{165000}{2 \cdot 24847} = 3,3 \text{ Nmm}^{-1}$$

Výpočet únosnosti potahu

Dovolené napětí ve smyku:

$$\tau_{dov} = \frac{R_m}{2}$$

Zvolené kritické napětí ve smyku pro návrh:

$$\tau_{kr} = 150 \text{ MPa}$$

Výpočet smykového napětí v potahu:

$$\tau = \frac{M_K}{2U \cdot t} [\text{MPa}]$$

t ... tloušťka potahu (předpokládá se, že tloušťka potahu je konstantní; $t = 0,4 \text{ mm}$)

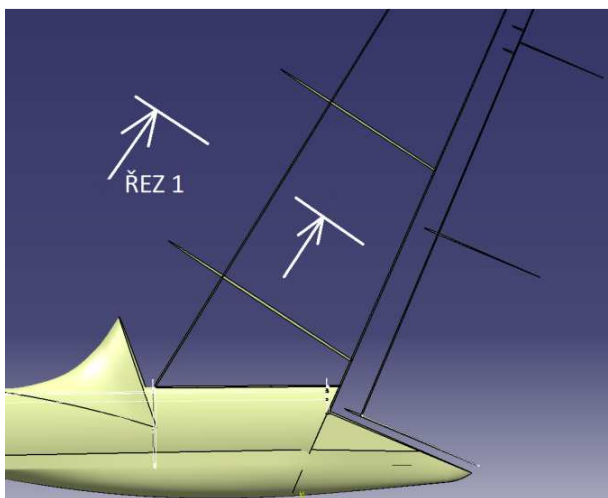
$$\tau = \frac{165000}{2 \cdot 24847 \cdot 0,4} = 8,3 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy únosnosti potahu:

$$\eta_{pot} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{150}{8,3} = 18,1$$

15.2.1. Kontrola poloměru náběžné hrany na ztrátu stability

Kontrola poloměru náběžné hrany je řešena jako kontrola stability válce, zatěženého smykem. Kontrola stability je provedena v poloze „Řez 1“.

Obrázek 15.2 - Poloha řezu 1 - kontrola poloměru náběžné hrany

Základní geometrické charakteristiky:

Délka dutiny: $l = 340 \text{ mm}$

Plocha dutiny v řezu 1: $U_1 = 21496 \text{ mm}^2$

Poloměr náběžné hrany: $R_{NH} = 12,5 \text{ mm}$

Kroutící moment v řezu 1: $M_{K1 \text{ prov}} = 24 \text{ Nm}$

Smykový tok v řezu 1 od krutu:

$$q_{K1} = \frac{M_{K1 \text{ poč}}}{2U} = \frac{24000 \cdot 1,5}{2 \cdot 21496} = 0,84 \text{ Nmm}^{-1}$$

Koeficient $k_{\tau_{RNH}}$ odečtený z grafu [20]:

$$\frac{l}{\sqrt{R_{NH} \cdot t_1}} \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} = \frac{340}{\sqrt{12,5 \cdot 0,4}} \cdot \frac{0,4}{12,5} = 4,87$$
$$k_{\tau_{RNH}} = 0,72$$

Kritické napětí:

$$\tau_{krNH} = k_{\tau_{RNH}} \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{NH}} \cdot \sqrt{\frac{R_{NH} \cdot t_1}{l}} = 0,72 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{12,5} \cdot \sqrt{\frac{12,5 \cdot 0,4}{340}} = 134,53 \text{ MPa}$$

Smykové napětí:

$$\tau_1 = \frac{|q_{K1}|}{t_1} = \frac{0,84}{0,4} = 2,1 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{NH} = \frac{\tau_{krNH}}{\tau_1} = \frac{134,53}{2,1} = 64$$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu plyne, že náběžná hrana kýlu není náchylná na ztrátu stability.

15.2.2. Kontrola největšího poloměru dutiny na ztrátu stability

Kontrola byla také provedena v poloze ŘEZ 1.

Délka potahu horní části dutiny: $l_{1PD} = 340 \text{ mm}$

$$k_{\tau_{PD1}} = 40$$

Kritické napětí:

$$\tau_{krPD1} = k_{\tau_{PD1}} \cdot E_1 \cdot \left(\frac{t_1}{l}\right)^2 = 40 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,4}{340}\right)^2 = 4 \text{ MPa}$$

Vliv zakřivení potahu:

$$\tau_{kr1} = \tau_{krPD1} + 0,1 \cdot E \cdot \frac{t_1}{R_{1D}} = 4 + 0,1 \cdot 72000 \cdot \frac{0,4}{1626} = 5,8 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy:

$$\eta_{1PD} = \frac{\tau_{kr1}}{\tau_{1PD}} = \frac{5,8}{2,1} = 2,76$$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že i při největším zatížení by měl být potah stabilní.

15.3. Pevnostní návrh a kontrola stojiny

Kontrola je provedena v místě uchycení k nosníku (nejnižší poloha kýlu).
Je nutné použít výsledný smykový tok ve stojině:

$$q_v = q_k + q_s [Nmm^{-1}]$$

Početní posouvající síla: $T_{poč} = T \cdot 1,5 = 538,1,5 = 807 \text{ N}$

Zadní nosník:

$$T_{ZAD} = T_{poč} \frac{Jx_{ZAD}}{\sum Jx} = 807,0,405 = 377 \text{ N}$$

Přední nosník:

$$T_{před} = T_{poč} \frac{Jx_{před}}{\sum Jx} = 807,0,595 = 480 \text{ N}$$

15.3.1. Kontrola stojiny na ztrátu stability, zvlnění

Zadní nosník:

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_\tau = 8,25$

Kritické napětí:

$$\tau_{kr} = k_\tau \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,25 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,6}{60} \right)^2 = 59,4 \text{ MPa}$$

Smykové napětí ve stojině:

$$\tau = \frac{q_v}{t} = \frac{8 + 3,3}{0,6} = 18,8 \text{ MPa}$$

Součinitele rezervy:

$$\eta = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{59,4}{18,8} = 3,15$$

Přední nosník:

Koeficient kritického smykového napětí odečtený z grafu [20]: $k_\tau = 8,20$

Kritické napětí:

$$\tau_{kr} = k_\tau \cdot E \cdot \left(\frac{t}{h_{ef}} \right)^2 = 8,20 \cdot 72000 \cdot \left(\frac{0,5}{72} \right)^2 = 28,5 \text{ MPa}$$

$$\tau = \frac{q_v}{t} = \frac{6,7 + 3,3}{0,6} = 16,7 \text{ MPa}$$

$$\eta = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{28,5}{16,7} = 1,7$$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu plyne, že stojina předního nosníku kýlu je stabilní a nedojde k jejímu zvlnění.

15.3.2. Kontrola stojiny na únosnost

Únosnost hladké desky odečtená z grafu 3.7 [20]:

Zadní nosník: $t_h = 0,6 \text{ mm}$: $q_{pzad} = 52 \text{ Nmm}^{-1}$

Součinitele rezervy:

$$\eta_{ZAD} = \frac{q_{pzad}}{q_{vzad}} = \frac{52}{11,3} = 4,6$$

Přední nosník: $t_h = 0,5 \text{ mm}$: $q_{před} = 30 \text{ Nmm}^{-1}$

Průměr odlehčovacího otvoru nosníku (v kontrolním řezu): $D = 35 \text{ mm}$

Smykový tok stojiny s otvorem v zadním nosníku:

$$q_{p1} = q_{pt} \cdot \left(1 - \left(\frac{D}{h_{ef}}\right)\right) = 30 \cdot \left(1 - \left(\frac{35}{60}\right)\right) = 12,5 \text{ Nmm}^{-1}$$

Součinitele rezervy:

$$\eta_1 = \frac{q_{p\text{ před}}}{q_{v\text{ před}}} = \frac{12,5}{10} = 1,25$$

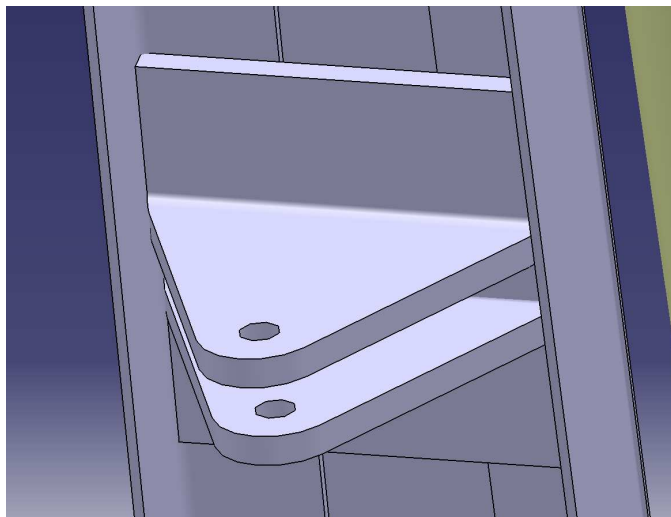
Závěr a vyhodnocení:

Stojina zadního nosníku je bez odlehčovacích otvorů, proto její součinitel rezervy dosahuje hodnoty 4,6; tedy vyhovuje.

Průměr odlehčovacích otvorů ve stojině předního nosníku byl zvolen s ohledem na celkovou únosnost stojiny. Součinitel rezervy pro zvolené parametry vyšel 1,25. Stojina předního nosníku také vyhovuje.

15.4. Návrh a kontrola horního závěsu směrového kormidla

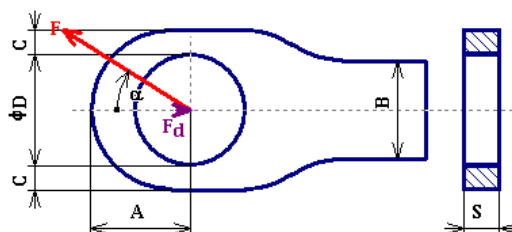
Horní závěs směrového kormidla na kýlu je stylu vidlice, do které se zasouvá oko s kloubovým ložiskem na směrovém kormidle. Jednotlivé části závěsu jsou vyrobeny z profilu o tloušťce 2 mm. Pevnostní kontrola ok je provedena pomocí program *MiniStatik*.

Obrázek 15.3 - Horní závěs SK na kýlu

Početní hodnota zatížení jednoho oka: $F_{poč} = 400 \text{ N}$

Vstupní hodnoty		
Mez pevnosti materiálu	390	[MPa]
Mez kluzu materiálu	255	[MPa]
Tahová síla	400	[N]
Tlaková síla	400	[N]
Úhel α	90	[°]
D	4	[mm]
C	5	[mm]
A	6	[mm]
B	14	[mm]
S	2	[mm]
Vliv nepřesnosti výroby	1	[-]
Vliv druhu zatížení	1	[-]

Obrázek 15.4 - Ilustrace závěsu v Programu MS

Tabulka 15.1 - Vstupní hodnoty pro kontrolu oka do programu *MiniStatik*

Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka horního závěsu SK – součinitele rezervy
Utržení oka	9,31
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	5,54
Otlačení oka	6,75

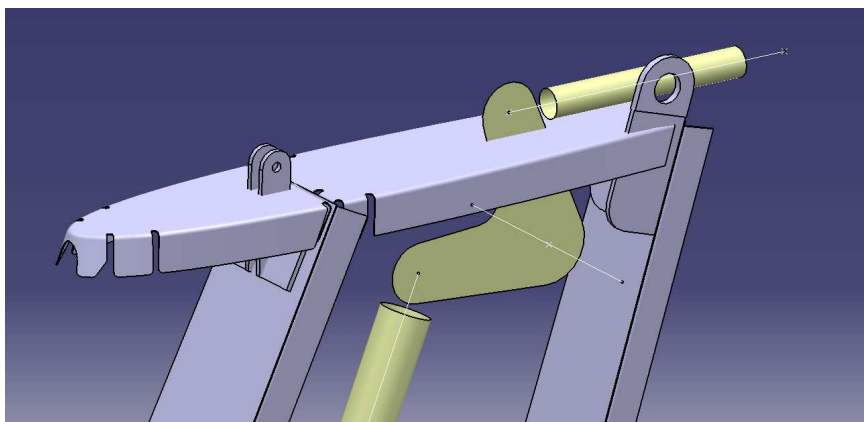
Tabulka 15.2 - Výsledné součinitele rezervy vypočtené programem *MiniStatik*

Závěr a vyhodnocení:

Horní závěs směrového kormidla na kýlu byl zkontrolován na utržení oka, roztržení oka a vysmeknutí čepu a otlačení oka. Kontrola byla provedena s ohledem na deformaci prvku. Pro vstupní hodnoty uvedeny v tabulce 15.1 vyšly součinitele rezervy > 1 . Závěs vyhovuje.

15.5. Návrh a kontrola závěsů k stabilizátoru

Stabilizátor je uchycen na čtyřbodovém závěsu na kýlech. Přední závěsy jsou typu vidlice, zadní závěsy jsou oka s kloubovými ložisky. Pevnostní návrh spočívá ve výběru kloubového ložiska a kontroly ok závěsu.

Obrázek 15.5 - Závěsy stabilizátoru na kýlech

Zatížení závěsů:

Přední závěs: $F_{před_{poč}} = 5005 \text{ N}$

Zadní závěs: $F_{zad_{poč}} = 6110 \text{ N}$

Výběr ložiska zadního závěsu [20]:

$d \text{ [mm]}$	$D \text{ [mm]}$	$b \text{ [mm]}$	$B \text{ [mm]}$	Radiální únosnost P_r (nepohyblivé spoje) [N]
4	12	3	5	21600

Tabulka 15.3 – Výběr kloubového ložiska

Snižující součinitel únosnosti kloubového ložiska (4.5 [20]): **0,52**

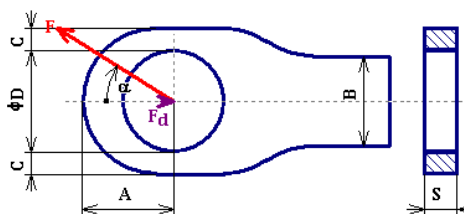
Únosnost kloubového ložiska po zvážení uložení: $F_{lož} = 0,52 \cdot 21600 = 11232 \text{ N}$

Součinitel rezervy únosnosti kloubového ložiska: $\eta_{lož} = \frac{F_{lož}}{F_{zad_{poč}}} = \frac{11232}{6110} = 1,84$

Kontrola ok závěsů:

Kontrola ok závěsů připojujících stabilizátor ke kýlům byla provedena pomocí softwaru *MiniStatik*:

Vstupní hodnoty do programu <i>MiniStatik</i>				
Vstupní hodnoty	Přední závěs		Zadní závěs	
Mez pevnosti materiálu	390		[MPa]	
Mez kluzu materiálu	255		[MPa]	
Tahová síla	2503	[N]	6110	[N]
Tlaková síla	2503	[N]	6110	[N]
Úhel α	0	[°]	15	[°]
D	4	[mm]	12	[mm]
C	4,5	[mm]	6,5	[mm]
A	6,5	[mm]	12,5	[mm]
B	13	[mm]	25	[mm]
S	2	[mm]	3	[mm]
Vliv nepřesnosti výroby	1	[-]	1	[-]
Vliv druhu zatížení	1	[-]	1	[-]

Obrázek 15.6 - Ilustrace oka z programu *MiniStatik*

Tabulka 15.4 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok

Součinitele bezpečnosti s ohledem na deformaci kontrolovaného prvku		
Charakter pevnostní kontroly	Kontrola oka předního závěsu stabilizátoru ke kýlu	Kontrola ok zadních závěsů stabilizátoru ke kýlu
Utržení oka	1,49	1,17
Roztržení oka a vysmeknutí čepu	1,03	1,15
Otlačení oka	1,2	1,85

Tabulka 15.5 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok závěsu stabilizátoru ke kýlům

Závěr a vyhodnocení:

Oka předních závěsů typu vidlice byly zkontrolovány pomocí programu *MiniStatik* a vyhovují. Stejně tak vyhovuje oko pro kloubové ložisko zadního závěsu. Kloubové ložisko zadního závěsu má dostatečnou únosnost s faktorem rezervy 1,84.

15.6. Přehled vypočtených součinitelů rezervy pro kýlové plochy

Přehled vypočtených součinitelů rezervy kýlových ploch	
Konstrukční prvek	Součinitel rezervy
Pásnice zadního nosníku	2,13
Pásnice předního nosníku	1,75
Únosnost potahu	18,1
Kontrola poloměru náběžné hrany na ztrátu stability	64
Kontrola největšího poloměru dutiny na ztrátu stability	2,76
Kontrola stojiny předního nosníku na ztrátu stability, zvlnění	1,7
Kontrola stojiny zadního nosníku na ztrátu stability, zvlnění	3,15
Kontrola stojiny předního nosníku na únosnost	1,25
Kontrola stojiny zadního nosníku na únosnost	4,6
Únosnost kloubového ložiska	1,84

Tabulka 15.6 - Přehled vypočtených součinitelů rezervy pro kýlové plochy

16. Návrh a pevnostní kontrola trupových nosníků

Pevnostní kontrola pásnic nosníku je provedena v kořenovém řezu ($x = 3943 \text{ mm}$) a ve středním řezu ($x = 5650 \text{ mm}$). Je použita trupová souřadnicová soustava s počátkem v nose trupu, osa x směřuje dozadu. Potah je kontrolován v kořenovém řezu a v koncovém řezu.

16.1. Rozhodující hodnoty zatížení trupových nosníků

Zatížení v kořenovém řezu:

$$M_{1O1prov} = 5601,7 \text{ Nm} \rightarrow M_{O1poč} = 1,5 \cdot 5601,7 = 8402,6 \text{ Nm}$$

$$M_{1O2prov} = 1805 \text{ Nm} \rightarrow M_{O2poč} = 1,5 \cdot 1805 = 2707,5 \text{ Nm}$$

$$M_{1K1prov} = 318,5 \text{ Nm} \rightarrow M_{K1poč} = 1,5 \cdot 318,5 = 477,8 \text{ Nm}$$

Zatížení ve středním řezu:

$$M_{2O1prov} = 3121 \text{ Nm} \rightarrow M_{O1poč} = 1,5 \cdot 3121 = 4682 \text{ Nm}$$

$$M_{2O2prov} = 985 \text{ Nm} \rightarrow M_{O2poč} = 1,5 \cdot 985 = 1478 \text{ Nm}$$

Pro návrh potahu je třeba kontrola i v koncovém řezu:

$$M_{3K2prov} = 293,7 \text{ Nm} \rightarrow M_{K1poč} = 1,5 \cdot 293,7 = 440,6 \text{ Nm}$$

16.2. Geometrické charakteristiky

Geometrické charakteristiky nosníku jsou odečteny z 3D CAD modelu:

Charakteristiky v kořenovém řezu ($x = 3943 \text{ mm}$):

Výšky nosníku v kořenovém řezu:

$$h_{1I} = 157 \text{ mm} \rightarrow H_{1efI} = 0,9 \cdot 157 = 141 \text{ mm}$$

Šířka nosníku v kořenovém řezu:

$$h_{1II} = 98 \text{ mm} \rightarrow H_{1efII} = 0,9 \cdot 98 = 88 \text{ mm}$$

Plocha kořenové dutiny:

$$U_{koren} = 19300 \text{ mm}^2$$

Charakteristiky ve středním řezu ($x = 5650 \text{ mm}$):

Výšky nosníku ve středním řezu:

$$h_{2I} = 132 \text{ mm} \rightarrow H_{2efI} = 0,9 \cdot 132 = 119 \text{ mm}$$

Šířka nosníku ve středním řezu:

$$h_{2II} = 82 \text{ mm} \rightarrow H_{2efII} = 0,9 \cdot 82 = 74 \text{ mm}$$

Charakteristiky v koncovém řezu ($x = 7360 \text{ mm}$):

Výšky nosníku v koncovém řezu:

$$h_{3I} = 120 \text{ mm} \rightarrow H_{3efI} = 0,9 \cdot 120 = 108 \text{ mm}$$

Šířka nosníku v koncovém řezu:

$$h_{3II} = 56 \text{ mm} \rightarrow H_{3efII} = 0,9 \cdot 56 = 50 \text{ mm}$$

16.3. Zatížení konstrukce od momentu M_{OI}

Kořenový řez:

Síla do pásnice od momentu M_{OI} : $F_{1pásI} = \frac{M_{1OI_{poč}}}{2 \cdot H_{1efI}} = \frac{8402600}{2 \cdot 141,8} = 29628,35 \text{ N}$

Koncový řez:

Síla do pásnice od momentu M_{OI} : $F_{2pásI} = \frac{M_{2OI_{poč}}}{2 \cdot H_{2efI}} = \frac{468200000}{2 \cdot 119} = 19672 \text{ N}$

Návrh průřezu pásnice:

Trupový nosník je konstruovaný jako tenkostěnná čtyřpásnicová konstrukce. Potah tvoří duralový plech o tloušťce 0,5 mm.

Obrázek 16.1 - Pásnice trupového nosníku

Pásnice trupového nosníku jsou navrženy jako ohýbané profily z duralového plechu tloušťky $t = 2,2 \text{ mm}$; délka ramene profilů je 20 mm, koncový ohyb je 5 mm.

V kořenové části je profil zesílen vloženým vnitřním profilem o délce $l = 1705 \text{ mm}$ s tloušťkou stěny $t = 1,2 \text{ mm}$. Toto zesílení je použito pouze v kořenové části nosníku (největší ohybový moment).

Naopak v koncové části jsou z pásnic odfrézovány koncové ohyby (minimální ohybový moment). Tato úprava vede ke snížení hmotnosti konstrukce.

Plochy pásnic nosníku v kořenovém řezu: $A_{p_{kořen}} = 115 + 41 = 156 \text{ mm}^2$

Plochy pásnic nosníku ve středním řezu: $A_{p_{střed}} = 115 \text{ mm}^2$

Napětí v pásnicích od síly $F_{1pásI}$ (kořenový řez): $\sigma_{1I} = \frac{F_{1pásI}}{A_{p_{kořen}}} = \frac{29628,4}{156} = 190 \text{ MPa}$

Napětí v pásnicích od síly $F_{2pásI}$ (střední řez): $\sigma_{2I} = \frac{F_{2pásI}}{A_{p_{střed}}} = \frac{19672}{115} = 171 \text{ MPa}$

Kritické napětí v pásnici (viz. Graf 2.6 [20]): $\sigma_{kr} = 280 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy pro zatížení v kořenovém řezu od M_{OI1} : $\eta_{1I} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma_{1I}} = \frac{280}{190} = 1,47$

Součinitel rezervy pro zatížení ve středním řezu od M_{OI2} : $\eta_{2I} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma_{2I}} = \frac{280}{171} = 1,63$

16.4. Zatížení od momentu M_{OII}

Kořenový řez:

Síla do pásnice v kořenovém řezu od M_{OII} : $F_{1pásII} = \frac{M_{1OII_{poč}}}{2 \cdot H_{efII}} = \frac{2707500}{2 \cdot 88} = 15383 \text{ N}$

Napětí v pásnicích od síly $F_{1pásII}$: $\sigma_{1II} = \frac{F_{1pásII}}{A_p} = \frac{15383}{156} = 98,6 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy pro zatížení od M_{OII1} : $\eta_{1II} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma_{II}} = \frac{280}{98,6} = 2,84$

Střední řez:

Síla do pásnice ve středním řezu od M_{OII2} : $F_{2pásII} = \frac{M_{2OII_{poč}}}{2.H_{efII}} = \frac{1478000}{2.74} = 9986 \text{ N}$

Napětí v pásnicích od síly $F_{2pásII}$: $\sigma_{2II} = \frac{F_{2pásII}}{A_p} = \frac{9986}{115} = 87 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy pro zatížení od M_{OII2} : $\eta_{2II} = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma_{2II}} = \frac{280}{87} = 3,22$

Závěr a vyhodnocení:

Z vypočtených hodnot plyne, že pro kontrolu pásnic nosníku je rozhodující ohybový moment M_{OII1} . Součinitele rezervy jsou > 1 >> **pásnice vyhovují.**

16.5. Kontrola potahu

Kontrola potahu je provedena pouze v kořenovém řezu. V koncovém řezu je potah dostatečně zpevněn příložkami a ke zvlnění by nemělo dojít.

Kořenový řez:

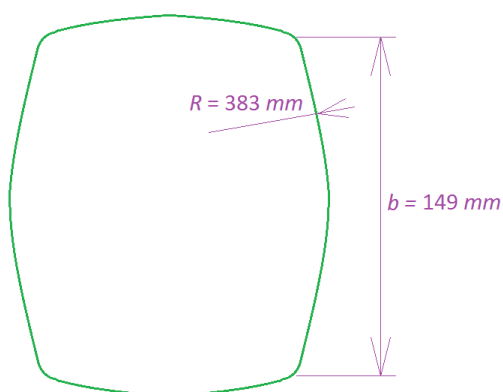
Smykové napětí v potahu: $\tau = \frac{M_{K1_{poč}}}{2.U_{koren}.t_1} = \frac{477,8}{2.19300.0,5} = 24,76 \text{ MPa}$

Kontrola na únosnost potahu (zvoleno $\tau_{kr} = 150 \text{ MPa}$) :

$$\eta_{unosnost} = \frac{\tau_{kr}}{\tau_I} = \frac{150}{24,76} = 6,06$$

Kontrola potahu na ztrátu stability

Kontrola největšího poloměru:

Hodnoty odečtené z podkladů 3.2 [20]:

Kritický součinitel smyku zakřivené desky:

$$k_\tau = 18$$

Smykové napětí:

$$\tau_{kr} = k_\tau E \left(\frac{t}{b} \right)^2 = 18.72000. \left(\frac{0,5}{149,0,9} \right)^2 = 18 \text{ MPa}$$

Obrázek 16.2 - Geometrické charakteristiky pro výpočet stability potahu

Pro obecné uchycení okrajů:

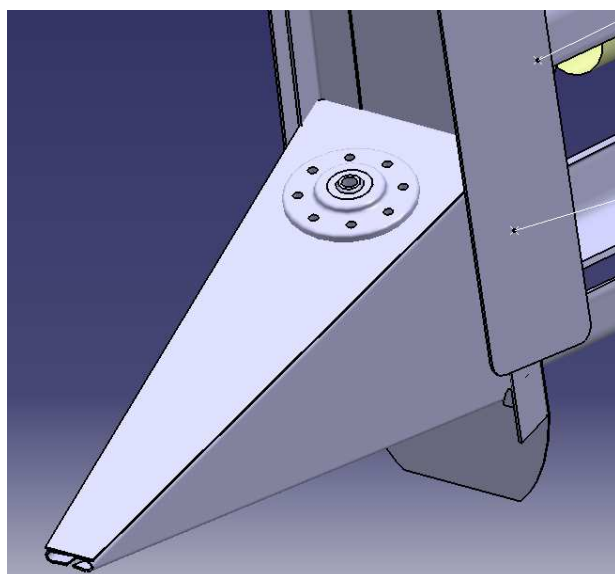
$$\tau_{kr} = \tau_{kr} + 0,1E \frac{t}{r} = 18 + \frac{0,172000 \cdot 0,5}{383} = 27,4 \text{ MPa}$$

Součinitel rezervy: $\eta_{stabPOT_{koren}} = \frac{\tau_{kr}}{\tau} = \frac{27,4}{24,8} = 1,1$

Závěr a vyhodnocení:

Potah v kořenovém řezu byl zkontrolován na únosnost a na ztrátu stability. Součinitel rezervy pro ztrátu stability potahu vyšel 1,1; což je dostatečná hodnota. Potah by měl být stabilní.

16.6. Návrh dolního závěsu směrového kormidla

Obrázek 16.3 - Dolní závěs směrového kormidla

Dolní závěs je složen z kloubového ložiska, které je vsazeno do skříně. Je zkontrolována únosnost kloubového ložiska.

Kloubové ložisko (4.5 viz [20]):

d [mm]	D [mm]	b [mm]	B [mm]	Radiální únosnost P_r (pohyblivé spoje) [N]
5	14	4	6	18000

Tabulka 16.1 - Kloubové ložisko

Zatížení dolního závěsu: $F_{poč} = 800 \text{ N}$

Součinitel rezervy: $\eta_{klb} = \frac{18000 \cdot 0,55}{800} = 14,4$

16.7. Přehled součinitelů rezervy pro trupové nosníky

Kontrola pásnic - zatížení od M_{OI} (v kořenovém řezu)	$\eta_I = 1,67$
Kontrola pásnic - zatížení od M_{OII} (v kořenovém řezu)	$\eta_{II} = 3,24$
Kontrola potahu - kořenový řez - únosnost	$\eta_{únosnost\ kořen} = 6,06$
Kontrola potahu - kořenový řez - stabilita	$\eta_{STAB\ kořen} = 1,1$
Kontrola potahu - koncový řez - únosnost	$\eta_{únosnost\ konec} = 4,18$
Kontrola potahu - koncový řez - stabilita	$\eta_{STAB\ konec} = 1,36$
Kontrola únosnosti kloubového ložiska	$\eta_{klb} = 14,4$

Tabulka 16.2 - Přehled vypočtených součinitelů rezervy pro trupové nosníky

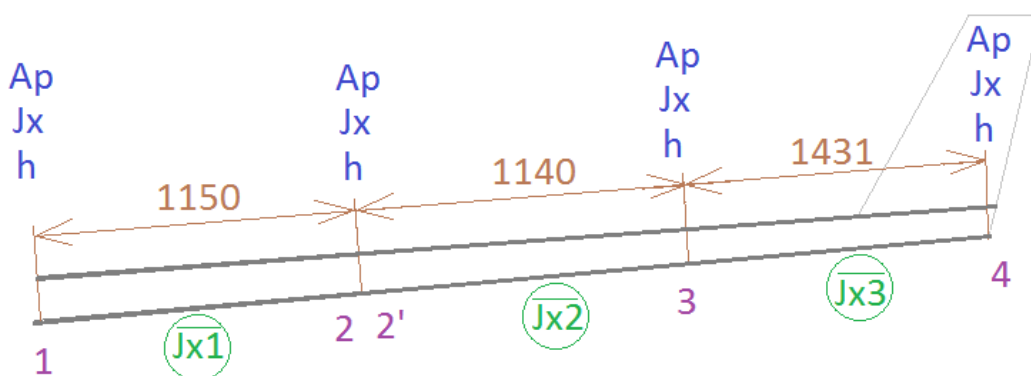
16.8. Výpočet velikosti deformace trupového nosníku

16.8.1. Vstupní hodnoty výpočtu

Zatěžující síla na jeden nosník (viz zatížení trupových nosníků):

$$F_{kombinace4} = 1443N$$

Geometrické charakteristiky pro výpočet deformace nosníku:

Obrázek 16.4 - Geometrické charakteristiky pro výpočet průhybu nosníku

Efektivní výšky nosníku:

Výšky nosníku	Efektivní výšky nosníku
$h_1 = 165 \text{ mm}$	$h_{ef1} = 0,9 \cdot 165 = 149 \text{ mm}$
$h_2 = 136 \text{ mm}$	$h_{ef2} = 0,9 \cdot 136 = 122 \text{ mm}$
$h_3 = 126 \text{ mm}$	$h_{ef3} = 0,9 \cdot 126 = 113 \text{ mm}$
$h_4 = 120 \text{ mm}$	$h_{ef4} = 0,9 \cdot 120 = 108 \text{ mm}$

Tabulka 16.3 - Efektivní výšky nosníku

Plocha pásnic a výpočet kvadratického momentu průřezu nosníku:

Kvadratický moment průřezu nosníku: $J_x = 2 \cdot (2A_p) \left(\frac{h_{ef}}{2} \right)^2$

Plocha pásnice	Kvadratický moment průřezu
1 $A_{p1} = 156 \text{ mm}^2$	$J_{x1} = 3463356 \text{ mm}^4$
2 $A_{p2} = 156 \text{ mm}^2$	$J_{x2} = 2321904 \text{ mm}^4$
2' $A_{p2'} = 115 \text{ mm}^2$	$J_{x2'} = 1711660 \text{ mm}^4$
3 $A_{p3} = 100 \text{ mm}^2$	$J_{x3} = 1276900 \text{ mm}^4$
4 $A_{p4} = 85 \text{ mm}^2$	$J_{x4} = 991440 \text{ mm}^4$

Tabulka 16.4 - Výpočet kvadratického momentu průřezů nosníku

Průměrný kvadratický moment pro jednotlivé sekce:

$$\overline{J_{x1}} = \frac{J_{x1} + J_{x2}}{2} = 2892630 \text{ mm}^4$$

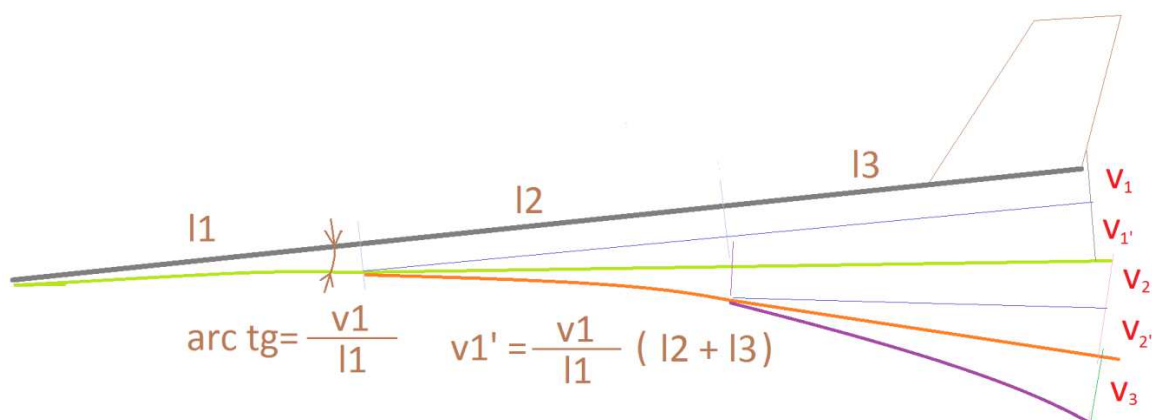
$$\overline{J_{x2}} = \frac{J_{x2'} + J_{x3}}{2} = 1494280 \text{ mm}^4$$

$$\overline{J_{x3}} = \frac{J_{x3} + J_{x4}}{2} = 1134170 \text{ mm}^4$$

16.8.2. Výpočet deformace

Výpočet deformací nosníku:

Deformace nosníku je spočtena ve třech segmentech. Uvažuje se pouze deformace od ohybu, deformace od smyku není brána v potaz. Je započteno posunutí ostatních nezatížených segmentů vlivem deformace segmentu zatíženého.

Tabulka 16.5 - Výpočet deformací nosníku

Posunutí od posouvající síly:

$$v = F \cdot \frac{l^3}{3E\overline{J_x}} \text{ [mm]}$$

Posunutí nezatížených segmentů:

Je předpokládáno, že průhyb bude značně malý, a proto bylo zvoleno lineární řešení:

$$v_1' = \frac{v_1}{l_1} (l_2 + l_3); \quad v_2' = \frac{v_2}{l_2} l_3$$

$$v_1 = \frac{1443.1150^3}{3.72000.2892630} = 3,51 \text{ mm}$$

$$v_{1'} = \frac{3,51}{1150} \cdot (1140 + 1431) = 7,85 \text{ mm}$$

$$v_2 = \frac{1443.1140^3}{3.72000.1494280} = 6,62 \text{ mm}$$

$$v_{2'} = \frac{6,62}{1140} \cdot 1431 = 8,31 \text{ mm}$$

$$v_3 = \frac{1443.1431^3}{3.72000.1134170} = 17,26 \text{ mm}$$

$$\sum v = 3,51 + 7,85 + 6,62 + 8,31 + 17,26 = 43,55 \text{ mm} \approx 44 \text{ mm}$$

Závěr a vyhodnocení:

Z výpočtu vyplývá, že deformace nosníku není kritická a při maximálním provozním zatížení bude dosahovat přibližně 44 mm. Nemělo by dojít vlivem deformace k výraznější změně úhlu náběhu VOP.

16.8.3. Uchycení kýlů k trupovým nosníkům

Kýlové plochy jsou uchyceny k nosníkům pomocí přílozek, které jsou vedené na lemy trupových přepážek. Příložky přenášejí ohybový moment a kroutící moment kýlové plochy.

Rozhodující případ zatížení: $M_{O_{prov}} = 310 \text{ Nm} \gg M_{O_{poč}} = 310.1,5 = 465 \text{ Nm}$

Efektivní rozteč přílozek zadního nosníku: $H_{ef_{zad}} = 61 \text{ mm}$

Efektivní rozteč přílozek předního nosníku: $H_{ef_{před}} = 75 \text{ mm}$

Tlaková síla do přílozek zadního nosníku:

$$F_{ZAD} = \frac{M_{O_{poč}} \cdot \frac{J_{x_{ZAD}}}{\sum J_x}}{H_{ef_{ZAD}}} = \frac{465 \cdot \frac{26463}{65343}}{61} = 3087 \text{ N}$$

Tlaková síla do přílozek předního nosníku:

$$F_{Před} = \frac{M_{O_{poč}} \cdot \frac{J_{x_{Před}}}{\sum J_x}}{H_{ef_{Před}}} = \frac{465 \cdot \frac{38880}{65343}}{75} = 3689 \text{ N}$$

Napětí v příločkách – zadní nosník:

$$\sigma_{ZAD} = \frac{F_{ZAD}}{A_p} = \frac{3087}{50,0,8} = 77,175 \text{ MPa}$$

Napětí v příločkách – přední nosník:

$$\sigma_{Před} = \frac{F_{Před}}{A_p} = \frac{3689}{19,1,2} = 162 \text{ MPa}$$

Kritické napětí v tlaku pro příložky odečteno z grafu 2.6 [20]:

$$\sigma_{KR_{zadni}} = 110 \text{ MPa}$$

$$\sigma_{KR_{predni}} = 170 \text{ MPa}$$

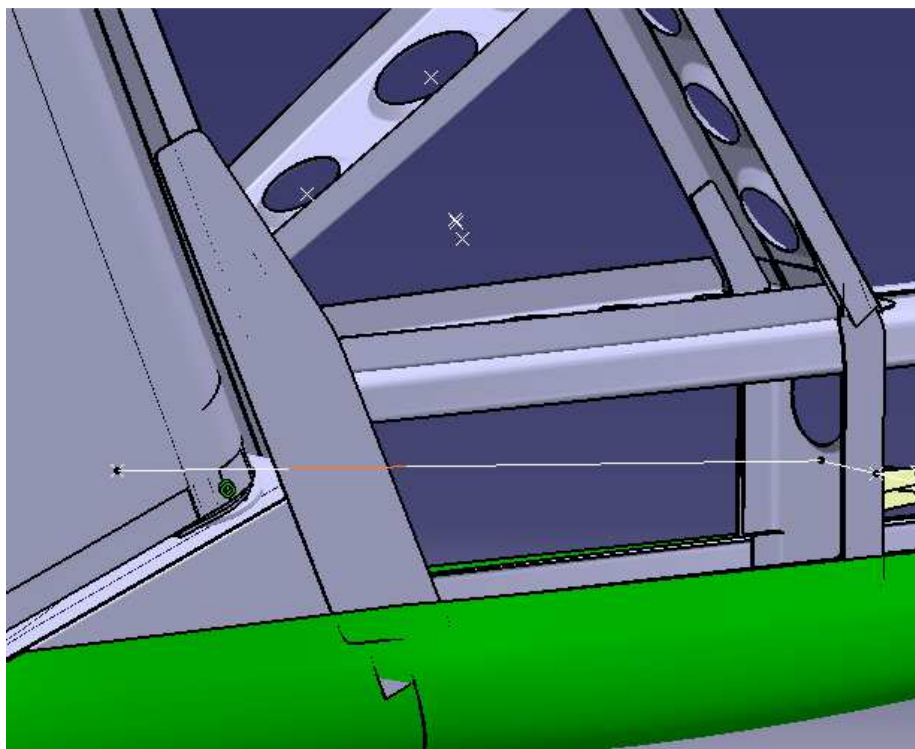
Součinitele rezervy pro namáhání příložek v tlaku

Zadní nosník - příložka:

$$\eta_{ZAD} = \frac{110}{77} = 1,46$$

Přední nosník - příložka:

$$\eta_{Před} = \frac{170}{162} = 1,05$$

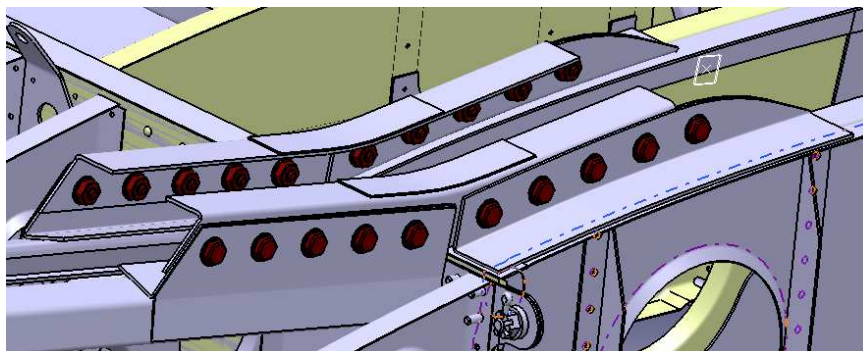
Obrázek 16.5 - Uchycení kýlů k trupovým nosníkům

Závěr a vyhodnocení:

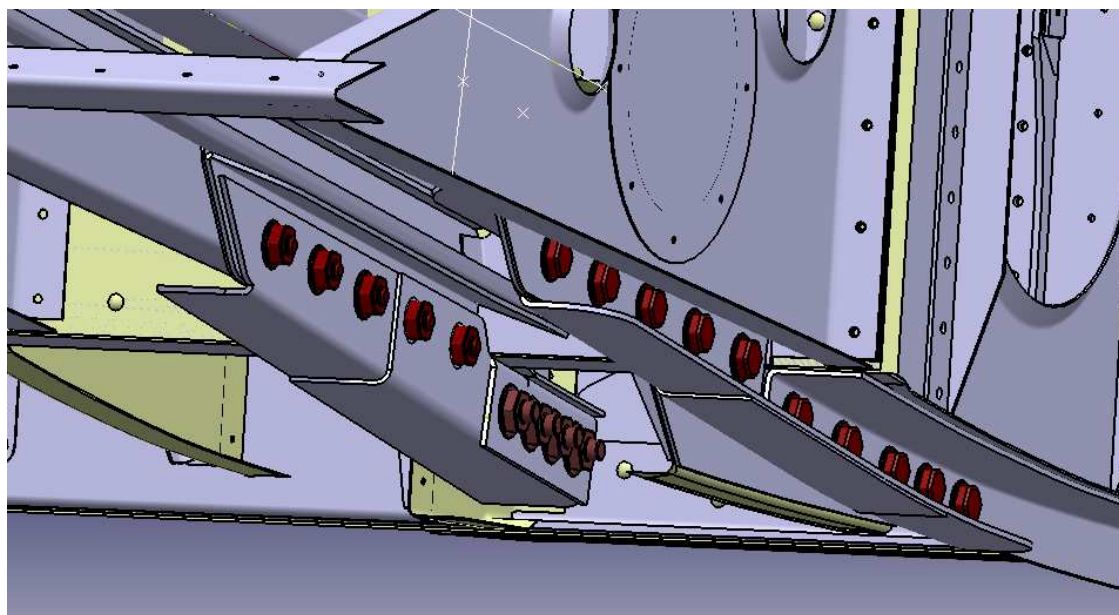
Součinitel rezervy zadních příložek je 1,46; příložka dané zatížení přenesou bez problému. U přední příložky je však součinitel rezervy pouhých 1,05; předpokládá se však, že dané zatížení bude přenášet také potah, který není započítán, tudíž lze konstatovat, že i přední příložka dané zatížení přenesou bez problémů.

16.9. Návrh a kontrola uchycení trupových nosníků k centroplánu

Trupové nosníky jsou sestaveny ze čtyř pásnic, tyto pásnice přenáší zatížení od ohybových momentů trupových nosníků. Každá pásnice je s pomocí spoje uchycena do centroplánu. Spoj je složen z přílozek, pěti šroubů M5 a duralového profilu, který je schopen dané zatížení přenést. Zatížení je poté přenášeno do centroplánu ve třech případech opět s pomocí spoje, složeného z pěti šroubů M5. Ve čtvrtém případě (dolní vnitřní spoj - viz obrázek níže) je použito čtyřech šroubů M7. Použití menšího počtu větších šroubů je nutné kvůli menší délce styčné plochy způsobené výřezem v centroplánu pro nohu zatahovacího podvozku. Spoje jsou zobrazeny na obrázcích níže. Žebra centroplánu jsou zesíleny pomocnými lemy a vnitřní žebro je ve spodní části zesíleno. Pevnostní kontrola částí centroplánu však není v rozsahu této práce provedena. Pevnostní kontrola spoje obsahuje kontrolu šroubových spojů, kontrolu vyrovnávacích profilů na smyk v určeném kritickém průřezu a kontrolu stability spojovacích profilů. Kontrolované části jsou vždy doplněny obrázkem.

Obrázek 16.6 - Horní část spoje trupového nosníku s centroplánem

Obrázek 16.7 - Spodní část spoje trupového nosníku s centroplánem

16.9.1. Geometrické údaje a zatížení spoje

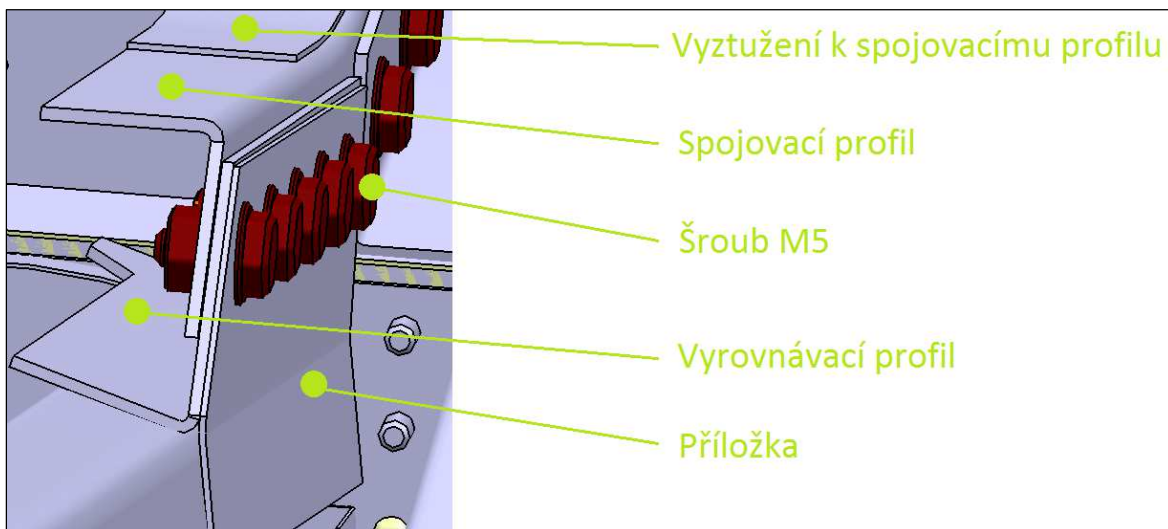
Efektivní výška spoje: $h = 239 \text{ mm}$; $H_{ef} = h \cdot 0,9 = 239 \cdot 0,9 = 215 \text{ mm}$

Početní ohybový moment (viz zatížení trupových nosníků):

$$M_{z_{poč}} = 5602,15 = 8403 \text{ Nm}$$

Síla od ohybového momentu do spoje: $F_{spoj} = \frac{M_{z_{poč}}}{2 \cdot H_{ef}} = 19542 \text{ N}$

Jednotlivé součásti spoje:

Obrázek 16.8 - Součásti spoje

16.9.2. Pevnostní kontrola šroubového spoje 5xM5

Únosnost šroubu M5 ve smyku:

$$F_{smyk} = \frac{\alpha_v f_{U/B} A}{\gamma_{M2}}$$

$\alpha_v = 0,6$ ... Pro pevnostní třídu 8.8
 $f_{U/B} = 800 \text{ MPa}$ ... Pro pevnostní třídu 8.8

A ... Plocha průřezu šroubu;

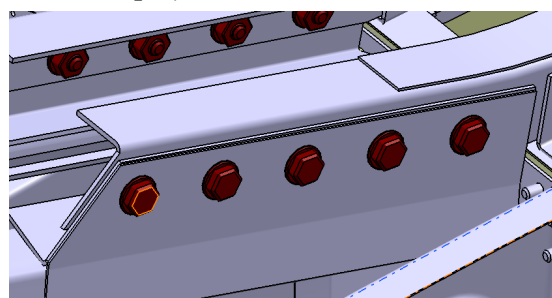
$$A_{M5} = \frac{(0,85 \cdot 5)^2 \cdot \pi}{4} = 14,19 \text{ mm}^2$$

$\gamma_{M2} = 1,5$ ... součinitel bezpečnosti šroubového spoje

$$F_{smyk} = \frac{\alpha_v f_{U/B} A}{\gamma_{M2}} = \frac{0,6 \cdot 800 \cdot 14,19}{1,5} = 4540,8 \text{ N}$$

Únosnost pěti šroubů M5: $F_{spojM5} = 5 \cdot 4540,8 = 22704 \text{ N}$

Součinitel rezervy šroubových spojů M5 ve spoji: $\eta = \frac{F_{spojM5}}{F_{spoj}} = \frac{22704}{19542} = 1,16$

Obrázek 16.9 - Šroubový spoj 5xM5

16.9.3. Šroubový spoj 4xM7

Únosnost šroubu M7 ve smyku:

$\alpha_v = 0,6$ ... Pro pevnostní třídu 6.8

$f_{U/B} = 600 \text{ MPa}$ ... Pro pevnostní třídu 6.8

A ... Plocha průřezu šroubu;

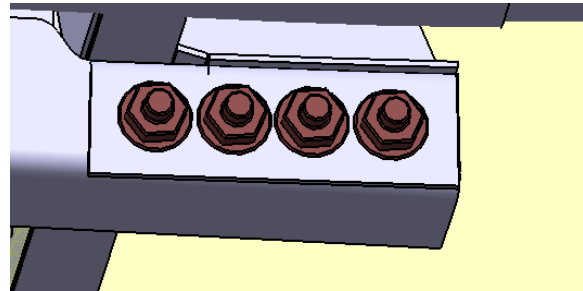
$$A_{M7} = \frac{(0,85 \cdot 7)^2 \cdot \pi}{4} = 27,8 \text{ mm}^2$$

$\gamma_{M2} = 1,5$ ... součinitel bezpečnosti
šroubového spoje

$$F_{smyk} = \frac{\alpha_v f_{U/B} A_{M7}}{\gamma_{M2}} = \frac{0,6 \cdot 600 \cdot 27,8}{1,5} = 6672 \text{ N}$$

Únosnost čtyř šroubů M7: $F_{spojM7} = 4 \cdot 6672 = 26688 \text{ N}$

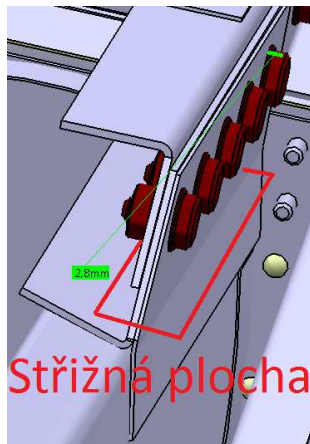
Součinitel rezervy šroubových spojů M7 ve spoji: $\eta = \frac{F_{spojM7}}{F_{spoj}} = \frac{26688}{19542} = 1,36$

Obrázek 16.10 - Pevnostní spoj 4xM7

16.9.4. Kontrola vyrovnávacího profilu a příločky

Horní část – strana k nosníku:

Vyrovnávací profil je kontrolován na stříh.

Střižná plocha: $A_{střih} = t \cdot l = 2,8 \cdot 214 = 599 \text{ mm}^2$

Početní hodnota zatěžující síly: $F_{střih} = 19542 \text{ N}$

Napětí ve stříhu: $\tau_{rov1} = \frac{F_{střih}}{A_{střih}} = \frac{19542}{599} = 32,62 \text{ MPa}$

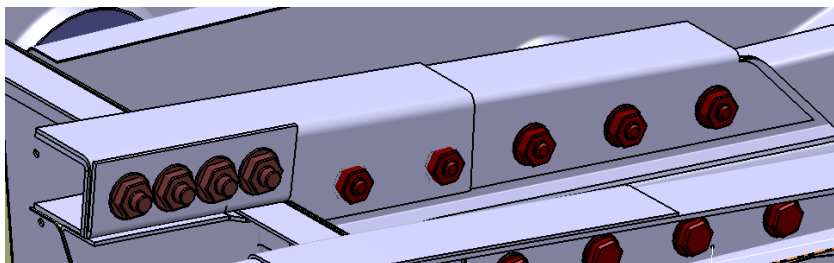
Materiál: Z42401.61: $R_m = 390 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy: $\eta = \frac{\frac{1}{2} \cdot 390}{32,62} = 5,9$

Vzhledem k vysokému součiniteli rezervy není kontrola ostatních střižných ploch provedena.

Obrázek 16.11 - Kontrola na stříh

16.9.5. Kontrola spojovacího profilu se zesílením

Obrázek 16.12 - Spojovací profil - dolní vnitřní

Kontrola stability spojovacího profilu se zesílením byla provedena pouze na spodní tlačené straně.

Průřezová plocha v kritickém místě:

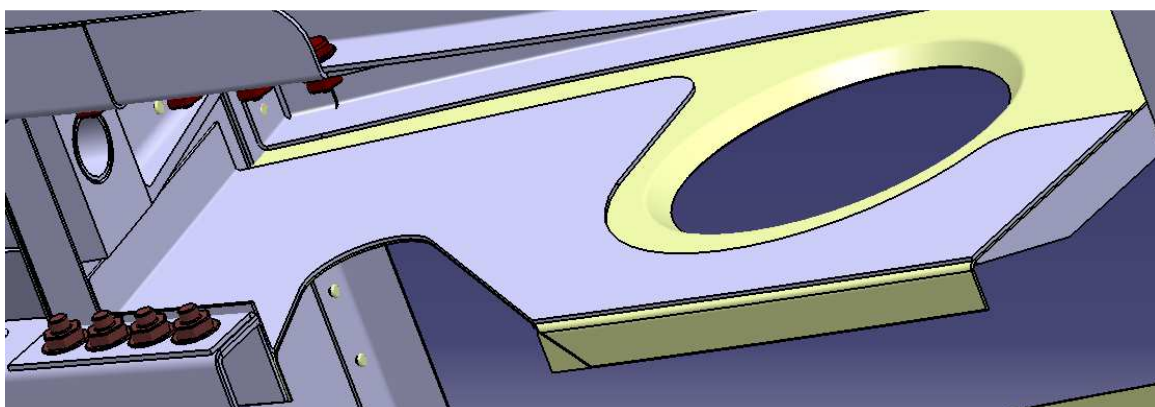
$$A = A_{prof} + A_{zes} = 95,4 + 73,5 = 169 \text{ mm}^2$$

Zatěžující síla: $F_{tlač} = 19542 \text{ N}$

Napětí v součástech: $\sigma_{tlač} = \frac{F_{tlač}}{A} = \frac{19542}{169} = 115,6 \text{ MPa}$

Kritické napětí (viz 2.6 [20]): $\sigma_{kr} = 190 \text{ MPa}$

Součinitel rezervy: $\eta = \frac{\sigma_{kr}}{\sigma_{tlač}} = \frac{190}{115,6} = 1,64$

Obrázek 16.13 - Zesílení žebra centroplánu

16.9.6. Přehled součinitelů rezervy pro uchycení trupových nosníků k centroplánu

Přehled součinitelů rezervy pro uchycení trupových nosníků k centroplánu	
Prvek	Součinitel rezervy
Šroubový spoj 4xM7	1,16
Šroubový spoj 5xM6	1,36
Kontrola vyrovnávacího profilu a příložky	5,9
Kontrola spojovacího profilu se zesílením	1,64

Tabulka 16.6 - Přehled součinitelů rezervy pro uchycení trupových nosníků k centroplánu

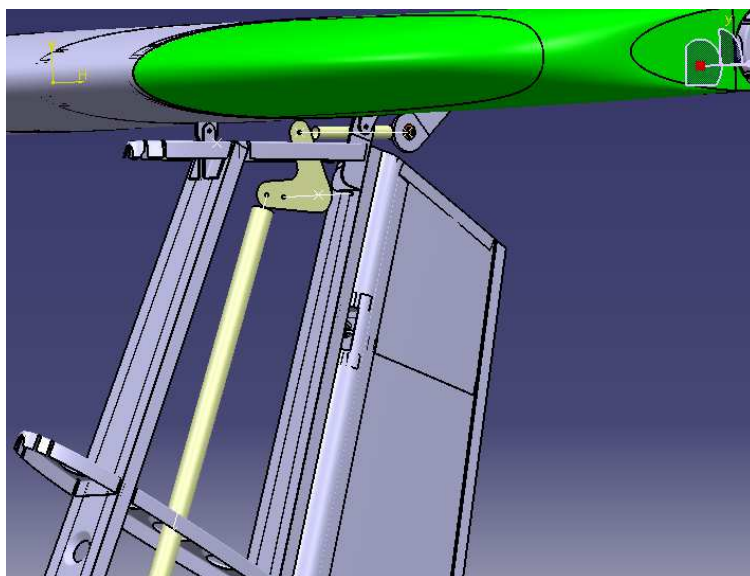
Závěr a vyhodnocení:

Tento návrh uchycení nosníků do centroplánu poukazuje na možnost vytvoření rozebíratelného spoje, který by mohl být výhodný nejen z hlediska montáže. Z pevnostního hlediska byla provedena kontrola vybraných prvků, jejichž vypočtené součinitele rezervy jsou vedeny v tabulce 16.6 výše. Z pevnostního hlediska prvky vyhovují. Bylo by však nutné provést pevnostní kontrolu celého centroplánu.

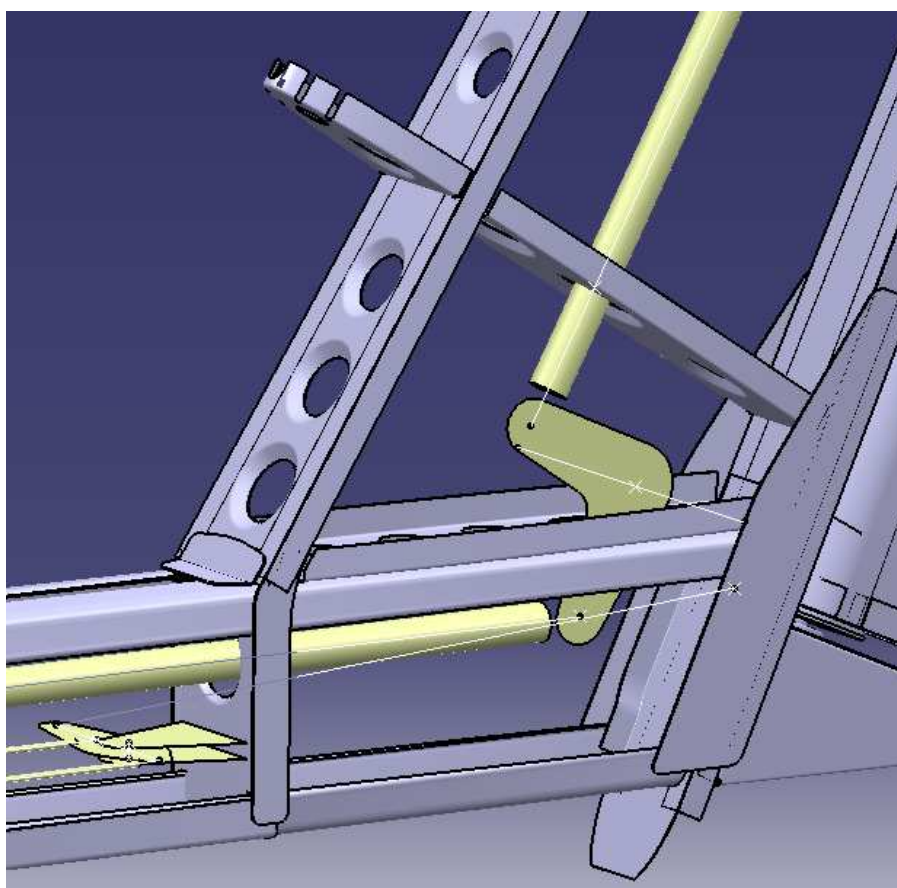
17. Systém řízení

V této kapitole je popsán systém řízení výškového a směrového kormidla v trupových nosnících a kýlových plochách. Řízení výškového kormidla je řešeno systémem táhel a pák.

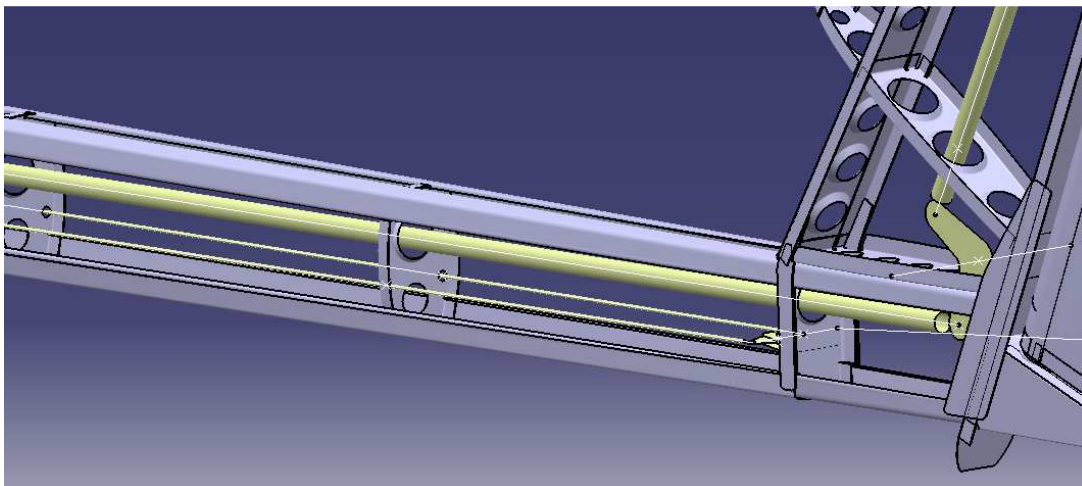
Táhla řízení výškového kormidla jsou vedena v levém trupovém nosníku a v levé kýlové ploše. Změny směrů táhel jsou řešeny úhlovými pákami. Táhlo v nosníku musí být podepřeno na několika místech kvůli stabilitě.

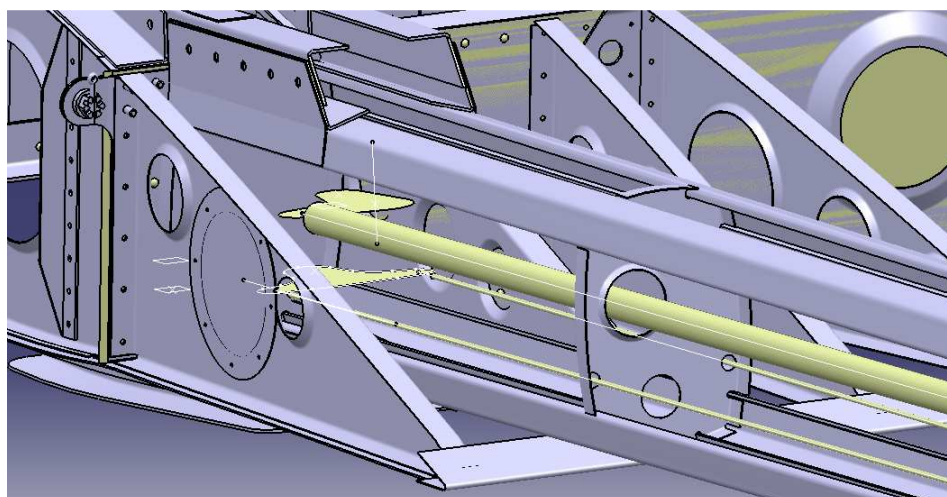
Obrázek 17.1 - Táhlo řízení VK v kýlu

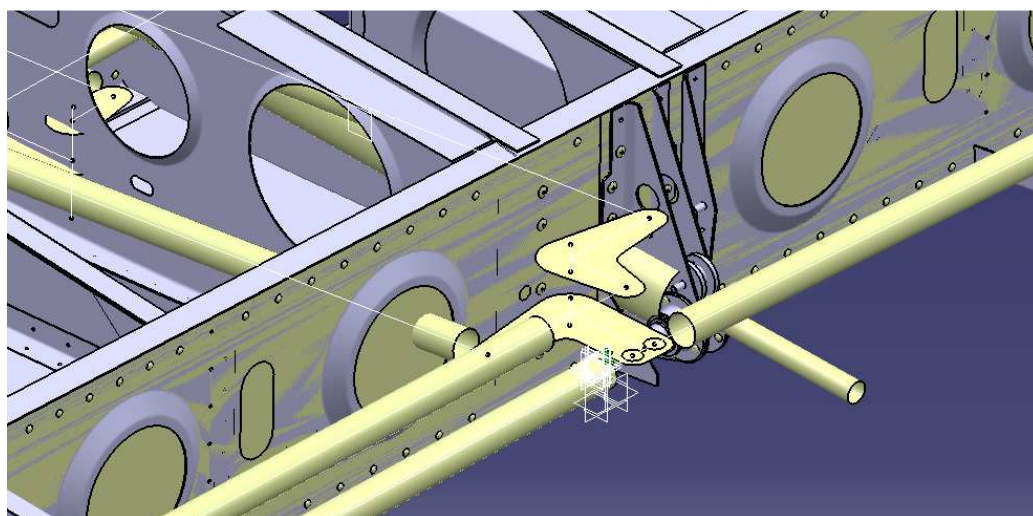
Obrázek 17.2 - Úhlová páka a táhla řízení VK

Obrázek 17.3 - Táhlo v nosníku

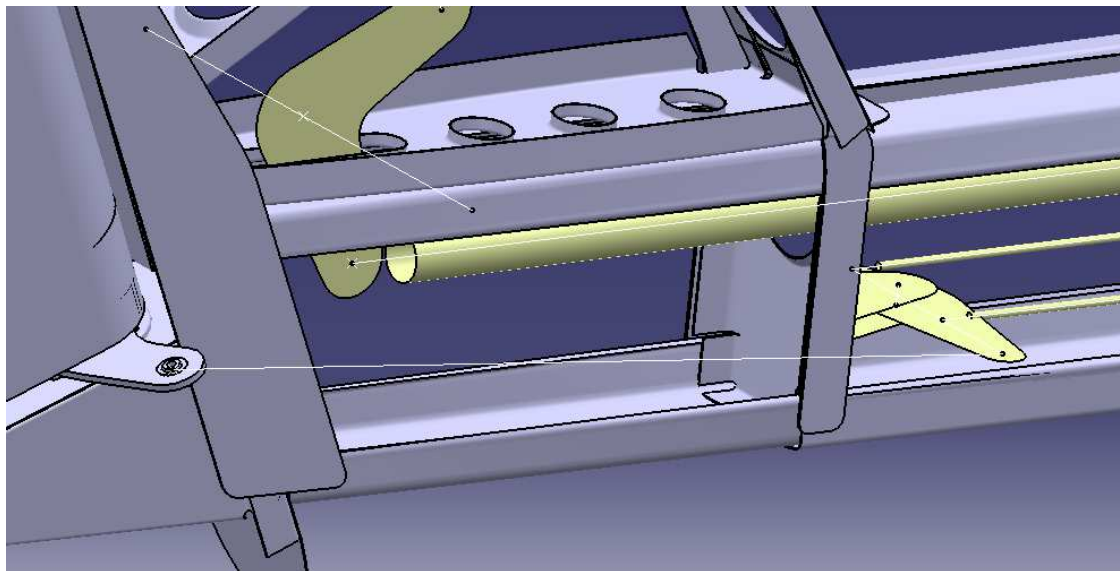

Obrázek 17.4 - Zavedení táhla z centroplánu

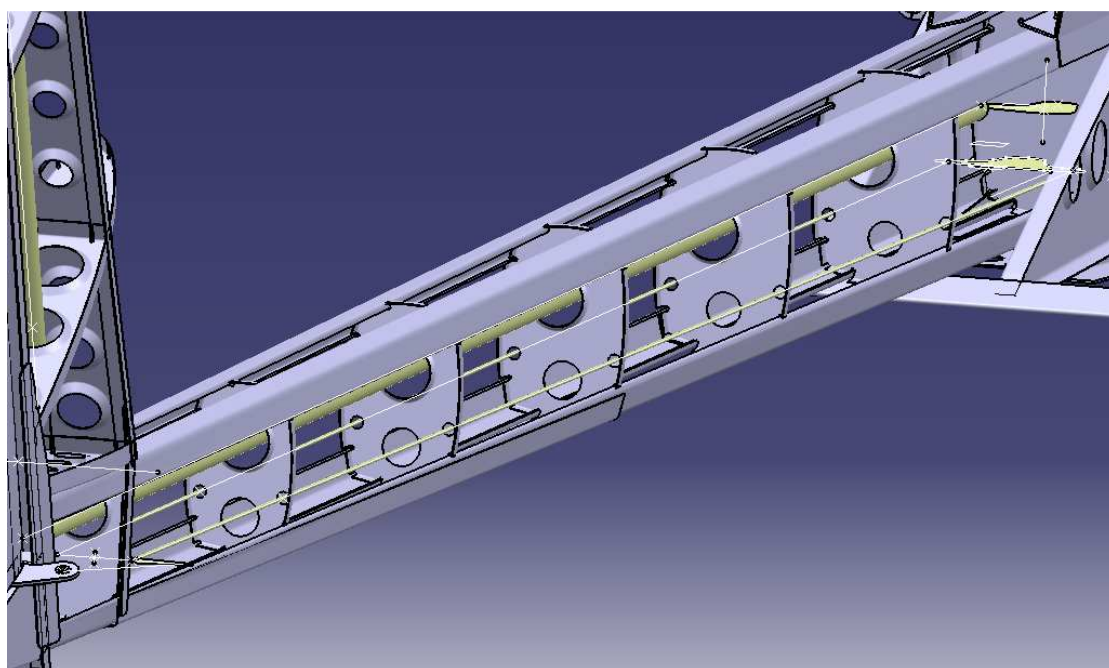

Obrázek 17.5 - Systém řízení v centroplánu

Řízení směrových kormidel je vedeno v obou trupových nosnících pomocí lan. Z centroplánu je vedeno řízení pomocí táhla, které je převedeno na lanové řízení, které je taženo trupovým nosníkem až ke kýlové ploše. Směrové kormidlo je opět řízeno táhlem, které je vedeno venkovní stranou trupového nosníku.

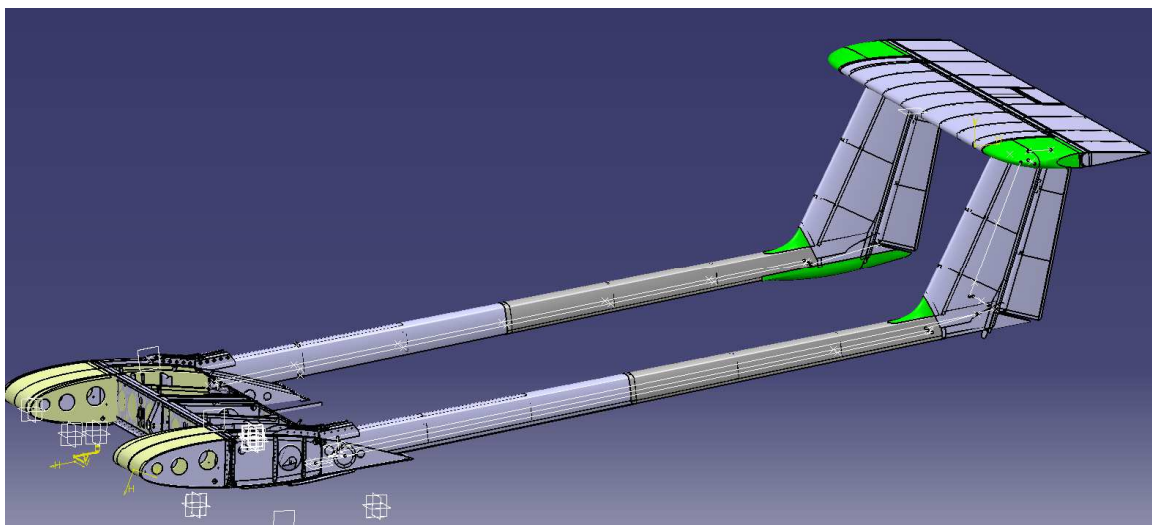

Obrázek 17.6 - Táhl řízení SK

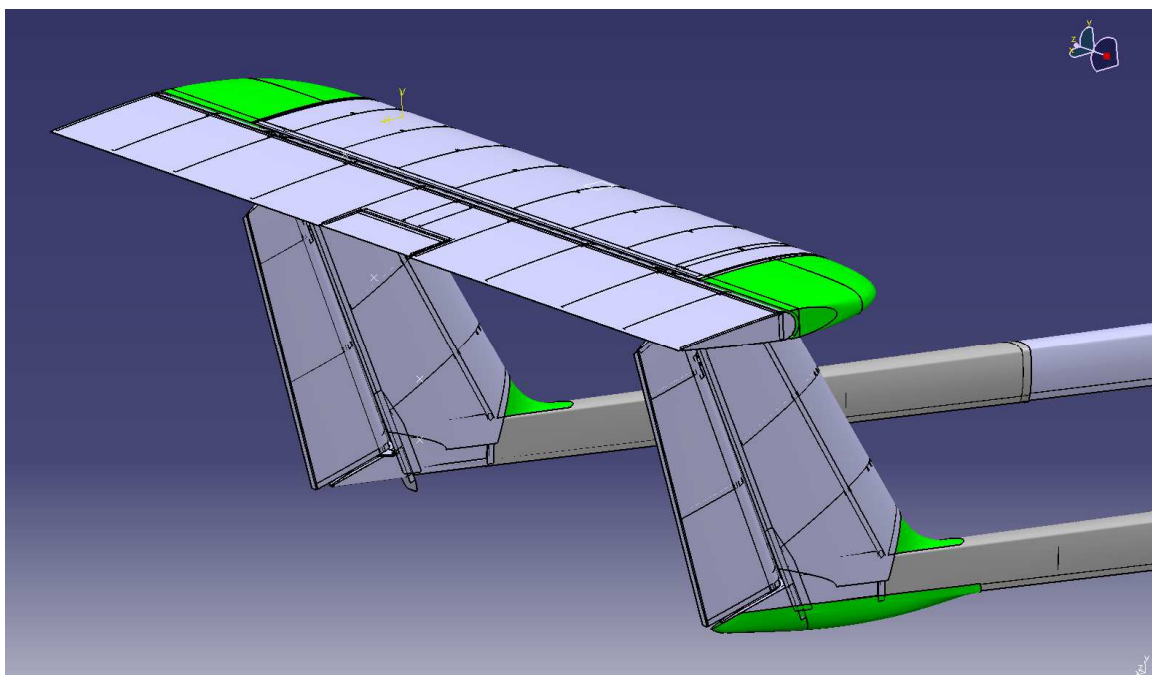

Obrázek 17.7 - Vedení lan řízení a táhla VK

18. Ilustrace návrhu

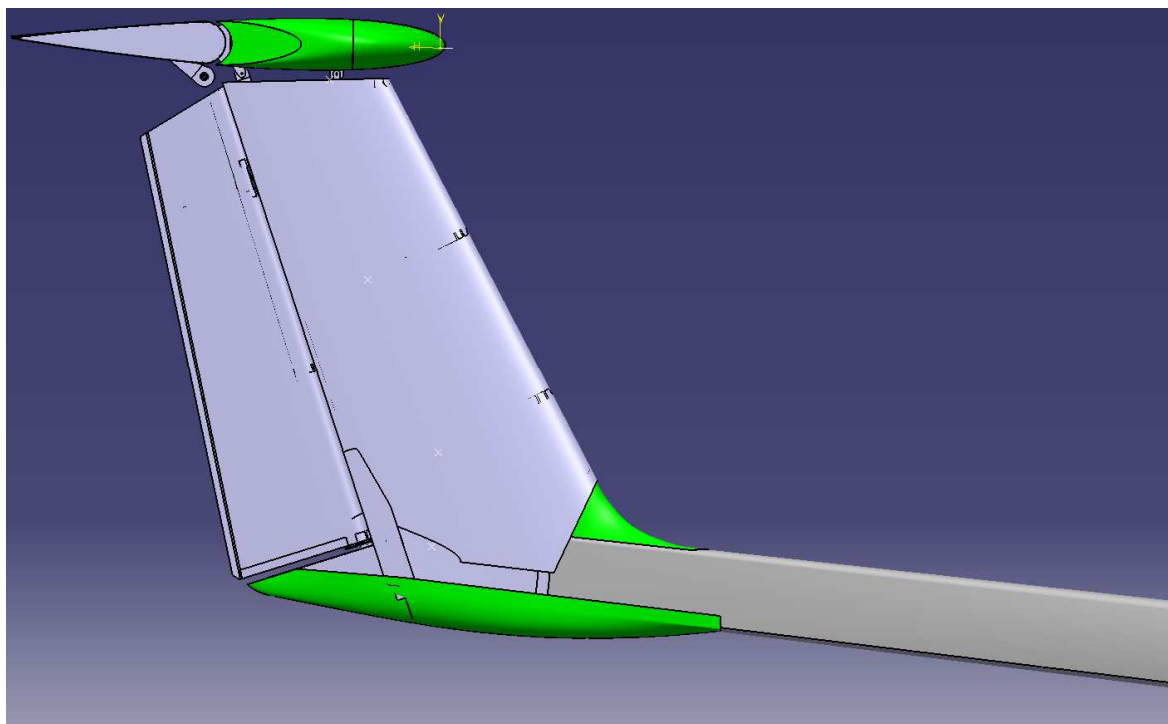

Obrázek 18.1 - Nosníky, VOP, SOP

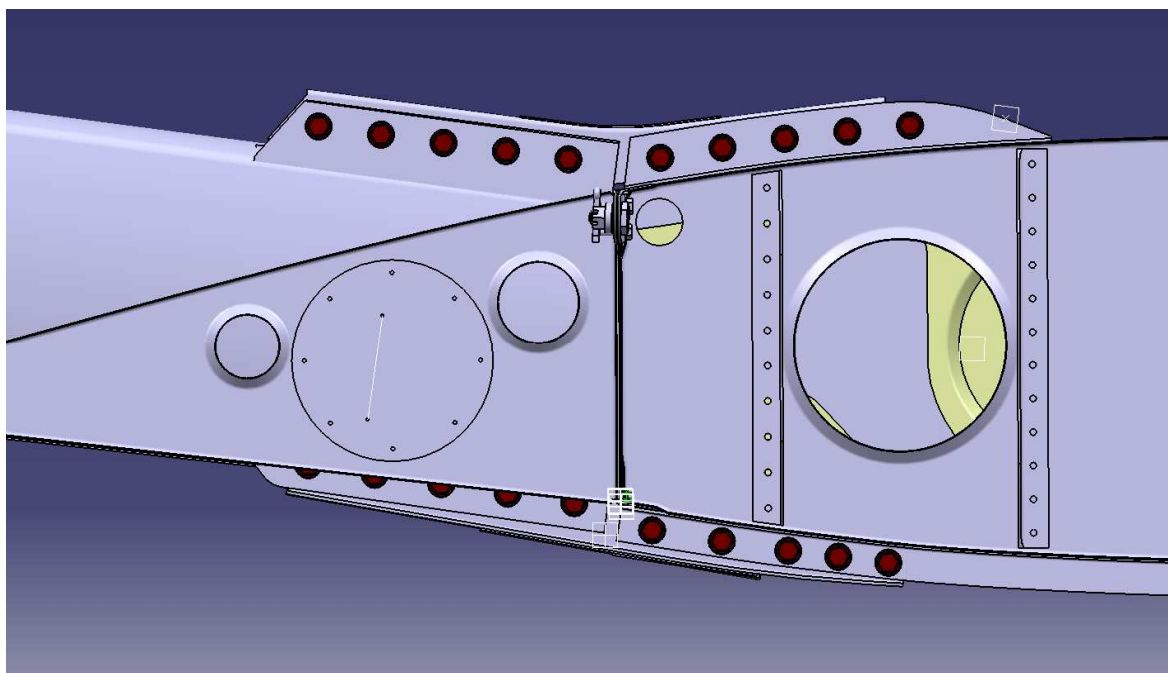

Obrázek 18.2 - Ocasní plochy

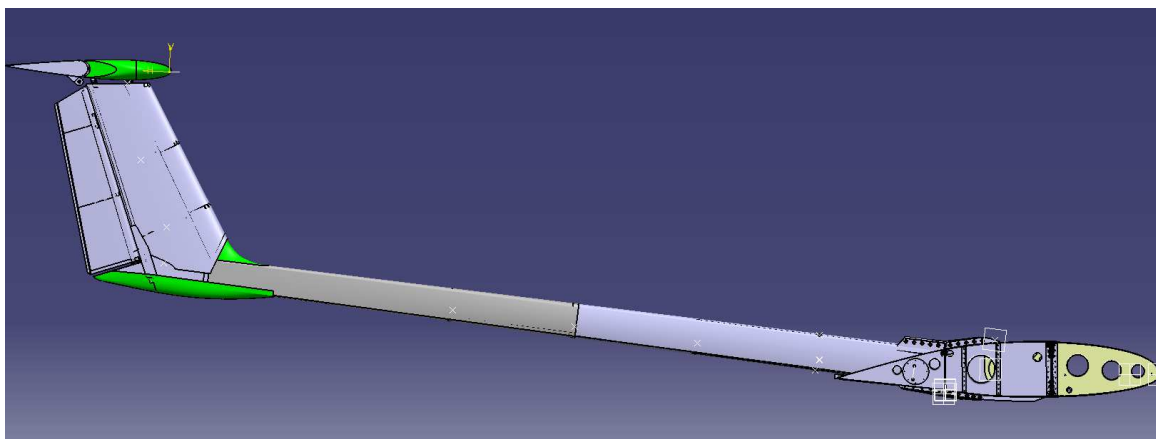
Na obrázcích jsou **zelenou barvou** vyznačeny nekovové kompozitní díly.

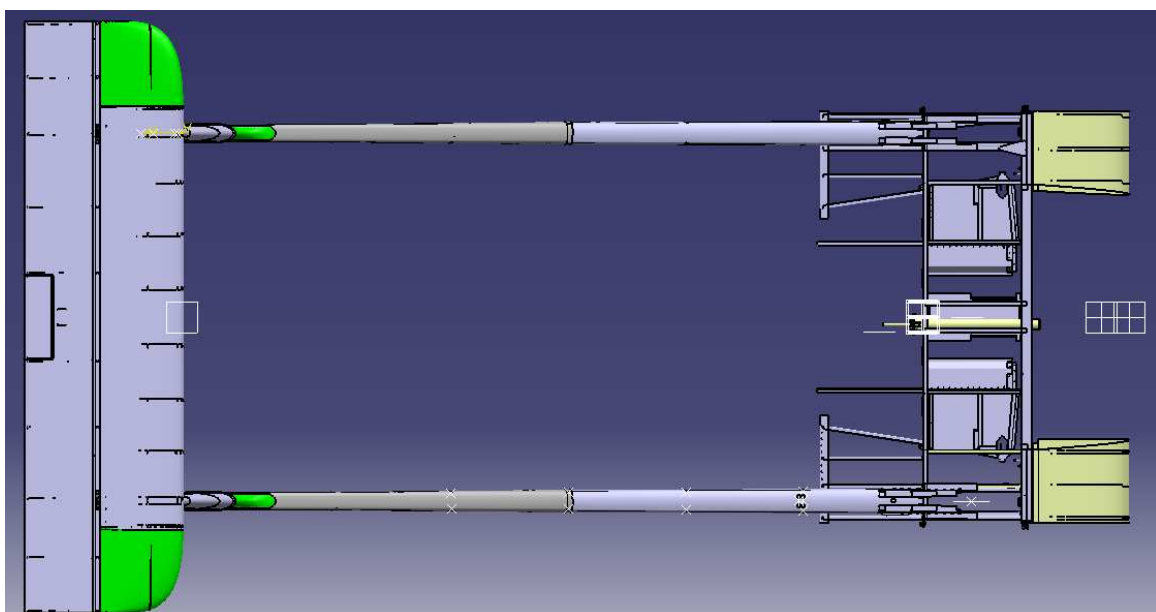
Obrázek 18.3 - Kýl a směrové kormidlo

Obrázek 18.4 - Detail uchycení nosníku do centroplánu

Obrázek 18.5 - Pohled ze strany

Obrázek 18.6 - Pohled shora

19. Technologické zpracování

Letoun VUT – 081 KONDOR by měl splňovat požadavky evropského předpisu ELSA s technologií stavební konstrukce. Jednotlivé díly by měly být vyráběny technologií „díрка na díрку“, kterou se zabývá česká společnost TechProAviation sídlící v Olomouci. Celá technologie je založena na obrábění součástí s využitím výpočetní techniky – tedy CNC strojů.

19.1. Základní pojmy

CAD – Computer – Aided Design [21]

Česky lze tento termín přeložit jako *počítačem podporované projektování*. Tímto termínem je nazvaná činnost, kdy konstruktér používá pro návrh pokročilé grafické programy. CAD programy obsahují grafické, geometrické, matematické a inženýrské nástroje. Slouží k navrhování výkresů, modelování součástí a sestav nebo simulování různých dějů, která se mohou vyskytovat ve skutečném světě. Pokročilé CAD aplikace mohou provádět pevnostní výpočty, analýzy různých dějů či řízení výrobních systémů.

CAM – Computer – Aided Manufacturing [22]

Český překlad je *počítačová podpora obrábění*. Jde o použití počítačového softwaru pro programování CNC strojů. V praxi to znamená, že CAM software je schopen pro daný známý CNC stroj navrhnout optimální dráhy nástroje či obrobku. V ideálním případě by měl software zaručit nejefektivnější výrobu, tedy nejmenší opotřebování nástroje, nejmenší energetickou stopu, malé množství odpadu po obrábění a měl by zaručit maximální produkci výrobku. První využití CAM systémů bylo u velkých společností v leteckém či automobilovém průmyslu. Jedním z prvních CAM systémů byl UNISURF, který vyvinula firma Renault v roce 1971 pro návrh a výrobu karoserií automobilů.

Hlavní představitelé CAM systémů jsou Catia (CAD, CAM, CAE), HSMWorks, Kovoprog, SolidCAM, InventorCAM a další.

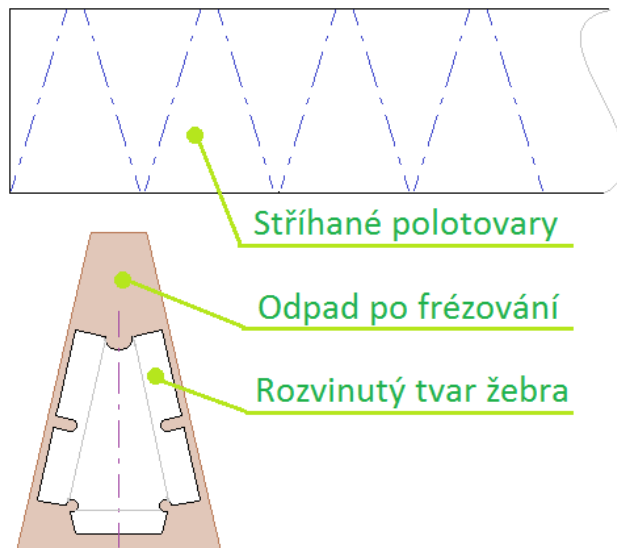
19.2. Číslicově řízený výrobní stroj – CNC

Tyto stroje jsou charakteristické tím, že ovládání pracovních funkcí stroje je prováděno řídicím systémem. Pojem CNC (*Computer Numerical Control*) značí počítačem číslicově řízený stroj. CNC stroje se řídí programem, který řídí silové prvky stroje a zaručuje požadovanou výrobu součástí. Tyto stroje lze snadno přizpůsobit jiné obdobné výrobě, pracují v automatizovaném cyklu, který je zajištěn číslicovým řízením.

19.3. Dělení materiálu pro plošné tváření pomocí strojů CNC

19.3.1. Obrysové frézování

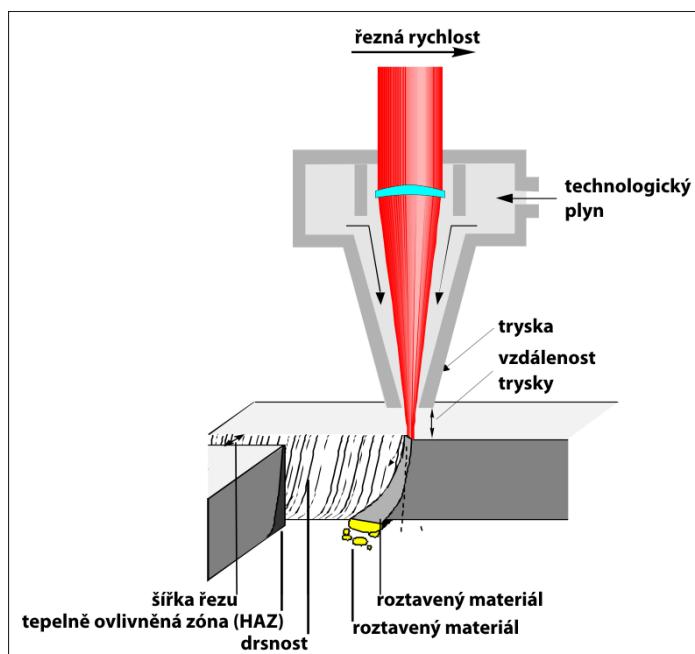
Obrysové frézování vede k získání přesných rozvinutých tvarů budoucích žeber, přepážek a stojin. Navrstvením nastříhaných polotovarů je možno frézovat větší počet plošných dílů současně. Tato technologie vede k velkému zvýšení produktivity.

Obrázek 19.1 - Obrysové frézování obrysového tvaru žebra

19.3.2. Řezání materiálu laserem

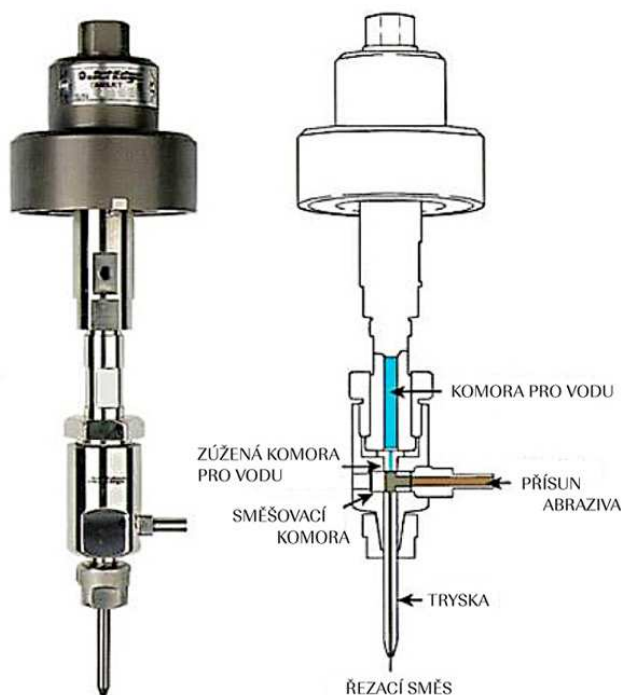
Dělení materiálu laserem funguje na principu zahřátí materiálu v místě spáry na teplotu až 100 000 °C, dochází k velmi rychlému tavení a vyfukování dusíkem či argonem. Řezná spára je velmi úzká a tepelně ovlivněná oblast je velmi malá. Pohyb řezací hlavy je řízen výpočetní technikou.

Obrázek 19.2 - Řezání laserem [24]

19.3.3. Řezání vodním paprskem s abrazivem

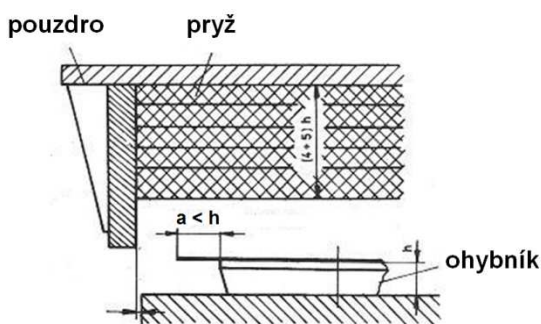
Princip řezání materiálu vodním paprskem je dán obroušováním děleného materiálu vodním paprskem o tlaku až 650 MPa , přitom paprsek vstupuje z trysky rychlostí až 1000 m/s . Pro řezání kovových dílů jsou do vodního paprsku přimíchávány abrazivní látky o vhodné zrnitosti. Šířka řezné spáry je $0,8 - 1,6 \text{ mm}$. Mezi výhody řezání vodním paprskem patří vysoká kvalita řezané hrany s minimem otřepů a absence tepelně ovlivněné oblasti. Řezná hlava a její pohyb je řízen počítačem dle programu.

Obrázek 19.3 - Řezání vodním paprskem [25]

19.4. Výroba dílců s lemy a prolisy – tváření nepevným nástrojem

Nepevným nástrojem je možné ohýbat vnější lemy, ale také prolisy a lemy otvorů. Ohýbání lemů může být spojeno s vystřihováním otvorů a výřezů.

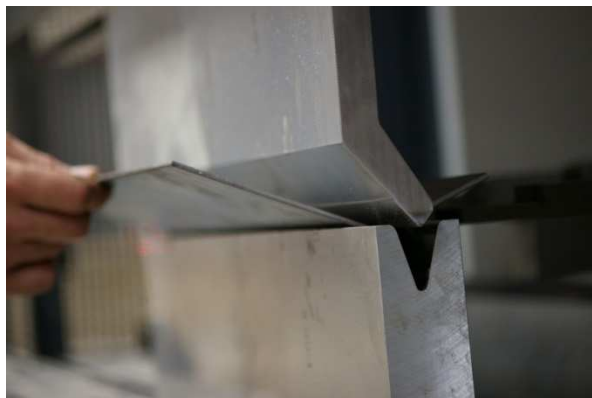
Obrázek 19.5 - Tváření nepevným nástrojem [26]

Obrázek 19.4 - Ohýbání lemů žeber [27]

Ohyb na ohraňovacím lisu

Pomocí ohraňovacího lisu lze tvarovat potahové panely, ale také vyrábět ohýbané profily nahrazující profily tažené. Zakřivení je dáno velikostí zdvihu nástroje a roztečí podpěr.

Obrázek 19.6 - Ohyb na ohraňovacím lisu [28]

20. Závěr

Cílem práce „Návrh letounu VUT – 081 KONDOR ve dvoutrupové variantě“ bylo navrhnout zadní část nekonvenčního letounu KONDOR. Konstrukční návrh byl zaměřen na konstrukci stabilizátoru, výškového kormidla, směrového kormidla, kýlových ploch a trupových nosníků OP. Důležitým úkolem byl návrh zástavby trupových nosníků do konstrukce centroplánu, která je převzata z letounu Skyleader 600 se zatahovacím podvozkem.

V první části práce byl proveden výpočet základních výkonů letounu KONDOR, výpočet obálky zatížení, stanovení zatížení ocasních ploch a přistávacího zatížení. Základními zdroji dat byly aerostatické podklady a hmotnostní rozbor letounu VUT 081. Výpočet zatížení ocasních ploch byl proveden analogicky jako výpočet zatížení OP letounu MARABU na základě zapůjčené výpočtové zprávy *LU26-2007-001.L*.

V průběhu zpracování projektu bylo rozhodnuto o změně uspořádání motorového lože, které bude uchyceno ke kompozitnímu trupu letounu a ne do zástavby centroplánu. Z tohoto důvodu nebyl konstrukční návrh motorového lože v této práci proveden, avšak bylo stanoveno zatížení motorového lože, které je uvedeno v příloze této práce.

Druhá část práce obsahuje především pevnostní výpočty a konstrukční provedení jednotlivých částí letounu a jejich spojení. Konstrukční návrh byl zaměřen především na možnost uplatnění stavebnicové konstrukce. Při návrhu byly brány v úvahu technologické možnosti firmy *TechProAviation*, v které se budou jednotlivé součásti letounu vyrábět.

V samotném závěru práce jsou zmíněny možnosti počítačového projektování a počítačem řízeného obrábění, které ve velké míře může zjednodušit a zefektivnit sériovou výrobu letounů.

Tato práce neobsahuje pevnostní kontrolu centroplánu, která bude pro konstrukční provedení neodmyslitelná. Právě centroplán spojuje všechny majoritní dílce dohromady. Systém řízení výškového a směrového kormidla je v této práci řešen pouze demonstrativně, kinematika řízení je převzata z poskytnutého modelu a pevnostní výpočty řízení nejsou v rámci tohoto projektu provedeny.

21. Seznam použitých zdrojů

- [1] Jane's: All the World's Aircraft (všech vydání)
- [2] časopisecká literatura
- [3] Niu, M.C.Y: Airframe Structural design, Conmilit LTD, 1991.
- [4] Návrh trupu letounu VUT 001 Marabu. *Asociace strojních inženýrů ČR* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.asicr.cz/bulletin/listopad-2010/#articl-1>
- [5] Technická specifikace letounu JA 600. *Skyleader* [online]. 2011 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.skyleader.aero/en/products/skyleader-600/technical-data.ep/>
- [6] SLAVÍK, Svatomír. Stavba letadel. Vyd. 1. ČVUT, 1997. ISBN 80-010-1671-4.
- [7] CHVÁLA, V. Stodvacetakilový Song. *Pilot: časopis LAA*. 2011, roč. 2011, č. 12.
- [8] *Song: the best 120 kg ultralight airplane* [online]. 2011 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.songairplane.com/>
- [9] Sparrow ML. *Sparrow ML* [online]. 2013 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: http://www.flying-directory.com/popup_info.php?action=aircraft&id=59281
- [10] Picture of the Sparrow ML aircraft. *Airliners* [online]. 2013 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.airliners.net/photo/Sparrow-ML/1910070/M/>
- [11] Cessna Skymaster. Wikipedia [online]. 2006 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Cessna_Skymaster
- [12] Info o motoru ROTAX 912 iS. *TEVESO* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://roko.rabbitdesign.cz/?topic=instalace-noveho-motoru-rotax-912-is>
- [13] Technické parametry motoru ROTAX 912 iS. *TEVESO* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.teveso.cz/letecke-motory/912-is-techn_parametry.pdf
- [14] 912 iS The new engine evolution has arrived. *TEVESO* [online]. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: http://www.teveso.cz/pdf/912-iS_imagefolder.pdf
- [15] DANĚK, Vladimír. *Mechanika letu*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, 293 s. ISBN 978-80-7204-659-1.
- [16] MALIŠ, Michal. LETECKÝ ÚSTAV VUT V BRNĚ. *Hmotnostní rozbor letounu VUT - 081 KONDOR: LU59-2012-081.W*. Brno, 2012.
- [17] DOUPNÍK, Petr. LETECKÝ ÚSTAV VUT V BRNĚ. *AEROSTATICKÉ PODKLADY LETOUNU VUT-081 KONDOR: LU57-2012-081.AD*. Brno, 2012.
- [18] ÚCL. CS-VLA. 2009. Dostupné z: <http://www.caa.cz/file/5588>

-
- [19] VANĚK, František. LETECKÝ ÚSTAV VUT V BRNĚ. *Zatížení ocasních ploch a zadní části trupu letounu VUT - 001 MARABU: LU26-2007-001.L.* Brno, 2007.
  - [20] ČTVERÁK, MERTL a PÍŠTĚK. LETECKÝ ÚSTAV VUT V BRNĚ. *Soubor podkladů pro pevnostní výpočty leteckých konstrukcí.* Brno, 1997.
  - [21] CAD: Computer - Aided Design. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Wikimedia Foundation, 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Computer_aided_design
  - [22] CAM: Computer - Aided Manufacturing. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Wikimedia Foundation, 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Computer_aided_design
  - [23] ŠTULPA, Miloslav. *CNC: obráběcí stroje a jejich programování*. 1. vyd. Praha: BEN - technická literatura, 2006, 126 s. ISBN 80-730-0207-8.
  - [24] Laserové řezání. *Lao: Lasery a optika* [online]. 2011 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.lao.cz/lao-info-49/serial-na-tema-lasery---laserove-rezani-laser-cutting-129>
  - [25] Řezání vodním paprskem. *PKIT* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.pkit.cz/rezani-vodnim-paprskem.php>
  - [26] KLEMENT J. *Plošné tváření: přednáška*. 2012.
  - [27] Lisování. *TechProAviation* [online]. 2011 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://techproaviation.cz/katalog-detail/vyroba/lisovani?lang=cz> -
  - [28] Ohýbání na ohraňovacích lisech. *Raven* [online]. 2012 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.ravencz.cz/sluzby/ohybani-vypalku-na-ohranovacich-lisech/>

22. Seznam obrázků

Obrázek 1.1 - Použitý souřadnicový systém.....	15
Obrázek 1.2 - VUT 081 KONDOR – CAD model.....	16
Obrázek 1.3 - Základní geometrické charakteristiky letounu (převzato z [17])	17
Obrázek 1.4 - Letoun VUT 001 MARABU [4]	18
Obrázek 1.5 - Skylander 600 [5]	19
Obrázek 1.6 - Letoun SONG [8]	20
Obrázek 1.7 - Sparrow ML [10]	21
Obrázek 1.8 - Cessna 336.....	21
Obrázek 1.9 - Virgin Atlantic Global Flyer	21
Obrázek 2.1 - Centráže v % SAT pro komerční verzi VUT 081 [16].....	27
Obrázek 2.2 - Centráže v % SAT pro speciální verzi letounu VUT 081 [16].....	27
Obrázek 2.3 - Systémový výkres křídla letounu VUT – 081 KONDOR [16].....	28
Obrázek 3.1 - Systémový výkres křídla [17]	30
Obrázek 3.2 - Vztahové čáry letounu VUT 081 Kondor [17]	31
Obrázek 3.3 - Vztahová čára letounu VUT 081 KONDOR - klapky vysunuty [17].....	32
Obrázek 3.4 - Aerodynamická polára letounu dle výchylek klapky [17].....	33
Obrázek 4.1 - Pokles výkonu motoru s výškou letu [12]	35
Obrázek 4.2 - Závislost stoupací rychlosti na rychlosti letu.....	35
Obrázek 4.3 - Určení klouzavosti letounu KONDOR.....	36
Obrázek 4.4 - Rychlostní polára klouzavého letu.....	37
Obrázek 4.5 - Graf pro určení $(C_L)_{MP}$	38
Obrázek 4.6 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z travnaté plochy	40
Obrázek 4.7 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z betonové plochy	41
Obrázek 5.1 - Obálka zatížení.....	48
Obrázek 7.1 - Vyvážení aerodynamického klopivého momentu a momentu od hmotových sil letounu	50
Obrázek 7.2 - Zatížení SOP.....	61
Obrázek 8.1 - Rozměry a tvar VOP, převzato z [17] a upraveno.....	68
Obrázek 8.2 - Rozdělení vyvažovacího zatížení, dodatek B [18]	69
Obrázek 8.3 - Rozdělení porybového zatížení [18]	71
Obrázek 8.4 - Rozdělení zatížení dle dodatku B [18].....	73
Obrázek 8.5 - Průběh posouvající síly na výškovém kormidle	78
Obrázek 8.6 - Průběh ohybového momentu na výškovém kormidle	78
Obrázek 8.7 - Průběh kroutícího momentu na výškovém kormidle.....	79
Obrázek 8.8 - Průběh posouvající síly na stabilizátoru.....	79
Obrázek 8.9 - Průběh ohybového momentu na stabilizátoru.....	80
Obrázek 8.10 - Průběh kroutícího momentu na stabilizátoru	80
Obrázek 8.11 - Průměrné maximální zatížení řídících ploch (obr A5, dodatek A [18])	82
Obrázek 8.12 - Rozložení zatížení po hloubce vyvažovací plošky [18]	83
Obrázek 8.13 - Průběh kroutícího momentu vyvažovací plošky výškového kormidla.....	84
Obrázek 9.1 - Rozměry a tvar SOP [17]	85
Obrázek 9.2 - Průběh posouvající síly na směrovém kormidle	89
Obrázek 9.3 - Průběh ohybového momentu na směrovém kormidle.....	89
Obrázek 9.4 - Průběh kroutícího momentu na směrovém kormidle	90
Obrázek 9.5 - Skloněný souřadnicový systém	91
Obrázek 9.6 - Průběh posouvající síly - kýl	94
Obrázek 9.7 - Průběh ohybového momentu – kýl.....	94
Obrázek 9.8 - Průběh kroutícího momentu - kýl	95
Obrázek 10.1 - Vstupní rozměry pro zatížení trupových nosníků	95
Obrázek 10.2 - Osa trupového nosníku	96
Obrázek 10.3 - Průběh momentu M_x trupového nosníku	99
Obrázek 10.4 - Průběh momentu M_y trupového nosníku	100
Obrázek 10.5 - Průběh momentu M_z trupového nosníku	100
Obrázek 10.6 - Ohybový moment M_{O1} trupového nosníku.....	101
Obrázek 10.7 - Ohybový moment M_{O2} trupového nosníku.....	101
Obrázek 10.8 - Kroutící moment M_k trupového nosníku	102
Obrázek 11.1 - Statické reakce na podvozek.....	104

Obrázek 11.2 - Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi.....	106 -
Obrázek 11.3 - Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí.....	107 -
Obrázek 11.4 - Přistání s velkým úhlem náběhu.....	108 -
Obrázek 11.5 - Zatížení při přistání na jedno kolo	109 -
Obrázek 11.6 - Zatížení při přistání s bočním větrem	110 -
Obrázek 11.7 - Zatížení při brzdění.....	110 -
Obrázek 12.1 - Stabilizátor	114 -
Obrázek 12.2 - Geometrické charakteristiky	114 -
Obrázek 12.3 - Pásnice nosníku stabilizátoru	115 -
Obrázek 12.4 - Stojina s odlehčovacími otvory.....	119 -
Obrázek 12.5 - Závěsové žebro	120 -
Obrázek 12.6 - Kýlové závěsy stabilizátoru	121 -
Obrázek 12.7 - Ilustrace oka z programu MiniStatik	123 -
Obrázek 12.8 - Závěs VK.....	124 -
Obrázek 12.9 - Ilustrace závěsu v Programu MS.....	124 -
Obrázek 13.1 - Výškové kormidlo	126 -
Tabulka 13.2 - Vstupní geometrické parametry pevnostního výpočtu výškového kormidla	126 -
Obrázek 13.3 - Geometrické charakteristiky průřezu výškového kormidla	126 -
Obrázek 13.4 - Zvolený profil nosníku VK.....	127 -
Obrázek 13.5 - Odlehčovací otvory ve stojině	131 -
Obrázek 13.6 - Systém žeber VK.....	132 -
Obrázek 13.7 - Vyvažovací ploška.....	133 -
Obrázek 13.8 - Prostor pro montáž elektromechanické vzpěry pro ovládání trimu na VK.....	134 -
Obrázek 13.9 - Závěs výškového kormidla	135 -
Obrázek 13.10 - Páka řízení VK.....	136 -
Obrázek 13.11 - Ilustrace oka z programu MiniStatik	136 -
Obrázek 13.12 - přehled součinitelů rezervy konstr. prvků VK.....	137 -
Obrázek 14.1 - Provedení horního závěsu SK	138 -
Obrázek 14.2 - Směrové kormidlo	138 -
Obrázek 14.3 - Řezy SK	138 -
Obrázek 14.4 - Průřezové charakteristiky SK.....	139 -
Obrázek 14.5 - Nosník SK	140 -
Obrázek 14.6 - Stojina SK s odlehčovacími otvory.....	141 -
Obrázek 14.7 - Dolní závěs SK	143 -
Obrázek 15.1 - Nosníky kýlu.....	146 -
Obrázek 15.2 - Poloha řezu 1 - kontrola poloměru náběžné hrany	147 -
Obrázek 15.3 - Horní závěs SK na kýlu	150 -
Obrázek 15.4 - Ilustrace závěsu v Programu MS.....	151 -
Obrázek 15.5 - Závěsy stabilizátoru na kýlech.....	151 -
Obrázek 15.6 - Ilustrace oka z programu MiniStatik	152 -
Obrázek 16.1 - Pásnice trupového nosníku.....	155 -
Obrázek 16.2 - Geometrické charakteristiky pro výpočet stability potahu	156 -
Obrázek 16.3 - Dolní závěs směrového kormidla.....	157 -
Obrázek 16.4 - Geometrické charakteristiky pro výpočet průhybu nosníku.....	158 -
Obrázek 16.5 - Uchycení kýlů k trupovým nosníkům.....	161 -
Obrázek 16.6 - Horní část spoje trupového nosníku s centroplánem	162 -
Obrázek 16.7 - Spodní část spoje trupového nosníku s centroplánem	162 -
Obrázek 16.8 - Součásti spoje	163 -
Obrázek 16.9 - šroubový spoj 5xM5	163 -
Obrázek 16.10 - Pevnostní spoj 4xM7	164 -
Obrázek 16.11 - Kontrola na střih.....	164 -
Obrázek 16.12 - Spojovací profil - dolní vnitřní	164 -
Obrázek 16.13 - Zesílení žebra centroplánu	165 -
Obrázek 17.1 - Táhlo řízení VK v kýlu.....	166 -
Obrázek 17.2 - Úhlová páka a táhla řízení VK.....	166 -
Obrázek 17.3 - Táhlo v nosníku	167 -
Obrázek 17.4 - Zavedení táhla z centroplánu	167 -
Obrázek 17.5 - Systém řízení v centroplánu.....	167 -
Obrázek 17.6 - Táhlo řízení SK.....	168 -
Obrázek 17.7 - Vedení lan řízení a táhla VK.....	168 -

Obrázek 18.1 - Nosníky, VOP, SOP	- 169 -
Obrázek 18.2 - Ocasní plochy.....	- 169 -
Obrázek 18.3 - Kýl a směrové kormidlo	- 170 -
Obrázek 18.4 - Detail uchycení nosníku do centroplánu.....	- 170 -
Obrázek 18.5 - Pohled ze strany.....	- 171 -
Obrázek 18.6 - Pohled shora.....	- 171 -
Obrázek 19.1 - Obrysové frézování obrysového tvaru žebra.....	- 173 -
Obrázek 19.2 - Řezání laserem [24].....	- 173 -
Obrázek 19.3 - Řezání vodním paprskem [25].....	- 174 -
Obrázek 19.4 - Ohýbání lemů žeber [27]	- 174 -
Obrázek 19.5 - Tváření nepevným nástrojem [26]	- 174 -
Obrázek 19.6 - Ohyb na ohrožovacím lisu [28]	- 175 -

23. Seznam tabulek

Tabulka 1.1 - Seznam použitých symbolů	- 14 -
Tabulka 1.2 - Seznam použitých zkratk.....	- 15 -
Tabulka 1.3 - Základní rozměry a prázdná hmotnost letounu MARABU	- 18 -
Tabulka 1.4 - Skyleader 600 [5].....	- 19 -
Tabulka 2.1 - Hmotnostní rozbor - výstroj	- 22 -
Tabulka 2.2 - Hmotnostní rozbor - pohonná skupina	- 22 -
Tabulka 2.3 - Hmotnostní rozbor - konstrukce draku	- 23 -
Tabulka 2.4 - Hmotnostní rozbor - podvozková skupina.....	- 23 -
Tabulka 2.5 - Prázdná hmotnost letounu.....	- 23 -
Tabulka 2.6 - Užitečné zatížení.....	- 24 -
Tabulka 2.7 - Hm. konfigurace - komerční verze letounu - přistávací konfigurace	- 24 -
Tabulka 2.8 - Hm. konfigurace - komerční verze letounu - letová konfigurace	- 25 -
Tabulka 2.9 - Hm. konfigurace - sledovací verze letounu - přistávací konfigurace	- 25 -
Tabulka 2.10 - Hm. konfigurace - sledovací verze letounu - letová konfigurace.....	- 26 -
Tabulka 2.11 - Rozsahy hmotností a centrází.....	- 26 -
Tabulka 2.12 - Vstupní hodnoty pro výpočet SAT.....	- 28 -
Tabulka 4.1 - Hodnoty dosažení maximální stoupací rychlosti V_z při rychlosti letu V	- 36 -
Tabulka 4.2 - Pádové rychlosti pro hmotnostní konfiguraci $m = 600 \text{ kg}$, pro různé výšky MSA.....	- 39 -
Tabulka 4.3 - Pozemní délka přistání.....	- 43 -
Tabulka 5.1 - Základní vstupní data pro výpočet obálek zatížení.....	- 44 -
Tabulka 5.2 - Návrhové rychlosti.....	- 47 -
Tabulka 5.3 - Násobky zatížení	- 47 -
Tabulka 7.1 - Vstupní hodnoty pro výpočet případů zatížení VOP a SOP: převzaty převážně z [17]	- 49 -
Tabulka 7.2 - Vyvažovací zatížení pro maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$	- 52 -
Tabulka 7.3 - Vyvažovací zatížení pro minimální hmotnost $m = 439 \text{ kg}$	- 52 -
Tabulka 7.4 - Výsledné hodnoty zatížení VOP od poryvu, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$, $J_z = 1060 \text{ kg.m}^2$	- 57 -
Tabulka 7.5 - Výsledné hodnoty zatížení VOP od poryvu, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}$, $J_z = 863 \text{ kg.m}^2$	- 57 -
Tabulka 7.6 - Zatížení VOP od manévru, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}$	- 60 -
Tabulka 7.7 - Zatížení VOP od manévru, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$	- 60 -
Tabulka 7.8 - Výsledné hodnoty zatížení VOP	- 60 -
Tabulka 7.9 - Poryvové zatížení, minimální hmotnost $m = 427 \text{ kg}$, $V_C = 216 \text{ km.h}^{-1}$	- 63 -
Tabulka 7.10 - Poryvové zatížení, maximální hmotnost $m = 600 \text{ kg}$, $V_C = 216 \text{ km.h}^{-1}$	- 63 -
Tabulka 7.11 - Manévrové zatížení SOP (1); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, minimální hmotnost	- 65 -
Tabulka 7.12 - Manévrové zatížení SOP (1); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, maximální hmotnost.....	- 65 -
Tabulka 7.13 - Manévrové zatížení SOP (2); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, $\theta = 19,5^\circ$, minimální hmotnost.....	- 66 -
Tabulka 7.14 - Manévrové zatížení SOP (2); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, $\theta = 19,5^\circ$, maximální hmotnost	- 66 -
Tabulka 7.15 - Manévrové zatížení SOP (3); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 0^\circ$, $\theta = 15^\circ$, minimální hmotnost.....	- 66 -
Tabulka 7.16 - Manévrové zatížení SOP (3); $V_A = 160 \text{ km.h}^{-1}$, $\delta_{SK} = 0^\circ$, $\theta = 15^\circ$, maximální hmotnost.....	- 66 -
Tabulka 7.17 - Výsledné hodnoty zatížení SOP.....	- 66 -
Tabulka 8.1 - Geometrické údaje VOP, převzato z [17].....	- 67 -
Tabulka 8.2 - Geometrické údaje VK, převzato z [17]	- 67 -
Tabulka 8.3 - Geometrické údaje vyvažovací plošky, převzato z [17]	- 68 -
Tabulka 8.4 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku - vyvažovací zatížení.....	- 71 -
Tabulka 8.5 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku – poryvové zatížení	- 72 -
Tabulka 8.6 - Rozdělení zatížení na stabilizátor a výškovku – manévrovací zatížení.....	- 74 -

Tabulka 8.7 - Maximální provozní zatížení výškového kormidla – posouvající síla a ohybový moment	75 -
Tabulka 8.8 - Průběhy kroutícího momentu výškového kormidla, případ manévrovacího zatížení, ...	76 -
Tabulka 8.9 - Maximální provozní zatížení stabilizátoru	77 -
Tabulka 8.10 - Průběh kroutícího momentu na vyvažovací plošce výškového kormidla	83 -
Tabulka 9.1 - Geometrické údaje SOP, převzaty z [17]	84 -
Tabulka 9.2 - Geometrické údaje směrového kormidla, převzaty z [17]	85 -
Tabulka 9.3 - Rozdělení průměrného zatížení na kýl a směrové kormidlo, porybový případ	87 -
Tabulka 9.4 - Manévrovací zatížení směrového kormidla	88 -
Tabulka 9.5 - Kombinované zatížení VOP + SOP	91 -
Tabulka 9.6 - Provozní hodnoty kombinovaného zatížení kýlů	93 -
Tabulka 10.1 - Poloha vztažená k souřadnicovému systému trupu (odečteno z CAD modelu)	96 -
Tabulka 10.2 - Maximální hodnoty průběhů zatížení trupových nosníků	99 -
Tabulka 11.1 - Základní vstupní data výpočtu pozemního zatížení	102 -
Tabulka 11.2 - Dodatečné podmínky pro příďové podvozky	112 -
Tabulka 11.3 - Statické reakce na jednotlivé podvozkové nohy	112 -
Tabulka 11.4 - Vodorovné přistání se skloněnými reakcemi	113 -
Tabulka 11.5 - Zatížení při přistání s předním kolem těsně nad zemí, s velkým úhlem náběhu, s bočním větrem ...	113 -
Tabulka 11.6 - Zatížení při přistání na jedno kolo	113 -
Tabulka 12.1 - Vstupní geometrické parametry pevnostního výpočtu stabilizátoru	114 -
Tabulka 12.2 - Hodnoty maximálního provozního zatížení	115 -
Tabulka 12.3 - Souhrn zatížení závěsů	122 -
Tabulka 12.4 - Výběr kloubových ložisek [20]	122 -
Tabulka 12.5 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok	123 -
Tabulka 12.6 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok závěsu stabilizátoru ke kýlům	123 -
Tabulka 12.7 - Vstupní hodnoty do výpočtu závěsů k VK	124 -
Tabulka 12.8 - Součinitele bezpečnosti pro závěsy stabilizátoru k VK	125 -
Tabulka 12.9 - Přehled součinitelů rezervy pro stabilizátor	125 -
Tabulka 13.1 - Hodnoty maximálního provozního zatížení	127 -
Tabulka 13.2 - Tloušťka žeber VK	132 -
Tabulka 13.3 - Únosnost ložisek	135 -
Tabulka 13.4 - Únosnost ložisek [20]	136 -
Tabulka 13.5 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok	136 -
Tabulka 13.6 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok u VK	137 -
Tabulka 14.1 - geometrické parametry výpočtu	138 -
Tabulka 14.2 - Únosnost kloubového ložiska	143 -
Tabulka 14.3 - Výsledné hodnoty součinitelů rezervy pro kontrolu oka horního závěsu SK	143 -
Tabulka 14.4 - Přehled součinitelů rezervy konstrukčních prvků směrového kormidla	144 -
Tabulka 15.1 - Vstupní hodnoty pro kontrolu oka do programu <i>MiniStatik</i>	151 -
Tabulka 15.2 - Výsledné součinitele rezervy vypočtené programem <i>MiniStatik</i>	151 -
Tabulka 15.3 - Výběr kloubového ložiska	152 -
Tabulka 15.4 - Vstupní hodnoty pro kontrolu ok	152 -
Tabulka 15.5 - Výsledné součinitele bezpečnosti pro kontrolu ok závěsu stabilizátoru ke kýlům	152 -
Tabulka 15.6 - Přehled vypočtených součinitelů rezervy pro kýlové plochy	153 -
Tabulka 16.1 - Kloubové ložisko	157 -
Tabulka 16.2 - Přehled vypočtených součinitelů rezervy pro trupové nosníky	157 -
Tabulka 16.3 - Efektivní výšky nosníku	158 -
Tabulka 16.4 - Výpočet kvadratického momentu průřezů nosníku	158 -
Tabulka 16.5 - Výpočet deformací nosníku	159 -
Tabulka 16.6 - Přehled součinitelů rezervy pro uchycení trupových nosníků k centroplánu	165 -

Seznam příloh

1.	VÝPOČET STOUPACÍCH RYCHLOSTÍ, ÚHLU STOUPÁNÍ A GRADIENTU STOUPÁNÍ.....	- 1 -
2.	VÝPOČET RYCHLOSTNÍ POLÁRY.....	- 6 -
3.	DÉLKA POZEMNÍ FÁZE VZLETU.....	- 7 -
4.	VÝPOČET OBÁLKY ZATÍŽENÍ – ZNĚNÍ PŘEDPISU	- 8 -
5.	POPIS PÍSTOVÉHO MOTORU ROTAX 912 IS.....	- 9 -
6.	ZATÍŽENÍ MOTOROVÉHO LOŽE.....	- 13 -
7.	ZATÍŽENÍ VOP – ZNĚNÍ PŘEDPISU.....	- 18 -
8.	ČASOVÝ PRŮBĚH PRO ROZHODUJÍCÍ PŘÍPAD ZATÍŽENÍ OD MANÉVRU	- 20 -
9.	ZATÍŽENÍ SOP – ZNĚNÍ PŘEDPISU	- 21 -
10.	ČASOVÝ PRŮBĚH PRO ROZHODUJÍCÍ PŘÍPAD ZATÍŽENÍ SOP OD MANÉVRU	- 22 -
11.	HODNOTY PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ NA VOP	- 23 -
12.	HODNOTY PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ NA SOP.....	- 30 -
13.	VÝPOČET PRŮBĚHŮ ZATÍŽENÍ TRUPOVÝCH NOSNÍKŮ	- 35 -

1. Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání

V [km/h]	V [m/s]	C_L [-]	C_D [-]	P_v [W]	T_v [N]	D [N]	ΔT [N]	γ [rad]	γ [°]	V_z [m/s]	gradient [%]
75	20,83	1,87	0,2664	58800	2822,4	839,3	1983,1	0,343638105	19,70	7,02	33,69
77,5	21,53	1,75	0,2298	58800	2731,4	773,0	1958,4	0,339188609	19,44	7,16	33,27
80	22,22	1,64	0,2009	58800	2646,0	720,1	1925,9	0,333335898	19,11	7,27	32,72
82,5	22,92	1,54	0,1778	58800	2565,8	677,7	1888,1	0,326557113	18,72	7,35	32,08
85	23,61	1,45	0,1590	58800	2490,4	643,4	1847,0	0,31918257	18,30	7,41	31,38
87,5	24,31	1,37	0,1436	58800	2419,2	615,5	1803,7	0,311442855	17,85	7,45	30,64
90	25,00	1,30	0,1307	58800	2352,0	592,9	1759,1	0,303499854	17,40	7,47	29,89
92,5	25,69	1,23	0,1199	58800	2288,4	574,5	1713,9	0,295467527	16,94	7,48	29,12
95	26,39	1,16	0,1107	58800	2228,2	559,6	1668,6	0,287426032	16,48	7,48	28,35
97,5	27,08	1,11	0,1029	58800	2171,1	547,7	1623,4	0,279431463	16,02	7,47	27,58
100	27,78	1,05	0,0961	58800	2116,8	538,2	1578,6	0,271522643	15,56	7,45	26,82
102,5	28,47	1,00	0,0902	58800	2065,2	530,8	1534,4	0,26372592	15,12	7,42	26,07
105	29,17	0,95	0,0851	58800	2016,0	525,3	1490,7	0,256058594	14,68	7,39	25,33
107,5	29,86	0,91	0,0805	58800	1969,1	521,3	1447,8	0,248531374	14,25	7,35	24,60
110	30,56	0,87	0,0765	58800	1924,4	518,7	1405,7	0,241150172	13,82	7,30	23,88
112,5	31,25	0,83	0,0730	58800	1881,6	517,3	1364,3	0,233917402	13,41	7,24	23,18
115	31,94	0,79	0,0698	58800	1840,7	517,0	1323,7	0,226832949	13,00	7,18	22,49
117,5	32,64	0,76	0,0669	58800	1801,5	517,6	1283,9	0,219894874	12,61	7,12	21,81
120	33,33	0,73	0,0644	58800	1764,0	519,2	1244,8	0,213099946	12,22	7,05	21,15
122,5	34,03	0,70	0,0621	58800	1728,0	521,5	1206,5	0,206444028	11,83	6,98	20,50
125	34,72	0,67	0,0599	58800	1693,4	524,5	1168,9	0,199922379	11,46	6,90	19,86
127,5	35,42	0,65	0,0580	58800	1660,2	528,2	1132,0	0,193529864	11,09	6,81	19,23
130	36,11	0,62	0,0563	58800	1628,3	532,5	1095,8	0,187261122	10,73	6,72	18,62
132,5	36,81	0,60	0,0547	58800	1597,6	537,4	1060,2	0,181110684	10,38	6,63	18,01
135	37,50	0,58	0,0532	58800	1568,0	542,8	1025,2	0,175073067	10,04	6,53	17,42
137,5	38,19	0,56	0,0518	58800	1539,5	548,7	990,8	0,169142833	9,70	6,43	16,83
140	38,89	0,54	0,0506	58800	1512,0	555,0	957,0	0,163314641	9,36	6,32	16,26
142,5	39,58	0,52	0,0494	58800	1485,5	561,8	923,7	0,157583282	9,03	6,21	15,69
145	40,28	0,50	0,0483	58800	1459,9	569,0	890,9	0,151943696	8,71	6,10	15,14
147,5	40,97	0,48	0,0473	58800	1435,1	576,5	858,6	0,146390994	8,39	5,98	14,59
150	41,67	0,47	0,0464	58800	1411,2	584,5	826,7	0,140920462	8,08	5,85	14,05
152,5	42,36	0,45	0,0455	58800	1388,1	592,8	795,3	0,13552757	7,77	5,72	13,51
155	43,06	0,44	0,0447	58800	1365,7	601,4	764,2	0,13020797	7,46	5,59	12,98
157,5	43,75	0,42	0,0439	58800	1344,0	610,4	733,6	0,124957496	7,16	5,45	12,46
160	44,44	0,41	0,0432	58800	1323,0	619,7	703,3	0,119772164	6,87	5,31	11,95
162,5	45,14	0,40	0,0426	58800	1302,6	629,3	673,3	0,114648162	6,57	5,16	11,44
165	45,83	0,39	0,0419	58800	1282,9	639,2	643,7	0,109581849	6,28	5,01	10,94
167,5	46,53	0,37	0,0413	58800	1263,8	649,4	614,4	0,104569748	5,99	4,86	10,44
170	47,22	0,36	0,0408	58800	1245,2	659,8	585,3	0,099608538	5,71	4,70	9,94
172,5	47,92	0,35	0,0402	58800	1227,1	670,6	556,5	0,09469505	5,43	4,53	9,46
175	48,61	0,34	0,0397	58800	1209,6	681,6	528,0	0,08982626	5,15	4,36	8,97
177,5	49,31	0,33	0,0393	58800	1192,6	692,9	499,7	0,084999281	4,87	4,19	8,49
180	50,00	0,32	0,0388	58800	1176,0	704,4	471,6	0,080211357	4,60	4,01	8,01
182,5	50,69	0,32	0,0384	58800	1159,9	716,2	443,7	0,075459857	4,33	3,82	7,54
185	51,39	0,31	0,0380	58800	1144,2	728,2	416,0	0,07074227	4,06	3,63	7,07
187,5	52,08	0,30	0,0376	58800	1129,0	740,4	388,5	0,066056196	3,79	3,44	6,60
190	52,78	0,29	0,0372	58800	1114,1	752,9	361,2	0,061399342	3,52	3,24	6,14
192,5	53,47	0,28	0,0369	58800	1099,6	765,7	334,0	0,056769519	3,25	3,03	5,67
195	54,17	0,28	0,0366	58800	1085,5	778,6	306,9	0,052164632	2,99	2,82	5,21

Tabulka P. 1 - Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání; 0 m MSA

V	V	C_L	C_D	P_v	T_v	D	ΔT	γ	V_z	gradient
[km/h]	[m/s]	[-]	[-]	[W]	[N]	[N]	[N]	[rad]	[m/s]	[%]
75	20,83	1,87	0,2664	52000	2496,0	761,7	1734,3	0,299096	6,14	28,15
77,5	21,53	1,75	0,2298	52000	2415,5	701,4	1714,1	0,295491	6,27	27,91
80	22,22	1,64	0,2009	52000	2340,0	653,5	1686,5	0,290604	6,37	27,52
82,5	22,92	1,54	0,1778	52000	2269,1	615,0	1654,1	0,284863	6,44	27,04
85	23,61	1,45	0,1590	52000	2202,4	583,8	1618,5	0,278565	6,49	26,49
87,5	24,31	1,37	0,1436	52000	2139,4	558,6	1580,9	0,271917	6,53	25,89
90	25,00	1,30	0,1307	52000	2080,0	538,0	1542,0	0,265065	6,55	25,27
92,5	25,69	1,23	0,1199	52000	2023,8	521,3	1502,4	0,258114	6,56	24,62
95	26,39	1,16	0,1107	52000	1970,5	507,8	1462,7	0,251135	6,56	23,97
97,5	27,08	1,11	0,1029	52000	1920,0	497,0	1423,0	0,244182	6,55	23,32
100	27,78	1,05	0,0961	52000	1872,0	488,4	1383,6	0,23729	6,53	22,66
102,5	28,47	1,00	0,0902	52000	1826,3	481,7	1344,7	0,230484	6,50	22,01
105	29,17	0,95	0,0851	52000	1782,9	476,6	1306,2	0,223781	6,47	21,37
107,5	29,86	0,91	0,0805	52000	1741,4	473,0	1268,4	0,217191	6,43	20,73
110	30,56	0,87	0,0765	52000	1701,8	470,7	1231,1	0,210721	6,39	20,10
112,5	31,25	0,83	0,0730	52000	1664,0	469,4	1194,6	0,204373	6,34	19,48
115	31,94	0,79	0,0698	52000	1627,8	469,1	1158,7	0,198149	6,29	18,87
117,5	32,64	0,76	0,0669	52000	1593,2	469,7	1123,5	0,192048	6,23	18,27
120	33,33	0,73	0,0644	52000	1560,0	471,1	1088,9	0,186066	6,17	17,68
122,5	34,03	0,70	0,0621	52000	1528,2	473,2	1054,9	0,180202	6,10	17,10
125	34,72	0,67	0,0599	52000	1497,6	476,0	1021,6	0,174451	6,03	16,53
127,5	35,42	0,65	0,0580	52000	1468,2	479,3	988,9	0,168809	5,95	15,97
130	36,11	0,62	0,0563	52000	1440,0	483,2	956,8	0,163273	5,87	15,42
132,5	36,81	0,60	0,0547	52000	1412,8	487,7	925,2	0,157837	5,79	14,87
135	37,50	0,58	0,0532	52000	1386,7	492,5	894,1	0,152496	5,70	14,34
137,5	38,19	0,56	0,0518	52000	1361,5	497,9	863,6	0,147247	5,60	13,81
140	38,89	0,54	0,0506	52000	1337,1	503,6	833,5	0,142086	5,51	13,29
142,5	39,58	0,52	0,0494	52000	1313,7	509,8	803,9	0,137006	5,41	12,77
145	40,28	0,50	0,0483	52000	1291,0	516,3	774,7	0,132005	5,30	12,27
147,5	40,97	0,48	0,0473	52000	1269,2	523,2	746,0	0,127078	5,19	11,77
150	41,67	0,47	0,0464	52000	1248,0	530,4	717,6	0,122221	5,08	11,27
152,5	42,36	0,45	0,0455	52000	1227,5	537,9	689,6	0,11743	4,96	10,78
155	43,06	0,44	0,0447	52000	1207,7	545,8	662,0	0,112702	4,84	10,30
157,5	43,75	0,42	0,0439	52000	1188,6	553,9	634,6	0,108033	4,72	9,82
160	44,44	0,41	0,0432	52000	1170,0	562,4	607,6	0,103419	4,59	9,35
162,5	45,14	0,40	0,0426	52000	1152,0	571,1	580,9	0,098858	4,46	8,88
165	45,83	0,39	0,0419	52000	1134,5	580,0	554,5	0,094346	4,32	8,42
167,5	46,53	0,37	0,0413	52000	1117,6	589,3	528,3	0,08988	4,18	7,95
170	47,22	0,36	0,0408	52000	1101,2	598,8	502,4	0,085457	4,03	7,50
172,5	47,92	0,35	0,0402	52000	1085,2	608,5	476,7	0,081075	3,88	7,04
175	48,61	0,34	0,0397	52000	1069,7	618,5	451,2	0,076731	3,73	6,59
177,5	49,31	0,33	0,0393	52000	1054,6	628,7	425,9	0,072422	3,57	6,15
180	50,00	0,32	0,0388	52000	1040,0	639,2	400,8	0,068147	3,40	5,70
182,5	50,69	0,32	0,0384	52000	1025,8	649,9	375,9	0,063902	3,24	5,26
185	51,39	0,31	0,0380	52000	1011,9	660,8	351,1	0,059686	3,07	4,82
187,5	52,08	0,30	0,0376	52000	998,4	671,9	326,5	0,055496	2,89	4,38
190	52,78	0,29	0,0372	52000	985,3	683,3	302,0	0,051331	2,71	3,95
192,5	53,47	0,28	0,0369	52000	972,5	694,8	277,7	0,047189	2,52	3,51
195	54,17	0,28	0,0366	52000	960,0	706,6	253,4	0,043068	2,33	3,08

Tabulka P. 2 - Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání; 1000 m MSA

Letecký ústav – VUT Fakulta strojního inženýrství v Brně
Diplomová práce - Návrh letounu VUT 081 Kondor v dvoutrupové variantě
Bc. Filip Suk

V	V	C_L	C_D	P_v	T_v	D	ΔT	γ	γ	V_z	gradient
[km/h]	[m/s]	[-]	[-]	[W]	[N]	[N]	[N]	[rad]	[°]	[m/s]	[%]
75	20,83	1,87	0,2664	45600	2188,8	689,6	1499,2	0,257542723	14,76	5,31	22,93
77,5	21,53	1,75	0,2298	45600	2118,2	635,1	1483,1	0,2547191	14,60	5,42	22,85
80	22,22	1,64	0,2009	45600	2052,0	591,7	1460,3	0,250721424	14,37	5,51	22,63
82,5	22,92	1,54	0,1778	45600	1989,8	556,8	1433,0	0,245933563	14,10	5,58	22,29
85	23,61	1,45	0,1590	45600	1931,3	528,6	1402,7	0,240622389	13,79	5,63	21,88
87,5	24,31	1,37	0,1436	45600	1876,1	505,7	1370,4	0,234975304	13,47	5,66	21,42
90	25,00	1,30	0,1307	45600	1824,0	487,1	1336,9	0,229124887	13,13	5,68	20,92
92,5	25,69	1,23	0,1199	45600	1774,7	472,0	1302,7	0,223165375	12,79	5,69	20,39
95	26,39	1,16	0,1107	45600	1728,0	459,8	1268,2	0,217163866	12,45	5,69	19,85
97,5	27,08	1,11	0,1029	45600	1683,7	450,0	1233,7	0,211168047	12,11	5,68	19,30
100	27,78	1,05	0,0961	45600	1641,6	442,2	1199,4	0,205211598	11,76	5,66	18,75
102,5	28,47	1,00	0,0902	45600	1601,6	436,1	1165,4	0,199318015	11,43	5,64	18,19
105	29,17	0,95	0,0851	45600	1563,4	431,6	1131,9	0,193503351	11,09	5,61	17,64
107,5	29,86	0,91	0,0805	45600	1527,1	428,3	1098,8	0,187778191	10,76	5,57	17,09
110	30,56	0,87	0,0765	45600	1492,4	426,2	1066,2	0,182149092	10,44	5,53	16,54
112,5	31,25	0,83	0,0730	45600	1459,2	425,0	1034,2	0,176619646	10,12	5,49	16,00
115	31,94	0,79	0,0698	45600	1427,5	424,8	1002,7	0,17119126	9,81	5,44	15,47
117,5	32,64	0,76	0,0669	45600	1397,1	425,3	971,8	0,165863741	9,51	5,39	14,94
120	33,33	0,73	0,0644	45600	1368,0	426,6	941,4	0,16063573	9,21	5,33	14,42
122,5	34,03	0,70	0,0621	45600	1340,1	428,5	911,6	0,155505031	8,91	5,27	13,91
125	34,72	0,67	0,0599	45600	1313,3	431,0	882,3	0,150468856	8,63	5,20	13,40
127,5	35,42	0,65	0,0580	45600	1287,5	434,0	853,5	0,145524009	8,34	5,14	12,90
130	36,11	0,62	0,0563	45600	1262,8	437,5	825,2	0,140667031	8,06	5,06	12,41
132,5	36,81	0,60	0,0547	45600	1238,9	441,5	797,4	0,1358943	7,79	4,99	11,92
135	37,50	0,58	0,0532	45600	1216,0	446,0	770,0	0,131202113	7,52	4,91	11,44
137,5	38,19	0,56	0,0518	45600	1193,9	450,8	743,1	0,126586746	7,26	4,82	10,96
140	38,89	0,54	0,0506	45600	1172,6	456,0	716,6	0,122044497	7,00	4,73	10,49
142,5	39,58	0,52	0,0494	45600	1152,0	461,6	690,4	0,117571719	6,74	4,64	10,03
145	40,28	0,50	0,0483	45600	1132,1	467,5	664,7	0,113164841	6,49	4,55	9,57
147,5	40,97	0,48	0,0473	45600	1112,9	473,7	639,3	0,108820392	6,24	4,45	9,11
150	41,67	0,47	0,0464	45600	1094,4	480,2	614,2	0,104535001	5,99	4,35	8,66
152,5	42,36	0,45	0,0455	45600	1076,5	487,1	589,4	0,100305416	5,75	4,24	8,22
155	43,06	0,44	0,0447	45600	1059,1	494,2	564,9	0,096128499	5,51	4,13	7,78
157,5	43,75	0,42	0,0439	45600	1042,3	501,5	540,8	0,092001233	5,27	4,02	7,34
160	44,44	0,41	0,0432	45600	1026,0	509,2	516,8	0,08792072	5,04	3,90	6,90
162,5	45,14	0,40	0,0426	45600	1010,2	517,1	493,2	0,083884182	4,81	3,78	6,47
165	45,83	0,39	0,0419	45600	994,9	525,2	469,7	0,079888955	4,58	3,66	6,04
167,5	46,53	0,37	0,0413	45600	980,1	533,6	446,5	0,07593249	4,35	3,53	5,62
170	47,22	0,36	0,0408	45600	965,6	542,1	423,5	0,072012346	4,13	3,40	5,20
172,5	47,92	0,35	0,0402	45600	951,7	551,0	400,7	0,068126189	3,91	3,26	4,78
175	48,61	0,34	0,0397	45600	938,1	560,0	378,0	0,064271788	3,68	3,12	4,36
177,5	49,31	0,33	0,0393	45600	924,8	569,3	355,6	0,060447008	3,47	2,98	3,94
180	50,00	0,32	0,0388	45600	912,0	578,7	333,3	0,056649808	3,25	2,83	3,53
182,5	50,69	0,32	0,0384	45600	899,5	588,4	311,1	0,052878239	3,03	2,68	3,12
185	51,39	0,31	0,0380	45600	887,4	598,3	289,1	0,049130433	2,82	2,52	2,70
187,5	52,08	0,30	0,0376	45600	875,5	608,4	267,2	0,045404609	2,60	2,36	2,30
190	52,78	0,29	0,0372	45600	864,0	618,6	245,4	0,041699059	2,39	2,20	1,89
192,5	53,47	0,28	0,0369	45600	852,8	629,1	223,7	0,038012152	2,18	2,03	1,48
195	54,17	0,28	0,0366	45600	841,8	639,7	202,1	0,034342326	1,97	1,86	1,07

Tabulka P. 3 - Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání; 2000 m MSA

Letecký ústav – VUT Fakulta strojního inženýrství v Brně
Diplomová práce - Návrh letounu VUT 081 Kondor v dvoutrupové variantě
Bc. Filip Suk

V	V	C_L	C_D	P_v	T_v	D	ΔT	γ	γ	V_z	gradient
[km/h]	[m/s]	[-]	[-]	[W]	[N]	[N]	[N]	[rad]	[°]	[m/s]	[%]
75	20,83	1,87	0,2664	40800	1958,4	622,9	1335,5	0,228889065	13,12	4,73	19,01
77,5	21,53	1,75	0,2298	40800	1895,2	573,6	1321,6	0,226461374	12,98	4,83	19,07
80	22,22	1,64	0,2009	40800	1836,0	534,4	1301,6	0,222973266	12,78	4,91	18,96
82,5	22,92	1,54	0,1778	40800	1780,4	502,9	1277,4	0,218769142	12,54	4,97	18,73
85	23,61	1,45	0,1590	40800	1728,0	477,5	1250,5	0,214088578	12,27	5,02	18,43
87,5	24,31	1,37	0,1436	40800	1678,6	456,8	1221,8	0,20909997	11,99	5,05	18,06
90	25,00	1,30	0,1307	40800	1632,0	440,0	1192,0	0,203922613	11,69	5,06	17,65
92,5	25,69	1,23	0,1199	40800	1587,9	426,4	1161,5	0,198641445	11,39	5,07	17,22
95	26,39	1,16	0,1107	40800	1546,1	415,3	1130,8	0,193317078	11,08	5,07	16,76
97,5	27,08	1,11	0,1029	40800	1506,5	406,4	1100,0	0,187992705	10,78	5,06	16,29
100	27,78	1,05	0,0961	40800	1468,8	399,4	1069,4	0,182698941	10,47	5,05	15,81
102,5	28,47	1,00	0,0902	40800	1433,0	393,9	1039,0	0,177457244	10,17	5,03	15,33
105	29,17	0,95	0,0851	40800	1398,9	389,8	1009,0	0,172282369	9,88	5,00	14,84
107,5	29,86	0,91	0,0805	40800	1366,3	386,9	979,5	0,167184136	9,58	4,97	14,36
110	30,56	0,87	0,0765	40800	1335,3	384,9	950,3	0,162168729	9,30	4,93	13,87
112,5	31,25	0,83	0,0730	40800	1305,6	383,9	921,7	0,157239643	9,01	4,89	13,39
115	31,94	0,79	0,0698	40800	1277,2	383,7	893,5	0,152398388	8,74	4,85	12,92
117,5	32,64	0,76	0,0669	40800	1250,0	384,2	865,9	0,147645018	8,46	4,80	12,44
120	33,33	0,73	0,0644	40800	1224,0	385,3	838,7	0,142978518	8,20	4,75	11,97
122,5	34,03	0,70	0,0621	40800	1199,0	387,0	812,0	0,138397103	7,93	4,69	11,51
125	34,72	0,67	0,0599	40800	1175,0	389,3	785,8	0,13389844	7,68	4,64	11,05
127,5	35,42	0,65	0,0580	40800	1152,0	392,0	760,0	0,129479814	7,42	4,57	10,60
130	36,11	0,62	0,0563	40800	1129,8	395,2	734,6	0,12513826	7,17	4,51	10,15
132,5	36,81	0,60	0,0547	40800	1108,5	398,8	709,7	0,120870653	6,93	4,44	9,70
135	37,50	0,58	0,0532	40800	1088,0	402,8	685,2	0,116673785	6,69	4,37	9,26
137,5	38,19	0,56	0,0518	40800	1068,2	407,2	661,0	0,112544418	6,45	4,29	8,83
140	38,89	0,54	0,0506	40800	1049,1	411,9	637,3	0,108479325	6,22	4,21	8,40
142,5	39,58	0,52	0,0494	40800	1030,7	416,9	613,8	0,104475319	5,99	4,13	7,97
145	40,28	0,50	0,0483	40800	1013,0	422,2	590,7	0,100529276	5,76	4,04	7,54
147,5	40,97	0,48	0,0473	40800	995,8	427,9	567,9	0,096638151	5,54	3,95	7,12
150	41,67	0,47	0,0464	40800	979,2	433,8	545,4	0,092798987	5,32	3,86	6,71
152,5	42,36	0,45	0,0455	40800	963,1	439,9	523,2	0,089008926	5,10	3,77	6,29
155	43,06	0,44	0,0447	40800	947,6	446,3	501,3	0,085265207	4,89	3,67	5,88
157,5	43,75	0,42	0,0439	40800	932,6	453,0	479,6	0,081565175	4,68	3,56	5,47
160	44,44	0,41	0,0432	40800	918,0	459,9	458,1	0,077906276	4,47	3,46	5,07
162,5	45,14	0,40	0,0426	40800	903,9	467,0	436,8	0,07428606	4,26	3,35	4,66
165	45,83	0,39	0,0419	40800	890,2	474,4	415,8	0,070702178	4,05	3,24	4,26
167,5	46,53	0,37	0,0413	40800	876,9	481,9	395,0	0,067152379	3,85	3,12	3,87
170	47,22	0,36	0,0408	40800	864,0	489,7	374,3	0,063634507	3,65	3,00	3,47
172,5	47,92	0,35	0,0402	40800	851,5	497,7	353,8	0,060146502	3,45	2,88	3,07
175	48,61	0,34	0,0397	40800	839,3	505,8	333,5	0,056686389	3,25	2,75	2,68
177,5	49,31	0,33	0,0393	40800	827,5	514,2	313,3	0,053252282	3,05	2,62	2,29
180	50,00	0,32	0,0388	40800	816,0	522,7	293,3	0,049842375	2,86	2,49	1,90
182,5	50,69	0,32	0,0384	40800	804,8	531,5	273,3	0,046454943	2,66	2,35	1,51
185	51,39	0,31	0,0380	40800	793,9	540,4	253,5	0,043088335	2,47	2,21	1,12
187,5	52,08	0,30	0,0376	40800	783,4	549,5	233,9	0,039740971	2,28	2,07	0,73
190	52,78	0,29	0,0372	40800	773,1	558,8	214,3	0,036411342	2,09	1,92	0,34
192,5	53,47	0,28	0,0369	40800	763,0	568,2	194,8	0,033098003	1,90	1,77	-0,05
195	54,17	0,28	0,0366	40800	753,2	577,9	175,4	0,029799569	1,71	1,61	-0,43

Tabulka P. 4 - Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání; 3000 m MSA

V	V	C_L	C_D	P_v	T_v	D	ΔT	γ	γ	V_z	gradient
[km/h]	[m/s]	[-]	[-]	[W]	[N]	[N]	[N]	[rad]	[°]	[m/s]	[%]
75	20,83	1,87	0,2664	36000	1728,0	561,2	1166,8	0,199550133	11,44	4,13	15,10
77,5	21,53	1,75	0,2298	36000	1672,3	516,8	1155,4	0,197580698	11,33	4,23	15,28
80	22,22	1,64	0,2009	36000	1620,0	481,5	1138,5	0,194648373	11,16	4,30	15,29
82,5	22,92	1,54	0,1778	36000	1570,9	453,1	1117,8	0,191062271	10,95	4,35	15,18
85	23,61	1,45	0,1590	36000	1524,7	430,2	1094,5	0,187037666	10,72	4,39	14,97
87,5	24,31	1,37	0,1436	36000	1481,1	411,6	1069,6	0,18272612	10,47	4,42	14,71
90	25,00	1,30	0,1307	36000	1440,0	396,5	1043,5	0,178235226	10,22	4,43	14,39
92,5	25,69	1,23	0,1199	36000	1401,1	384,2	1016,9	0,173641794	9,95	4,44	14,04
95	26,39	1,16	0,1107	36000	1364,2	374,2	990,0	0,169000818	9,69	4,44	13,67
97,5	27,08	1,11	0,1029	36000	1329,2	366,2	963,0	0,164351652	9,42	4,43	13,28
100	27,78	1,05	0,0961	36000	1296,0	359,9	936,1	0,15972234	9,16	4,42	12,87
102,5	28,47	1,00	0,0902	36000	1264,4	354,9	909,5	0,155132681	8,89	4,40	12,46
105	29,17	0,95	0,0851	36000	1234,3	351,2	883,1	0,15059642	8,63	4,38	12,05
107,5	29,86	0,91	0,0805	36000	1205,6	348,6	857,0	0,146122843	8,38	4,35	11,63
110	30,56	0,87	0,0765	36000	1178,2	346,8	831,4	0,141717933	8,12	4,32	11,20
112,5	31,25	0,83	0,0730	36000	1152,0	345,9	806,1	0,137385227	7,88	4,28	10,78
115	31,94	0,79	0,0698	36000	1127,0	345,7	781,3	0,133126451	7,63	4,24	10,36
117,5	32,64	0,76	0,0669	36000	1103,0	346,1	756,9	0,128941989	7,39	4,20	9,94
120	33,33	0,73	0,0644	36000	1080,0	347,2	732,8	0,124831241	7,16	4,15	9,53
122,5	34,03	0,70	0,0621	36000	1058,0	348,7	709,3	0,12079289	6,92	4,10	9,11
125	34,72	0,67	0,0599	36000	1036,8	350,7	686,1	0,116825102	6,70	4,05	8,70
127,5	35,42	0,65	0,0580	36000	1016,5	353,2	663,3	0,112925682	6,47	3,99	8,30
130	36,11	0,62	0,0563	36000	996,9	356,1	640,8	0,109092186	6,25	3,93	7,89
132,5	36,81	0,60	0,0547	36000	978,1	359,3	618,8	0,105322013	6,04	3,87	7,49
135	37,50	0,58	0,0532	36000	960,0	362,9	597,1	0,101612469	5,82	3,80	7,09
137,5	38,19	0,56	0,0518	36000	942,5	366,9	575,7	0,097960821	5,62	3,74	6,69
140	38,89	0,54	0,0506	36000	925,7	371,1	554,6	0,094364328	5,41	3,66	6,30
142,5	39,58	0,52	0,0494	36000	909,5	375,6	533,8	0,090820277	5,21	3,59	5,91
145	40,28	0,50	0,0483	36000	893,8	380,4	513,3	0,087325999	5,01	3,51	5,52
147,5	40,97	0,48	0,0473	36000	878,6	385,5	493,1	0,083878885	4,81	3,43	5,13
150	41,67	0,47	0,0464	36000	864,0	390,8	473,2	0,080476398	4,61	3,35	4,75
152,5	42,36	0,45	0,0455	36000	849,8	396,4	453,5	0,077116077	4,42	3,26	4,37
155	43,06	0,44	0,0447	36000	836,1	402,2	434,0	0,073795547	4,23	3,17	3,99
157,5	43,75	0,42	0,0439	36000	822,9	408,2	414,7	0,070512516	4,04	3,08	3,61
160	44,44	0,41	0,0432	36000	810,0	414,4	395,6	0,067264779	3,86	2,99	3,23
162,5	45,14	0,40	0,0426	36000	797,5	420,8	376,7	0,064050216	3,67	2,89	2,86
165	45,83	0,39	0,0419	36000	785,5	427,4	358,0	0,060866795	3,49	2,79	2,48
167,5	46,53	0,37	0,0413	36000	773,7	434,2	339,5	0,057712566	3,31	2,68	2,11
170	47,22	0,36	0,0408	36000	762,4	441,2	321,1	0,054585661	3,13	2,58	1,74
172,5	47,92	0,35	0,0402	36000	751,3	448,4	302,9	0,05148429	2,95	2,47	1,37
175	48,61	0,34	0,0397	36000	740,6	455,8	284,8	0,04840674	2,77	2,35	1,00
177,5	49,31	0,33	0,0393	36000	730,1	463,3	266,8	0,045351372	2,60	2,24	0,63
180	50,00	0,32	0,0388	36000	720,0	471,0	249,0	0,042316618	2,43	2,12	0,27
182,5	50,69	0,32	0,0384	36000	710,1	478,9	231,3	0,039300976	2,25	1,99	-0,10
185	51,39	0,31	0,0380	36000	700,5	486,9	213,6	0,036303011	2,08	1,87	-0,47
187,5	52,08	0,30	0,0376	36000	691,2	495,1	196,1	0,033321348	1,91	1,74	-0,84
190	52,78	0,29	0,0372	36000	682,1	503,5	178,6	0,030354673	1,74	1,60	-1,20
192,5	53,47	0,28	0,0369	36000	673,2	512,0	161,3	0,027401727	1,57	1,47	-1,57
195	54,17	0,28	0,0366	36000	664,6	520,7	144,0	0,024461304	1,40	1,32	-1,94

Tabulka P. 5 - Výpočet stoupacích rychlostí, úhlu stoupání a gradientu stoupání; 4000 m MSL

2. Výpočet rychlostní poláry

C_L	C_D	C_L/C_D	C_R^A	w	u	U
[-]	[-]	[-]	[-]	[m/s]	[m/s]	[km/h]
1,55	0,25	6,20	1,57	-3,62	22,44	80,77
1,58	0,22	7,18	1,60	-3,11	22,33	80,39
1,571	0,195	8,06	1,58	-2,79	22,46	80,86
1,546	0,18	8,59	1,56	-2,64	22,67	81,62
1,512	0,167	9,05	1,52	-2,53	22,95	82,62
1,472	0,157	9,38	1,48	-2,48	23,27	83,78
1,42	0,1471	9,65	1,43	-2,46	23,71	85,35
1,363	0,1371	9,94	1,37	-2,44	24,21	87,15
1,289	0,1249	10,32	1,30	-2,41	24,91	89,67
1,21	0,1127	10,74	1,22	-2,40	25,72	92,60
1,122	0,1001	11,21	1,13	-2,38	26,73	96,21
1,021	0,0869	11,75	1,02	-2,39	28,03	100,91
0,92	0,0752	12,23	0,92	-2,41	29,54	106,35
0,819	0,0649	12,62	0,82	-2,48	31,32	112,75
0,718	0,0561	12,80	0,72	-2,61	33,45	120,44
0,617	0,0486	12,70	0,62	-2,84	36,09	129,91
0,516	0,0426	12,11	0,52	-3,26	39,44	141,99
0,415	0,0379	10,95	0,42	-4,01	43,93	158,15
0,313	0,0347	9,02	0,31	-5,59	50,44	181,57
0,212	0,0329	6,44	0,21	-9,43	60,75	218,72
0,111	0,0326	3,40	0,12	-23,59	80,33	289,19
0,01	0,0336	0,30	0,04	-145,78	43,39	156,19
0	0,0338	0,00	0,03	-154,90	0,00	0,00

Tabulka P. 6 - Výpočet rychlostní poláry klouzavého letu letounu VUT 081 KONDOR

3. Délka pozemní fáze vzletu

V [m/s]	V [km/h]	F_V [N]	a_x [m/s]	V/a_x [s]	ΔL_g [m]	L_g [m]
0,00	0	2200	2,9	0	0,0	0,0
1,39	5	2175	2,8	0,49	0,7	0,7
2,78	10	2150	2,8	0,99	1,4	2,1
4,17	15	2125	2,8	1,51	2,1	4,2
5,56	20	2100	2,7	2,05	2,9	7,0
6,94	25	2075	2,7	2,61	3,6	10,6
8,33	30	2050	2,6	3,20	4,4	15,1
9,72	35	2025	2,6	3,80	5,3	20,4
11,11	40	2000	2,5	4,44	6,2	26,5
12,50	45	1975	2,5	5,10	7,1	33,6
13,89	50	1950	2,4	5,80	8,1	41,7
15,28	55	1925	2,3	6,53	9,1	50,7
16,67	60	1900	2,3	7,31	10,1	60,9
18,06	65	1875	2,2	8,13	11,3	72,2
19,44	70	1850	2,2	9,00	12,5	84,7
20,83	75	1825	2,1	9,92	13,8	98,5
22,22	80	1800	2,0	10,91	15,2	113,6
23,61	85	1775	2,0	11,97	16,6	130,2

Tabulka P. 7 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z travnaté plochy

V [m/s]	V [km/h]	F_V [N]	a_x [m/s]	V/a_x [s]	ΔL_g [m]	L_g [m]
0,00	0	2200	3,4	0	0,0	0,0
1,39	5	2175	3,3	0,42	0,6	0,6
2,78	10	2150	3,3	0,85	1,2	1,8
4,17	15	2125	3,2	1,29	1,8	3,5
5,56	20	2100	3,2	1,74	2,4	6,0
6,94	25	2075	3,1	2,22	3,1	9,0
8,33	30	2050	3,1	2,71	3,8	12,8
9,72	35	2025	3,0	3,22	4,5	17,3
11,11	40	2000	3,0	3,76	5,2	22,5
12,50	45	1975	2,9	4,32	6,0	28,5
13,89	50	1950	2,8	4,91	6,8	35,3
15,28	55	1925	2,8	5,53	7,7	43,0
16,67	60	1900	2,7	6,20	8,6	51,6
18,06	65	1875	2,6	6,90	9,6	61,2
19,44	70	1850	2,5	7,65	10,6	71,8
20,83	75	1825	2,5	8,46	11,7	83,6
22,22	80	1800	2,4	9,33	13,0	96,5
23,61	85	1775	2,3	10,27	14,3	110,8

Tabulka P. 8 - Délka rozjezdu letounu v závislosti na rychlosti - start z betonové plochy

4. Výpočet obálky zatížení – znění předpisu

CS-VLA 335 Návrhové rychlosti

S výjimkou údajů uvedených v pododstavci (a)(4) tohoto odstavce jsou vybrané návrhové rychlosti letu ekvivalentní rychlosti letu (EAS).

(a) *Návrhová cestovní rychlost* V_C . Pro V_C platí:

(1) V_C (m/s) nesmí být nižší než –

$$2,4\sqrt{Mg/S} \quad (V_C \text{ (kt)} = 4,7\sqrt{Mg/S})$$

Kde:

M/S = plošné zatížení křídla (kg/m^2)

g = gravitační zrychlení

(2) V_C nemusí být vyšší než $0,9 V_H$ v nulové výšce MSA.

(b) *Návrhová rychlost strmého sestupného letu* V_D Pro V_D platí:

(1) V_D nesmí být nižší než $1,25 V_C$; a

(2) Je-li V_{Cmin} minimální požadovaná návrhová cestovní rychlost, nesmí být V_D nižší než $1,40 V_{Cmin}$.

(c) *Návrhová obrátová rychlost* V_A . Pro V_A platí následující:

(1) V_A nesmí být nižší než $V_S\sqrt{n}$

Kde -

(i) V_S je vypočtená pádová rychlost se zasunutými vztlačovými klapkami při návrhové hmotnosti, obvykle založená na maximálních koeficientech normální síly letounu C_{NA} ; a

(ii) n je maximální provozní násobek obratu, použitý v návrhu.

(2) Hodnota V_A nemusí převyšovat hodnotu V_C použitou v návrhu.

CS-VLA 341 Násobky zatížení při poryvu

Není-li k dispozici racionálnější analýza, mohou být násobky zatížení při poryvu vypočteny následovně:

$$n = 1 + \frac{1/2\rho_0 V_A K_g U_{de}}{Mg/S}$$

Kde:

$K_g = \frac{0,88\mu_G}{5,3+\mu_G}$ = zmírňující součinitel poryvu

$\mu_G = \frac{2\frac{m}{s}}{\rho \cdot C_{SGT} \cdot C_L \alpha}$ = hmotnostní poměr letounu

U_{de} = rychlost poryvu (m/s) určená podle CS-VLA 333 (c)

ρ_0 = hustota vzduchu u hladiny moře (kg/m^3)

ρ = hustota vzduchu (kg/m^3)

M/S = plošné zatížení křídla (kg/m^2)

C_{SGT} = střední geometrická tětíva (m)

g = gravitační zrychlení (m/s^2)

V = ekvivalentní rychlost letu (m/s); α

α = sklon křivky součinitele normální síly působící na letoun C_{NA} na 1 radián, zavede-li se racionální metodou současné působení poryvových zatížení na křídla a vodorovné ocasní plochy. Může se použít sklon křivky vztaku křídla C_L na 1 radián, pokud je poryvové zatížení zavedeno pouze na křídlo a poryvová zatížení vodorovných ocasních ploch jsou považována za zvláštní případ zatížení.

CS-VLA 345 Zařízení pro zvýšení vztaku

(a) Jestliže je letoun vybaven klapkami nebo podobným zařízením pro zvýšení vztaku, které má být použito pro vzlet, přiblížení na přistání nebo při přistání, předpokládá se, že letoun s plně vysunutými klapkami při rychlosti V_F je vystaven souměrným obrátům a poryvům, ze kterých vyplývají maximální provozní násobky v rozsahu daném následujícími podmínkami -

(1) Obraty do kladného maximálního provozního násobku 2,0; a

(2) Kladné a záporné poryvy o rychlosti 7,62 m/s působící kolmo na dráhu letu při vodorovném letu.

(b) Uvažuje se, že rychlost V_F není nižší než 1,4 V_S nebo 1,8 V_{SF} , podle toho, která hodnota je větší; kde –

V_S je vypočtená pádová rychlost se zasunutými vztakovými klapkami při návrhové hmotnosti; a

V_{SF} je vypočtená pádová rychlost s plně vysunutými vztakovými klapkami při návrhové hmotnosti. Avšak jestliže je použito automatické zařízení omezující zatížení vztakových klapek, může být letoun navržen pro kritické kombinace rychlosti letu a polohy vztakových klapek, které toto zařízení dovoluje.

(c) Při návrhu vztakových klapek a nosné konstrukce je nutno uvážit následující:

(1) Čelní poryvy o rychlosti 7,62 m/s (EAS).

(2) Účinky vrtulového proudu podle CS-VLA 457(b).

(d) Při určování vnějších zatížení letounu jako celku je možné považovat tah vrtule, vrtulový proud a klopivé zrychlení za nulové.

5. Popis pístového motoru ROTAX 912 iS

Motor konstrukčně vychází ze "100 koňového" Rotaxu 912 ULS, kde hlavní změnou je nahrazení karburátorů pro přípravu směsi systémem zdvojeného vstřikování paliva, řízeným elektronickou řídicí jednotkou. Dalšími změnami jsou posílení olejového čerpadla a zvýšení výkonu generátorů.

Hlavním přínosem tohoto řešení je optimální tvorba palivové směsi v závislosti na výšce letu, aktuálních otáčkách a skutečném zatížení motoru. To ve svých důsledcích vede ke snížení spotřeby paliva až o 21 % a snížení úrovně emisí až o 70 % oproti motoru s karburátorem. Náhradou karburátorů za vstřikovací systém došlo také k odstranění možného zamrzání karburátorů v chladných podmínkách a k odstranění

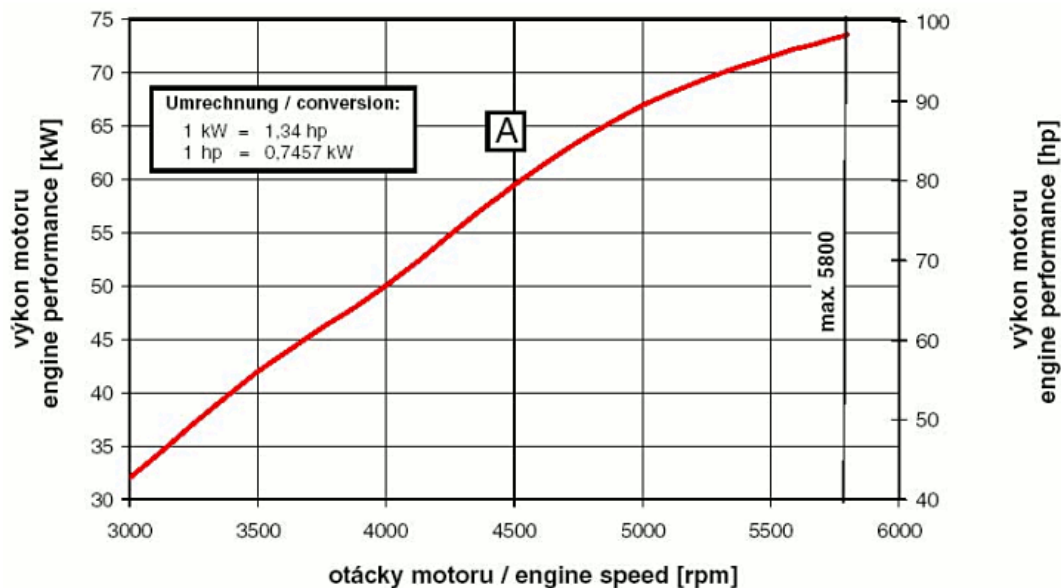
nutnosti manipulovat se sytičem. Odpadá nutnost synchronizace karburátorů po 200 hodinách. Motor má klidný a kultivovaný chod od volnoběhu až po maximální otáčky. Pro zjednodušení systému údržby je řídicí jednotka vybavena programem diagnostiky motoru. Stanovená doba do generální opravy je 2000 *hodin*.

Obrázek P. 1 - Motor ROTAX 912iS

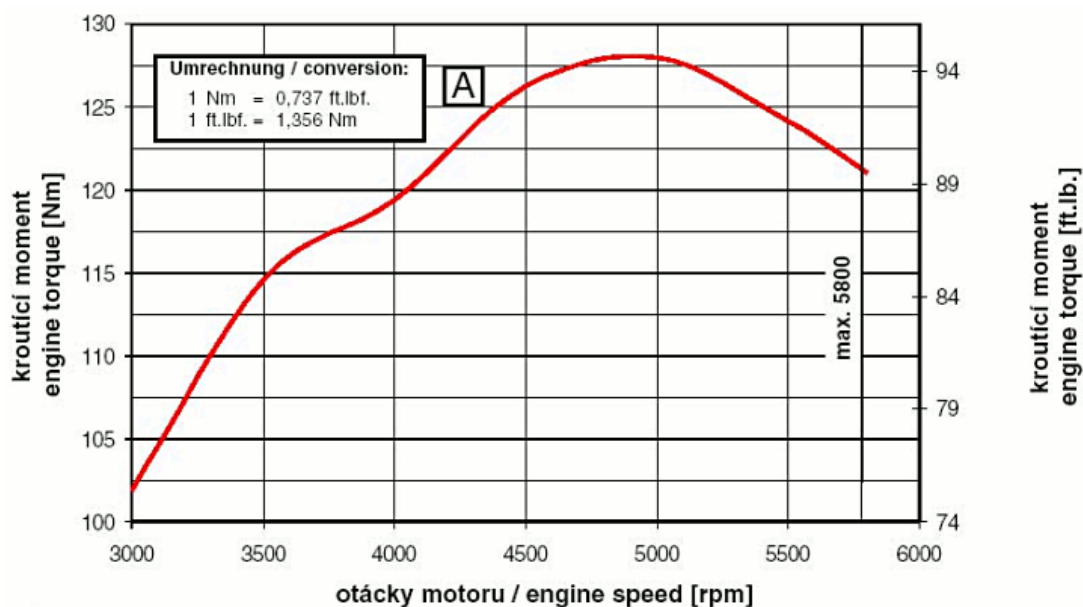
Výkonové grafy motoru ROTAX 912iS

Výkon motoru

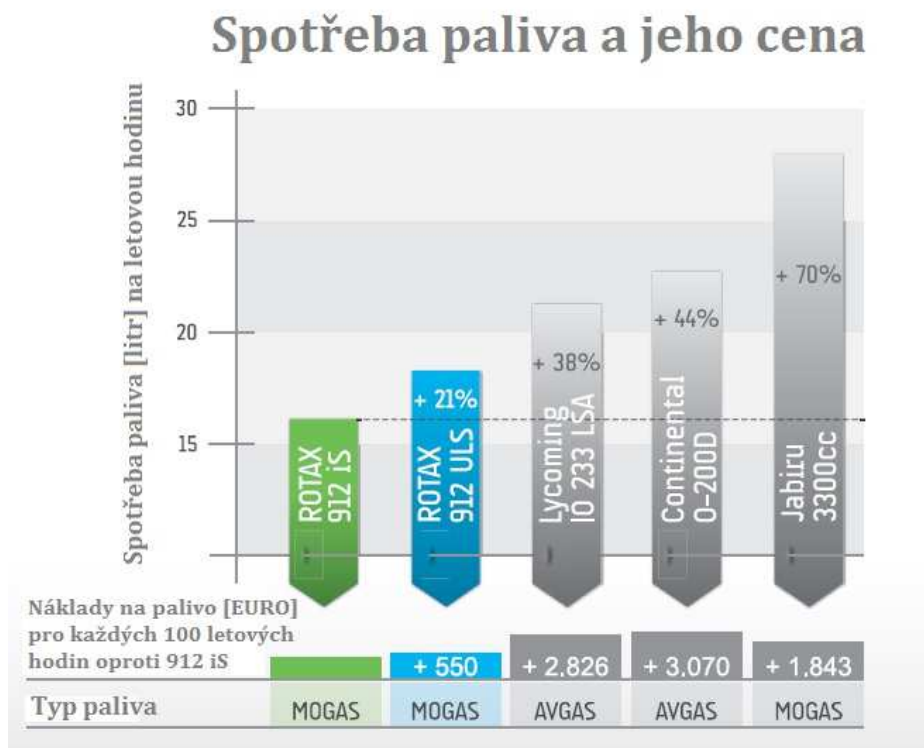
Obrázek P. 2 - Výkon motoru

Kroutící moment

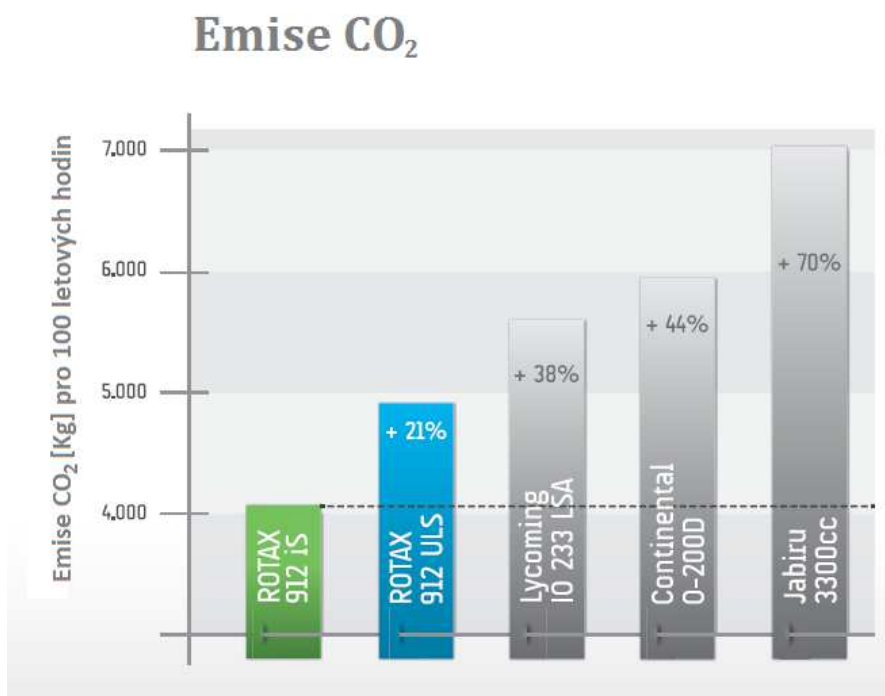

Obrázek P. 3 - Průběh kroutícího momentu

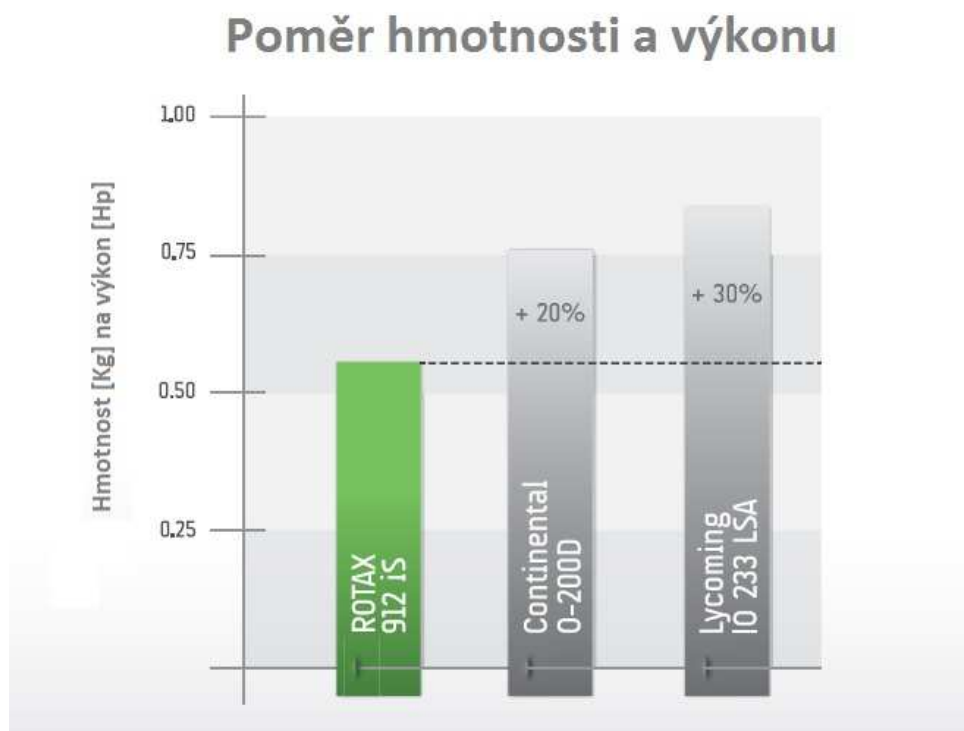
Srovnání motoru ROTAX 912iS s jinými pohonnými jednotkami

Obrázek P. 4 - Spotřeba paliva

Obrázek P. 5 - Emise CO₂

Obrázek P. 6 - Poměr hmotnosti a výkonu

6. Zatížení motorového lože

CS-VLA Dodatek A9 (d)

(2) Každé motorové lože a jeho nosná konstrukce musí být navrženy pro maximální mezní krouticí moment odpovídající maximálnímu očekávanému startovnímu výkonu a otáčkám vrtule působícími současně s provozními zatíženími, které vyplývají z maximálního kladného manévrovacího násobku n_1 . Mezní krouticí moment musí být získán vynásobením středního krouticího momentu koeficientem určeným v CS-VLA 361 (b).

CS-VLA 361 Krouticí moment od motoru

(a) Motorové lože a jeho nosná konstrukce musí být navrženy pro tyto účinky –

- (1) Maximálního provozního krouticího momentu motoru, odpovídajícího startovnímu výkonu a příslušným otáčkám vrtule, působícího současně se 75 % provozního zatížení v bodě A letové obálky CS-VLA 333(d).
- (2) Maximálního provozního krouticího momentu motoru specifikovaného v CS-VLA 361(b), působícího současně s provozním zatížením v bodě A letové obálky CS-VLA 333(d); a

(b) Maximální provozní krouticí moment uvažovaný v pododstavci (a)(2) tohoto odstavce musí být získán násobením průměrného krouticího momentu pro maximální trvalý výkon koeficientem určeným následovně:

- (1) Pro čtyřdobé motory -
  - (i) 1,33 u motorů s pěti nebo více válci,

- (ii) 2, 3, 4 nebo 8 u motorů se čtyřmi, třemi, dvěma nebo jedním válcem.
(2) Pro dvoudobé motory:
(i) 2 u motorů se třemi nebo více válci,
(ii) 3 nebo 6 u motorů s dvěma nebo jedním válcem.

CS-VLA 363 Boční zatížení motorového lože

- (a) Motorové lože a jeho nosná konstrukce musí být navrženy pro mezní násobek zatížení v bočním směru, pro boční zatížení motorového lože ne menší než 1,33.
(b) Boční zatížení předepsané v pododstavci (a) tohoto odstavce může být považováno za nezávislé na ostatních letových podmínkách.

Podmínky nouzového přistání

CS-VLA 561 Všeobecně

- (a) Letoun, i když může být při nouzovém přistání poškozen, musí být navržen podle požadavků tohoto odstavce tak, aby každá osoba na palubě letounu byla chráněna podle těchto podmínek.
(b) Konstrukce letounu musí být navržena tak, aby poskytovala každé osobě na palubě možnost přiměřené ochrany před vážným zraněním při méně vážném havarijním přistání za následujících podmínek
(1) Jsou správně použity bezpečnostní pásy nebo bezpečnostní postroje; a
(2) Osoby na palubě letounu jsou vystaveny působení mezních setrvačných sil uvedených dále:

Součinitelé mezního setrvačného zatížení

Nahoru	3,0 g
Dopředu	9,0 g
Do stran	1,5 g

- (c) Každá hmota, která by mohla poranit osobu na palubě v případě utržení, musí být navržena pro zatížení uvedenými součiniteli, kromě motorového lože a jeho nosné konstrukce, které musí odolat dopřednému zrychlení 15 g pro motory umístěné za a/nebo nad kabinou posádky.

Parametry motoru ROTAX 912 iS:

Parametry motoru				
Maximální otáčky motoru			Vrtání	
$[min^{-1}]$			$[mm]$	$[in]$
5800			84	3,31
Výkon			Zdvih	
$[kW]$	$[Hp]$	Otáčky $[min^{-1}]$	$[mm]$	$[in]$
73,5	100	5800	61	2,4
Krouticí moment			Zdvihový objem	
$[Nm]$	$[ft. lb.]$	Otáčky $[min^{-1}]$	$[cm^3]$	$[cu. in.]$
121	89	5800	1352	82,6

Tabulka P. 9 - Parametry motoru: převzaty z [12]

Hmotnostní rozbor motorové zástavby

Hmotnostní rozbor motorové zástavby byl vytvořen na základě údajů poskytnutých dodavatelem motoru ROTAX 912iS: [11], [12], [13].

Položka	Hmotnost [kg]
Motor s reduktorem	63,6
Výfuk	4,3
Kryt usměrnění chladícího vzduchu	0,4
Přídavný alternátor 40 A	3
Palivová čerpadla	1,6
Lože motoru + rám ROTAX	6
Třílístá vrtule s kuželem	10,8
Kapotáž	2,5
Vybavení motoru, požární stěna	3,5
Voda	2
Olej	3
Vodní chladič	1,2
Olejový chladič	0,7
Olejová nádrž	1,5
Palivové čerpadlo	1,6
Hadice	3
Celkem	108,7

Tabulka P. 10 - hmotnostní rozbor motorové zástavby

Výpočet zatížení motorového lože

Výpočet zatížení motorového lože je proveden podle předpisu CS-VLA [17]. Hlavními vstupní parametry výpočtu jsou celková hmotnost motorové zástavby, ta je stanovena na základě hmotového rozboru. Další důležité údaje jsou maximální výkon motoru a otáčky motoru při maximálním výkonu, stanovené z výkonové křivky motoru získané od dodavatele.

Znění předpisu CS-VLA pro výpočet motorového lože je obsaženo v příloze.

Zatížení setrvačnými silami

Zatížení v případě s maximálním kladným násobkem:

$$G_1 = m \cdot g \cdot n_1 = 109.9,81.4,7 = 5025,66 \text{ N}$$

Zatížení v případě s maximálním záporným násobkem:

$$G_2 = m \cdot g \cdot n_2 = 109.9,81.(-2,7) = -2887,08 \text{ N}$$

Zatížení v případě násobku v bodě A, 75%:

$$n_A = 3,8$$

$$G_{A75} = m \cdot g \cdot n_A \cdot 0,75 = 109.9,81.3,8.0,75 = 3047,48 \text{ N}$$

Zatížení v případě násobku v bodě A:

$$G_A = m \cdot g \cdot n_A = 109.9,81.3,8 = 4063,30 \text{ N}$$

Boční zatížení:

Dle předpisu CS-VLA musí být uložení motoru dimenzováno na boční násobek $n_b = 1,33$

$$F_B = m \cdot g \cdot n_b = 109,9,81,1,33 = 1422,16 \text{ N}$$

Zatížení od pohonné jednotky

Převodový poměr reduktoru:

$$i = 2,43$$

Otáčky vrtule:

$$n_{vrt} = \frac{5800}{2,43} = 2386 \text{ ot/min}$$

Krouticí moment od motoru při maximálním trvalém výkonu:

$$M_{k-trv} = \frac{P}{2\pi \cdot n_{vrt}} = \frac{73500}{2,3,1416 \cdot \frac{2389}{60}} = 293,8 \text{ Nm}$$

Dle CS-VLA 361 Krouticí moment od motoru (b)(1)(ii):

$$M_{k-motor} = 2,293,8 = 587,6 \text{ Nm}$$

CS-VLA 361 (a)(1):

Násobek v bodě A, 75 %:

$$G_{A75} = 3047,48 \text{ N}$$

$$M_{k-motor} = 587,6 \text{ Nm}$$

CS-VLA 361 (a)(2):

Násobek v bodě A:

$$G_A = 4063,3 \text{ N}$$

$$M_{k-motor} = 587,6 \text{ Nm}$$

Podmínky nouzového přistání

CS-VLA 561

Mezního setrvačného zatížení nahoru:

$$n_{nahoru} = 3$$

$$G_{nahoru} = m \cdot g \cdot n_{nahoru} = 109,9,81,3 = 3207,87 \text{ N}$$

Mezního setrvačného zatížení dopředu:

$$n_{dopředu} = 15$$

$$G_{dopředu} = m \cdot g \cdot n_{dopředu} = 109,9,81,15 = 16039,35 \text{ N}$$

Mezního setrvačného zatížení do stran:

$$n_{dostran} = 1,5$$

$$G_{dostran} = m \cdot g \cdot n_{dostran} = 109,9,81,1,5 = 1603,94 \text{ N}$$

Odhad síly F_{xt} od motoru:

U letounu VUT 001 MARABU byl změřen statický tah motoru s vrtulí. Velikost této hodnoty byla 1850 N. Motor v letounu MARABU byl typu ROTAX 912 UL DCDI o výkonu 81 hp. Motor ROTAX 912iS je o výkonu 100 hp. Tah motoru byl přepočten k poměru výkonů.

$$F_{xt} = 1850 \cdot \frac{100}{81} = 2284 \text{ N}$$

Pro výpočet zatížení byla zvolena hodnota 2250 N.

Shrnutí případů provozních zatížení

Případ dle předpisů	F_{xt}	T_{xs}	T_y	T_z	M_k
	[N]	[N]	[N]	[N]	[Nm]
CS-VLA 361 (a)(1)	-2250	-	-3047,48	-	587,6
CS-VLA 361 (a)(2)	-2250	-	-4063,3	-	587,6
CS-VLA 363	-	-	-	1422,16	-
Maximální kladný násobek	-2250	-	-5025,66	-	587,6
Maximální záporný násobek	-2250	-	2887,07	-	587,6
CS-VLA 561 nahoru (početní)	-	-	3207,87	-	-
CS-VLA 561 dopředu (početní)	-	16039,35	-	-	-
CS-VLA 561 do stran (početní)	-	-	-	1603,94	-

Tabulka P. 11 - Případy provozního zatížení motorového lože

Ve výše uvedené tabulce jsou uvedeny vypočtené hodnoty provozních zatížení motorového lože podle předpisu CS-VLA. Pro dimenzování je třeba přepočíst tyto hodnoty na početní, tedy zvětšeny koeficientem bezpečnosti $f = 1,5$.

V dolní části tabulky jsou vedeny havarijní setrvačná zatížení dle CS-VLA 561. Tyto hodnoty zatížení jsou již vedené jako početní.

7. Zatížení VOP – znění předpisu

Vyvažovací zatížení

CS-VLA 421 Vyvažovací zatížení

(a) Vyvažovací zatížení vodorovné ocasní plochy je zatížení nutné pro udržení rovnováhy letounu bez klopivého zrychlení ve všech specifikovaných letových podmínkách.

(b) Vodorovné ocasní plochy musí být navrženy pro vyvažovací zatížení pro každý bod mezní obálky obrátů a pro podmínky použití vztlačových klapek určených v CS-VLA 345. Může být použito rozložení zatížení podle obrázku B6 Dodatku B.

CS-VLA 425 Zatížení od poryvu

(a) Každá vodorovná ocasní plocha musí být navržena pro zatížení vyplývající z:

- (1) Poryvové rychlosti určené v CS-VLA 333(c) se zasunutými klapkami; a
- (2) Kladných a záporných poryvů o jmenovité rychlosti 7,62 m/s při rychlosti VF, která odpovídá letovým podmínkám určeným v CS-VLA 345 (a)(2).

(b) Průměrná zatížení podle obrázku B3 a rozdělení podle obrázku B8 Dodatku B mohou být použity k určení přírůstku poryvového zatížení podle požadavků pododstavce (a), použité podle pododstavce (c) jak pro přírůstky nahoru tak i dolů.

CS-VLA 423 Zatížení při obratech

Každá vodorovná ocasní plocha musí být navržena na zatížení při obratech vyvolaných jednou z následujících podmínek (a) plus (b) nebo (c) nebo (d)

(a) Náhlé vychýlení řídicího výškovky při rychlosti VA do (1) maximální výchylky nahoru; a (2) maximální výchylky dolů, dané dorazy nebo silou pilota, podle toho co je rozhodující. Může být použito průměrné zatížení podle B11 v Dodatku B a rozložení podle obrázku B7 v Dodatku B.

(b) Náhlé vychýlení výškového kormidla směrem nahoru při rychlostech větších než V_A s následující výchylkou směrem dolů, způsobí následující kombinace normálních a úhlových zrychlení:

Podmínky	Normální zrychlení (n)	Úhlové zrychlení (radián/sec ²)
Zatížení nahoru	1,0	$+\frac{20,1}{V}n_m(n_m-1,5)$
Zatížení dolů	n_m	$-\frac{20,1}{V}n_m(n_m-1,5)$

kde :

- (1) n_m = maximální provozní kladný násobek, použitý při návrhu; a
- (2) V = Výchozí rychlost (m/s)

Podmínky uvedené v tomto odstavci vyvolají zatížení odpovídající zatížením, která se mohou vyskytnout při „řízeném obratu“ (obrat, při kterém je řízení výškového kormidla rychle vychýleno jedním směrem a potom rychle přemístěno v opačném směru). Výchylky se mají provádět v takovém časovém sledu, aby nedošlo k překročení maximální provozního násobku při obrazech. Celkové zatížení ocasních ploch jak pro podmínky ve směru nahoru, tak i dolů je dáno součtem vyvažovacích zatížení ocasních ploch při rychlosti V a specifikované hodnoty normálního násobku n , zvětšené o přírůstek zatížení z obratu v důsledku stanoveného úhlového zrychlení. Pro výpočet přírůstku zatížení z obratu je možno použít obrázek B2 v Dodatku B a pro rozložení po hloubce je možné použít obrázek B7 (pro zatížení směrem dolů) a obrázek B8 (pro zatížení směrem nahoru).

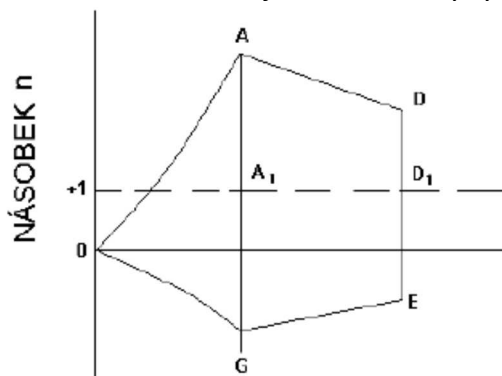
(c) Pro rychlou výchylku výškového kormidla je třeba uvažovat tyto případy:

- (i) Rychlost V_A , maximální výchylka nahoru;
- (ii) Rychlost V_A , maximální výchylka dolů;
- (iii) Rychlost V_D , jedna třetina maximální výchylky nahoru;
- (iv) Rychlost V_D , jedna třetina maximální výchylky dolů.

Musí být splněny tyto předpoklady:

- (A) Letoun je na počátku ve vodorovném letu a jeho poloha a vzdušná rychlost se nemění.
- (B) Zatížení jsou vyvážena setrvačnými silami.

(d) Pro rychlou výchylku výškového kormidla, aby se normální zrychlení změnilo z počáteční hodnoty na konečnou hodnotu, jsou uvažovány tyto případy (viz obr. 1):

OBRÁZEK 1 KLOPIVÉ OBRATY

8. Časový průběh pro rozhodující případ zatížení od manévru

t	δ_{VK}	ε_z	$d\omega$	ω_z	F_{delta}	F_{tlum}	F_{vzdman}	$F_{setrman}$	F_{man}
[s]	[°]	[1/rad ²]	[1/rad]	[1/rad]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0,00	0,00	0,000	0,000000	0,000000	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,01	-0,50	0,000	0,000000	0,000000	-147,12	0,00	-147,12	28,14	-118,97
0,02	-1,00	0,614	0,006141	0,006141	-294,23	9,66	-284,57	54,43	-230,13
0,03	-1,50	1,188	0,011878	0,018019	-441,35	28,36	-412,99	79,00	-333,99
0,04	-2,00	1,724	0,017239	0,035258	-588,46	55,48	-532,98	101,95	-431,03
0,05	-2,50	2,225	0,022247	0,057505	-735,58	90,49	-645,09	123,40	-521,69
0,06	-3,00	2,693	0,026927	0,084432	-882,70	132,87	-749,83	143,43	-606,40
0,07	-3,50	3,130	0,031299	0,115731	-1029,81	182,12	-847,69	162,15	-685,54
0,08	-4,00	3,538	0,035384	0,151115	-1176,93	237,80	-939,13	179,64	-759,48
0,09	-4,50	3,920	0,039200	0,190316	-1324,05	299,49	-1024,56	195,98	-828,57
0,10	-5,00	4,277	0,042766	0,233082	-1471,16	366,79	-1104,37	211,25	-893,12
0,11	-5,50	4,610	0,046098	0,279180	-1618,28	439,33	-1178,95	225,52	-953,43
0,12	-6,00	4,921	0,049211	0,328391	-1765,39	516,77	-1248,62	238,85	-1009,78
0,13	-6,50	5,212	0,052119	0,380510	-1912,51	598,79	-1313,72	251,30	-1062,42
0,14	-7,00	5,484	0,054837	0,435347	-2059,63	685,08	-1374,54	262,93	-1111,61
0,15	-7,50	5,738	0,057375	0,492722	-2206,74	775,37	-1431,37	273,80	-1157,57
0,16	-8,00	5,975	0,059747	0,552470	-2353,86	869,39	-1484,47	283,96	-1200,51
0,17	-8,50	6,196	0,061964	0,614433	-2500,97	966,90	-1534,07	293,45	-1240,62
0,18	-9,00	6,403	0,064034	0,678468	-2648,09	1067,67	-1580,42	302,31	-1278,11
0,19	-9,50	6,597	0,065969	0,744437	-2795,21	1171,48	-1623,73	310,60	-1313,13
0,20	-10,00	6,778	0,067777	0,812213	-2942,32	1278,14	-1664,18	318,34	-1345,85

Tabulka P. 12 - časový průběh pro rozhodující případ zatížení od manévru, $m = 600 \text{ kg}$, přední centráž

9. Zatížení SOP – znění předpisu

CS-VLA 443 Poryvová zatížení

- (a) Svislé ocasní plochy musí být navrženy tak, aby při nezrychleném letu rychlostí V_C odolávaly bočním poryvům o velikosti předepsané pro V_C v CS-VLA 333(c).
(b) Není-li k dispozici racionálnější analýza, musí být poryvová zatížení vypočtena takto:

$$L_{vt} = \frac{K_{gt} U_{de} V a_{vt} S_{vt}}{16,3}$$

Kde:

L_{vt} ... zatížení svislé ocasní plochy (daN)

$K_{gt} = \frac{0,88 \cdot \mu_{gt}}{5,3 + \mu_{gt}}$ ... zmírňující součinitel

$\mu_{gt} = \frac{2M}{\rho \cdot \bar{c}_t \cdot g a_{vt} \cdot S_{vt}} \cdot \left(\frac{K}{l_t}\right)^2$ ... stranový hmotový poměr

U_{de} ... předepsaná rychlost poryvu (m/s)

ρ ... hustota vzduchu (kg/m^3)

M ... hmotnost letounu

S_{vt} ... plocha SOP (m^2)

$\bar{c}_t$ ... střední geometrická třetina svislé ocasní plochy (m)

a_{vt} ... sklon vztlakové čáry svislé ocasní plochy (1/rad)

K ... poloměr setrvačnosti kolem svislé osy letounu

l_t ... vzdálenost těžiště letounu a působíště síly na SOP [m]

g ... gravitační zrychlení (m/s^2)

V ... rychlost letu EAS (m/s)

CS-VLA 441 Zatížení při obratech

(a) Pro rychlosti letu do V_A musí být svislé ocasní plochy navrženy tak, aby vyhovovaly následujícím podmínkám. Při výpočtu zatížení svislých ocasních ploch se může předpokládat nulová rychlost bočení -

(1) U letounu v nezrychleném letu při nulovém vybočení se předpokládá, že směrové řízení je náhle vychýleno do maximální krajní polohy, omezené dorazy nebo mezními silami od pilota.

(2) Při vychýlení směrového kormidla podle pododstavce (a)(1) tohoto odstavce se předpokládá, že letoun vybočí do výsledného úhlu skluzu. Místo racionální analýzy se může uvažovat úhlové překývnutí o 1,3 násobek statického vybočení stanoveného v pododstavci (a)(3) tohoto odstavce.

(3) Úhel vybočení je 15 stupňů, přičemž je směrové řízení drženo v neutrální poloze (vyjma případů, kdy to neumožňuje síla pilota).

10. Časový průběh pro rozhodující případ zatížení SOP od manévru

t	δ_{SK}	ε_Y	$d\omega$	ω_Y	F_{delta}	F_{tlum}	F_{vzdman}	$F_{setrman}$	F_{man}
[s]	[°]	[1/rad ²]	[1/rad]	[1/rad]	[N]	[N]	[N]	[N]	[N]
0	0	0,00000	0,00000	0,00000	0	0	0	0	0
0,01	1	0,00000	0,00000	0,00000	-23,50	0,00	-23,50	2,53	-20,96
0,02	2	0,06432	0,00064	0,00064	-46,99	0,12	-46,87	5,06	-41,81
0,03	3	0,12831	0,00128	0,00193	-70,49	0,37	-70,11	7,56	-62,55
0,04	4	0,19196	0,00192	0,00385	-93,98	0,74	-93,24	10,06	-83,18
0,05	5	0,25527	0,00255	0,00640	-117,48	1,23	-116,24	12,54	-103,70
0,06	6	0,31824	0,00318	0,00958	-140,97	1,85	-139,12	15,01	-124,11
0,07	7	0,38088	0,00381	0,01339	-164,47	2,58	-161,88	17,46	-144,42
0,08	8	0,44320	0,00443	0,01782	-187,96	3,44	-184,52	19,91	-164,61
0,09	9	0,50518	0,00505	0,02287	-211,46	4,41	-207,04	22,34	-184,70
0,1	10	0,56683	0,00567	0,02854	-234,95	5,51	-229,44	24,75	-204,69
0,11	11	0,62816	0,00628	0,03482	-258,45	6,72	-251,73	27,16	-224,57
0,12	12	0,68917	0,00689	0,04172	-281,94	8,05	-273,89	29,55	-244,34
0,13	13	0,74985	0,00750	0,04921	-305,44	9,50	-295,94	31,93	-264,01
0,14	14	0,81021	0,00810	0,05732	-328,93	11,06	-317,87	34,29	-283,58
0,15	15	0,87026	0,00870	0,06602	-352,43	12,74	-339,69	36,65	-303,04
0,16	16	0,92998	0,00930	0,07532	-375,92	14,54	-361,39	38,99	-322,40
0,17	17	0,98939	0,00989	0,08521	-399,42	16,45	-382,97	41,32	-341,65
0,18	18	1,04849	0,01048	0,09570	-422,91	18,47	-404,44	43,63	-360,81
0,19	19	1,10727	0,01107	0,10677	-446,41	20,61	-425,80	45,94	-379,86
0,2	20	1,16575	0,01166	0,11843	-469,90	22,86	-447,05	48,23	-398,82
0,21	21	1,22391	0,01224	0,13067	-493,40	25,22	-468,18	50,51	-417,67
0,22	22	1,28177	0,01282	0,14348	-516,89	27,69	-489,20	52,78	-436,42
0,23	23	1,33932	0,01339	0,15688	-540,39	30,28	-510,11	55,03	-455,08
0,24	24	1,39657	0,01397	0,17084	-563,88	32,97	-530,91	57,28	-473,63
0,25	25	1,45351	0,01454	0,18538	-587,38	35,78	-551,60	59,51	-492,09
0,26	26	1,51016	0,01510	0,20048	-610,87	38,69	-572,18	61,73	-510,45
0,27	27	1,56650	0,01567	0,21614	-634,37	41,72	-592,65	63,94	-528,71
0,28	28	1,62255	0,01623	0,23237	-657,86	44,85	-613,01	66,14	-546,88
0,29	29	1,67830	0,01678	0,24915	-681,36	48,09	-633,27	68,32	-564,95
0,3	30	1,73376	0,01734	0,26649	-704,85	51,44	-653,42	70,49	-582,92

Tabulka P. 13 - časový průběh pro rozhodující případ zatížení od manévru, $m = 600 \text{ kg}$, $\delta_{SK} = 30^\circ$, přední centráž

11. Hodnoty průběhů zatížení na VOP

Vyvažovací zatížení

Z	Spojité zatížení výškového kormidla						Celkové zatížení výškového kormidla				
	q_v	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	M_k
[m]	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,40	204,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0		0,00	0,00	0,00	0
1,34	204,01	11,38	11,38	0,64	0,64	0		11,38	0,64	0,64	0
1,28	204,01	11,38	22,77	1,27	1,91	0		22,77	1,27	1,91	0
1,23	204,01	11,38	34,15	1,91	3,81	0		34,15	1,91	3,81	0
1,17	204,01	11,38	45,54	2,54	6,35	0		45,54	2,54	6,35	0
1,12	204,01	11,38	56,92	3,18	9,53	0		56,92	3,18	9,53	0
1,06	204,01	11,38	68,30	3,81	13,34	0		68,30	3,81	13,34	0
1,00	204,01	11,38	79,69	4,45	17,79	0		79,69	4,45	17,79	0
0,95	204,01	11,38	91,07	5,08	22,87	0		91,07	5,08	22,87	0
0,89	204,01	11,38	102,46	5,72	28,59	0		102,46	5,72	28,59	0
0,88	204,01	2,61	105,07	1,34	29,93	0		105,07	1,34	29,93	0
0,88							-284,6	-179,53	-2,30	30,04	0
0,84	204,01	8,77	113,84	4,90	34,83	0		-170,76	-7,34	22,59	0
0,78	204,01	11,38	125,22	6,99	41,81	0		-159,38	-8,89	13,69	0
0,73	204,01	11,38	136,61	7,62	49,44	0		-147,99	-8,26	5,44	0
0,67	204,01	11,38	147,99	8,26	57,69	0		-136,61	-7,62	-2,19	0
0,61	204,01	11,38	159,38	8,89	66,59	0		-125,22	-6,99	-9,17	0
0,56	204,01	11,38	170,76	9,53	76,11	0		-113,84	-6,35	-15,53	0
0,50	204,01	11,38	182,14	10,16	86,28	0		-102,46	-5,72	-21,24	0
0,45	204,01	11,38	193,53	10,80	97,08	0		-91,07	-5,08	-26,33	0
0,39	204,01	11,38	204,91	11,43	108,51	0		-79,69	-4,45	-30,77	0
0,33	204,01	11,38	216,30	12,07	120,58	0		-68,30	-3,81	-34,58	0
0,28	204,01	11,38	227,68	12,70	133,29	0		-56,92	-3,18	-37,76	0
0,22	204,01	11,38	239,06	13,34	146,63	0		-45,54	-2,54	-40,30	0
0,17	204,01	11,38	250,45	13,97	160,60	0		-34,15	-1,91	-42,21	0
0,11	204,01	11,38	261,83	14,61	175,21	0		-22,77	-1,27	-43,48	0
0,06	204,01	11,38	273,22	15,25	190,46	0		-11,38	-0,64	-44,11	0
0,00	204,01	11,38	284,60	15,88	206,34	0		0,00	0,00	-44,11	0

Tabulka P. 14 - Průběhy zatížení výškového kormidla, případ vyvažovacího zatížení, $F_{VK} = -1423 \text{ N}$

Z	Spojitě zatížení stabilizátoru							Celkové zatížení stabilizátoru					
	q_s	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k
	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,40	-714,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,34	-714,05	-39,84	-39,84	-2,22	-2,22	-8,05	-8,05		-39,84	-2,22	-2,22	-8,05	-8,05
1,28	-714,05	-39,84	-79,69	-4,45	-6,67	-8,05	-16,10		-79,69	-4,45	-6,67	-8,05	-16,10
1,23	-714,05	-39,84	-119,53	-6,67	-13,34	-8,05	-24,15		-119,53	-6,67	-13,34	-8,05	-24,15
1,17	-714,05	-39,84	-159,38	-8,89	-22,23	-8,05	-32,19		-159,38	-8,89	-22,23	-8,05	-32,19
1,12	-714,05	-39,84	-199,22	-11,12	-33,35	-8,05	-40,24		-199,22	-11,12	-33,35	-8,05	-40,24
1,06	-714,05	-39,84	-239,06	-13,34	-46,69	-8,05	-48,29		-239,06	-13,34	-46,69	-8,05	-48,29
1,00	-714,05	-39,84	-278,91	-15,56	-62,25	-8,05	-56,34		-278,91	-15,56	-62,25	-8,05	-56,34
0,95	-714,05	-39,84	-318,75	-17,79	-80,04	-8,05	-64,39		-318,75	-17,79	-80,04	-8,05	-64,39
0,89	-714,05	-39,84	-358,60	-20,01	-100,05	-8,05	-72,44		-358,60	-20,01	-100,05	-8,05	-72,44
0,88	-714,05	-9,14	-367,74	-4,71	-104,76	-1,85	-74,28		-367,74	-4,71	-104,76	-1,85	-74,28
0,88								996,1	628,36		-104,76	201,21	126,93
0,84	-714,05	-30,70	-398,44	-17,13	-121,89	-6,20	-80,48		597,66	25,70	-79,06	-6,20	120,73
0,78	-714,05	-39,84	-438,28	-24,46	-146,34	-8,05	-88,53		557,82	31,13	-47,93	-8,05	112,68
0,73	-714,05	-39,84	-478,13	-26,68	-173,02	-8,05	-96,58		517,97	28,90	-19,03	-8,05	104,63
0,67	-714,05	-39,84	-517,97	-28,90	-201,93	-8,05	-104,63		478,13	26,68	7,65	-8,05	96,58
0,61	-714,05	-39,84	-557,82	-31,13	-233,05	-8,05	-112,68		438,28	24,46	32,11	-8,05	88,53
0,56	-714,05	-39,84	-597,66	-33,35	-266,40	-8,05	-120,73		398,44	22,23	54,34	-8,05	80,48
0,50	-714,05	-39,84	-637,50	-35,57	-301,98	-8,05	-128,78		358,60	20,01	74,35	-8,05	72,44
0,45	-714,05	-39,84	-677,35	-37,80	-339,77	-8,05	-136,82		318,75	17,79	92,14	-8,05	64,39
0,39	-714,05	-39,84	-717,19	-40,02	-379,79	-8,05	-144,87		278,91	15,56	107,70	-8,05	56,34
0,33	-714,05	-39,84	-757,04	-42,24	-422,03	-8,05	-152,92		239,06	13,34	121,04	-8,05	48,29
0,28	-714,05	-39,84	-796,88	-44,47	-466,50	-8,05	-160,97		199,22	11,12	132,16	-8,05	40,24
0,22	-714,05	-39,84	-836,72	-46,69	-513,19	-8,05	-169,02		159,38	8,89	141,05	-8,05	32,19
0,17	-714,05	-39,84	-876,57	-48,91	-562,10	-8,05	-177,07		119,53	6,67	147,72	-8,05	24,15
0,11	-714,05	-39,84	-916,41	-51,14	-613,24	-8,05	-185,12		79,69	4,45	152,17	-8,05	16,10
0,06	-714,05	-39,84	-956,26	-53,36	-666,60	-8,05	-193,16		39,84	2,22	154,39	-8,05	8,05
0,00	-714,05	-39,84	-996,10	-55,58	-722,18	-8,05	-201,21		0,00	0,00	154,39	-8,05	0,00

Tabulka P. 15 - Průběhy zatížení stabilizátoru, případ vyvažovacího zatížení, $F_{VK} = -1423 \text{ N}$

Poryvové zatížení

Z	Spojité zatížení výškového kormidla							Celkové zatížení výškového kormidla			
	q_v	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o
	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]
1,4	-116,77	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00
1,34	-116,77	-6,52	-6,52	-0,36	-0,36	-0,56	-0,56		-6,52	-0,36	-0,36
1,28	-116,77	-6,52	-13,03	-0,73	-1,09	-0,56	-1,13		-13,03	-0,73	-1,09
1,23	-116,77	-6,52	-19,55	-1,09	-2,18	-0,56	-1,69		-19,55	-1,09	-2,18
1,17	-116,77	-6,52	-26,06	-1,45	-3,64	-0,56	-2,26		-26,06	-1,45	-3,64
1,12	-116,77	-6,52	-32,58	-1,82	-5,45	-0,56	-2,82		-32,58	-1,82	-5,45
1,06	-116,77	-6,52	-39,10	-2,18	-7,64	-0,56	-3,39		-39,10	-2,18	-7,64
1	-116,77	-6,52	-45,61	-2,55	-10,18	-0,56	-3,95		-45,61	-2,55	-10,18
0,95	-116,77	-6,52	-52,13	-2,91	-13,09	-0,56	-4,52		-52,13	-2,91	-13,09
0,89	-116,77	-6,52	-58,64	-3,27	-16,36	-0,56	-5,08		-58,64	-3,27	-16,36
0,88	-116,77	-1,49	-60,14	-0,77	-17,13	-0,13	-5,21		-60,14	-0,77	-17,13
0,88			-60,14					162,90	102,76	0,00	-17,13
0,84	-116,77	-5,02	-65,16	-2,80	-19,93	-0,44	-5,65		97,74	4,20	-12,93
0,78	-116,77	-6,52	-71,68	-4,00	-23,93	-0,56	-6,21		91,22	5,09	-7,84
0,73	-116,77	-6,52	-78,19	-4,36	-28,30	-0,56	-6,78		84,71	4,73	-3,11
0,67	-116,77	-6,52	-84,71	-4,73	-33,02	-0,56	-7,34		78,19	4,36	1,25
0,61	-116,77	-6,52	-91,22	-5,09	-38,11	-0,56	-7,91		71,68	4,00	5,25
0,56	-116,77	-6,52	-97,74	-5,45	-43,57	-0,56	-8,47		65,16	3,64	8,89
0,5	-116,77	-6,52	-104,25	-5,82	-49,38	-0,56	-9,04		58,65	3,27	12,16
0,45	-116,77	-6,52	-110,77	-6,18	-55,56	-0,56	-9,60		52,13	2,91	15,07
0,39	-116,77	-6,52	-117,29	-6,54	-62,11	-0,56	-10,16		45,61	2,55	17,61
0,33	-116,77	-6,52	-123,80	-6,91	-69,02	-0,56	-10,73		39,10	2,18	19,80
0,28	-116,77	-6,52	-130,32	-7,27	-76,29	-0,56	-11,29		32,58	1,82	21,61
0,22	-116,77	-6,52	-136,83	-7,64	-83,92	-0,56	-11,86		26,07	1,45	23,07
0,17	-116,77	-6,52	-143,35	-8,00	-91,92	-0,56	-12,42		19,55	1,09	24,16
0,11	-116,77	-6,52	-149,87	-8,36	-100,29	-0,56	-12,99		13,03	0,73	24,89
0,06	-116,77	-6,52	-156,38	-8,73	-109,01	-0,56	-13,55		6,52	0,36	25,25
0	-116,77	-6,52	-162,90	-9,09	-118,10	-0,56	-14,12		0,00	0,00	25,25

Tabulka P. 16 - Průběhy zatížení výškového kormidla, případ poryvového zatížení, $F_{VK} = -2244 \text{ N}$

z	ΔM_k	M_k	z	ΔM_k	M_k
[m]	[Nm]	[Nm]	[m]	[Nm]	[Nm]
1,395	0,00	0,00	0,000	-0,56	12,99
1,339	-0,56	-0,56	-0,056	-0,56	12,42
1,283	-0,56	-1,13	-0,112	-0,56	11,86
1,228	-0,56	-1,69	-0,167	-0,56	11,29
1,172	-0,56	-2,26	-0,223	-0,56	10,73
1,116	-0,56	-2,82	-0,279	-0,56	10,17
1,060	-0,56	-3,39	-0,335	-0,56	9,60
1,004	-0,56	-3,95	-0,391	-0,56	9,04
0,949	-0,56	-4,52	-0,446	-0,56	8,47
0,893	-0,56	-5,08	-0,502	-0,56	7,91
0,880	-0,13	-5,21	-0,558	-0,56	7,34
0,880	28,24	23,02	-0,614	-0,56	6,78
0,837	-0,44	22,59	-0,670	-0,56	6,21
0,781	-0,56	22,02	-0,725	-0,56	5,65
0,725	-0,56	21,46	-0,781	-0,56	5,08
0,670	-0,56	20,89	-0,837	-0,56	4,52
0,614	-0,56	20,33	-0,893	-0,56	3,95
0,558	-0,56	19,77	-0,949	-0,56	3,39
0,502	-0,56	19,20	-1,004	-0,56	2,82
0,446	-0,56	18,64	-1,060	-0,56	2,26
0,391	-0,56	18,07	-1,116	-0,56	1,69
0,335	-0,56	17,51	-1,172	-0,56	1,13
0,279	-0,56	16,94	-1,228	-0,56	0,57
0,223	-0,56	16,38	-1,283	-0,56	0,00
0,167	-0,56	15,81	-1,339	-0,56	-0,56
0,112	-0,56	15,25	-1,395	-0,56	0,00
0,056	-0,56	14,68			

Tabulka P. 17 - Průběhy zatížení výškového kormidla, případ poryvového zatížení, $F_{VK} = -2244 \text{ N}$

Z	Spojité zatížení stabilizátoru							Celkové zatížení stabilizátoru					
	q_s	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k
[m]	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,40	-687,53	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,34	-687,53	-38,36	-38,36	-2,14	-2,14	-8,76	-8,76		-38,36	-2,14	-2,14	-8,76	-8,76
1,28	-687,53	-38,36	-76,73	-4,28	-6,42	-8,76	-17,53		-76,73	-4,28	-6,42	-8,76	-17,53
1,23	-687,53	-38,36	-115,09	-6,42	-12,84	-8,76	-26,29		-115,09	-6,42	-12,84	-8,76	-26,29
1,17	-687,53	-38,36	-153,46	-8,56	-21,41	-8,76	-35,05		-153,46	-8,56	-21,41	-8,76	-35,05
1,12	-687,53	-38,36	-191,82	-10,70	-32,11	-8,76	-43,81		-191,82	-10,70	-32,11	-8,76	-43,81
1,06	-687,53	-38,36	-230,18	-12,84	-44,96	-8,76	-52,58		-230,18	-12,84	-44,96	-8,76	-52,58
1,00	-687,53	-38,36	-268,55	-14,99	-59,94	-8,76	-61,34		-268,55	-14,99	-59,94	-8,76	-61,34
0,95	-687,53	-38,36	-306,91	-17,13	-77,07	-8,76	-70,10		-306,91	-17,13	-77,07	-8,76	-70,10
0,89	-687,53	-38,36	-345,28	-19,27	-96,33	-8,76	-78,86		-345,28	-19,27	-96,33	-8,76	-78,86
0,88	-687,53	-8,80	-354,08	-4,53	-100,86	-2,01	-80,87		-354,08	-4,53	-100,86	-2,01	-80,87
0,88		959,10	-354,08					959,1	605,02	0,00	-100,86	219,07	138,19
0,84	-687,53	-29,56	-383,64	-21,41	-122,27	-6,75	-87,63		575,46	24,74	-76,12	-6,75	131,44
0,78	-687,53	-38,36	-422,00	-23,55	-145,82	-8,76	-96,39		537,10	29,97	-46,15	-8,76	122,68
0,73	-687,53	-38,36	-460,37	-25,69	-171,51	-8,76	-105,15		498,73	27,83	-18,32	-8,76	113,91
0,67	-687,53	-38,36	-498,73	-27,83	-199,34	-8,76	-113,91		460,37	25,69	7,37	-8,76	105,15
0,61	-687,53	-38,36	-537,10	-29,97	-229,31	-8,76	-122,68		422,00	23,55	30,92	-8,76	96,39
0,56	-687,53	-38,36	-575,46	-32,11	-261,42	-8,76	-131,44		383,64	21,41	52,32	-8,76	87,63
0,50	-687,53	-38,36	-613,83	-34,25	-295,67	-8,76	-140,20		345,27	19,27	71,59	-8,76	78,86
0,45	-687,53	-38,36	-652,19	-36,39	-332,06	-8,76	-148,96		306,91	17,13	88,71	-8,76	70,10
0,39	-687,53	-38,36	-690,55	-38,53	-370,59	-8,76	-157,73		268,55	14,98	103,70	-8,76	61,34
0,33	-687,53	-38,36	-728,92	-40,67	-411,27	-8,76	-166,49		230,18	12,84	116,54	-8,76	52,58
0,28	-687,53	-38,36	-767,28	-42,81	-454,08	-8,76	-175,25		191,82	10,70	127,25	-8,76	43,81
0,22	-687,53	-38,36	-805,65	-44,96	-499,04	-8,76	-184,02		153,45	8,56	135,81	-8,76	35,05
0,17	-687,53	-38,36	-844,01	-47,10	-546,13	-8,76	-192,78		115,09	6,42	142,23	-8,76	26,29
0,11	-687,53	-38,36	-882,37	-49,24	-595,37	-8,76	-201,54		76,73	4,28	146,51	-8,76	17,52
0,06	-687,53	-38,36	-920,74	-51,38	-646,75	-8,76	-210,30		38,36	2,14	148,65	-8,76	8,76
0,00	-687,53	-38,36	-959,10	0,00	-646,75	-8,76	-219,07		0,00	0,00	148,65	-8,76	0,00

Tabulka P. 18 - Průběhy zatížení stabilizátoru, případ poryvového zatížení, $F_{VK} = -2244 \text{ N}$

Z	Spojité zatížení výškového kormidla							Celkové zatížení výškového kormidla			
	q_v	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o
	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]
1,40	-437,93	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00
1,34	-437,93	-24,44	-24,44	-1,36	-1,36	2,00	2,00		-24,44	-1,36	-1,36
1,28	-437,93	-24,44	-48,87	-2,73	-4,09	2,00	3,99		-48,87	-2,73	-4,09
1,23	-437,93	-24,44	-73,31	-4,09	-8,18	2,00	5,99		-73,31	-4,09	-8,18
1,17	-437,93	-24,44	-97,75	-5,45	-13,64	2,00	7,98		-97,75	-5,45	-13,64
1,12	-437,93	-24,44	-122,18	-6,82	-20,45	2,00	9,98		-122,18	-6,82	-20,45
1,06	-437,93	-24,44	-146,62	-8,18	-28,63	2,00	11,97		-146,62	-8,18	-28,63
1,00	-437,93	-24,44	-171,06	-9,54	-38,18	2,00	13,97		-171,06	-9,54	-38,18
0,95	-437,93	-24,44	-195,49	-10,91	-49,09	2,00	15,97		-195,49	-10,91	-49,09
0,89	-437,93	-24,44	-219,93	-12,27	-61,36	2,00	17,96		-219,93	-12,27	-61,36
0,88	-437,93	-5,61	-225,54	-2,89	-64,25	0,46	18,42		-225,54	-2,89	-64,25
0,88	-437,93							610,92	385,38	0,00	-64,25
0,84	-437,93	-18,83	-244,37	-10,51	-74,76	1,54	19,96		366,55	15,76	-48,49
0,78	-437,93	-24,44	-268,80	-15,00	-15,00	2,00	21,95		342,12	19,09	-29,40
0,73	-437,93	-24,44	-293,24	-16,36	-91,12	2,00	23,95		317,68	17,73	-11,67
0,67	-437,93	-24,44	-317,68	-17,73	-32,73	2,00	25,94		293,24	16,36	4,69
0,61	-437,93	-24,44	-342,11	-19,09	-110,21	2,00	27,94		268,81	15,00	19,69
0,56	-437,93	-24,44	-366,55	-20,45	-53,18	2,00	29,93		244,37	13,64	33,33
0,50	-437,93	-24,44	-390,99	-21,82	-132,03	2,00	31,93		219,93	12,27	45,60
0,45	-437,93	-24,44	-415,42	-23,18	-76,36	2,00	33,93		195,50	10,91	56,51
0,39	-437,93	-24,44	-439,86	-24,54	-156,57	2,00	35,92		171,06	9,55	66,06
0,33	-437,93	-24,44	-464,30	-25,91	-102,27	2,00	37,92		146,62	8,18	74,24
0,28	-437,93	-24,44	-488,73	-27,27	-183,84	2,00	39,91		122,19	6,82	81,05
0,22	-437,93	-24,44	-513,17	-28,63	-130,90	2,00	41,91		97,75	5,45	86,51
0,17	-437,93	-24,44	-537,61	-30,00	-213,84	2,00	43,90		73,31	4,09	90,60
0,11	-437,93	-24,44	-562,04	-31,36	-162,26	2,00	45,90		48,88	2,73	93,33
0,06	-437,93	-24,44	-586,48	-32,73	-246,56	2,00	47,90		24,44	1,36	94,69
0,00	-437,93	-24,44	-610,92	-34,09	-196,35	2,00	49,89		0,00	0,00	94,69

Tabulka P. 19 - Průběhy zatížení výškového kormidla, případ manévrovacího zatížení,

$$F_{VK} = -2475 \text{ N}$$

Z	Spojité zatížení stabilizátoru							Celkové zatížení stabilizátoru					
	q_s	$\Delta T(y)$	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k	Reakce v závěsech	T	$\Delta M_o(y)$	M_o	$\Delta M_k(y)$	M_k
[m]	[N.m ⁻¹]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,40	-449,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,34	-449,16	-25,06	-25,06	-1,40	-1,40	-2,34	-2,34		-25,06	-1,40	-1,40	-2,34	-2,34
1,28	-449,16	-25,06	-50,13	-2,80	-4,20	-2,34	-4,68		-50,13	-2,80	-4,20	-2,34	-4,68
1,23	-449,16	-25,06	-75,19	-4,20	-8,39	-2,34	-7,02		-75,19	-4,20	-8,39	-2,34	-7,02
1,17	-449,16	-25,06	-100,25	-5,59	-13,99	-2,34	-9,36		-100,25	-5,59	-13,99	-2,34	-9,36
1,12	-449,16	-25,06	-125,32	-6,99	-20,98	-2,34	-11,70		-125,32	-6,99	-20,98	-2,34	-11,70
1,06	-449,16	-25,06	-150,38	-8,39	-29,37	-2,34	-14,04		-150,38	-8,39	-29,37	-2,34	-14,04
1,00	-449,16	-25,06	-175,44	-9,79	-39,16	-2,34	-16,37		-175,44	-9,79	-39,16	-2,34	-16,37
0,95	-449,16	-25,06	-200,51	-11,19	-50,35	-2,34	-18,71		-200,51	-11,19	-50,35	-2,34	-18,71
0,89	-449,16	-25,06	-225,57	-12,59	-62,93	-2,34	-21,05		-225,57	-12,59	-62,93	-2,34	-21,05
0,88	-449,16	-5,75	-231,32	-2,96	-65,89	-0,54	-21,59		-231,32	-2,96	-65,89	-0,54	-21,59
0,88	-449,16	626,58	-231,32					626,58	395,26	0,00	-65,89	58,48	36,89
0,84	-449,16	-19,31	-250,63	-10,78	-76,67	-1,80	-23,39		375,95	16,17	-49,73	-1,80	35,09
0,78	-449,16	-25,06	-275,70	-15,38	-92,06	-2,34	-25,73		350,88	19,58	-30,15	-2,34	32,75
0,73	-449,16	-25,06	-300,76	-16,78	-108,84	-2,34	-28,07		325,82	18,18	-11,97	-2,34	30,41
0,67	-449,16	-25,06	-325,82	-18,18	-127,02	-2,34	-30,41		300,76	16,78	4,81	-2,34	28,07
0,61	-449,16	-25,06	-350,89	-19,58	-146,60	-2,34	-32,75		275,69	15,38	20,20	-2,34	25,73
0,56	-449,16	-25,06	-375,95	-20,98	-167,58	-2,34	-35,09		250,63	13,99	34,18	-2,34	23,39
0,50	-449,16	-25,06	-401,01	-22,38	-189,95	-2,34	-37,43		225,57	12,59	46,77	-2,34	21,05
0,45	-449,16	-25,06	-426,08	-23,78	-213,73	-2,34	-39,77		200,50	11,19	57,96	-2,34	18,71
0,39	-449,16	-25,06	-451,14	-25,17	-238,90	-2,34	-42,11		175,44	9,79	67,75	-2,34	16,37
0,33	-449,16	-25,06	-476,20	-26,57	-265,47	-2,34	-44,45		150,38	8,39	76,14	-2,34	14,04
0,28	-449,16	-25,06	-501,27	-27,97	-293,44	-2,34	-46,78		125,31	6,99	83,13	-2,34	11,70
0,22	-449,16	-25,06	-526,33	-29,37	-322,81	-2,34	-49,12		100,25	5,59	88,72	-2,34	9,36
0,17	-449,16	-25,06	-551,39	-30,77	-353,58	-2,34	-51,46		75,19	4,20	92,92	-2,34	7,02
0,11	-449,16	-25,06	-576,46	-32,17	-385,75	-2,34	-53,80		50,12	2,80	95,72	-2,34	4,68
0,06	-449,16	-25,06	-601,52	-33,56	-419,31	-2,34	-56,14		25,06	1,40	97,11	-2,34	2,34
0,00	-449,16	-25,06	-626,58	-34,96	-454,28	-2,34	-58,48		0,00	0,00	97,11	-2,34	0,00

Tabulka P. 20 - Průběhy zatížení stabilizátoru, případ manévrovacího zatížení,

$$F_{VK} = -2475 \text{ N}$$

12. Hodnoty průběhů zatížení na SOP

Poryvové zatížení – směrové kormidlo

Směrové kormidlo - Výsledné hodnoty							
y	y_{skl}	ΔT	T	ΔM_o	M_o	ΔM_K	M_K
[m]	[m]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,04	1,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,00	1,08	1,86	1,86	0,08	0,08	-0,44	-0,44
0,96	1,03	1,92	3,79	0,16	0,23	-0,46	-0,90
0,91	0,99	1,98	5,77	0,24	0,47	-0,49	-1,39
0,87	0,94	2,05	7,82	0,32	0,80	-0,51	-1,90
0,87	0,94	-32,36	-24,54	0,00	0,80		-1,90
0,83	0,90	2,11	-22,44	-0,93	-0,13	-0,54	-2,44
0,79	0,85	2,17	-20,27	-0,84	-0,98	-0,57	-3,01
0,75	0,81	2,23	-18,05	-0,75	-1,73	-0,60	-3,61
0,71	0,76	2,29	-15,76	-0,65	-2,38	-0,62	-4,23
0,66	0,72	2,35	-13,41	-0,56	-2,94	-0,65	-4,88
0,62	0,67	2,41	-11,00	-0,46	-3,39	-0,68	-5,56
0,58	0,63	2,47	-8,54	-0,35	-3,75	-0,71	-6,27
0,54	0,58	2,53	-6,01	-0,25	-4,00	-0,74	-7,01
0,50	0,54	2,59	-3,42	-0,14	-4,14	-0,77	-7,77
0,46	0,49	2,65	-0,77	-0,03	-4,17	-0,80	-8,57
0,42	0,45	2,71	1,94	0,08	-4,09	-0,83	-9,39
0,37	0,40	2,77	4,71	0,20	-3,90	-0,86	-10,25
0,33	0,36	2,83	7,54	0,31	-3,58	-0,89	-11,14
0,29	0,31	2,89	10,43	0,43	-3,15	-0,92	-12,06
0,25	0,27	2,95	13,38	0,56	-2,59	-0,95	-13,02
0,21	0,22	3,01	16,39	0,68	-1,91	-0,99	-14,01
0,17	0,18	3,07	19,47	0,81	-1,10	-1,02	-15,03
0,12	0,13	3,13	22,60	0,94	0,16	-1,06	-16,09
0,12	0,13	-32,36	-9,76	0,00	0,16	19,21	3,12
0,08	0,09	3,19	-6,57	-0,27	0,08	-1,11	2,01
0,04	0,04	3,25	-3,31	-0,14	0,04	-0,16	1,00
0,00	0,00	3,31	0,00	0,00	0,00	-0,17	0,00

Tabulka P. 21 - Výsledné hodnoty poryvového zatížení směrového kormidla

Manévrovací zatížení – směrové kormidlo

Směrové kormidlo - výsledné hodnoty							
y	y_{skl}	ΔT	T	ΔM_o	M_o	ΔM_K	M_K
[m]	[m]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,04	1,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,00	1,08	7,10	7,10	0,30	0,30	-1,69	-1,69
0,96	1,03	7,31	14,41	0,60	0,89	-1,77	-3,46
0,91	0,99	7,52	21,93	0,91	1,80	-1,86	-5,32
0,87	0,94	7,73	29,65	1,23	3,04	-1,95	-7,27
0,87	0,94	-120,20	-90,55	0,00	3,04		-7,27
0,83	0,90	7,94	-82,61	-3,43	-0,40	-2,08	-9,35
0,79	0,85	8,15	-74,47	-3,09	-3,49	-2,17	-11,52
0,75	0,81	8,36	-66,11	-2,75	-6,24	-2,26	-13,78
0,71	0,76	8,57	-57,54	-2,39	-8,63	-2,36	-16,14
0,66	0,72	8,78	-48,76	-2,03	-10,66	-2,46	-18,60
0,62	0,67	8,99	-39,78	-1,65	-12,31	-2,56	-21,16
0,58	0,63	9,20	-30,58	-1,27	-13,58	-2,66	-23,83
0,54	0,58	9,41	-21,17	-0,88	-14,46	-2,77	-26,59
0,50	0,54	9,62	-11,56	-0,48	-14,94	-2,88	-29,47
0,46	0,49	9,83	-1,73	-0,07	-15,01	-2,98	-32,45
0,42	0,45	10,04	8,30	0,35	-14,67	-3,09	-35,55
0,37	0,40	10,25	18,55	0,77	-13,90	-3,21	-38,76
0,33	0,36	10,46	29,01	1,21	-12,69	-3,32	-42,08
0,29	0,31	10,67	39,67	1,65	-11,04	-3,44	-45,52
0,25	0,27	10,88	50,55	2,10	-8,94	-3,56	-49,07
0,21	0,22	11,09	61,63	2,56	-6,38	-3,68	-52,75
0,17	0,18	11,29	72,93	3,03	-3,35	-3,80	-56,55
0,12	0,13	11,50	84,43	3,51	0,16	-3,92	-60,48
0,12	0,13	-120,20	-35,77	0,00	0,16	70,94	10,46
0,08	0,09	11,71	-24,06	-1,00	0,08	-4,11	6,35
0,04	0,04	11,92	-12,13	-0,50	0,04	-0,60	1,00
0,00	0,00	12,13	0,00	0,00	0,00	-0,61	0,00

Tabulka P. 22 - Výsledné hodnoty manévrovacího zatížení směrového kormidla

Zatížení kýlů – kombinované zatížení

Kombinace č. 1:

Souřadnice		Spojité zatížení			Závěs SK	Závěs stabilizátoru		Setrvačná síla od hmotnosti VOP			Celkové zatížení				
y	y_{skl}	T	M_x	M_y	F_{ZSK}	$M_{Xantisym}$	F_y	F_{SZVOP}	M_x	M_y	T	M_x	M_y	M_o	M_K
[m]	[m]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,039	1,121	0	0	0	0	74	-712	-61	0	-5	-61	74	-5	66	-32
0,997	1,076	11	0	0	0	74	-712	-61	-4	-7	-50	70	-7	62	-32
0,956	1,031	21	1	0	0	74	-712	-61	-9	-9	-40	67	-8	59	-33
0,914	0,986	32	3	1	0	74	-712	-61	-12	-12	-29	67	-10	58	-34
0,873	0,941	44	5	2	0	74	-712	-61	-16	-14	-17	66	-11	57	-35
0,873	0,941	44	5	2	-120	74	-712	-61	-16	-14	-137	66	59	84	30
0,831	0,896	56	6	3	-120	74	-712	-61	-20	-17	-126	60	56	76	29
0,790	0,852	68	9	4	-120	74	-712	-61	-24	-19	-114	54	53	70	29
0,748	0,807	80	12	5	-120	74	-712	-61	-28	-22	-101	50	50	65	28
0,707	0,762	92	16	6	-120	74	-712	-61	-32	-24	-89	46	48	61	27
0,665	0,717	105	19	8	-120	74	-712	-61	-36	-26	-76	43	46	57	26
0,623	0,672	118	24	10	-120	74	-712	-61	-40	-29	-63	42	44	55	26
0,582	0,628	132	30	12	-120	74	-712	-61	-44	-31	-50	42	44	55	25
0,540	0,583	145	35	14	-120	74	-712	-61	-48	-34	-36	42	43	55	24
0,499	0,538	159	41	16	-120	74	-712	-61	-52	-36	-22	43	42	56	23
0,457	0,493	173	47	19	-120	74	-712	-61	-56	-39	-8	46	43	58	22
0,416	0,448	188	55	22	-120	74	-712	-61	-59	-41	7	50	43	62	22
0,374	0,403	203	63	25	-120	74	-712	-61	-63	-43	22	55	45	68	21
0,332	0,359	218	71	29	-120	74	-712	-61	-67	-46	37	61	46	74	20
0,291	0,314	233	80	32	-120	74	-712	-61	-71	-48	52	68	48	81	19
0,249	0,269	249	90	36	-120	74	-712	-61	-75	-51	68	77	51	91	19
0,208	0,224	265	100	40	-120	74	-712	-61	-79	-53	84	87	54	101	18
0,166	0,179	281	110	45	-120	74	-712	-61	-83	-56	100	97	58	112	17
0,125	0,134	298	122	49	-120	74	-712	-61	-87	-58	117	110	62	125	16
0,125	0,134	298	134	54	-240	74	-712	-61	-87	-58	-4	122	167	161	109
0,083	0,090	314	134	54	-240	74	-712	-61	-91	-60	13	118	164	171	108
0,042	0,045	332	147	60	-240	74	-712	-61	-95	-63	30	126	167	180	107
0,000	0,000	349	160	65	-240	74	-712	-61	-99	-65	47	135	170	189	107

Tabulka P. 23 - Kombinované zatížení kýlů - Kombinace č. 1

Kombinace č. 2:

Souřadnice		Spojité zatížení			Závěs SK	Závěs stabilizátoru		Setrvačná síla od hmotnosti VOP			Celkové zatížení				
y	y_{skl}	T	M_x	M_y	F_{zsk}	$M_{xantisym}$	F_y	F_{szvop}	M_x	M_y	T	M_x	M_y	M_o	M_k
[m]	[m]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,039	1,121	0	0	0	0	55	-506	-46	0	-3	-46	55	-3	50	-24
0,997	1,076	8	0	0	0	55	-506	-46	-3	-5	-38	52	-5	47	-24
0,956	1,031	16	1	0	0	55	-506	-46	-6	-7	-30	50	-6	44	-25
0,914	0,986	24	2	1	0	55	-506	-46	-9	-9	-21	50	-7	44	-25
0,873	0,941	33	3	1	0	55	-506	-46	-12	-11	-13	50	-8	43	-26
0,873	0,941	33	3	1	-90	55	-506	-46	-12	-11	-103	50	45	63	23
0,831	0,896	42	5	2	-90	55	-506	-46	-15	-12	-94	45	42	57	22
0,790	0,852	51	7	3	-90	55	-506	-46	-18	-14	-85	41	40	53	21
0,748	0,807	60	9	4	-90	55	-506	-46	-21	-16	-76	37	38	49	21
0,707	0,762	69	12	5	-90	55	-506	-46	-24	-18	-67	35	36	46	20
0,665	0,717	79	15	6	-90	55	-506	-46	-27	-20	-57	32	34	43	20
0,623	0,672	89	18	7	-90	55	-506	-46	-30	-22	-47	31	33	41	19
0,582	0,628	99	22	9	-90	55	-506	-46	-33	-23	-37	31	33	41	19
0,540	0,583	109	26	11	-90	55	-506	-46	-36	-25	-27	32	32	41	18
0,499	0,538	119	31	12	-90	55	-506	-46	-39	-27	-16	32	32	42	17
0,457	0,493	130	35	14	-90	55	-506	-46	-42	-29	-6	34	32	44	17
0,416	0,448	141	41	17	-90	55	-506	-46	-45	-31	5	37	33	47	16
0,374	0,403	152	47	19	-90	55	-506	-46	-48	-33	16	41	34	51	16
0,332	0,359	163	54	22	-90	55	-506	-46	-51	-34	28	46	35	56	15
0,291	0,314	175	60	24	-90	55	-506	-46	-53	-36	39	51	36	61	15
0,249	0,269	187	67	27	-90	55	-506	-46	-56	-38	51	58	38	68	14
0,208	0,224	199	75	30	-90	55	-506	-46	-59	-40	63	65	41	76	13
0,166	0,179	211	83	33	-90	55	-506	-46	-62	-42	75	73	43	84	13
0,125	0,134	224	92	37	-90	55	-506	-46	-65	-43	88	83	46	94	12
0,125	0,134	223	101	41	-180	55	-506	-46	-65	-43	-3	92	125	121	82
0,083	0,090	236	101	41	-180	55	-506	-46	-68	-45	10	88	123	128	81
0,042	0,045	249	111	45	-180	55	-506	-46	-71	-47	23	95	125	135	81
0,000	0,000	262	120	49	-180	55	-506	-46	-74	-49	36	101	127	142	80

Tabulka P. 24 - Kombinované zatížení kýlů - Kombinace č. 2

Kombinace č. 3:

Souřadnice		Spojité zatížení			Závěs SK	Závěs stabilizátoru		Setrvačná síla od hmotnosti VOP			Celkové zatížení				
y	y_{skl}	T	M_x	M_y	F_{ZSK}	$M_{Xantisym}$	F_y	F_{SZVOP}	M_x	M_y	T	M_x	M_y	M_o	M_k
[m]	[m]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[N]	[N]	[Nm]	[Nm]	[N]	[Nm]	[Nm]	[Nm]	[Nm]
1,039	1,121	0	0	0	0	74	-272	-88	0	-8	-88	74	-8	65	-35
0,997	1,076	21	1	0	0	74	-272	-88	-6	-11	-67	69	-11	60	-36
0,956	1,031	42	2	1	0	74	-272	-88	-11	-14	-45	64	-13	55	-36
0,914	0,986	64	5	2	0	74	-272	-88	-17	-17	-24	61	-15	51	-37
0,873	0,941	86	8	3	0	74	-272	-88	-23	-20	-2	59	-17	48	-38
0,873	0,941	86	8	3	-32	74	-272	-88	-23	-20	-33	59	53	75	27
0,831	0,896	109	12	5	-32	74	-272	-88	-29	-23	-10	57	52	73	27
0,790	0,852	133	18	7	-32	74	-272	-88	-34	-26	13	57	51	72	26
0,748	0,807	157	24	10	-32	74	-272	-88	-40	-29	37	57	50	72	25
0,707	0,762	182	31	12	-32	74	-272	-88	-46	-32	62	58	50	73	25
0,665	0,717	207	39	16	-32	74	-272	-88	-52	-35	87	61	50	75	24
0,623	0,672	233	48	19	-32	74	-272	-88	-57	-38	113	64	51	78	23
0,582	0,628	260	58	23	-32	74	-272	-88	-63	-41	140	68	52	83	23
0,540	0,583	287	69	28	-32	74	-272	-88	-69	-44	167	73	53	88	22
0,499	0,538	314	81	33	-32	74	-272	-88	-74	-47	194	80	55	95	21
0,457	0,493	343	94	38	-32	74	-272	-88	-80	-50	223	87	58	102	21
0,416	0,448	371	108	44	-32	74	-272	-88	-86	-53	251	96	60	111	20
0,374	0,403	401	124	50	-32	74	-272	-88	-92	-56	281	106	64	122	19
0,332	0,359	430	140	57	-32	74	-272	-88	-97	-59	311	116	67	133	19
0,291	0,314	461	158	64	-32	74	-272	-88	-103	-62	341	128	71	146	18
0,249	0,269	492	177	71	-32	74	-272	-88	-109	-65	372	142	76	160	17
0,208	0,224	524	197	80	-32	74	-272	-88	-115	-69	404	156	81	175	17
0,166	0,179	556	219	88	-32	74	-272	-88	-120	-72	436	172	87	192	16
0,125	0,134	589	241	97	-32	74	-272	-88	-126	-75	469	189	93	210	15
0,125	0,134	589	241	97	-65	74	-272	-88	-126	-75	436	189	193	247	108
0,083	0,090	622	265	107	-65	74	-272	-88	-132	-78	470	207	200	267	108
0,042	0,045	656	291	117	-65	74	-272	-88	-137	-81	504	227	207	287	107
0,000	0,000	690	317	128	-65	74	-272	-88	-143	-84	538	247	214	310	106

Tabulka P. 25 - Kombinované zatížení kýlů - Kombinace č. 3

13. Výpočet průběhů zatížení trupových nosníků

Kombinace 1:

x [mm]	y [mm]	T_y [N]	T_z [N]	M_x [Nm]	M_y [Nm]	M_z [Nm]	M_{O1} [Nm]	M_{O2} [Nm]	M_K [Nm]
7210	625	-935	428	293,2	174,6	575,0	575,0	216,0	264,1
6992	589	-935	428	308,7	267,8	778,7	778,7	310,5	265,7
6774	552	-935	428	324,3	361,1	982,3	982,3	405,0	267,4
6557	516	-935	428	339,8	454,3	1186,0	1186,0	499,5	269,0
6339	480	-935	428	355,4	547,5	1389,6	1389,6	594,0	270,6
6121	443	-935	428	370,9	640,7	1593,2	1593,2	688,5	272,2
5903	407	-935	428	386,5	733,9	1796,9	1796,9	783,0	273,8
5685	371	-935	428	402,0	827,2	2000,5	2000,5	877,5	275,4
5468	334	-935	428	417,6	920,4	2204,2	2204,2	972,0	277,0
5250	298	-935	428	433,1	1013,6	2407,8	2407,8	1066,5	278,6
5032	262	-935	428	448,7	1106,8	2611,5	2611,5	1161,0	280,2
4814	225	-935	428	464,2	1200,0	2815,1	2815,1	1255,5	281,8
4596	189	-935	428	479,8	1293,2	3018,7	3018,7	1350,0	283,4
4379	153	-935	428	495,3	1386,5	3222,4	3222,4	1444,4	285,0
4161	116	-935	428	510,9	1479,7	3426,0	3426,0	1538,9	286,6
3943	80	-935	428	526,4	1572,9	3629,7	3629,7	1633,4	288,2

Tabulka P. 26 - Výpočet průběhů zatížení trupových nosníků: Kombinace 1

Kombinace 2:

x [mm]	y [mm]	T_y [N]	T_z [N]	M_x [Nm]	M_y [Nm]	M_z [Nm]	M_{O1} [Nm]	M_{O2} [Nm]	M_K [Nm]
7210	625	-1083	282	193,2	115,1	666,0	666,0	142,3	174,0
6992	589	-1083	282	203,4	176,5	901,9	901,9	204,6	175,1
6774	552	-1083	282	213,7	237,9	1137,8	1137,8	266,9	176,2
6557	516	-1083	282	223,9	299,3	1373,7	1373,7	329,1	177,2
6339	480	-1083	282	234,2	360,7	1609,6	1609,6	391,4	178,3
6121	443	-1083	282	244,4	422,2	1845,4	1845,4	453,6	179,3
5903	407	-1083	282	254,6	483,6	2081,3	2081,3	515,9	180,4
5685	371	-1083	282	264,9	545,0	2317,2	2317,2	578,2	181,4
5468	334	-1083	282	275,1	606,4	2553,1	2553,1	640,4	182,5
5250	298	-1083	282	285,4	667,8	2788,9	2788,9	702,7	183,5
5032	262	-1083	282	295,6	729,3	3024,8	3024,8	764,9	184,6
4814	225	-1083	282	305,9	790,7	3260,7	3260,7	827,2	185,6
4596	189	-1083	282	316,1	852,1	3496,6	3496,6	889,5	186,7
4379	153	-1083	282	326,4	913,5	3732,5	3732,5	951,7	187,8
4161	116	-1083	282	336,6	974,9	3968,3	3968,3	1014,0	188,8
3943	80	-1083	282	346,9	1036,4	4204,2	4204,2	1076,2	189,9

Tabulka P. 27 - Výpočet průběhů zatížení trupových nosníků: Kombinace 2

Kombinace 3:

x [mm]	y [mm]	T_y [N]	T_z [N]	M_x [Nm]	M_y [Nm]	M_z [Nm]	M_{O1} [Nm]	M_{O2} [Nm]	M_K [Nm]
7210	625	-525	473	324,0	193,0	322,9	322,9	238,8	291,9
6992	589	-525	473	341,2	296,0	437,2	437,2	343,2	293,7
6774	552	-525	473	358,4	399,0	551,6	551,6	447,6	295,5
6557	516	-525	473	375,6	502,0	665,9	665,9	552,0	297,2
6339	480	-525	473	392,7	605,1	780,3	780,3	656,5	299,0
6121	443	-525	473	409,9	708,1	894,6	894,6	760,9	300,8
5903	407	-525	473	427,1	811,1	1008,9	1008,9	865,3	302,5
5685	371	-525	473	444,3	914,1	1123,3	1123,3	969,8	304,3
5468	334	-525	473	461,5	1017,1	1237,6	1237,6	1074,2	306,1
5250	298	-525	473	478,7	1120,2	1352,0	1352,0	1178,6	307,8
5032	262	-525	473	495,9	1223,2	1466,3	1466,3	1283,0	309,6
4814	225	-525	473	513,0	1326,2	1580,7	1580,7	1387,5	311,4
4596	189	-525	473	530,2	1429,2	1695,0	1695,0	1491,9	313,2
4379	153	-525	473	547,4	1532,2	1809,4	1809,4	1596,3	314,9
4161	116	-525	473	564,6	1635,3	1923,7	1923,7	1700,7	316,7
3943	80	-525	473	581,8	1738,3	2038,1	2038,1	1805,2	318,5

Tabulka P. 28 - Výpočet průběhů zatížení trupových nosníků: Kombinace 3

Kombinace 4:

x [mm]	y [mm]	T_y [N]	T_z [N]	M_x [Nm]	M_y [Nm]	M_z [Nm]	M_{O1} [Nm]	M_{O2} [Nm]	M_K [Nm]
7210	625	-1443	0	0,0	0,0	887,4	887,4	0,0	0,0
6992	589	-1443	0	0,0	0,0	1201,7	1201,7	0,0	0,0
6774	552	-1443	0	0,0	0,0	1516,0	1516,0	0,0	0,0
6557	516	-1443	0	0,0	0,0	1830,3	1830,3	0,0	0,0
6339	480	-1443	0	0,0	0,0	2144,6	2144,6	0,0	0,0
6121	443	-1443	0	0,0	0,0	2458,9	2458,9	0,0	0,0
5903	407	-1443	0	0,0	0,0	2773,2	2773,2	0,0	0,0
5685	371	-1443	0	0,0	0,0	3087,4	3087,4	0,0	0,0
5468	334	-1443	0	0,0	0,0	3401,7	3401,7	0,0	0,0
5250	298	-1443	0	0,0	0,0	3716,0	3716,0	0,0	0,0
5032	262	-1443	0	0,0	0,0	4030,3	4030,3	0,0	0,0
4814	225	-1443	0	0,0	0,0	4344,6	4344,6	0,0	0,0
4596	189	-1443	0	0,0	0,0	4658,9	4658,9	0,0	0,0
4379	153	-1443	0	0,0	0,0	4973,2	4973,2	0,0	0,0
4161	116	-1443	0	0,0	0,0	5287,4	5287,4	0,0	0,0
3943	80	-1443	0	0,0	0,0	5601,7	5601,7	0,0	0,0

Tabulka P. 29 - Výpočet průběhů zatížení trupových nosníků: Kombinace 4